

גיליון מיוחד
לרגל התחלת
התורה מ'בראשית'

בטאון המפעל העולמי
'תורה שבכתב'

תשרי תשפ"ז

תורה

בראשית
בשצ'יק, נברא העולם!

זיכה רבים וזכה

הסודות שמאחורי הציפאון
פאנל מרגש עם עשרה מפיצי אורה

בדרך התורה נלך

מסמך חינוכי פאלף
חובה לכל מחנך והורה!

ושננתם לבניך

עולם תכן מפלא לילדי 'תורה שבכתב'
סיפור מרתק | ראיון מרגש | ידע מעשיר | חידונים ומבצעים

על פי התורה
אשר יורוך

בפחיצתם ובהיכלם של
ארזי הלבנון, אדירי התורה מרגן
ורבנן גדולי ופאורי הדור שליטי"א

שלא שינו!

מחקר היסטורי
מקיף במנהרת הזמן

חיבור
לדורות

סיפור מטלטל

תקראו לשבת...

שבת!

היכונו!

יצירת
המזפת
שרבנות
ציפו לה

הספר שיהפוך
לכל המשפחה את
הפרשה לעונג ואת
השבת למתנה

חיכו ממתקים וכולו מחמדים,
תוכו רצוף אוצרות יקרים מפז
של חידושים וביאורים, עיונים
וחקירות, ידיעות וגילויים,
פרפראות ופנינים מאירים,
קושיות וחידודים, עובדות
וסיפורים, על פרשיות השבוע
ערוכים ומסודרים לשולחן
השבת קודש ולכל ימות
השבוע, לכל בני המשפחה,
להורים ומורים

ערוך מחדש מתוכן
הגיליונות הנפלאים
מבית היוצר של המפעל
העולמי 'תורה שבכתב'

בשבועות הקרובים בעז"ה בחנויות הספרים
לבירור אודות מועד השקת הספר ולהזמנה עם משלוח ישיר עד הבית

שלוחה 8
לפי כוחות שנה

02.500.20.18

ts025002018@gmail.com

עולים כיתה

אם עד עכשיו עסקנו בעיקר בהחדרת תודעת חובת לימוד חומש ורש"י מדי יום, ובהנגשת אמצעים ועוזי לימוד להמונים, הרי שכעת – לאחר הסייעתא דשמיא הגדולה, עת מאות אלפים כבר נכנסו ללימוד בבית מדרשו של רש"י הקדוש, כעת הגיע הזמן להיכנס לפני ולפנים, היכל לפנינו מהיכל, אל היכל חומש ורש"י **בהעמקה, בהבנה, בעיון!**

במאסף התורני שבידכם מובאים דברי ההדרכה אשר השמיע מרן גאון ישראל ראש הישיבה **רבי דוב לנדו שליט"א**, בשיחתו המיוחדת לראשי 'תורה שבכתב'. בתוך דבריו הדגיש מרן שליט"א כי לימוד חומש ורש"י הוא לימוד עיוני עמוק, ובכל דיבור ברש"י טמונים רבדים עמוקים עד מאוד. **כמלאך המכה על כל עשב ואומר לו 'גדל', העמיד מרן שליט"א בפנינו את האתגר: עליכם לחבר את הציבור אל העומק שברש"י! לצלול אל המים העמוקים!**

נכונים הדברים כלפינו, ונכונים הם גם כלפי כל אחד ואחד מישראל.

אם עד עכשיו הסתפקנו בלימוד חומש ורש"י בהבנה נכונה, אך בסיסית ורגילה, הרי בעזרת ה' ובסייעתא דשמיא, כולנו מתחילים את שנת תשפ"ז בהתחלה חדשה של לימוד חומש ורש"י, והפעם, לראשונה – בעיון נכון.

והדברים שווים לכל נפש! כל אחד יכול!

כמובן שהחובל ללימוד כל שבוע את פרשת השבוע עם פירוש רש"י, והזכות לשמור על לימודי יומי, נאמר גם למי שאין לו את הזמן או היכולת להעמיק וללמוד בעיון, וגם מי שלומד בהבנה בסיסית אשרי חלקו, אך המטרה והיעד צריכים להיות להגיע ללימוד חומש ורש"י בעומק ובהבנה.

בין בתרי המאסף הבאנו גם שיחת הדרכה מאלפת מאת הגאון רבי אהרן שפירא שליט"א, בה הוא מעניק כלים מעשיים כיצד כל אחד יכול לגלות את העומק ברש"י, ולרדת אל עומק הפשט, עונג הפשט.

וכאן המקום לחשוף, כי גם הגיליון השבועי מבית 'תורה שבכתב' לבש פנים חדשות בעז"ה החל מגיליון פרשת בראשית, עם מדורים חדשים וגם ישנים, אשר שונו בתכלית או בשיפורים משמעותיים שמטרתם אחת היא: להעניק לכל אחד את האפשרות לגלות נפלאות ממצולות העומק שבפירוש רש"י, ולהעלות במצודתו מרגליות ממעמקי ים התורה.

בראשית.

מילה אחת שמבטאת התחלה והתחדשות, וכמה נפלא להתעמק דווקא כעת בדבריו הבהירים והקדושים של ה'שפת-אמת' זי"ע:

"הקב"ה שהוא מנהיג ומחדש העולם בכל יום בסדר חדש, כן צריך האדם לחדש הילוך בעבודת הבורא בכל יום ויום... אבל על-כל-פנים צריך להיות נמצא בכל יום התעוררות מחדש בעבודת ה'..." (פרשת בא שנת תרנ"ט, בפסוק והיה לאות).

ואילו הגאון רבי יצחק הוטנר זצ"ל, ראש ישיבת רבינו חיים ברלין, מתבטא בביטוי עז בספרו (פחד יצחק, ראש השנה, מאמר כ"ז):

"כנסת ישראל קשורה בנשמתה אל המגמה של חידוש העולם, הנביאים מתנבאים על ארץ חדשה ושמים חדשים, וחכמים שונים עתיד הקב"ה לחדש את עולמו".

עם ישראל הוא עם ההתחדשות. פרשת בראשית היא פרשת ההתחדשות. אח יקר, כולנו יוצאים לדרך חדשה בלימוד חומש ורש"י **בהעמקה, בהבנה, בעיון.**

כולנו עולים כיתה. אל תישאר מאחור!

'מה כבר אפשר לחדש בשנה הרביעית?' – ריחפה השאלה בחדר הישיבות במשרדי המפעל העולמי 'תורה שבכתב' – שעה שישובים היו באסיפת היערכות עם ראשי ועורכי המפעל התורני הכביר.

היו אשר לא הבינו את פשר השאלה וטענו: מי אומר שצריך לחדש דבר מה? מה היה רע עד עכשיו? הבה נמשיך באותו קו ללא כל שינוי, לא נרד מטה ולא נעלה מעלה, נסעה ונלכה באותו רכב ובאותה מהירות, על אותו נתיב ולאותו כיוון. מה שהיה – הוא שיהיה.

אחרים אף הקצינו וחידדו: למדנו חומש ורש"י כשהיינו ילדים בתלמוד תורה, למדנו כבחורים בישיבה, למדנו מדי יום בשנת תשפ"ד, תשפ"ה, תשפ"ו, וזה מה שנעשה גם בשנת תשפ"ז. אם זו ההלכה, וזה מה שה' שואל מאתנו, נמשיך לעשות זאת. למה לחפש חידושים?...

ואז, ביקש מי שביקש למשול משל לילד שסיים בהצלחה את כיתה ג'.

הוא למד משניות מסכת סוכה ותענית, וגם פרק אלו מציאות. הוא סיים גם ספר יהושע ושופטים וכמה סימנים בקיצור-שלחן-ערוך, ואפילו ספר מסילת ישרים. בסוף השנה זכה לתעודת הצטיינות בה הרעיף המלמד עליו שבחים רבים, וכמים הפנים לפנים גם הילד מצידו חלק שבחים רבים ותודות למלמד וביקש מהוריו לשלוח לו ברכה חמה.

עם תחילת השנה הבאה, בישר האבא לילד בקול צהלה: **"עולים לכתה ד', למלמד החדש! השנה תלמד כבר פרק ארבעה אבות עם רש"י ותוספות!"**. אך הילד, מנגד, החמיץ פנים וטען: **"מה היה רע בכיתה ג'? הצלחתי שם כל כך, בשביל מה חסר כל השינוי הזה? להחליף מלמד, לעבור לכיתה אחרת, ללמוד פרק אחר? אני רוצה להישאר עוד שנה בכיתה ג', להתחיל שוב מהתחלה"**.

המשל, נחמד. כל אחד מבין שסיפור כזה לא התרחש ולא יתרחש מעולם. מעולם גם לא אירע שבחור בישיבה קטנה לא שאף לעלות לישיבה גדולה, ולא שמענו על בחור בשיעור א' בישיבה גדולה שלא רצה לעלות לשיעור ב'.

יהודי נמצא תמיד בעלייה מתמדת, בהתחדשות בלתי פוסקת.

יהודי אינו יכול לדרוך על אותו מקום. או שהוא עולה, או חליף – להיפך. החכם מכל האדם שלמה המלך אומר (משלי טו, כד) **"אֶרֶץ חַיִּים לְמַעַלָּה לְמִשְׁכִּיל לְמַעַן סוֹר מִשְׁאוֹל מָטָה"**, רק אם נכוון כלפי מעלה – למעלה למשכיל, זו הערובה היחידה למען סור משאוול מטה.

ונאים הדברים ביותר ובמיוחד בלימוד חומש ורש"י, לימוד החוזר על עצמו מדי שנה בשנה:

שוב אנו מתחילים כעת חומש בראשית, אנו נכנסים אל המסלול הקבוע, שבוע אחר שבוע, מרוץ החיים שוטף, השגרה שוחקת, ובשלב כל שהוא מתפשטת תחושת רפיון בעצמותינו, וקול עלום מזמזם באוזנו: למדנו כבר בשנים הקודמות, נבחנו, ידענו, אנו זוכרים היטב, מקסימום בשבת אחר הצהריים נעבור במהירות על פירוש רש"י רק לרענן את הזיכרון, וזהו, נצא ידי חובה.

ככה זה כאשר לא מתחדשים ולא מתרעננים.

התפקיד שלנו, של כולנו, היא להציב את הבשורה ההפוכה בתכלית לקראת שנת התשפ"ז, בשורת ההתחדשות.

נחזור אפוא ונשתף אתכם בהחלטה הדרמטית שהתקבלה בישיבת המערכת, בתיאורה פתחנו את טורנו זה:

עולים כיתה!

6

אדירי התורה
מרנן ורבנן שליט"א
מורים את הדרך נלך בה
הרב יוסף ש. טורק

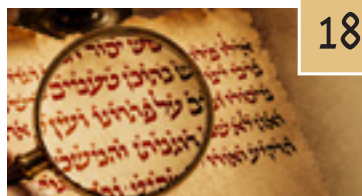

גיליון פיוחד לרגל
התחלת התורה
פ'בראשית'
תשרי התשפ"ז

28

מרבח ישיבה
מארג היסטורי על חופש ורש"י
בעולם הישיבות
הרב אלעזר גריינמן

18

מעתיקי השמועה
כשהמדיפס או המעתיק
מחליט על דעת עצמו
הרב יעקב לויפר

46

אורה זו תורה
הגגים מחביוני ליבם של מפצי אור התורה
הרב אביאל חיים חורי

36

ללמוד ללמד
כך לומדים ומלמדים חופש ורש"י
הרב אברהם בנימין מאיר בויס

60

מישהו לסמוך עליו
מסע מטלטל ומרגש
שמרעיד את ניפי הנפש
הרב משה גוטמן

54

מסכמים תשפ"ו
סיקור נרחב מפעילות
תורה שבכתב
הרב שלמה שטרנברג

יוצא לאור ע"י:
המפעל העולמי תורה שבכתב
טל 02-500-20-18
ת.ד. 18362
מיקוד: 9118202
דוא"ל: ts025002018@gmail.com

עורך אחראי:
הרב אברהם בנימין מאיר בויס

כותבים ומשתתפים:
הרב אברהם בנימין מאיר בויס,
הרב יעקב לויפר, הרב אביאל
חיים חורי, הרב יוסף ש. טורק,
הרב יהושע כהן, הרב משה גוטמן,
הרב אלעזר גריינמן, הרב שלמה
שטרנברג

הגהה וביקורת:
הרב נפתלי צבי מרמורשטיין
הרב יקותיאל אליאס

עיצוב:
יוסי לוי

הדפסה:
הדפוס החדש

תמונות וצילומים:
קובי הר צבי, משה גולדשטיין, דוד
ארוני, עזרא טרבלסי

יש לשמור על קדושת הגליון
היות ומוזכרים בו דברי תורה

מוסף ילדים ונער:

תכן מרתק
ומרגש במיוחד
לכל
הגילאים

ושננתם
לבניך

73

עריכה והפקה: ש. מנדל

כתיבה: ר. זונשיין, ר. שטייב, כ. בנדיקט, ר. מן | איור: ר. מייבור | ניקוד: ח. רבי

להתחיל מבראשית

יש דברים, שאתה לא רוצה לפספס!

יש דברים בחיים שהם חשובים ויקרים, מועילים ומסייעים, ובכל זאת האדם יכול להרשות לעצמו לוותר עליהם. כל אדם מוגבל בזמן ובכוח, כל אחד עמוס בסדר יומו, והוא חייב לנהל את זמניו בצורה נבונה, להחליט מה חשוב ומה אפשר לדחות להזדמנויות אחרות. וכבר נודע מאמר החכם 'מה שהלב חושק – הזמן עושק'.

אך יש דברים שיהודי לא יכול להרשות לעצמו לוותר עליהם!

לימוד חומש ורש"י דבר יום ביומו, הוא היסוד של התורה, המקור של היהדות, ועל היסוד אי אפשר לדלג, את היסוד חייבים לבסס היטב היטב ללא פשרות!

זו הלכה פסוקה, שבימינו שאין מבינים את התרגום יש לכל אחד ללמוד את פרשת השבוע עם פירוש רש"י.

זו גם זכות שאין למעלה הימנה. גדולי וצדיקי הדורות ראו בלימוד זה מקור לאמונה, ליראת שמים, לשמירה ברוחניות ובגשמיות, לשמחה ולישועות ולכל ההשפעות הטובות.

אתה לא רוצה לוותר על כך.

הגרי"ד קופלמן זצ"ל, ראש ישיבת לוצרן

יהודי יקר, אם עדיין לא עשית זאת עד היום – בעודך קורא שורות אלו, זה הזמן לקבל החלטה אחת ונכונה, החלטה שתשנה את חיך, ותרום אותך לגבהים, ההחלטה הנחושה: מהיום והלאה אני מצטרף אל מאות אלפי לומדי ונבחי 'תורה שבכתב' מדי יום ביומו. תורתי אל תעזוב!

אם אתה כבר חלק מלגיונו של מלך – אם כבר למדת בשנים האחרונות חומש ורש"י מדי יום ביומו, אלך תצא בקריאה מעומק הלב – אל תרד מהרכבת!

אם עד היום למדת בלימוד מהיר ופשוט, זה הזמן לקבל החלטה להתחיל ללמוד את פירוש רש"י בעומק ובעיון, ולגלות את האוצרות והמרגליות המסתתרים בכל דיבור ברש"י.

אם כבר למדת עד היום חומש ורש"י בעיון ובעומק מדי יום – עבודך, אין צורך להכביר במילים, שכן מי שטעם את נועם מתיקות הלימוד הזה, אינו מסוגל לעזוב אותו, אתה יכול רק לקרוא בקריאה של חיבה לכל חבריך ומכריך: טעמו וראו כי טוב!

אחרי חודש עמוס קבלות טובות ומעשים טובים – בראשית, היא ההזדמנות הטובה ביותר, לצאת לדרך אל השנה החדשה, להתחיל ליישם בפועל את שאיפות לבך הטהור.

כאן המקום והזמן, לקבל על עצמך קבלה טובה אחת – 'חבר אני לכל אשר יראוך'! להצטרף אל מאות אלפי לומדי ונבחי המפעל העולמי 'תורה שבכתב', הלומדים ונבחים חומש ורש"י מדי יום בעיון ובהבנה.

אין לנו ספק שאם נוכל להיכנס לליבך ברגעים אלו, נמצאים על קירות הלב את השורות הבאות:

"ההחלטה התקבלה: בסייעתא דשמיא גם אני מתחבר השנה אל היסוד, גם אני רוצה להיות חלק מהאור. ועל כך באתי על התתום: הקורא הנכבד של שורות אלו!"

אשריך!

אווירת חג עמדה בהיכל ישיבת לוצרן שבשווייץ בליל שמחת תורה, זה עתה יצאו מהיום הנשגב של שמיני עצרת, ועברו אל יום טוב שני של גלויות, יום שמחת תורה. התלמידים ובראשם רבני הישיבה, לצד רבים מתושבי העיר, התכוננו בהתרגשות לקראת ההקפות והריקודים לכבודה של תורה, אך אז נשמע קולו של ראש הישיבה, הגאון הגדול רבי יצחק דב קופלמן זצ"ל, שנעמד וקרא מנהמת לבו ברגש רב:

"עם מה אנו שמחים היום? לכבוד מה שמחים היום? לגומרה של תורה! אנו שמחים על שסיימנו היום שוב את כל חמשה חומשי תורה! אבל שוו בנפשכם, בן ישיבה, שעושה 'סיום הש"ס' – בלי רש"י, כמובן שהשמחה תהיה גדולה, אבל היא לא תהיה דומה לשמחה העצומה של מי שזכה לסיים את הש"ס עם רש"י, אם כן, כיצד שייך לשמוח היום כשגומרים כך את התורה שבכתב בלי ללמוד פירוש רש"י כל שבוע? בני תורה צריכים לקבל על עצמם ללמוד כל שבוע את פרשת השבוע עם פירוש רש"י, רק אז שייך לשמוח בגומרה של תורה!"

בכל שנה, מתחילים מ'בראשית'.

אך משמים העניקו לנו השנה, שנת תשפ"ז, מתנה נדירה ויקרת ערך, שאינה מצויה בכל שנה.

השנה יש לנו שבוע שלם ללימוד פרשת בראשית!

כל פרשה בתורה, היא "מסכת שלימה", המורכבת מסוגיות ומערכות, אולם פרשת בראשית, היא מהמסכתות הגדולות והחמורות שבתורה. פרשה זו, על 146 הפסוקים שבתוכה, מכילה ים של אוצרות, אוצרות של עיקרי האמונה ושל יסודות היהדות, אוצרות של דיבורים רבים וארוכים ברש"י, אשר כל אחד מהם יש בו עומק לפנים מעומק, עיון לפנים מעיון.

ולמרבה הצער והמבוכה, דווקא פרשה זו, הראשונה שבתורה, נשמטת לנו מבין האצבעות. שכן ברוב השנים אין כמעט זמן להקדיש ללימוד הפרשה בעיון ובהבנה נכונה, מאחר ויום שמחת תורה חל בדרך כלל באמצע השבוע, ונותרים רק ימים בודדים ללימוד פרשת בראשית, ובחלק מהשנים יש רק יום אחד ללימוד הפרשה.

נוסף על כך, אצל רבים מאיתנו, מבוססת הידיעה בחומש ורש"י על שנות הילדות בתלמוד תורה, ומשכך, מתלווה כאן עובדה נוספת שבימים אלו בדרך כלל אין סדרי לימוד בתלמוד תורה, והניסיון להשלים בהמשך את לימוד פרשת בראשית, משאיר חלקים נרחבים מהפרשה מאחור, כך שחללים אלו נותרים פתוחים למשך כל החיים, כשהפרשה המיוחדת והראשונה בתורה, כמעט ואינה נלמדת.

השנה, קיבלנו כאמור מתנה: יש לנו שבוע שלם ללימוד פרשת בראשית!

השנה, בשמחת תורה כשנרקוד כולנו בעוז ותעצומות עם ספרי התורה חבוקים בידינו, נזכור שיש לנו שמחה רבתית נוספת, וליצידה קבלה טובה ממנה לא נסור ולא נזוע בסייעתא דשמיא: ביום ראשון, אסרו חג שמחת תורה, כ"ג בתשרי התשפ"ז – נפתח כולנו שוב את חומש בראשית, ונתחיל בלימוד היומי המתוק והקבוע של פרשת השבוע – חומש ורש"י.

מתחילים מבראשית, והפעם – כולנו חכמים, כולנו נבונים, כולנו יודעים את התורה.

על פי התורה אשר יורוה ויעל

מרנן ורבנן גדולי הדור שליט"א
במעמד המפואר לרגל יומא דהילולא דרש"י הק' זיע"א

הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר יֹאמְרוּ לָךְ תַּעֲשֶׂה:

מרנן ורבנן, עיני העדה וגדולי הדור, ראשי ישיבות ואדמורי"ם שליט"א
בדברי ברכה וחיזוק למפעל העולמי "תורה שבכתב":

"לימוד חומש ורש"י

בקביעות ובהבנה,
הוא ענין עצום ונשגב,

ויסוד התורה
והיהדות"

הרב יוסף ש. טורק
סייע: הרב יהושע כהן

לארץ, חבר הפטרונים הנדיבים הדגולים, אנשי חיל ורבי הפעלים לה' ולתורתו, חסידים ואנשי מעשה, עמודי התווך המזוילים זהב מהונם בכל לב ובכל נפש ובכל מאד, למען החזקת המפעל העולמי 'תורה שבכתב', בשאיפה קדושה ובמטרה אחת ויחידה לקרב את ישראל אל ה' ואל תורתו הקדושה. מרנן שליט"א ציינו שזהו מסודות ההצלחה של מפעל 'תורה שבכתב', שאין הם זוכים למימון משום גוף או גורם שאינו על טהרת הקודש, אלא כל הפעולות הקדושות המסתכמות בהון עתק – הן רק ממקור טהור על טהרת הקודש, שמן זית זך, מתרומת ידם של נדיבים יראי ה' וחושבי שמו.

ברכות לראש משביר עיטרו מרנן ורבנן שליט"א לראשו של הפטרון הנכבד, הטפסר הדגול, איש שר ואוהב את התורה ולומדיה, הנגיד המרומם ומאד נעלה, הרבני החסיד רבי משה רובין שליט"א, מאבני נזר המתנוססות לתפארה בברוקלין ניו-יורק, העומד בראש מערכת נדיבי העם ופועל ומפעיל בכל ליבו למען הרחבת גבולות התורה שבכתב וריבוי המוני לומדיה לתפארת ולשם.

**בהיכלו של מרנן ורבנן שליט"א
רבי דוב לנדו שליט"א**

**חומש ורש"י הוא לימוד עמוק מאד,
ויש ללמוד אותו בעומק העיון!**

בהוד קדומים, פוסעים אנו לאיטנו במעלה ההר הגבוה והמשופע אשר בראשו מתנוססים לתפארה

ולהבא, ולהשמיע ברמה את התפעלותם המרובה מכל הפעולות הקדושות והנשגבות של מפעל 'תורה שבכתב', להרחיב גבולות הקדושה, להגדיל תורה ולהאדירה, ולחולל מהפכה עצומה להחזיר ליושנה את עטרת לימוד חומש ורש"י הק', כפי

העידו מרנן ורבנן עדות אישית על תלמידיהם שזכו להתעלות גדולה בזכות המבחנים של 'תורה שבכתב'

שהעידו מרנן ורבנן שליט"א שהדברים ידועים להם מקרוב בעדות אישית אצל תלמידיהם ושומעי לקחם אשר זכו להתעלות גדולה בתורה וביראת ה' בזכות הלימוד היומי והמבחנים של 'תורה שבכתב'.

כן הביעו מרנן ורבנן שליט"א ברכות תודה והוקרה על ראשם של האורחים הנכבדים מחוץ

לי התרגשות ונהרות חיזוק שטפו את מאות אלפי לומדי 'תורה שבכתב', בשלהי חודש תמוז העעל"ט, עם פרסום דברי העידוד החיזוק, והברכה וההדרכה, מפיהם של מרנן ורבנן, עיני העדה, ארזי הלבנון אדירי התורה, מנהיגי ישראל וצדיקי הדור, ראשי הישיבות והאדמו"רים שליט"א, במסגרת סדרת כינוסים שנערכו כהוקרה למאות אלפי לומדי מפעל העולמי 'תורה שבכתב' לרגל יומא דהילולא רבה של רבן של ישראל, רבי שלמה יצחקי – רש"י הקדוש זיעוכ"ל.

בחרדת קודש התקבלו ראשי המפעל העולמי 'תורה שבכתב' במעונם של ארזי הלבנון אדירי התורה, מרנן ורבנן גדולי התורה שליט"א, בין כותלי ביתם הספוגים בעשרות שנות תורה ועבודה, וכן בהתכנסויות והמעמדים המיוחדים שנערכו ברוב פאר לכבוד יומא דהילולא של רש"י הק'.

מאז הקמתו של מפעל 'תורה שבכתב', זוכים אנו שמרנן ורבנן שליט"א מכוונים את אורחותינו, סוללים את המסילות, ומתווים את דרכי הפעילות על כל צעד ושעל, בעצה ותושיה, בדעת תורה צרופה, ובהשקפה הטהורה בדרך ישראל סבא המסורה לנו מרבותינו להרבות תורה בישראל.

במסגרת היכרותם הקרובה של מרנן ורבנן שליט"א עם כל הפעילות הברוכה של 'תורה שבכתב', הקדישו כעת מזמנם היקר, והטריחו את עצמם ממרום שנותיהם ורוב טרדותיהם, לבוא ולהביע את הוקרתם והערכתם לכל הלומדים החשובים שלמדו ונבחנו עד עתה, ולאלו שיצטרפו מכאן

כשלוּמדים ויודעים את הפרשה חומש עם פירוש ורש"י, התועלת גדולה עד מאד! זה דבר גדול וחשוב מאד-מאד!

מבצרי עוז של ישיבת 'סלבודקה', בכל פסיעה ופסיעה, חשים שאכן טיפסנו ועלינו למקום גבוה, בבחינת 'זקמת ועלית אל המקום'. עוד רגעים אחדים, ורטט של התרגשות אפופת הוד אוחז בנו, עת דורכים אנו על מפתן ביתו של מרן גאון ישראל ראש הישיבה רבי דוב לנדו שליט"א. אנו מצפים בדריכות סמוך לפתח ביתו הצנוע אשר במרומי רחוב הרב שר בבני ברק וממתנינים לאות.

בינתיים, מכל החלונות סביב בוקע ומשתפק קול התורה הוז והמטהר את אוויר העולם, בנייני הישיבה כמו מעטרים את פסגת ההר, ובסמוך אליהם, בבית פשוט וצנוע בקומת הקרקע, ניצבת לשכת הגזית של דורנו, הבית הגדול אשר עיני ישראל נשואות אליו מכל קצוי תבל, החל מגאוני תורה ותלמידי חכמים מופלגים המשגרים לכאן את ספיקותיהם בסוגיות עמוקות בקדשים וטהרות, עבור בראשי ישיבות ומשגיחים הבאים לקבל עצה והדרכה בדרכי הנהגת הדור, לצד אנשים מן השורה המבקשים להיכנס רק לכמה רגעים לשאול שאלה דחופה הנוגעת לפיקוח נפש, כי צרכי עמך ישראל מרובים.

במאור פנים ובשמחה רוחנית פנימית, המשובלת באורח פלאי בחרפות ותקיפות בבחינת 'אורייתא קא מרתחא ליה', בשילוב נדיר של אהבה ויראה, נושא מרן ראש הישיבה שליט"א את משא העם ומשמיע את דבר ה' בבהירות ובחדות שאינו מותירה מקום לספיקות. כשאנו זוכים להיכנס לפני ולפנים, מבקש מרן ראש הישיבה שליט"א לשמוע על כל הפעולות של תורה שבכתב. הוא מעיין בגיליונות 'תורה שבכתב', וכן בשלל החוברות של חומרי העזר שיצאו לאור על ידי 'תורה שבכתב', חוברת 'ויקרא אני יודע' לסיוע בהבנת חומש ויקרא, והחוברת המיוחדת להבנת דיני נגעים. מרן שליט"א מביע התפעלות עצומה מכל המדורים המושקעים, המאדירים את לימוד חומש ורש"י בעיון ובהבנה, וראש הישיבה אינו מסתיר את התרגשותו:

"כשלוּמדים יודעים את הפרשה חומש עם פירוש ורש"י, התועלת גדולה עד מאד! זה דבר גדול וחשוב מאד-מאד! לימוד פרשת השבוע חומש

עם רש"י זה אחד מהיסודות להיות תלמיד חכם ולזכות לכל המעלות, זה היסוד של הכל! מה שמפעל 'תורה שבכתב' עושה הוא דבר גדול וחשוב עד מאד!"

בהמשך נכנס מרן שליט"א לשיחה נרחבת על הצורה הנכונה בה צריך ללמוד חומש ורש"י. כמו גיצי אש ניתזים מפיו כשהוא משמיע בלהט קודש את משנת חייו, על החובה להיות שקוע בתורה בכל לב ונפש, בלימוד עיוני מעמיק, ולא להסתפק בלימוד שטחי:

"כשלוּמדים חומש בלי רש"י בוודאי שאין מבינים מאומה, ואפילו לא פירוש המילות, אבל חשוב לדעת שגם כשלוּמדים רש"י אין הכוונה ללמוד מקופיא, לא רק לומר את המילים, אלא ללמוד בהבנה עמוקה. פירוש רש"י הוא לימוד עמוק-עמוק, מלא עיון, ויש הרבה מה להתבונן ולהעמיק. פירוש רש"י הוא פירוש קשה ועמוק, ולא לחינם התחברו עליו הרבה פירושים, כמו המזרחי, הלבוש, גור אריה, ועוד רבים. ללמוד ולהבין היטב את פירוש רש"י אין זה דבר של מה בכך, ודבר טוב וחשוב אתם עושים במבחנים המעודדים את הלומדים ללמוד היטב ולא מקופיא."

עוד זמן רב ישוב מרן שליט"א, ובידיו צרור הגיליונות שהונחו לפתחו, כשהוא מעיין באוצרות הבלתי נדלים של דברי תורה ויראה המונגשים בצורה רחבה לרבבות אלפי ישראל מדי שבוע, ומרן שליט"א חוזר ומחדד אודות הצורך להעמיק בלימוד ולא להסתפק בשטחיות:

"גם בגיליונות הללו, אתם צריכים לתת את הדגש להטמיע את לימוד העיון, להחדיר בקרב הלומדים שיש ברש"י הרבה עומק בפשט, פחות להביא סתם ווארטים ופרפראות, אלא להתמקד בעומד העיון והפשט, שהרי אלו כמים אשר אין להם סוף".

מלווים וטעונים בחיזוק עצום, יוצאים אנו בחרדת קודש מלשכת הגזית, לא לפני שזוכים אנו לברכה מעומקא דליבא:

"ה' יברך את כולכם, שכולם יזכו לכל טוב ולברכה והצלחה ברוחניות ובגשמיות ובכל העניינים".

**בחיבולו של מרן ראש הישיבה הגאון הגדול
רבי משה הלל הירש שליט"א**

**זה דבר נפלא מאד! חומש ורש"י
הוא היסוד להבנת התורה
שבעל פה!**

עודנו נתונים תחת הרושם הכביר, ופוסעים אנו חיש אל עבר הסמטה הסמוכה. שם עתידים אנו להתקבל זה עתה במעונו של מרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי משה הלל הירש שליט"א. בחדרו הצמוד להיכל ישיבת סלבודקה, אנו מבחינים בבחורים הנכנסים ויוצאים להתפלפל עם ראש הישיבה בסוגיה הנלמדת כעת, לצידם ניכר תור ארוך של יהודים מכל קצווי ארץ, רבנים ואישי ציבור, ראשי קהילות ואנשי מעש, המבקשים

כמו שיש חיוב בכל שנה להשלים הפרשיות שנים ומקרא ואחד תרגום, כך יש חיוב בכל שנה ללמוד פירוש רש"י

לכל העולם כולו, למבקשים לקבל הכרעות והוראות בשאלות חמורות כקלות בכל מקצועות התורה, ולשמוע את דבר ה' זו הלכה, ודרכי השקפה בהירה.

תל תלפיות אשר אליו פונים מכל קצוי תבל – הוא בית זה, לכאן זורמים בכל שעות היום והלילה מיחידים ומראשי קהילות המבקשים לשמוע את דבר ה' זו הלכה, ודרכי השקפה וההנהגה בענייני ההנהגה. זה קרוב ל-80 שנה אשר שמועותיו של מרן פוסק הדור שליט"א מתבדרות בי מדרשא, ופסיקותיו הבהירים ותשובותיו בהלכה הפכו לאבן יסוד בעולם ההוראה, ועתה זוכים אנו להציג בפני הדר גאוונו את מפעלות תורה שבכתב, ולשמוע דברי חיזוק וברכה:

"הרי כבר נפסק בשלחן ערוך (או"ח רפה) שירא שמים יקרא בכל שבוע את הפרשה עם רש"י. כמו שיש חיוב בכל שנה מחדש להעביר הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום, כך גם יש ללמוד כל שנה מחדש את פירוש על פרשת השבוע, גם מי שחושב שכבר יודע וזוכר את פירוש רש"י משנה שעברה, הרי זה חיוב מצד ההלכה ללמוד בכל שנה גם פירוש רש"י".

"יש לדעת שכמו שצריך להוציא בפה את שנים מקרא ולא די בהרהור, כך אין די בלימוד רש"י בהרהור, אלא יש להוציא את פירוש רש"י בפה". אנו מציגים לפני מרן שליט"א את תוכניות המבחנים ואת נתוני רבבות הבחורים והאברכים הנבחרים על חומש ורש"י דבר יום ביומו, כשמרן שליט"א מביע קורת רוח מרובה ואומר:

"בימי נעורי בשיבה היה מורי ורבי הגה"צ רבי משה שניידר זצ"ל דורש מכלל בחורי הישיבה ללמוד ולהיבחן מדי שבוע על חומש ורש"י (מלבד בחינות נוספות על משנה ברורה והלכות לשון הרע ועוד). גם כ"ק האדמו"ר מגור בעל בית ישראל זי"ע ביקש פעם ממני שבכל שבוע אקפיד ללמוד פירוש רש"י על התורה, והפטיר הרבי ואמר לי בדרך צחות: זו טובה אישית בשבילי..."

קשה עליו הדיבור, ומרן שליט"א מתאמץ בכל כוחו כדי להביע את גודל חיבתו לכל העושים והמעשים לדבר נשגב וקדוש זה:

"זהו דבר גדול עד מאד מה שהנכם עושים לחזק לימוד זה וביותר על ידי בחינות וסיכומים שזה הדרך לזכור הלימוד ולידע על בוריים את דברי התורה הקדושה, יצו ד' אתכם את הברכה ותזכו להגדיל תורה ולהאדירה ולראות ברכה בעמלכם בריבוי לומדי התורה שבכתב וזכות התורה תגן בעדכם ובעד כל הלומדים לכל מילי דמיטב. ברכה מיוחדת לכל התורמים והתומכים, עץ חיים הוא למחזיקים בה ותומכיה מאושר! שיזכו לכל הברכות שבתורה!".

להתקבל בחדרו של ראש הישיבה שליט"א, מגדולי קברניטי דורנו, המנווט בדעת תורה וברוח עצה וגבורה את ספינת עולם התורה בתוך סערת הזמן, ולצד זאת אף יורד מן ההר אל העם ומקבל בסבר פנים יפות כל אדם מנער ועד זקן.

בדרכו הייחודית הצרופה מעשרות שנות עמל והרבצת תורה ויראה, מאזין מרן שליט"א בקשב רב לדבריו של כל הנכנס לחדרו, מברר את כל הפרטים ביישוב הדעת ובכבוד ראש, ובמילים קצרות פותר לבטוי ומכריע את ספיקותיו. בהגיעו תורנו, התקבלנו אל חדרו של מרן שליט"א, אשר לו היכרות קרובה עם כמה מראשי העורכים במפעל תורה שבכתב, התרגש לשמוע

אבל דברי תורה צריכים חיזוק, ובוודאי שכל אחד חייב להשלים פרשיותיו עם פירוש רש"י כמובא בהלכה".

זמנו של מרן שליט"א מדוד וקצוב, אי מי דואג לסמן לנו כי בעוד דקות ספורות יעמוד ראש הישיבה לפני קונו לתפילת ערבית בהיכל הישיבה, אולם מרן שליט"א אינו נחפז לסיים, עודנו ספונים באוהל, מאזינים לדברי ההדרכה הבהירים וזוכים לחיזוק עצום, לדעת את הדרך נלך בה.

**בהיכלו של מרן פוסק הדור הגאון הגדול
רבי משה שטרנבוך שליט"א**

**מצד ההלכה יש ללמוד חומש
ורש"י, וכן הורה לנו מו"ר הגר"מ
שניידר זי"ע**

ביראת הרוממות ובהדרת כבוד עומדות היו רגליו ברחוב קצנלבוגן בשכונת הר נוף בירושלים, בשערי מעונו של מרן עמוד ההוראה ופוסק הדור, גודר גדר ועומד בפרץ, שריד לדור דעה, ממעתיקי השמועה, הגאון הגדול רבי משה שטרנבוך שליט"א, הבית אשר ממנו תצא תורה והוראה

סקירה נרחבת על כל הפעולות של תורה שבכתב, כשהוא חוקר ודורש בהשתאות על המהפך העצום שהתחולל בשנים האחרונות, ובפרט התעניין מרן שליט"א על החיזוק הרב אשר רבבות אלפי בחורי ישיבות התחזקו בלימוד חומש ורש"י בזכות מפעל תורה שבכתב. ראש הישיבה הרע"ף דברי חיזוק ועידוד ואמר:

"מה שאתם עושים הוא דבר נפלא מאד! אתם מזכים את הרבים, בזכותכם זוכים בחורים ואברכים בני תורה לקנות לעצמם קנין נצחי על ידי לימוד פרשת השבוע חומש עם רש"י. כשהייתי בחור גם אני זוכר שבחורים מצאו לעצמם זמנים בין הסדרים להשקיע בלימוד חומש ורש"י. כשבחור או אברך לומדים ויודעים היטב את כל חומש ויקרא עם פירוש רש"י, יש להם קניינים גדולים ונחוצים בדיני קדשים, טהרות, נגעים, ועוד. קניין גדול מאד בתורה! וזה מסייע מאד להבנת סוגיות הש"ס".

"לימוד חומש ורש"י הוא היסוד לכל התורה כולה ובוודאי שצריך להתחיל מהיסוד ולהיות בקיא ושלם בתורה שבכתב כיסוד ומבוא ללימוד התורה שבפ"פ. בעבר היה זה פשוט וברור לכל,

"אם אמרו חז"ל שכל המשלים פרשיותיו עם הציבור מאריכים לו ימיו ושנותיו, קל וחומר שהבטחה זו אמורה למי שלומד גם רש"י שזוכה לכל הברכות הללו".

"דבר גדול הוא לעודד את בני התורה שלא ישכחו ולא יזניחו את לימוד היסוד שהוא התורה שבכתב עם פירוש רש"י. אי אפשר בלי זה!".

"אני מלא התפעלות לשמוע ולראות כמה המפעל שלכם הכפיל והשליש את עצמו בשנים האחרונות, ימה וקדמה צפונה ונגבה, בזכותכם רבבות לומדים חומש רש"י בכל שבוע, וגם מקפידים על עקביות להבחן מידי יום. כמה מעלות טובות יש בלימוד חומש רש"י בעיון ובמתינות, וכמה ברכה אדירה יש למי שמקפיד על זה בכל יום תמיד, גם בימי 'בין הזמנים'. אצלינו בשיבה אין 'בין הזמנים' רשמי, אבל המסגרת מאפשרת יציאה, וב"ה אנחנו זוכים ובאים ולומדים בכל יום, ואנחנו מקפידים ללמוד איתם, מלבד הגמרות והמוסר, גם חומש רש"י דבר יום ביומו".

אנו מציגים בפני מרן שליט"א את הביאור המיוחד על סדר קריאת שמע ע"פ פירוש רש"י שהופץ לרבבות אלפי ישראל לכבוד פרשיות לימוד קריאת שמע, ומרן שליט"א מביע את קורת רוחו העצומה:

"היום למדתי עם התלמידים את פרשת השבוע, פסוקי קריאת שמע עם פירוש רש"י, ואני מאד נהנה לראות שהוצאתם לאור חוברת מיוחדת של קריאת שמע מבוארת על פי פירוש רש"י. יבורכו משמים כל הלומדים שיזכו לראות פרי בעמלם ויעלו בתורה ויראת ה' טהורה".

בהיכלו של מרן הגאון הגדול
רבי ראובן אלבז שליט"א,
ראש ישיבת 'אור החיים'

מה נפלא הדבר שמוציאים לאור
גיליונות המסייעים להבין מושגים
בתורה שבכתב

בשעה שצעדנו פנימה אל עבר היכל ישיבת 'אור החיים' המעטירה לא האמנו למראה עינינו. בדקנו שוב ושוב את התאריך בלוח השנה, שפשפנו עינינו בתמהון, והיה מפליא לראות את בית המדרש מלא וגדוש במאות בחורים שיושבים ושקועים בעמלה של תורה. היו אלו ימי חודש מנחם אב, 'בין הזמנים' בעיצומו רבוב הישיבות אך כאשר נכנסנו אל היכל בית המדרש הגדול, בשעת ערב, היה מרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי ראובן אלבז שליט"א בעיצומה של מסירת שיעור עמוק, בני הישיבה והאברכים מביטים במורם ורבים בהערצה וברתק, ואף אחד לא מוכן להפנות אלינו מבט או חלילה להשחיל מילה ולספר לנו מתי השיעור עומד להסתיים. היו אלו רגעים מרגשים של אהבת תורה, שקשה היה להשאיר אדיש למולם.

הלומד הפרשה עם רש"י בוודאי זכה לברכת חז"ל שיאריכו לו ימיו ושנותיו

בפני שומעי לקחו, חומש עם פירוש רש"י בעיון. שיעור בו היו לומדים את כל הפרשה הבאה. וזאת מלבד מה שבשעת קריאת שמע"ת מתוך ספר תורה, בכל יום שיש, מקפיד ללמוד גם את הרש"י כסדר (לא בכדי לוקח לו לימוד זה כשעתיים-שלוש בכל שבוע). ובנוסף נוהג מרן שליט"א לחזור וללמוד בצוותא עם בני ביתו את הרש"י ומפרשים נוספים, כליל שבת אחרי הסעודה. עד כדי כך דבוק רבנו בלימוד הרש"י, ומחשיב זאת כלימוד יסודי שיש לאחוז בו ללא הרף.

הזכרנו כעת את השיחה המיוחדת שזכינו לקיים, כאמור, במעונו של מרן שליט"א לפני שנתיים, לשמוע דברי הדרכה וחיזוק, וכמה רחב לבו של מרן שליט"א לשמוע שמאז ועד עתה צמח הארגון שבעתיים וקיבל תנופה אדירה, כאשר מאות אלפים לומדים חומש רש"י בכל שבוע כסדר, וגם מקפידים על עקביות להבחן מידי יום.

נהרה של שמחה נשפכה על פני מרן שליט"א למשמע הדברים, והראה אותות של קורת רוח מרובה ומיוחדת, והשמיע דברי חיזוק ועידוד מיוחדים:

בהיכלו של מרן ראש הישיבה הגאון
הגדול רבי משה צדקה שליט"א,
ראש ישיבת 'פורת יוסף'

גם אצלנו בשיבה למדתי היום עם
הבחורים חומש ורש"י

בהתרגשות וברטט זכינו לעלות למעונו של מרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי משה צדקה שליט"א ראש ישיבת 'פורת יוסף', מגדולי מנהיגי הדור, אשר ממשיך שושלת אביו בהנהגת ישיבת 'פורת יוסף', ובעמידה בפרץ על משמר קדושת המחנה וטהרתו. רבבות תלמידים זוכה להעמיד ראש הישיבה שליט"א, עשרות בשנים, במסירות ובאהבה עצומה.

זכינו כבר לפני שנתיים ימים לבקר בהיכלו של מרן שליט"א, אז התפרסמו דברי ההוד בגיליון 'תורת' ועוררו הדים נרחבים בקרב שוחרי התורה ולומדיה. בביקורנו זה, יצא מרן שליט"א מגדרו בדברי עידוד ושבח כששמע על ההתרחבות הגדולה של מפעל 'תורה שבכתב', שכן לימוד זה של חומש ורש"י קרוב מאד לליבו.

תלמידיו הקרובים מספרים, כי לא פעם ולא פעמיים מעודד מרן שליט"א את לימוד רש"י על התורה, ומעורר רבות על גודל החובה והזכות בלימוד והבנת המקרא כפשוטו, וכאמרו: "הורגלנו לייגע עצמנו שעות וימים תמימים על קטעי גמרא ודיבורי התוספות, ואף על תיבות ספורות בהם, ומדוע יגרע חלקו של פסוק או תיבה בתורה מלהבינו על בוריו. כל אות ותיבה בו כדבעי".

ונאה דורש - נאה מקיים. במשך שנים נהג מרן שליט"א, מידי יום ראשון, למסור שיעור קבוע

מעמד מרומם ורווי הוד, משולב בסעודת הילולא, התקיים בליל כ"ט בתמוז, יומא דהילולא של רש"י הקדוש, בעיה"ק ירושלים, כאות הוקרה והערכה לאורחים הנדיבים החשובים שליט"א, וכאות עידוד להמשך הפעילות ביתר שאת וביתר עוז.

במעמד מפואר ואדיר זה זכינו שמרנן ורבנן שליט"א, מכל העדות והקהילות הקדושות, הגיעו במיוחד לבטא את חשיבות הפעולות של תורה שבכתב, ולהשמיע דברי עידוד וברכה, השקפה והדרכה, לכל הלומדים שליט"א.

כאן נביא קטעים נבחרים וזהרורי אורה מתוך משאות הקודש ודברי הברכה שהשמיעו מרנן ורבנן שליט"א, במעמדים הנשגבים, דברים אשר בוודאי יהיו כטללי תחיה וכרביבי חיוק על מאות אלפי לומדי תורה שבכתב, הן אלו שלמדו עד עכשיו ויוסיפו חיל ביתר שאת וביתר עוז, והן לרבבות המצטרפים החדשים לרגל תחילת לימוד חומש בראשית.

לבו:

"פלא פלאים! ברוך ה' מצודתכם פרוסה גם בחוץ לארץ, שמעתי עדויות על יהודים בחו"ל, תלמידי חכמים, אברכים ובני ישיבות, שבזכות המפעל 'תורה שבכתב' הם לא עוברים יום בלי ללמוד חומש רש"י ולענות על השאלות של 'תורה שבכתב', כמה זכות גדולה יש למפעל כביר שכזה, שמרבה תורה וכבוד תורה בישראל. כמה רחב לבי לראות שאתם מכבדים את הלומדים במכתבי הוקרה ובמתנות נאות, וגם מקפידים לאחד את כל כלל ישראל מכל העדות וכל החוגים, ומעניקים יחס של כבוד לכולם! אשריכם!"

"ברכות מרובות על ראש רבבות הלומדים, אשר שומרים על חיבור יומימי עם התורה שבכתב, אשר היא מאחדת ומחברת את כלל ישראל מכל העדות והחוגים!"

**כמה כבוד התורה
יש בפעולות אלו,
כמה רחב הלב
שאתם מכבדים
את הלומדים
בכבוד הראוי להם**

כעבור כעשרים דקות של המתנה הסתיים השיעור, זכינו להתקבל אצל מרן ראש הישיבה שליט"א. נאמר לנו תחילה שזמנו של מרן שליט"א קצוב ומדוד שכן נחפז הוא לכמה מעמדים חשובים של הרבצת תורה, אולם כאשר אך שמע על הפעולות הנשגבות של 'תורה שבכתב', כמו נעצר שעון הזמן מלכת.

השתוממנו לראות את מרן שליט"א מפנה את זמנו בנחת עבורנו, במאור פניו הייחודיות קיבל ראש הישיבה סקירה נרחבת על כל הפעולות, עיין זמן רב בגיליונות השבועיים, ובחוברות שיצאו לאור בשנה האחרונה, בהפקה והשקעה רבתית, והביע את קורת רוחו המרובה.

"כמה כבוד התורה יש בזה! אני מלא התפעלות והתרגשות מההשקעה הרבה שמשקיעים במפעל 'תורה שבכתב', במבחנים ובעלונים ובכל חוברות העזר, החוברות לסיוע בלימוד חומש רש"י על חומש ויקרא. זו יוזמה אדירה ומבורכת, אשר מנגישה ומחברת כל לומד וצורב ללימוד רש"י בהבנה ובשלימות".

"כמה זכות אדירה יש לכם, לעודד יהודים ללמוד חומש עם רש"י. אשריכם ואשרי חלקכם, ירבו כמותכם בישראל. כמה טוב ונפלא שאתם משקיעים להוציא גליונות מיוחדים להסביר מושגים קשים ופחות מוכרים".

כמה מרגש היה כאשר כמה מבני הישיבה, תלמידיו כבניו, החלו לספר על עצמם באופן אישי שהלימוד שלהם במסגרת 'תורה שבכתב' חולל בקרבם מהפך והביא אותם להתעלות בתורה ובאמונה. מרן שליט"א לא חסך בברכות רבות כמה זכות גדולה יש למפעל כביר שכזה, שמרבה תורה וכבוד תורה בישראל, וענה ואמר מעומק

כ"ק מרן אדמו"ר מראחמיסטריווקא שליט"א

הלומד חומש ורש"י זוכה ליראת שמים ולאמונה בה'

בחרדת קודש קיבלו כל משתתפי סעודת ההילולא, את פני קדשו של כ"ק מרן אדמו"ר מראחמיסטריווקא שליט"א, מגדולי צדיקי דורנו המאיר לארץ ולדרים באש להבתו, ברחימאיות מיוחדת בפשטות ובענוות חן. כאורים ותומים מאיר מורה ומדריך לאלפי מישראל, מנווט את המעשה אשר יעשון. בנועם-אצילות מיוחד

מנהיג ומורה דרך לגליונות של חסידים ואנשי מעשה מובהקים ההולכים לאורו. בירושת אבות שטופחה בעמל ויגיעה עצמיים, ביראת אלקים האופפת את כל הליכותיו, ובהוד של ענווה

צדיקים אמרו שעל ידי לימוד חומש ורש"י זוכים ליראת שמים לאמונה טהורה

מהרי"צ דושינסקיא זי"ע אף העיד על עצמו, שבכל שבוע הוא חוזר על הפרשה עם פירוש רש"י כשבע או שמונה פעמים! כי בכל יום למד חומש ורש"י לפני הבחורים, והיה מכין את עצמו ללימוד הזה, וכן בחן בחומש ורש"י את כל הבחורים ואז חזר פעם נוספת, ומלבד זאת למד עוד כמה פעמים חומש ורש"י בערב שבת קודש ובשבת קודש.

כן גם בנו ממשיך דרכו כ"ק מהרי"ם דושינסקיא זי"ע, גאב"ד ירושלים, המשיך במסורת אבות לחזק את לימוד ורש"י מדי יום, וכן ממשיך דרכם כ"ק מרן אדמו"ר מדושינסקיא שליט"א עומד על כך בשיבות הקדושות שיהיה כל יום סדר של לימוד חורש"י.

במרכז סעודת ההילולא, הביע כ"ק מרן אדמו"ר מדושינסקיא שליט"א את קורת רוחו מכל הפעולות הנאדרות בקודש שעל ידי מפעל 'תורה שבכתב', כשהוא מתבטא בנועם דבריו:

"מי יוכל לומר שאינו צריך חיזוק בלימוד חומש ורש"י? כולם צריכים חיזוק! גם אנשים גדולים ותלמידי חכמים צריך להתחזק בדבר זה!".

"אצלנו בישיבה הק' יסדו אבותינו הק', סדר לימוד מיוחד לבחורים בחומש ורש"י, אבל דברי תורה צריכים חיזוק, ולכן דבר גדול וחשוב עד מאד עושים במפעל 'תורה שבכתב' שמחזקים ומעודדים וממריצים בפעולות שונות את לימוד חומש ורש"י דבר יום ביומו, אשריכם ותחזקנה ידיכם!".

מִן הַמִּשְׁנָה עֲמוּד הִירָאָה
הַגַּה"צ רַבִּי דָן סָגַל שְׁלִיט"א

כל הלומדים וכל המסייעים בידם
יתברכו בכל הברכות שבתורה

לקירבה מיוחדת זכו וזוכים ראשי מפעל הקודש 'תורה שבכתב', בהיכלו של מרן המשגיח הגאון הצדיק עמוד היראה ואוצר העבודה רבי דן סגל שליט"א, מגדולי חכמי המוסר וראשי המשפיעים

מובא בספה"ק מגן אברהם מהרה"ק מטריסק זי"ע, שבשביל רש"י הקדוש נברא העולם, יעזור ה' שזכותו של רש"י הק' תגן על כל הלומדים, ועל כל אלו המסייעים שיהודים ילמדו, ובזכותו של רש"י נזכה לכל הישועות, וניצל מהגזירה האיומה שגזרו לקחת לצבא בחורים ואברכים, ובזכותו של רש"י הק' יעזור השי"ת יומשכו ישועות לכל ישראל, כל החולים יזכו לרפואה שלימה, והבריאים יתמידו בבריאותם, ויושפע בני חיי ומוזני רויחי, בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות, פרנסה בהרחבה, זיווגים הגונים וכל השפעות טובות, אמן.

כ"ק מרן אדמו"ר מדושינסקיא שליט"א

כל אחד ואחד צריך חיזוק בלימוד
חומש ורש"י! כולם צריכים בזה
חיזוק!

גם כ"ק מרן אדמו"ר מדושינסקיא שליט"א, אתא ובא במטרה לחזק ולאמץ את לבב המייחלים לה', ולהביע את תמיכתו ועידודו במפעלות הקודש של 'תורה שבכתב'. בענוות חן מופלגת ובהוד והדר, הופיע מרן שליט"א במעמד המיוחד, לא לפני שהביע את רצונו העז ליטול חלק בכנסיה זו המתכנסת לשם שמים כדי להעלות על נס את לומדי ונבחני התורה שבכתב, כשהוא מפנה מזמנו היקר והחשוב כל כך בהיות יהודים רבים משחרים לפתחו ליהנות הימנו עצה ותושיה.

לימוד חומש ורש"י הוא כידוע מאבני היסוד אשר בחצר הקודש דושינסקיא מדור דור, כ"ק הגה"צ רבי יוסף צבי דושינסקי זי"ע גאב"ד ירושלים, קבע שיעור מיוחד עם התלמידים בכל יום בחומש ורש"י, עד שבעש"ק גמרו כל הסדרה עם פירוש רש"י, וביום ראשון בשבוע שלאחר זה לאחר שבחנם על גפ"ת, בחן אותם ג"כ על החומש ורש"י.

והצטנעות האופפים את ביטוייו, את אמירותיו וכל מה שמסביב, מקרבם לתורה וחסידות.

לכבודם של מאות אלפי לומדי תורה שבכתב, פינה כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א מזמנו היקר, והגיע במיוחד אל המעמד המרומם, כשהוא מרעיף דברי התפעלות וחיזוק על המפעל הקדוש הזה, ועל מאות אלפי הלומדים מכל העדות והחוגים הצטרפו וקיבלו על עצמם עול תורה בקביעות, ללימוד חומש ורש"י על כל הפרשה בכל יום ויום ובכל שבוע ושבוע, ולעמוד על כך בכור המבחן מדי יום ביומו ומדי שבוע בשבוע.

הס הושלך בקהל כאשר כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א השמיע מדברות קדשו, ונביא כאן חלקים נבחרים ממושא הקודש:

"דבר גדול הוא, שזוכים לזכות את הרבים ללימוד חומש ורש"י. צדיקים אמרו שלימוד חומש ורש"י מסוגל להביא לידי יראת שמים, וביארו בזה המובא בשו"ע סימן רפ"ה סעיף א' נפסק: 'חייב לקרות לעצמו בכל שבוע פרשת אותו השבוע שנים מקרא ואחד תרגום'. ובסעיף ב' מובא: 'אם למד הפרשה בפירוש רש"י - חשוב כמו תרגום, וירא שמים יקרא תרגום וגם פירוש רש"י'. ופירשו צדיקים הכוונה, שללימוד חומש ורש"י על הסדרה מביא יראת שמים".

"ונפלאים הדברים המובאים מהרה"ק רבי פנחס מקארין זי"ע, מגדולי תלמידי הבעל שם טוב הק' זי"ע, בספה"ק 'אמרי פנחס' השלם (שער התורה אותיות ל"ו-ל"ט): 'הזהיר הרה"ק רבי פנחס מקארין שיהיה תמיד מונח אצל האדם חומש עם פירוש רש"י לעיין בו בכל שעה, כמ"ש 'זהיתו עמו וקרא בו כל ימי חייו' וגו' 'למען ילמד ליראה' וינצל ג"כ מהרהורי עבודה זרה. ועוד, אז זיי וועלן קענען רש"י על חומש - כשיידעו בניהם רש"י על חומש, מובטחני שיהיו אנשים כשרים...' - הרי שלימוד חומש ורש"י מביא לדביקות בהשי"ת, לאמונה בשי"ת, וליראת שמים.

אוצרות חיזוק לרבבות מִישראל בכל קצוֹ תבל הצמאים לשמוע את דברותי החוצבים להבות אש.

דלתו של מֶרן המשגיח שליט"א פתוחה תמיד לראשי מפעל 'תורה שבכתב', הזוכים לעצותיו הבהירים והדרכותיו הטהורות, ואף גם כעת לרגל יומא דהילולא של רש"י הק', הגיע מֶרן המשגיח שליט"א אל סעודת ההילולא במיוחד לאמץ את ידי הלומדים במפעל תורה שבכתב.

בין השאר אמר בהתרגשות:

"אשרי חלקו של המפעל הגדול והקדוש הזה – תורה שבכתב, מה טוב חלקכם ומה נעים גורלכם,

כאשר מחזקים את לימוד חומש ורש"י, הרי זה חיזוק לכל היהדות

מה רבה זכותכם שזכיתם להקים דבר חשוב כזה, ומה רבה זכותם של רבבות הלומדים! ברכתי נתונה בזאת מעומק הלב לכל הלומדים החשובים, שיתברכו בכל מילי דמיטב, אך טוב וחסד ירדפום כל ימי חייהם ויזכו לשבת בבית ה' לאורך ימים!" באופן חריג ונדיר שהה מֶרן המשגיח שליט"א במעמד במשך שעה ארוכה מאד, כשהוא מאציל מהודו ומשמייע מדברות קדשו דברי חיזוק משיבי נפש, ואף משורר שירי דבקות והתעוררות, שירי אהבת תורה וקרבת אלקים.

הגאון הגדול
רבי יעקב חיים סופר שליט"א,
ראש ישיבת 'כף החיים'

כמעט אין שלש מילים ברש"י בלי חידוש, ובמילה אחת יסלק חבילות של קושיות

משא חיזוק מיוחד ומאלף זכינו לשמוע במרכז סעודת ההילולא, מפיו של מֶרן הגאון הגדול רבי יעקב חיים סופר שליט"א, ראש ישיבת כף החיים, שידוע כאחד מגדולי גאוני הדור, ספריו וחיבוריו מעידים על גאונות ובקיאות מבהילה המשאירה את הלומד משתומם ומשתאה כיצד יכול יהודי להגיע להשגות גבוהות כאלו בידיעת התורה, הוא גם מפורסם וידוע בשקיפתו והתמדתו עד כלות הכוחות יומם ולילה, והכל בהצנע לכת ובענוות חן הרחק מעין רואים.

ראש הישיבה שליט"א, אשר אינו מרבה להשתתף באירועים, עקב התמדתו העצומה, ועקב בריחתו מעין הזרקורים ורצונו להצניע לכת עם אלקיו, ראה לעצמו זכות להגיע בזאת הפעם לחזק את ידי לומדי 'תורה שבכתב', שכן הוא רואה בכך ערך עליון וחשוב עד מאד. גם בחיבוריו הגאונים של ראש הישיבה שמור

הגאון הגדול רבי חיים מרדכי אוזבנד שליט"א, ראש ישיבת עטרת שלמה חומש ורש"י הוא היסוד לכל בנין התורה, ולכל בנין נפשו של יהודי!

אחד מרגעי השיא של המעמד המרומם לכבוד יומא דהילולא של רש"י הקדוש, היה עם הופעתו כבוד של הגאון הגדול רבי חיים מרדכי אוזבנד שליט"א, ראש ישיבת 'עטרת שלמה' המעטירה, הזוכה להעמיד לגיונות של תלמידי חכמים ובני תורה.

בתוך יומו העמוס לעייפה של ראש הישיבה שליט"א, ראה לעצמו זכות וחובה להגיע במיוחד אל המעמד המיוחד כדי לחזק את ידי לומדי המפעל העולמי 'תורה שבכתב' לעידוד לימוד חומש עם רש"י, בקרבם של כל יהודי בכלל, ובפרט בקרב בני התורה שרוב זמנם קבוע ללימוד סוגיות הגמרא בעיון.

בהתרגשות גדולה האזינו כל הנוכחים למשאו של ראש הישיבה שליט"א, אשר הלהיב את השומעים על שגב מעלת לימוד חומש ורש"י, שהוא-הוא היסוד לכל התורה כולה, ובין השאר אמר:

"אנכי באופן אישי חש קירבה מיוחדת לחיזוק ענין זה של חומש ורש"י, כי אני בעצמו זוכה מדי שבוע ללמוד בחברותא עם שלשה תלמידים את פרשת השבוע, חברותא אחת עם תלמיד ביישיבה, ועוד שני חברותות עם אברכים תלמידי חכמים. כן בקודש חזיתי אצל הוריי ע"ה, אבי הגאון זצ"ל ששימש כחמישים שנה ראש ישיבה באמריקה, היה כל ימיו "חי" את לימוד חומש ורש"י, הוא למד לימוד זה כלימוד יסודי לכל דבר כמו שלומדים מסכת בבא קמא".

"שמעתי על הגה"צ רבי ירוחם זצ"ל, משגיח ישיבת מיר, שהוא היה 'רב רבנן'. חלק גדול מגדולי מרביצי התורה בדור האחרון היו תלמידיו, וכפי שכתב עליו תלמידו הגאון רבי לייב מאלין זצ"ל, שהוא היה 'רבן של כל בני הישיבות בדורו!'. עליו מסופר שכאשר החלו לבוא לשיבתו בחורים מחוץ לליטא, דהיינו מאמריקה וגרמניה וכדו', מדינות שהחינוך היהודי היה שם רופף, החל רבי ירוחם למסור לכלל בחורי הישיבה שיעור חומש ורש"י, ונימוקו עמו: "חומש ורש"י הוא היסוד, מי שרכש יסוד זה, יכול לבנות עליו של לימוד ש"ס ושלחן ערוך, ויכול לבנות על יסוד זה בניין של 'חידושי רבי חיים', אבל תלמידים אלו שלא למדו חומש ורש"י במדינות אלו, חסד להם היסוד, ולכן אני צריך ללמד חומש ורש"י!".

"הו דבר שכל אחד יכול לראות גם בימינו, שההבדל בין מי שלומד וידוע חומש ורש"י, ובין מי שאינו לומד ואינו יודע חומש ורש"י, מתבטא גם בידיעת הגמרא, בהבנת התוספות, וביכולת להעמיק בחידושי רבי חיים מברסק!... כי חומש ורש"י הוא היסוד שעליו עומד כל הבניין! ואם יש כאלו שיש אצלם רפיון בלימוד חומש ורש"י, והיסוד רעוע אצלם, אזי יש לכך השלכות על כל בניין חייהם, התורה שלהם היא אחרת, היראת שמים, התפילה, הכל שונה!

יש לנו דרך סלולה שיסודו לנו חז"ל כיצד נבנה בניין נפשו של יהודי, והסדר הוא שהיסוד הוא חומש ורש"י, ועל יסוד זה אפשר להוסיף קומה של משנה וגמרא ושלחן ערוך ולומדות, אבל בלי היסוד הראשון – הבניין כולו אינו עומד כהוגן!

אשרינו שזכינו בדורנו בהקמת המפעל 'תורה שבכתב' לחזק את לימוד חומש ורש"י בקרב כלל ישראל. כאמור, החיזוק בלימוד זה הוא לא חיזוק בלימוד 'עוד' איזה לימוד, אלא מדובר ביציאת היסודות לכל בניין התורה והיהדות!

בשערי המצוינים בהלכה כאחד מגדולי פוסקי הדור, בגאונות מופלאה ובבהירות נדירה בכל ארבע חלקי שלחן ערוך, כאשר אלפים מתדפקים על דלת ביתו לשמוע דבר ה' זו הלכה, לצד היותו מגדולי וחשובי הרבנים המעבירים את מסורת ההלכה וההוראה לתלמידים, ומגדולי גודרי גדר, לגדור את מחיצת הכרם שנפרצה בניסיונות הזמן מבית ומחוץ, ומול נסיונות הזמן בפגעי הטכנולוגיה. חיבה יתירה נודעת לו להגאון שליט"א למפעל העולמי 'תורה שבכתב', כשהוא עוקב מקרוב אחרי כל הפעולות, הן בהפצת הגליונות מדי שבוע, והן במבחנים ובשאר הפעולות, ובמעמד זה לרגל יומא דהילולא הביע שוב ושוב את הוקרתו והערכתו למפעל תורה שבכתב, ולכל הגליונות היוצאים מדי שבוע בשבוע, ואף השמיע דברי חיזוק וברכה מופלגים בהתרגשות גדולה:

"המפעל הקדוש הזה של 'תורה שבכתב' הוא באמת-באמת דבר חשוב ומבורך. לחזק את לימוד חומש ורש"י – הוא דבר נשגב ונחוץ עד מאד. ואשרינו שזכינו בדורנו לדבר כזה, ואשרי כל המתעסקים בכך. אני מכיר מקרוב הרבה יהודים שזכו לתועלת גדולה בזכות מפעל זה, שהחלו ללמוד ולדעת היטב חומש ורש"י. גם תלמידי חכמים מופלגים ולמדנים צריכים חיזוק בלימוד חומש ורש"י, הפעולות של תורה שבכתב הם נשגבות וגדולות ועשו ממש מהפך נפלא. גם הגליונות הנפלאים של 'תורה שבכתב' היוצאים לאור מדי שבוע בשבוע, אני מעיין בהם הרבה והם מלאים בתוכן משובח ומזוקק, פלאי פלאים, ויש מכך הרבה תועלת."

שבירושלים עיה"ק, ישנה קבוצה גדולה של כמה מאות בחורים אשר חברו יחדיו תחת דגל המפעל העולמי 'תורה שבכתב', וזכו למסלול ייחודי המותאם במיוחד לבחורי הישיבה, בו הם לומדים ונבחנים מדי שבוע על פרשת השבוע חומש ופירוש רש"י, ולפי עדותם של ראשי ומשגיחי הישיבה רואים הבחורים בכך תועלת עצומה והתעלות נפלאה.

בהדרת כבוד ויקר קיבלו המשתתפים, את פניו של מרן ראש ישיבת מיר, הגאון הגדול רבי אליעזר יהודה פינקל שליט"א, הזוכה לעמוד בראש ממלכת התורה אשר רבבות בני תורה חוסים בצלו והוגים בו בתורה יומם ולילה. ראש הישיבה שליט"א הנושא את עול הישיבה כאשר יישא האומן את היונק, כיבד ופיאר את המעמד במושך שעה ארוכה, כשהוא מביע בפה מלא את התפעלותו העצומה מכל הפעולות הנשגבות, ואף התבטא בין השאר:

"הן כבר ענו ואמרו דברים הרבה במעלת לימוד חומש ורש"י. גם בישיבת מיר ישיבה קבוצה גדולה ונכבדה של בחורים שהצטרפו למפעל העולמי תורה שבכתב, ונבחנים בקביעות בכל שבוע ושבוע, והמה מעידים על תועלת גדולה ונפלאה, והתעלות בכל התחומים, שהם מרגישים בזכות לימוד זה."

**הגאון הגדול
רבי שמואל בראנדסדארפער שליט"א,
חבר הבד"ץ העדה החרדית**

**הגליונות של תורה שבכתב,
הם מלאים תוכן משובח ומזוקק
והתועלת מרובה**

הגאון הגדול רבי שמואל בראנדסדארפער שליט"א, חבר הבד"ץ העדה החרדית, נודע

מקום של כבוד לבירור כללים בפירוש רש"י על התורה, כללים פלאיים שאסף איש טהור מתוך ספרי מפרשי רש"י.

בתוך משאו דרוש דרש ראש הישיבה שליט"א: "אשריו ואשרי חלקו של מי שיש לו חלק בלימוד פירוש רש"י על התורה. ואשרי המפעל העולמי תורה שבכתב שזוכים לקחת חלק בדבר גדול ועצום זה."

"רש"י הוא ראשי תיבות 'רבן של ישראל'. רש"י זכה לזכות עצומה שדבריו התפשטו בכל ישראל, ומובא בספרים שרש"י זכה לכך בזכות מידת הענווה שלו, כי הענווה גדולה מכל המידות. בלימוד רש"י יש הרבה מטמוניות ומרגליות המסתתרות בכל מילה ואות, רק צריך להעמיק כל שנה מחדש ולגלות נפלאות מתורת ה'. מובא בראשונים שכמעט אין שלש תיבות ברש"י בלי חידוש. וכן ידוע כי במילה אחת בדברי רש"י ניתן לתרץ קושיות גדולות. כפי שכתב רבינו המאירי בהקדמתו למסכת אבות: 'וראש לכל החיבורים שנתחברו דרך פירוש - הם פירוש רש"י ז"ל... אין מעלתו ניכרת רק ליחידים, כי במלה אחת יכלול לפעמים תירוצים של חבילי קושיות...'

**הגאון הגדול
רבי אליעזר יהודה פינקל שליט"א,
ראש ישיבת מיר**

**הרבה בחורים מעידים על תועלת
גדולה ונפלאה שיש להם מלימוד
חומש ורש"י**

ללימוד חומש ורש"י דבר יום ביומו יש מסורת עתיקה בישיבת מיר של מעלה, כידוע שמרן המשגיח רבי ירוחם זי"ע קבע בישיבתו שיעור יומי בחומש ורש"י. גם בימינו, בישיבת מיר

וְעַתָּה כָּתְבוּ לָכֶם אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת וְלַמָּדָה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

בשיאו של מעמד זה, החלו גם בכתיבת ספר התורה שבכתב, אשר נכתב בימים אלו ברוב הידור ופאר, לעילוי נשמת רבן של כל ישראל – רש"י הקדוש זי"ע, ולזכותם של מאות אלפי לומדי ונבכחי 'תורה שבכתב'. בכתיבת האותיות הק' הראשונות, התכבדו מרגל ורבנן גדולי וצדיקי הדור שליט"א, אשר האצילו מברכותיהם הנלהבות לכל הלומדים והנבכחים.

מסע כתיבת האותיות בספר התורה, המשיך גם בימים הסמוכים ליומא דהילולא, במעון קדשם של מרגל ורבנן שליט"א, אשר ששו ושמחו לקחת חלק בכתיבת ספר תורה זה אשר נכתב לעילוי נשמת רש"י הקדוש, וכאות הוקרה והערכה לכל הלומדים החשובים אף השמיעו ברמה את דבר ה' בדברי הדרכה וחיזוק ללומדי תורה שבכתב.

שִׁמְחָה בְּפִיהֶם לַמַּעַן תִּהְיֶה לִי הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְעַד בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל

כל זה בשבילך!

מפעלות 'תורה שבכתב' בארץ הקודש

ידיעות | עדכונים | חידושים | הוספות
לכבוד התחלת לימוד המחזור הרביעי במפעלינו הקדוש - פרשת בראשית הבעל"ט

מתן שכרה צלדה

**375 זוכים מדי חודש
בסך למעלה מ-56,000 ₪!**

הגרלת ופרסים

לאברכים ותלפיד ישיבה גדולה

חדש!

הגרלת ילדיהן ולהשכיל

מיוחד לקוראי
הגילון השבועי
ע"ס 100 ₪
X 3 זוכים

הגרלת חקור דבר

ע"ס 200 ₪ | X 2 זוכים

הגרלת יודעים את התורה

ע"ס 150 ₪ | X 2 זוכים

הגרלת יפחודים

ע"ס 50 ₪ | X 4 זוכים

הגרלת יופית

ע"ס 200 ₪ | X 5 זוכים

הגרלת שבועית

ע"ס 500 ₪ | X 5 זוכים

הגרלת בונות שבועית - לנבחנים קבועים

ע"ס 100 ₪ | X 5 זוכים

הגרלת בונות חודשית

ע"ס 500 ₪ | X 4 זוכים

הגרלת יפחוד רש"י ואונקלוס

כרך מסדרת 'עונג הפרשה'
X 3 זוכים

הגרלת ופרסים

לתלפיד ישיבה קטנה וילדים

חדש!

קטן הידע

ע"ס 50 ₪ | X 3 זוכים

הגרלת נוספת בפיוחד לפותרים בשולחן השבת עם כל הפשחה

ע"ס 50 ₪ | X 4 זוכים

הגרלת בונות חודשית

נוספת בפיוחד לפותרים
בשולחן השבת
עם כל הפשחה

ע"ס 100 ₪ | X 10 זוכים

הגרלת יופית

ע"ס 50 ₪ | X 3 זוכים

הגרלת שבועית

ע"ס 100 ₪ | X 3 זוכים

הגרלת בונות חודשית

ע"ס 100 ₪ | X 3 זוכים

הגרלת בונות שבועית לנבחנים קבועים

ע"ס 50 ₪ | X 2 זוכים

הגרלת יודעים את התורה

ע"ס 50 ₪ | X 2 זוכים

הגרלת יפחודים

ע"ס 50 ₪ | X 2 זוכים

תורתך ששועי

חדש!

חקור דבר

חקירה לפדנית בפרשת השבוע

יודעים את התורה

בקיאות בחפשה חופשי תורה

מחודדים

שאלות מרתקות וחידושים על פרשת השבוע

חדש ויחודי - לשלחן השבת הפשפחה:

קטן הידע - מדורים קטנים ופסקי הפשחה

קו 'קול התורה'

מנצח שיעורי תורה:

סיכום יומי מתומצת | שיעור יומי מורחב | שיעור שבועי מסכם
בפגיון שפות וסגנונות: עברית | לשון הקודש | אידיש

אגף 'הצוחר בתורה'

חדש!

מחצית 'תורה שבכתב' צהיכלי השיטות הקדושות

מבחינים ייעודיים לתלפיד ישיבה | פרסומים וחופרי עזר ודרכון
| שתיים עם חברות הטלפניה בהיכלי הישיבות לעריכת מבחנים
חיים | התקנת עבודות מבחנים לפענוניים | הגרלת ייעודיות
לכל ישיבה | משלוח שבועי של הגילון השבועי לישיבה

מסלולי המצחנים

חדש!

סיכום יומי

5 שאלות על הלימוד היומי

+ 1 שאלת בונות

ושננתם - חזרה על לימוד יום האתמול

מנצח שבועי - מסלול בסיסי

חדש!

10 שאלות ידיעה על כל הפרשה

+ 2 שאלות בונות

לדעת - בקיאות בפרשת השבוע

מנצח שבועי - מסלול עיון

6 שאלות עיוניות מרחבי הפרשה

מנצח רש"י ותרגום

חדש!

3 שאלות להבנת הפשט ע"פ רש"י ואונקלוס

מבחן אמריקאי הפוך!

מנצח מיוחד לקוראי הגילון השבועי

חדש!

להבין ולהשכיל

הבנה בעומק הפשט של פירוש רש"י

המסלול החדש ליודעי התורה והוגיה:

חדש!

חצרות 'דבקים בתורה'

מבחן שבועי ממצטרב, מיוחד לפשני התורה

בכל שבוע, נבחנים על הפרשה החדשה

+ כל הפרשיות הקודמות משך כל השנה!

הפרטים המלאים - במדועה הפיוחדת למסלול זה

זכיה
ישירה
ללא
הגרלה!

מכון ההוצאה לאור

מגוון
מדורים
חדשים

הגיוולטור היומי

מלא וגדוש בתוכן איכותי
שיצטיק לכם את היום
מופץ להמוני פנינים
בעולם כולו

מכון תורה שבכתב

הפקת חופרי עזר וסיוע | חוברות
וקונטרסים | מהדורות חופשי ורש"י
המבואר בהוצאה פיוחדת | ספרי
תורה שבכתב | ועוד

הגילון השבועי

עם תוכן עשיר ומרתק על פרשת
השבוע עם פירוש רש"י
מופץ ב-70,000 עותקים, באלפי נקודות
הפצה, בכ-40 ערים ברחבי הארץ

ותזכה

לידיעת התורה שבכתב,
וגם בפגיון שכרה בצדה

תערוך

את הסיכומים היומיים
והמבחנים השבועיים

תתחבר

למאות אלפי לומדי
חופשי ורש"י פדי יום

הירשם

במערכת 'קול התורה'
או בנדרים וקהילות

בראשית תשפ"ו
בשבילך
נברא
העולם
בשבילך
התורה והשביל ישראל שנקראו

זמן להאיר לעצמך את החיים ולהתחבר לתורה הקדושה
בלימוד יומי מתוק וקבוע של חופשי ורש"י.

02.500.20.18

TS025002018@GMAIL.COM

מי הכנים
שינויים
והוספות
בתוך פירוש
רש"י
הקדוש?

לִיט עַל דַּעַת עֲצְמוּ לְשֵׁלֵב וּלְחַבֵּר כִּמְהָ נוֹסְחָאוֹת:

הרב יעקב לויפר

מחקר מרתק וסיום מפעים במנהרת הזמן, לאורך 900 שנות היסטוריה - מימי רש"י הקדוש ועד ימינו, במעקב צמוד אודות גלגוליהם ותהפוכותיהם של שינויי הנוסחאות והבדלי הגרסאות בפירושו ורש"י | תגליות מרעישות, וחשיפות מופלאות, בליווי צילומי כתבי-יד ודפוסים קדומים, שישאירו אתכם פעורי פה, וישפכו על הלימוד שלכם אור בהיר ליישוב קושיות רבות ותמיהות שהתחבטו בהן גדולי המפרשים

פירוש רש"י על התורה הוא החיבור התורני הנפוץ ביותר בעולם היהודי. אין עוד חיבור שחיבר אחד מחכמי הראשונים והאחרונים שזכה לתפוצה רחבה כל כך כמו פירוש רש"י על התורה, אשר מאז כתיבתו לפני כ-900 שנה ועד היום, שפתותיו של רש"י הק' דובבות ללא הפסקה של רגע, כאשר בכל פינות ומחנות מסביב לכדור הארץ הוגים ויושבים זקנים עם נערים בפירוש רש"י.

פירושו הקדוש התפרסם בהיקף גדול כבר בדורם של רש"י ותלמידיו. כמובן שבימים ההם טרם עידן הדפוס, הרי שהדברים התפרסמו בהעתקים בכתב יד שכל אחד העתיק לעצמו, כך עברו הדברים מאיש לאיש, מיד ליד, מכלי לכלי, מעיר לעיר וממדינה למדינה, היקף העתקותיו היה עצום ונרחב, מה שגרם באופן טבעי לשינויים והבדלים בנוסחאות, חסרות ויתרות, ואף הוספות שונות ומשונות שנכנסו על ידי המעתיקים לתוך הפירוש, לפעמים הוסיפו המעתיקים מעצמם ביאורים שהיה נראה להם בהבנת רש"י, ולפעמים הוסיפו בתוך פירוש רש"י, חידושים שהם עצמם חידשו ומעולם לא יצאו מקולמוסו של רש"י.

כפי שמעיד למשל סופרו של פירוש רש"י לתורה בכ"י מינכן 5:

"אלו פירושי חומש יסוד המאור הגדול רבינו שלמה ברבי יצחק, ויש בתוכן טעמים ומדרשים שאינם מיסודו, ונוספים על פתורנו." Ⓚ

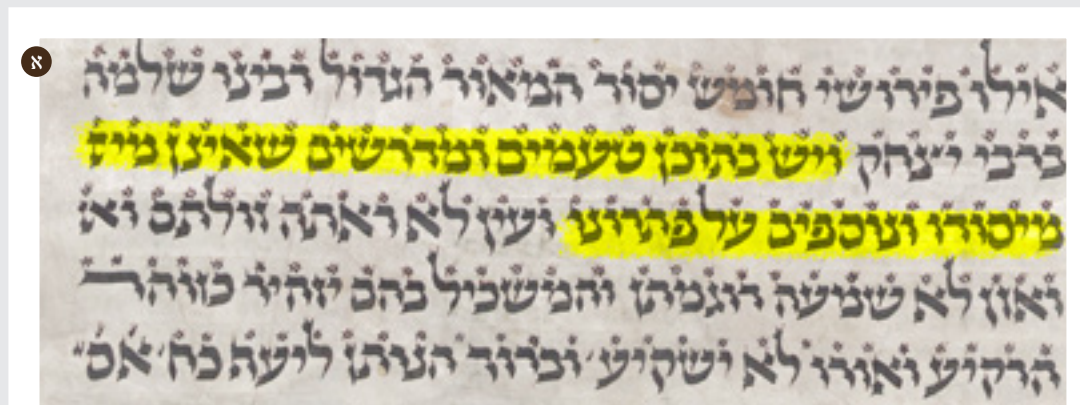
בהמשך השנים, עם התפתחות עולם הדפוס, הצטרפו גם המדפיסים שניסו להכריע או לשלב בין הגרסאות, והתוצאה לפעמים היתה שיבוש בהבנת הדברים, ורק העיון במקורות הקדומים שופך אור בהיר על דברי רש"י.

ההוספות - כבר בדורות הראשונים!

לא רבים יודעים כמה רחב הוא היקף התופעה, ולמעשה יתכן שלא שייך כבר בשום אופן לעמוד על פירוש רש"י המקורי כפי שיצא מתחת ידי מחברו, שכן ההוספות הוכנסו אפילו על ידי תלמידיו.

הדוגמאות רבות, אך לשם משל נציין את דברי החזקוני בפרשת לך לך, על הפסוק "וְלֹא־בָרֶם הֵיטִיב בְּעִבּוּרָהּ" (בראשית יב, טז), החזקוני כותב: "עיי' פרש"י שהזכיר הכתוב, ולא פירש עליו שום דבר". ואילו בנוסח רש"י שלפנינו כתוב 'ולאברהם היטיב' - פרעה בעבורה" ובא רש"י כנראה לשלול את הפירוש המובא בתורה תמימה בשם מהרש"א שמילת 'היטיב' מוסבת על הקב"ה, והוא זה שהיטיב לאברהם. מכיון שנוסח זה מובא גם בכתבי היד, והחזקוני מעיד לאידך גיסא שאין רש"י מפרש כלום, יש מקום לשער שתוספת זו נכתבה על ידי אחד מן הקדמונים לאחר החזקוני.

במקרים כגון אלו אין הדבר נורא כל כך, שכן הבנת דברי רש"י לא נשתבשה אלא לכל היותר קוראים אנו פירוש שאינו שייך לרש"י. אלא שלפעמים אי ההבדלה בין עיקר לתוספת גורמת לאי הבנה בדברי רש"י. במאמר זה נעמוד על דוגמאות שונות מפירושו של רש"י על התורה, ונראה בעזרת כתבי יד ודפוסים ראשונים - כיצד לעיתים הלכו הדברים והסתבכו.

כ"י מינכן 5

"וְאֶכְלֶתֶם אֹתוֹ בְּלֶחְמֶיךָ פֶּסַח הוּא לָהּ"
האם רש"י פירש שני פירושים על פסוק זה?
ומי הכניס את המילים "דבר אחר" בפירושו של רש"י?

א

החידוש לא היה של ונציה, כבר בחמשה חומשי תורה עם תרגום ורש"י שנדפסו בליסבון שבספרד בשנת רנ"א רואים את ההרכבה הזאת. Ⓚ ואילו בדפוס זאמורה (ספרד, בשנת הגירוש רנ"ב), שילבו זאת ע"י ו' החיבור, "לשם שמים ודרך דילוג וקפיצה" Ⓛ.

על כל פנים, המילים 'דבר אחר' לא שרדו. במהדורות נפוצות כמו 'רב פנינים', או הדפוס עם פירוש מלבי"ם (הישן), כבר הסגירו מלים אלו בסוגריים, ובמהדורות מאוחרות עוד יותר, כמו לוינ-אפשטיין ועוד, כבר מחקו מילים אלו לגמרי. אך יש לציין שבמהדורות 'המאור' החזירו את ה'דבר אחר' בסוגריים מרובעות, וכן בחומש 'כליל תפארת' (ווינפלד).

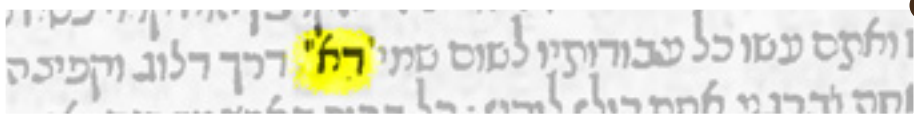
מדוע מחק מהרש"ל מילים אלו? מובן למדי. שכן אם נאמר שיש כאן פירוש נוסף, ייווצר כאן קושי: רש"י כותב בתחילת דבריו 'הקרבן קרוי פסח על שם הדילוג והפסיחה', מה נוסף כאן איפוא ב'דבר אחר' דרך דילוג וקפיצה וזכר לשמו שקרוי פסח, הלא זהו לכאורה מה שכתב רש"י לעיל? גם הלשון 'דרך דילוג וקפיצה' נראה תמוה. לכן לכאורה העדיף מהרש"ל למחוק את המילים 'דבר אחר' ולגרוס 'ואתם

בפרשת בא (שמות יב, יא) על הפסוק "וְאֶכְלֶתֶם אֹתוֹ בְּלֶחְמֶיךָ פֶּסַח הוּא לָהּ" – נדפס בחומשים הנפוצים פירוש רש"י בלשון הזה: "פסח הוא לה" - הקרבן קרוי פסח על שם הדילוג והפסיחה שהקב"ה היה מדלג בתי ישראל מבין בתי מצרים וקופץ ממצרי למצרי, וישראל אמצעי נמלט. ואתם עשו כל עבודותיו לשם שמים דרך דילוג וקפיצה וזכר לשמו שקרוי פסח, וגם פשק"א לשון פסיעה".

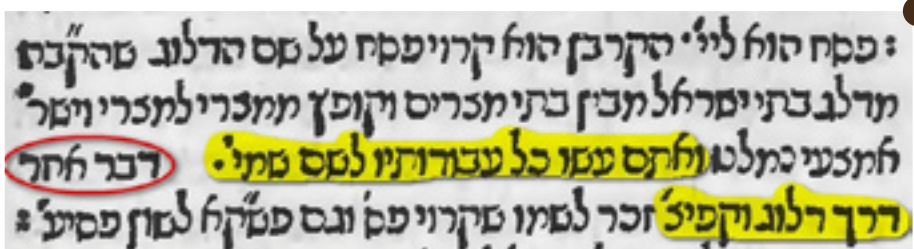
המשפט 'ואתם עשו כל עבודותיו לשם שמים דרך דילוג וקפיצה' נראה לכאורה תמוה: מה ענין ה'לשם שמים' כאן? הלא עיקר הענין הוא לעשותו דרך דילוג וקפיצה וזכר לשמו שקרוי פסח.

עיון ב'שתי חכמים' יבהיר לנו שהיה כתוב 'ואתם עשו כל עבודותיו לשם שמים, דבר אחר' - דרך דילוג וקפיצה' אלא שמהרש"ל מחק מילים אלו (א"ה): לא מצאתי הגהה זו בפירוש 'ריעות שלמה' למהרש"ל על התורה). כלומר, שיש כאן שני פירושים נפרדים ברש"י, פירוש אחד: לשם שמים, ופירוש שני, דרך דילוג וקפיצה.

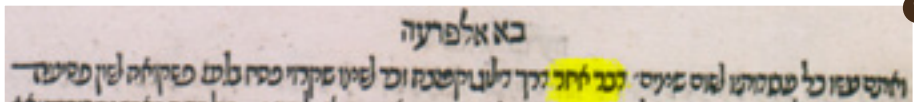
ואכן, במהדורות ישנות כמו דפוס ונציה (רע"ח, רפ"ד ורפ"ה) כתובות המילים 'דבר אחר'. Ⓛ Ⓚ

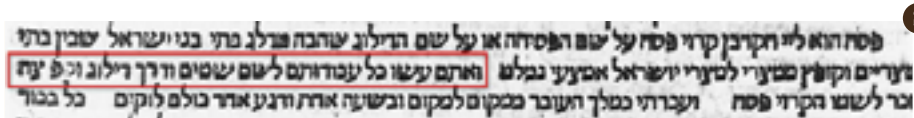
מקראות גדולות ונציה רע"ח - הדפוס הראשון בעולם של מקראות גדולות (עותק הספריה הלאומית, ישראל)

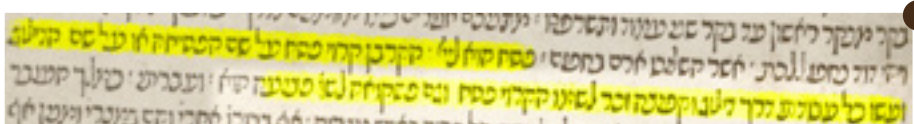
חמשה חומשי תורה ונציה רפ"ד

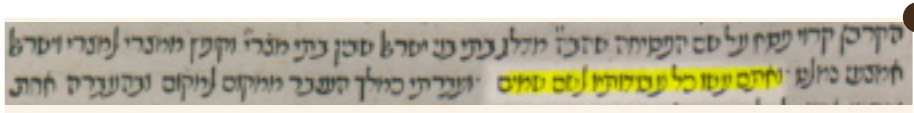
חמשה חומשי תורה דפוס ליסבון רנ"א (עותק האק' למדעים, ליסבון)

חמשה חומשי תורה דפוס זאמורה (עותק בהמ"ל ניו יורק)

דפוס אישאר (עותק הספריה הלאומית, ישראל)

רש"י דפוס רג"ו דה קלבריה (עותק ספריית הפלטינה בפרמה)

עשו כל עבודותיו לשם שמים דרך דילוג וקפיצה. אמנם הלשון הזה גם כן תמוה וזר, 'לשם שמים דרך דילוג וקפיצה'?

את הפתרון המרתק לתעלומה זו אנו מגלים לאחר עיון בדפוס אישאר (נדפס בספרד בשנת ר"נ). ברש"י כתב יד כתוב בזה הלשון: "פסח הוא לה' - הקרבן קרוי פסח על שם הפסיחה או על שם הדילוג. ועשו כל עבודתו דרך דילוג וקפיצה, וזכר לשמו הקרוי פסח. וגם פאשקואה לשון פציעה [כך במקור. ברוב דפוסים ישנים וכתבי יד כתוב 'לשון פסיעה' הוא].¹

שימו לב, שאין בנוסחא זו את המילים 'לשם שמים' [וגם חסר כל המשפט 'שהקב"ה היה מדלג בתי ישראל מבין בתי מצרים וקופץ ממצרי למצרי, וישראל אמצעי נמלט'].

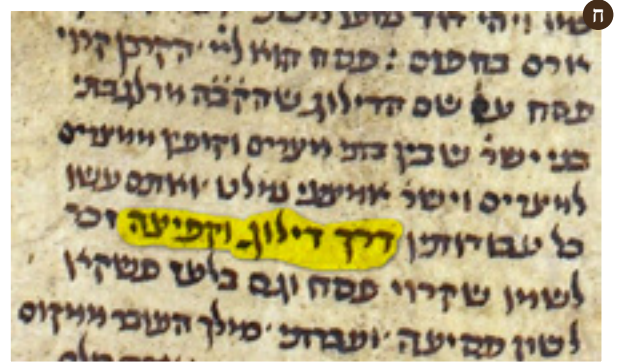
ובכן, קשר הדברים ברור מאוד לפי נוסחא זו. רש"י בא לבאר את לשון הכתוב ואכלתם אותו בחפזון פסח הוא לה'. שהמילים 'פסח הוא לה' הן נתינת טעם מדוע צריך לאכול בחפזון, היות והקרבן קרוי 'פסח' על שם הדילוג, ולכן יש לעשות את עבודתו דרך דילוג, כלומר לאוכלו ב'חפזון' שזהו דרך דילוג וקפיצה, לפי שהנחפז הוא מדלג וקופץ [ומה שכתב רש"י 'וגם פאשקואה לשון פציעה הוא', בא לומר שהמילה 'פסח' בצרפתית דהיינו 'פאשקואה' פירושה לשון פסיחה ודילוג, עיין אוצר לעזי רש"י לר' משה קטן ז"ל, הכותב: רש"י רומז כפי הנראה לפועל הצרפתי passer (לעבור) או לשם passage (מעבר), שמשמעותם תואמת את הסברו האטימולוגי, כמו 'פסח' ו'פסע'].

נוסח זה עמד לפני הרא"ם, כפי שעולה מביאורו: "דאם לא כן מה טעם ואומר ואכלתם אותו בחפזון פסח הוא לה' - שפירושו: בעבור שהוא פסח לה', שהוא מענין דילוג". וכוונתו לפרש את דברי רש"י כמו שכתבנו.

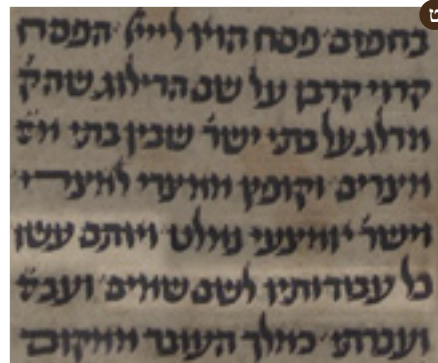
לעומת זאת, את המילים 'ואתם עשו כל עבודותיו לשם שמים' אנו מוצאים בדפוס רג"ו דה קלבריה, שנת רל"ה [היה מקובל כספר העברי הראשון שנדפס בעולם, אולם כיום סבורים שדפוס רומא (בערך סביב השנים רל"ב-רל"ב) קדם

לו] שם הנוסח הוא: "פסח הוא לה' - הקרבן קרוי פסח על שם הפסיחה שהקב"ה מדלג בתי בני ישראל מבין בתי מצרים וקופץ ממצרי למצרי, וישראל אמצעי נמלט, ואתם עשו כל עבודותיו לשם שמים".²

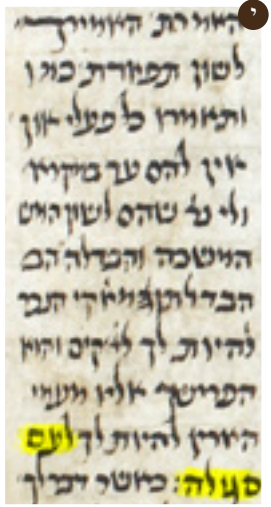
לפי נוסח דפוס זה בא רש"י לבאר רק את המילים 'פסח הוא לה'. דהיינו שאת המילים 'פסח הוא' - מבאר רש"י שהכתוב בא לומר - קרבן דילוג הוא, ועל זה הוא אומר 'הקרבן קרוי פסח על שם הדילוג והקפיצה'. ואת המילה 'לה' - הוא

כ"י לייפציג 1

כ"י מינכן 5

כ"י לייפציג 1

מבאר לכאורה לפי דרשת המכילתא דרבי ישמעאל (מסכתא דפסחא, פרשה ז) "פסח הוא לה" - שיהיו כל מעשיו לשם שמים.

הוי אומר, הנוסחאות חלוקות איפוא ביסודן: לפי הנוסח שבדפוס אישאר בא רש"י לבאר את המשפט "ואכלתם אותו בחפזון פסח הוא לה" - כנתינת טעם; ואכלתם אותו בחפזון - לפי שפסח הוא לה'. בהתאם לכך מפרש רש"י "ועשו כל עבודתו דרך דילוג וקפיצה", כלומר: בחיפזון - פירושו דרך דילוג וקפיצה, שכן השורש 'חפז' מורה על תנועה מהירה ומבוהלת.

ואילו לפי נוסח דפוס רג"ו רואה רש"י את 'פסח הוא לה' כמשפט העומד בפני עצמו, כלומר, לא כנתינת טעם לאכילה בחפזון, אלא שהתורה רק באה לומר שהקרבן נקרא פסח על שם הדילוג, וכמו כן - שיעשה לשם שמים.

הבה נעמיד את שתי הנוסחאות זו מול זו:

דפוס אישאר
"פסח הוא לה" - הקרבן קרוי פסח על שם הפסחה או על שם הדילוג. ועשו כל עבודתו דרך דילוג וקפיצה, זכר לשמו הקרוי פסח. וגם פאשקואה לשון פציצה הוא."
דפוס רג"ו דה קלבריה
"פסח הוא לה" - הקרבן קרוי פסח על שם הדילוג והפסחה [שהקב"ה היה מדלג בתי בני ישראל מבין בתי מצרים וקופץ ממצרי למצרי וישראל אמצעי נמלט] ואתם עשו כל עבודתו לשם שמים."
(בכ"י אחר של רש"י (כ"י וינה) אין את כל המוסגר בסוגריים אלא רק: הקרבן קרוי פסח על שם הפסחה, ואתם עשו כל עבודתו לשם שמים)

למעשה, מבדיקת כתבי היד ודפוסים קדומים עולה שנוסחת רובם היא כנוסחת דפוס אישאר, נביא דוגמא מכתב היד החשוב ביותר שיש לנו, הוא כ"י ספריית לייפציג 1 שנכתב על ידי ר' מכיר בן קרשיא, שהעתיקו מכתב ידו של ר' שמעיה, תלמידו של רש"י (אבל בכ"י וינה, וכן כ"י מינכן 5 משנת ד' אלפים תתקצ"ג הנוסח הוא כמו בדפוס רג"ו).

ואולי הנוסח של דפוס רג"ו משתקף במיעוט כתבי יד, כמו כ"י מינכן 5. השילוב בתוספת 'דבר אחר' נמצא כאמור בכמה דפוסים מוקדמים כאמור לעיל. כעת ניתן לשער כך: לפני המדפיסים של דפוסים אלו [או מעתיקי כתב היד שהעתיקו ממנו] היו שתי הנוסחאות ברש"י שפותחות במלים 'ואתם' עשו כל עבודתו' - כשיש להן שני המשכים: האחד הוא 'ואתם עשו כל עבודתו לשם שמים', והשני הוא 'ואתם עשו כל עבודתו דרך דילוג וקפיצה'. החליט אפוא המדפיס לשלב בין השניים ולכתוב כך: 'ואתם עשו כל עבודתו לשם שמים דבר אחר (כלומר: נוסח אחר) - דרך דילוג וקפיצה'.

כלומר, כאשר המדפיס כתב 'דבר אחר' לא היתה כוונתו ל'פירוש אחר', אלא ל'נוסח אחר', וכוונתו היתה שנבין שיש כאן שתי נוסחאות: 1. ואתם עשו כל עבודתו לשם שמים; 2. ואתם עשו כל עבודתו דרך דילוג וקפיצה. אך במשך הדורות המילים 'דבר אחר' התפרשו, כמקובל, כשני פירושים שרש"י עצמו בא לפרש.

כך קרה מה שקורה פעמים רבות: המילים 'דבר אחר' התפרשו מעתה כלשונו של רש"י עצמו, וכאילו רש"י בא לפרש שני פירושים.

"אֵת ה' הָאֱמִירָת הַיּוֹם וְה' הָאֱמִירָת הַיּוֹם"
האם רש"י חזר בו מפירושו על הפסוק 'אֵת ה' הָאֱמִירָת' או שמא אחד מהתלמידים הוסיף בדברי רש"י את המילים 'ומלאתי להם עד'?

את ה' האמירת

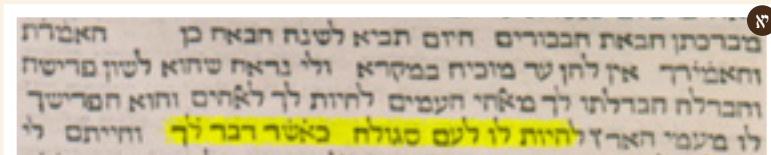
בפרשת כי תבוא (דברים כו, יז) עומד רש"י על המילים "אֵת ה' הָאֱמִירָת הַיּוֹם, וְה' הָאֱמִירָת הַיּוֹם". המילים האלו שהן יחידאיות במקרא הצריכו פירוש, כמעט בכל החומשים הנדפסים בימינו נדפס בפירוש רש"י בנוסח זה: "האמרת, והאמירך, אין להם עד מוכיח במקרא. ולי נראה שהוא לשון הפרשה והבדלה, הבדלתו לך מאלהי הנכר להיות לך לאלקים, והוא הפרישך אליו מעמי הארץ להיות לו לעם סגולה. ומצאתי להם עד והוא לשון תפארת כמו יִתְאָמְרוּ כָּל פְּעֻלָּי אֵין (תהלים צד, ד)".

כל הלומד דברי רש"י אלו, מרגיש מיד בהערה הזועקת מאלהי. רש"י פותח ואומר שהוא לא מצא בכל המקרא עד מוכיח לפירוש המילים האמרת והאמירך, והוא מפרש מעצמו שהוא לשון הבדלה והפרשה, ואילו בסיום דבריו הוא לכאורה סותר את עצמו וכותב שהוא מצא להם עד מלשון תפארת כמו יתאמרו כל פועלי און. והוא פלא גדול. אם מצא להם עד - מדוע כתב תחילה שאין להם עד מוכיח? זאת ועוד: 'לשון תפארת' הוא פירוש אחר, ואין זה 'עד' למה שכתוב לעיל.

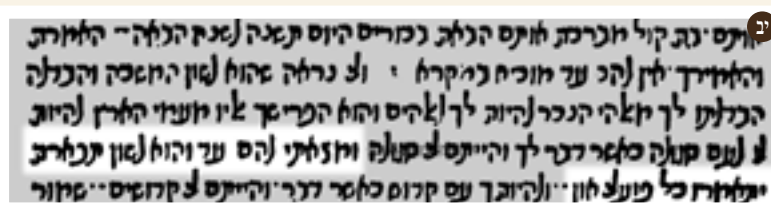
שוב מסייעים לנו כאן כתבי היד והדפוסים הישנים: ברובם כלל לא נמצא כל הקטע 'ומצאתי להם עד'.

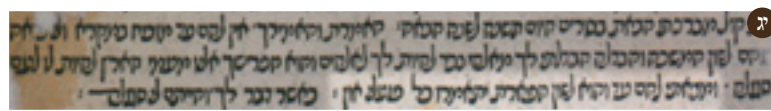
הנכר להיות לך לאלקים", המילה 'הבדלתי' תמוהה, שהרי רש"י מדבר על ההבדלה שעם ישראל הבדיל את ה' להיות לו לאלוקים. ומסתבר כנוסח דפוס ר' שלמה אלקבץ הכותב 'הבדלתו לך', וכך הוא בעוד מקורות.

רש"י על התורה דפוס רומא (עותק ספריית פרמה, אוסף דה רוסי 1242)

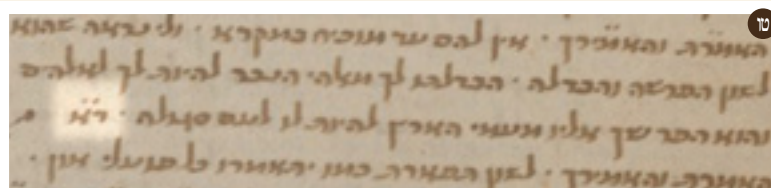
דפוס ר"ש אלקבץ (סריקת 'אוצרות התורה')

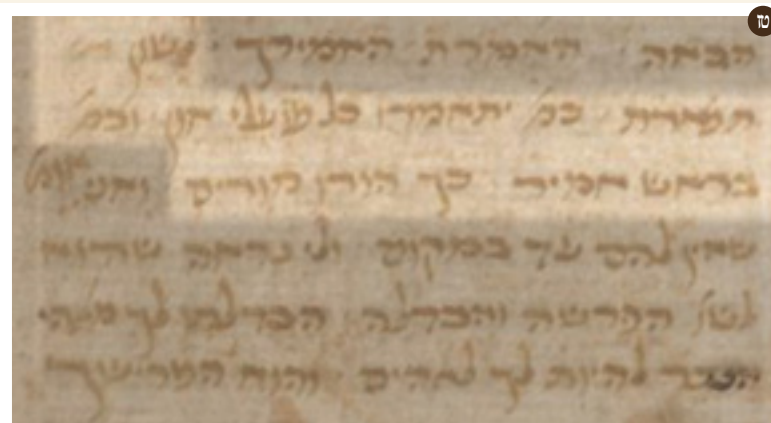
דפוס ליסבון (עותק האק' למדעים, ליסבון)

כ"י ספריית קלאו (עותק סינסינטי 1)

כ"י ספריית אונ' פרנקפורט 24

כ"י ספריית אונ' פרנקפורט 19

נתפוס לדוגמא את כ"י לייפציג 1, ניתן לראות שהוא מסתיים במילים 'לעם סגולה', ואז מתחיל דיבור חדש, 'כאשר דבר לך'.

כך גם המצב בדפוסים הראשונים, לדוגמא נציג את דפוס רומא ר"ל, הקודם לכולם, גם שם המצב כמו בכ"י לייפציג, וכך המצב גם ברוב הדפוסים העתיקים כמו בולוניה רמ"ב, שונצינו רמ"ז, אישאר ר"ן, ארימיני רפ"ה.

הדפוס הקדום ביותר עם 'ומצאתי להם עד' הוא כנראה דפוס רבי שלמה אלקבץ (סבו של רבי שלמה אלקבץ המפורסם בעל 'לכה דודי') שנדפס בעיר ואדי אל חג'ארה שבספרד, בשנת רל"ז, דפוס ליסבון רנ"א, וכן דפוס ונציה.

אין ספק אפוא שזו הוספה מאוחרת של מישור שמגיב על דברי רש"י ש'אין להם עד במקרא' באומרו 'ואני מצאתי להם עד – והוא לשון תפארת'.

השאלה רק אם זה הוספה של אחד מתלמידי רש"י או מאוחר יותר, או שמא זו הערה של רש"י עצמו, שחזר בו בהמשך, וכתב 'ומצאתי להם עד'. ורגליים לדבר שלכאורה רש"י עצמו חזר בו – שהרי בפירושו של רש"י לתהלים (צד, ד) הוא כותב "יתאמרו – ישתבחו כמו האמרת והאמירך"; ישתבחו הוא כמו יתפארו. כך גם ברש"י במסכת ברכות (ו, א) וז"ל שם: 'האמרת לשון חשיבות ושבח, כמו יתאמרו כל פועלי און', וכעין זה ברש"י במסכת חגיגה (ג, א). אך לעומת זאת רש"י במסכת גיטין (נו, ב) מפרש את המילה הארומת 'תחדת', והוא כמו הפירוש הראשון כאן מלשון הפרשה והבדלה.

אמנם בספר בספר הקדמון 'יוסף דעת', שנדפס בפראג לפני כ-400 שנה, כותב שתלמידו של רש"י הוסיפו, וז"ל: "אתה בן גילי אל ימהר לבך לשאול הלוא דברי רש"י כסתרי אהדי, כי באמת אין זה מדברי רש"י ז"ל, רק איזו תלמיד כתבו על הגליון, והמדפיס חשב שהן דברי רש"י ז"ל, ותדע שכן הוא, שברש"י קלף ישן נושן לא מצאתי, תאמין לי גם בדפוס ישן אינו שם, יעיין האיננו מאמין", עכ"ל.

אולם רבינו הט"ז בפירוש דברי דוד על פירוש רש"י, כותב שרש"י כתב את פירושו בכמה מהדורות, בתחילה במהדורא-קמא כתב רש"י שלא מצא עד, ופירש אז מעצמו שהוא לשון הפרשה והבדלה, אך לאחר זמן, במהדורא-בתרא מצא רש"י עד בפסוק יתאמרו כל פועלי און, שהוא לשון תפארת, ורש"י השאיר את שתי הגירסאות בתוך פירושו. וכך גם כתב לבאר ב'צידה לדרך'.

ההוכחה שרש"י חזר בו ונקט רק כפירוש השני ניתן לראות גם מתוך כ"י ספריית קלאו (עותק סינסינטי 1), שם מופיע רק התוספת "האמרת והאמירך – לשון תפארת, כמו יתאמרו כל פועלי און", בלי 'ומצאתי להם עד'!

בכ"י פרנקפורט 24 אין את המשפט 'ואני מצאתי להם עד', אלא 'דבר אחר'.

בכ"י פרנקפורט 19 מופיעה התוספת בתור פירוש ראשון, ואחריה כתוב 'כך הורו מורים', ואחריה הפירוש של המשכה והבדלה.

כך או כך, מדובר בשני פירושים סותרים החלוקים אחד על השני. בין אם נניח שבעל ההוספה הוא רש"י עצמו שחזר בו מהפירוש הראשון, או שזה אחד מתלמידיו [שכן ההוספה ודאי קדומה, ומתועדת בכתב יד ובאחד הדפוסים הראשונים].

אגב עיסוקנו בדברי רש"י כאן, מן הראוי לציין שתי נקודות נוספות: בדפוסים שלנו כתוב ברש"י 'הבדלתי לך מאלהי

ג

"וַיֹּאמְרוּ אֵלֶיךָ הַלָּאָה"

גַּשׁ הַלָּאָה! הוּא לִשׁוֹן נַחַת לֹא מִזִּיפָה? מִתְזַכֵּר שֶׁצִּעֲנִיין זֶה הָיָה לוֹ לִרְצֵי יוֹסֵף קֶרֶב וַיִּכּוֹח עִם רֶשִׁי רַבּוֹ, וְהַמְדַּפְסִים חִיבְרוּ חֵת שְׁנֵי הַפִּירוּשִׁים יַחַד

הפתרון, כפי שאתם כבר משערים, נעוץ בנוסחאות של רש"י. יש כאן שתי שיטות מנוגדות בתכלית וחלוקות ביניהם - והן עורבבו זו בזו כמעט בלי היכר.

הבה נתבונן בצילום נוסח דפוס רג'יו דה קלבריה (הפיסוק והניקוד, הסוגריים ופתיחת קיצורים - אינם במקור):

וַיֹּאמְרוּ גַשׁ הַלָּאָה - המִשְׁךְ לִהְיוֹת, כְּמוֹ וְזֶה הַלָּאָה. וְדַבֵּר נִזִּיפָה הוּא, לֹמַר אֵין אֲנוֹ חוֹשֵׁשִׁין לָךְ. וְדוֹמָה לוֹ קֶרֶב אֶלֶיךָ אֶל תַּגֵּעַ (בְּמִקּוֹר כְּתוּב אֶל תַּגֵּשׁ בִּי). בִּי, וְכֵן גֵּשָׁה לִי וְאַשְׁכָּה - הַמִּשְׁךְ לְצַדִּיק בַּעֲבוּרֵי וְאַשְׁכָּה אֶצְלֶךָ [וְאַל תִּתְּנָה עַל לִשׁוֹן גִּשָׁה הָאֲמֹר כֹּאן, שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ הַמִּקְרָאוֹת לְדַבֵּר כֵּן כְּמוֹ הָאֲמָרִים קֶרֶב אֶלֶיךָ (יִשְׁעִיָּה ס"ה, ה)], וְעַל שֵׁאתָה מְלִיץ עַל הָאוֹרְחִים, אֵיךְ מְלֹאךְ לְבָךְ? הָאֶחָד בָּא לְגֹר - אָדָם נִכְרִי יַחֲדִי אֶתָּה בִּינִינוּ שְׁבֹאת לְגֹר, וַיִּשְׁפֹּט שְׁפֹט - נַעֲשִׂית מוֹכִיחַ אוֹתָנּוּ?

אפשר לראות שנוסחת הדפוסים שלנו מכילה תוספות שונות מעבר לדפוס זה, כמו פסוקים נוספים ושינויי מילים, אולם ההבדל העיקרי הוא בכך שכל הקטע על ה'לשון נחת' לא קיים כלל בדפוס זה. [כמו כן: הקטע שהקפנו בסוגריים מרובעות נראה הוספה, מאחר שהפסוק המצויין שם כבר הובא לעיל, וזה נראה תוספת ביאור שנכתבה בצד הגליון ואחר כך הוכנסה אותה].

למעשה אנו כבר יכולים להבין את כל מפרשי רש"י וזולת ה'גור אריה' על שלא התייחסו לקושיא זו. שכן אם אך הנוסח שעמד לפנינו היה כמו זה שבדפוס רג'יו - הרי שהסתירה לא היתה קיימת כלל. אולם ה'גור אריה' שהתייחס רק לפירוש של 'לשון נחת' הכיזד זה לא הקשה על הסתירה בדברי רש"י?

קעת נביט בדפוס רבי שלמה אלקבץ שנדפס שנה אחרי דפוס רג'יו:

גַּשׁ הַלָּאָה - כְּשֹׁאֲמֵר לָהֶם עַל הַבְּנוֹת אֲמָרוּ לוֹ גַּשׁ הַלָּאָה, לִשׁוֹן נַחַת. וְעַל שֵׁאתָה מְלִיץ עַל הָאוֹרְחִים - כְּפִי שֶׁנִּרְאָה בְּצִילּוֹם-אֵיךְ מְלֹאךְ לְבָךְ? הָאֶחָד בָּא לְגֹר - אָדָם נִכְרִי יַחֲדִי אֶתָּה בִּינִינוּ שְׁבֹאת לְגֹר, וַיִּשְׁפֹּט שְׁפֹט - נַעֲשִׂית מוֹכִיחַ אוֹתָנּוּ?

קעת מובנים להפליא דברי ה'גור אריה': לפנינו עמד כנראה נוסח כמו זה שבדפוס אלקבץ. וכאן באמת כותב רש"י רק את ההבדל בין 'גש הלאה' שהוא לשון נחת לבין 'האחד בא לגור' וכו' שהם דברים קשים. ושוב - אין שום סתירה.

הסתירה נוצרה כשמדפיס כלשהו הלך ולש את שתי הנוסחים לעיסה אחת. כבר בדפוס ונציה רע"ח מופיעים שני הנוסחים ביחד, בצורה מקוצרת יותר, ובדפוס ונציה רפ"ה כבר מופיע נוסח כמעט זהה לדפוסים שלנו.

מהו נוסח רש"י האמיתי? ובכן כמו בהרבה מקרים - היה קשה לדעת מהו. אלא שכאן בא לעזרתנו הדפוס הראשון, רומא ר"ל, שם מוזכר במפורש שמו של בעל ההוספה! וזה הלשון (הפיסוק וסימני הקריאה אינם במקור):

גש הלאה - כְּשֹׁאֲמֵר לָהֶם עַל הַבְּנוֹת אֲמָרוּ 'גַּשׁ הַלָּאָה', לִשׁוֹן נַחַת וְעַל שֵׁאתָה מְלִיץ עַל הָאוֹרְחִין אֲמָרוּ לוֹ 'אֵיךְ מְלֹאךְ לְבָךְ?' וְר' יוֹסֵף בֵּר' שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: הֲלֹא גַשׁ הַלָּאָה אֵינוֹ אֶלָּא לִשׁוֹן דְּחִיָּה וְדַחֲפָה, כְּמוֹ 'קֶרֶב אֶלֶיךָ אֶל תַּגֵּעַ בִּי' וְכֹמוֹ 'זֹאת הָאִשׁ זֶה הֲלֹאָה (בְּמַדְבֵּר יז, ב) וְכֹמוֹ 'וְהַגִּלְתִּי אֶתְכֶם מִהַלְּאָה לְדַמְשֶׁק' (עֲמוֹס ה, כז), שֶׁאֵף

אנשי סדום צרים על בית לוט שהמלאכים נמצאים בו, לוט יוצא אליהם ומתחנן 'אל נא אחי תרעו' (בראשית יט, ז), ואף מציע להוציא את בנותיו, אנשי סדום בתגובה עונים לו 'גש הלאה' ומוסיפים: "הָאֶחָד בָּא לְגֹר וַיִּשְׁפֹּט שְׁפֹט"?

המילים 'גש הלאה' נשמעות מובנות למדי, בשפה בת ימינו היו קוראים לזה 'וזה הצידה'. אולם כשמעיינים בפירוש רש"י על אתר - אנו רואים אריכות גדולה מאוד, ואף מבלבלת. נעתיק את לשון רש"י במהדורות הנפוצות (הפיסוק אינו במקור):

וַיֹּאמְרוּ גַשׁ הַלָּאָה - קֶרֶב לִהְיוֹת, כְּלוֹמַר הַתְּקַרֵּב לְצַדִּיק וְהַתְּרַחֵק מִמֶּנּוּ. וְכֵן כָּל הַלָּאָה שֶׁבְּמִקְרָא לִשׁוֹן רְחוּק, כְּמוֹ וְזֶה הַלָּאָה (בְּמַדְבֵּר יז, ב), הִנֵּה הַחֲצִי מִמֶּךָ וְהַלָּאָה (שְׁמוּאֵל א' כ, כב), גַּשׁ הַלָּאָה - הַמִּשְׁךְ לִהְיוֹת, בְּלִשׁוֹן לַע"ז טר"י ט"י ד"י נו"ש [-מִשׁוֹךְ אֶת עֲצֻמְךָ מֵאִיתָנוּ (אוֹצֵר לַע"ז רש"י לר"מ קטן)]. וְדַבֵּר נִזִּיפָה הוּא, לֹמַר: אֵין אֲנוֹ חוֹשֵׁשִׁין לָךְ. וְדוֹמָה לוֹ קֶרֶב אֶלֶיךָ אֶל תַּגֵּשׁ בִּי (יִשְׁעִיָּה ס"ה, ה), וְכֵן גֵּשָׁה לִי וְאַשְׁכָּה (יִשְׁעִיָּה מ"ט, כ) - הַמִּשְׁךְ לְצַדִּיק בַּעֲבוּרֵי וְאַשְׁכָּה אֶצְלֶךָ, אֶתָּה מְלִיץ עַל הָאוֹרְחִים? אֵיךְ מְלֹאךְ לְבָךְ? עַל שֹׁאֲמֵר לָהֶם עַל הַבְּנוֹת אֲמָרוּ לוֹ גַּשׁ הַלָּאָה, לִשׁוֹן נַחַת. וְעַל שֵׁהִיא מְלִיץ עַל הָאוֹרְחִים אֲמָרוּ: הָאֶחָד בָּא לְגֹר - אָדָם נִכְרִי יַחֲדִי אֶתָּה בִּינִינוּ שְׁבֹאת לְגֹר, וַיִּשְׁפֹּט שְׁפֹט - נַעֲשִׂית מוֹכִיחַ אוֹתָנּוּ?

המעין ברש"י יוכל להבחין על נקלה שיש כאן סתירה מתחילת הדברים לסופם: בתחילה כותב רש"י ש'גש הלאה' הוא לשון ריחוק - משוך את עצמך הלאה והתרחק, ואף מדגיש 'ודבר נזיפה הוא'. ואילו בהמשך הוא כותב 'על שאמר להם על הבנות, אמרו לו 'גש הלאה' לשון נחת'. כיצד 'לשון נחת' זה מתיישב עם 'דבר נזיפה הוא' שכתב רש"י קודם לכן?

הגה"ק רבי דוד פארדו, מחותנו של החיד"א, אכן עומד בספרו 'משכיל לדוד' על קושיא זו, ומתיר:

גש הלאה לשון נחת וכו' - לאו דוקא נחת, דהא בסמוך קאמר שדבר נזיפה הוא לומר אין אנו חוששין לך. אלא כלומר לשון נחת לגבי מה שאמרו על האורחים. שאמרו לו: האחד בא לגור וכו' עתה נרע לך וכו'.

כלומר: אמנם 'גש הלאה' הוא דבר נזיפה, אבל ביחס לדיבורים הקשים שבאו לאחר מכן כולל האיום 'עתה נרע לך מהם' עדיין 'גש הלאה' הוא לשון נחת.

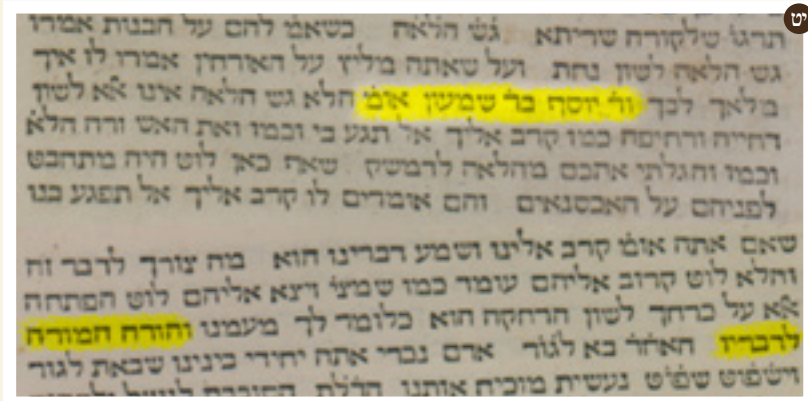
אבל אם נעיין מה אומרים שאר מפרשי רש"י, כמו הרא"ם וה'גור אריה', 'לבוש האורה' לרבי מרדכי יפה, 'דברי דוד' להט"ז, וה'שפתי חכמים' - נראה פליאה גדולה: הם אינם מתייחסים כלל לתמיהה בולטת זו! הרא"ם למשל עוסק בפירוש המילים 'גש הלאה' לפי תחילת דבריו של רש"י שהכוונה 'התקרב לצדדים והתרחק מאיתנו', ומכאן הוא עובר לביאורו של רש"י על המילים 'האחד בא לגור', בלא להזכיר אפילו את הרעיון ש'גש הלאה' הוא לשון נחת. לעומתו, ה'גור אריה' מתייחס רק לדברי רש"י אודות 'גש הלאה' שהוא לשון נחת, ולא מזכיר כלל את העובדה שלעיל כתב רש"י שזה דבר נזיפה. מדוע מתעלמים כל המפרשים האלו מן הקושיא המדוברת?

נחמיה בן חזקיהו ויהושפט בן אחיה
היו לנביאים גדולים ונחמיה בן חזקיהו
היה לנביא גדול ויהושפט בן אחיה
היה לנביא גדול ויהושפט בן אחיה
היה לנביא גדול ויהושפט בן אחיה

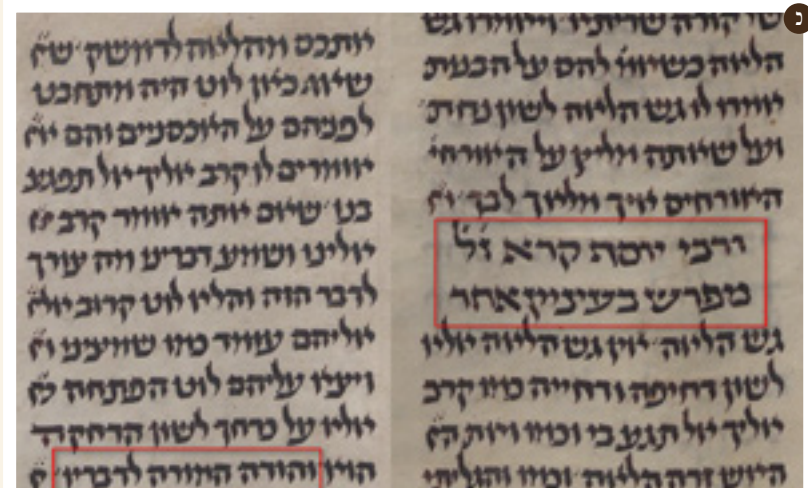
דפוס ר' שלמה אלקבץ (סריקת 'אוצרות התורה')

נחמיה בן חזקיהו ויהושפט בן אחיה
היו לנביאים גדולים ונחמיה בן חזקיהו
היה לנביא גדול ויהושפט בן אחיה
היה לנביא גדול ויהושפט בן אחיה
היה לנביא גדול ויהושפט בן אחיה

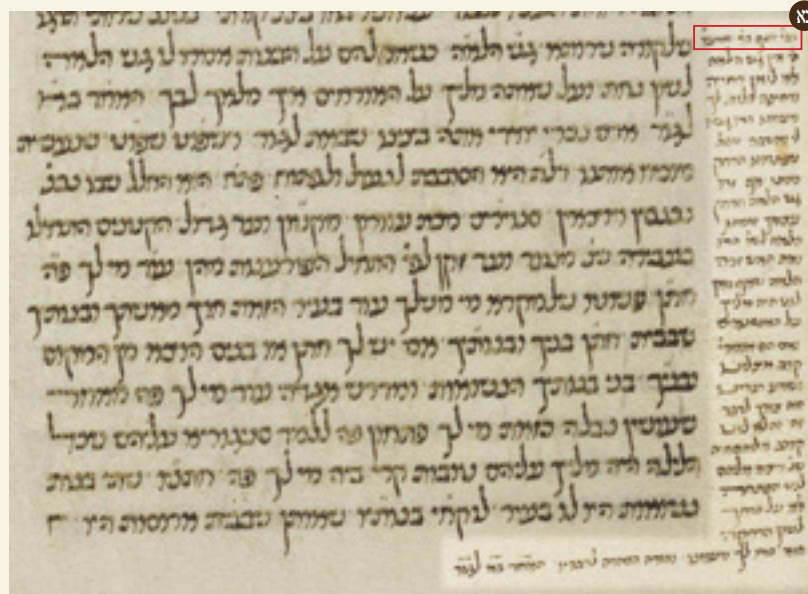
דפוס רג'יו דה קלבריה (עותק ספריית פרמה)

דפוס רומא ר"ל (עותק ספריית פרמה)

כ"י מינכן 5

כ"י הספריה הלאומית, ישראל

כאן לוט היה מתחבט לפנייהם על האכסנאים, והם אומרים לו 'קרב אליך אל תפגע בנו', שאם אתה אומר 'קרב אלינו ושמע דברינו הוא', מה צורך לדבר זה? והלא לוט קרוב אליהם עומד, כמו שמצינו 'יצא אליהם לוט הפתחה' אלא על כרחך לשון הרחקה הוא, כלומר 'לך מעמנו', והודה המורה לדבריו. האחד בא לגור - אדם נכרי יחידי אתה בינינו שבאת לגור, וישפוט שפוט - נעשית מוכיח אותנו! ^ט

ר' יוסף בר' שמעון הוא רבי יוסף קרא, תלמיד חבר של רש"י, שכתב בעצמו פירוש על חלקים גדולים מהתנ"ך, מעט מזה מודפס ב'מקראות גדולות' הנפוצים. ומתוך הקטע הזה אנו למדים שהרעיון של 'גש הלאה' - לשון דחיה ודחיפה [ונזיפה] היה חידוש שלו שהוא התווכח עמו 'עם המורה', דהיינו רש"י, 'והודה המורה לדבריו'. אם כן, הפירוש ש'גש הלאה' הוא לשון נחת, הוא מרש"י עצמו [וכעין זה בבראשית רבה (נ ג) "לוט היה ארכי דהיינים שבכולן, בשעה שהיה אומר להם דברים שהם ערבים להם הן אומרים לו גש הלאה - סק לעיל (כלומר, עלה למעלה אל מקום מוכבד), ובשעה שהיה אומר להם דברים שאין ערבים להם, היו אומרים לו: האחד בא לגור וישפוט שפוט. ואילו הפירוש השני הוא של רבי יוסף קרא.

באופן דומה למדי נמצאים הדברים בכ"י מינכן 5, שם הוא מכונה בכינוי ר' יוסף קרא. ^ט

בכמה כתבי יד מחולקים הדברים כך, בתוך העמוד כתוב [או מודפס] הנוסח כמו שהוא בדפוס אלקבץ, ובצד הגליון ישנה הגהה בלשון הזה [העתקנו כאן מכ"י הספריה הלאומית 2009:3]:

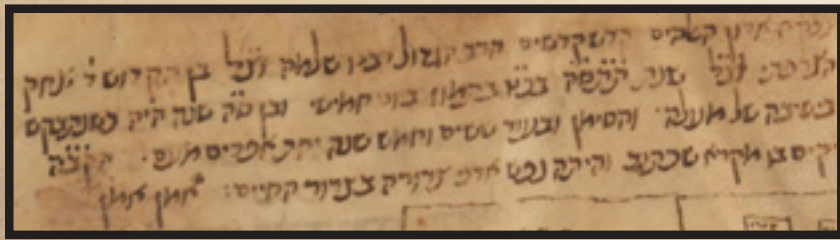
רבי יוסף בר' שמעון פירש: אין גש הלאה אלא לשון דחייה ודחיפה, כלומר: לך מעמנו. כמו גשה לי ואשקה שפתרונו 'רחק ממנו'. אף זה, גש הלאה, הרחק עצמך ממנו הלאה [...] כמו ואת האכסנאים. ואם הם אומרים 'קרב אצלינו ושמע דברינו' מה צורך לדבר זה? והלא לוט קרוב אליהם היה שנאמר 'יצא אליהם לוט הפתחה'. אלא על כרחך לשון הרחקה הוא, כמו לך מעמנו, והודה המורה לדבריו. ^ט

בשלב כלשהוא נשמט שמו של ר"י קרא, ושני הפירושים נבללו ביחד כאילו רש"י אמרם, ואפילו 'דבר אחר' כדי לציין שמדובר בפירוש אחר - אין. כך הוא כבר המצב בדפוס ליסבון רנ"א, בנוסח שכבר משקף את המצב בדפוסים הנפוצים בימינו, אם כי עדיין 'מקוצר' הרבה יותר:

ויאמרו גש הלאה - לפי פשוטו המשך להלן והתרחק מעלינו. וכן כל 'הלאה' שבמקרא לשון הפרדה להלן, כמו 'זרה הלאה', ודבר נזיפה הוא, לומר אין אנו חוששים לך. ודומה לו 'קרב אליך אל תגש בי כי קדשתיך', וכן 'גשה לי ואשבה' - המשך לצדדין בעבורי ואשב אצלך. ואל תתמה על לשון גישה האמור כאן, שדרך המקראות לדבר

נלקח ארון האלקים קודש הקדשים

"נלקח ארון האלקים, קדש קדשים, הרב הגדול רבנו שלמה זצ"ל בן הקדוש ר' יצחק הצרפתי זצ"ל, מאתנו שנת תתס"ה בכ"ט בתמוז ביום חמישי, ובן ס"ה שנה היה כשנתבקש בישיבה של מעלה".

שעה שאנו עוסקים בחקר כתבי יד עתיקים של נוסחאות רש"י, כאן המקום להביא צילום של כתב-יד עתיק יומין של פירוש רש"י לתורה, כת"י יד פרמה (אוסף דה רויס 175), שכתבתו נשלמה במרחשוון ד' אלפים ס"ו, 200 שנה לאחר פטירת רש"י, ובסיום הפירוש על התורה מופיע תיעוד על תאריך פטירתו של רש"י הקדוש, זהו מהמקורות הקדומים בו אנו מוצאים מקור ברור שרש"י אכן הסתלק לישיבה של מעלה ביום כ"ט בתמוז, ואגב אנו מוצאים כאן גם את התואר "הקדוש" על אביו של רש"י "רבי יצחק הצרפתי":

כן. כמו 'האומרים קרב אליך ואל תגש ב'. גש הלאה, על שאמר להם על הבנות אמרו לו גש הלאה, לשון נחת, וכו'.²⁰

אָה הוּחַל

אם בחומשים שלנו כתוב צרש"י 'הוחל' הוא לשון חולין, מדוע כתב הר"ם שרש"י לא פירש כלום אם התיבות 'או הוחל' הוא לשון התחלה או לשון חולין?

מדברי הרא"ם עולה באופן ברור שברש"י שלפניו לא היו כתובות המילים 'לשון חולין'. ואכן כשמתכלים בדפוסים קדומים כמו רומא, רג"ו, אלקבץ, דפוס ונציה, אישאר, ליסבון, אויגשפורג (רצ"ד), ועוד, רואים שהמילים 'לשון חולין' אינן קיימות. הן היו כנראה פירוש שנכתב בצד הגליון על ידי מישהו שהבין כך, ולאחר מכן – כדרכם של הגהות בגליון – הן הסתנוו לתוך דברי רש"י.

ה'חשודה' האולטימטיבית להוספות כאלו היא מהדורת אמשטרדם ת"מ, שתוספות-מאוחרות רבות בלשון רש"י (פעמים רבות בסוגריים עגולים) נזקפות לחובתה.²¹ יתירה מזו, בדפוס רומא הלשון הוא 'או הוחל לקרוא' – אז התחילו לקרוא 'וכו'. אמנם לא מצאנו לשון זה בשום מקור אחר, ומסתבר שאינו מקורי. אבל ודאי כותב הנוסח הזה הבין את כוונת רש"י מענין התחלה ולא מענין חילול.²²

בפרשת בראשית (סוף פרק ד) מפרש רש"י את הפסוק 'או הוחל לקרוא בשם ה': 'או הוחל – לשון חולין – לקרוא את שמות האדם ואת שמות העצבים בשמו של הקב"ה לעשותן עבודה זרה ולקרותן אלהות'.

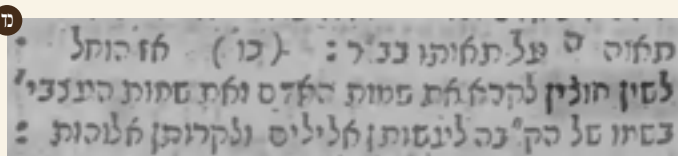
מלשוננו של רש"י נראה שהוא מפרש את 'הוחל' מלשון חילול או חולין – ולא מלשון התחלה כפשוטו של מקרא, וכפי שמפרשים רשב"ם ראב"ע רמב"ן והתרגום המיוחס ליונתן.

יתירה מזו: הרא"ם, המסתפק אם לפרש לשון חולין או לשון התחלה, מתעלם לגמרי מדברי רש"י אלו, וכותב: "אבל רש"י לא פירש כלום אם הם מעניין התחלה, ופירוש 'או הוחל' – אז התחיל לקרוא את שמות האדם והעצבים כו', או מעניין חילול: אז נתחלל השם לקרוא שמות האדם והעצבים כו'. אלא אדרבה, גלה דעתו בפסוק 'וזה החלים' שהוא מעניין התחלה".

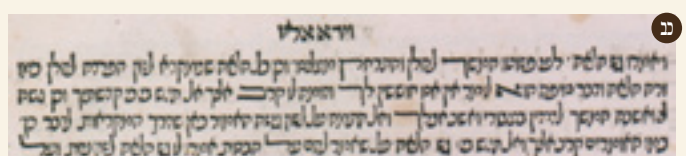
אחרית דבר

פירוש רש"י על התורה לא קפא על שמריו מעת שכתבו המורה הגדול, רש"י עצמו כנראה הוסיף תוספות ותיקונים בפירושו, שלא כולן נכנסו לכל ההעתקות שהתחילו להתפזר בכל תפוצות העולם היהודי עוד בימיו. תלמידיו עוד הוסיפו רבות, והוספותיהן לפעמים נתפסו ככאלו של רש"י. עד שהגיע הדפוס לא היה שייך לדבר בכלל על נוסח אחיד של רש"י, כי לידי המדפיסים הגיעו כתבי יד שונים זה מזה בשינויים גדולים בפרטים רבים ומגוונים. גם בדפוסים הראשונים עדיין נשתנו הנוסחאות שינוי גדול למדי. נוסח אחיד כלשהו התחיל להתגבש בעקבות דפוס ונציה, שהם היו בדרך כלל אבות אבותיהם של כל הדפוסים שבאו מכאן והלאה, ועדיין עד היום יש שינויים רבים גם בינם ובין הנוסח הנפוץ, וגם בין מהדורות שונות של דפוסים אפילו בימינו.

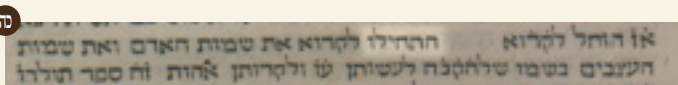
אמור מעתה, שכאשר הלומד פירוש רש"י נתקל בקושי ובוחרסר הבנה, עליו לדעת שלפעמים יכול להיות שהתשובה על תמיהה זו נעוצה בטעות הדפוס והמעתיקים. אם כי כמובן לא כל אחד יכול לקבוע על דעת עצמו שיש כאן טעות סופר, אלא שהדברים צריכים תמיד בירור מעמיק ויסודי במקורות נאמנים.

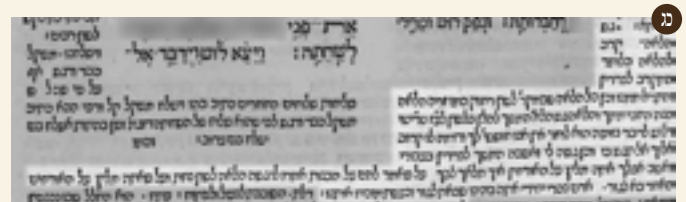
חמשה חומשי תורה דפוס אמשטרדם ת"מ (עותק הספריה הלאומית)

חמשה חומשי תורה דפוס ליסבון רנ"א (עותק האק' למדעים, ליסבון)

רש"י על התורה דפוס רומא ר"ל (עותק ספריית פרמה)

חמשה חומשי תורה ונציה רפ"ד (עותק הספריה הלאומית, ישראל)

הפסלול החדש ליודעי התורה והוגיה: חבורת 'דבקים בתורה'

שים לב! יש לנו חומר
בשבי"ל!

כך נראית הצבירה בארנק:

סכום בארנק	סך מבחנים בהצלחה
0 ש"ח (השתתפות בהגרלות)	1-20
52.5 ש"ח	21
120 ש"ח	30
240 ש"ח	40
400 ש"ח	50
440 ש"ח	54
500 ש"ח	55

הקפיצה בסכום פתרחשת באופן אוטומטי ברגע ההגעה למבחן ה-30, 21, 30, 40-50 באמצעות העדכון הרטרואקטיבי.

תכנית הפלגות והפרסים:

תגמול	סך מבחנים בהצלחה
כרטיס להגרלת ענק על עשרות פרסים יקרי ערך	10-19
כרטיס להגרלת ענק נוספת על עשרות פרסים יקרי ערך	20
2.5 ש"ח לכל מבחן	21-29
4 ש"ח לכל מבחן	30-39
6 ש"ח לכל מבחן	40-49
8 ש"ח לכל מבחן	50-54
בונוס 60 ש"ח	55
סה"כ פלגה ללא הגרלה - 500 ש"ח	

כלל תמלול וטראקטור
מבוסס על כל המבחנים
שנעברו בתחילת השנה

מה?

מהות התוכנית והמבחן

בני חבורת יודעי ופשני התורה שבכתב, יוכלו להשתתף במערך מבחנים בסגנון שבועי מצטבר ומאתגר, לשינון וידעת כל חפשה חופשי תורה על בוריים.

איך?

מבנה המבחן

בכל שבוע ייערך מבחן עם שאלה חדשה על פרשת השבוע, הפתווסף לפרשיות הקודמות.

(לדוגמא: בראשית - שאלה 1, נח - 2 שאלות, לך - 3 שאלות, עד לפרשת ויקרא מקסימום 25 שאלות שבועיות. החל מפרשת צו והלאה: המבחן כולל 25 שאלות אקראיות המקיפות את כל הפרשיות שנלמדו פתחילת השנה)

למה?

תנאי הצטרפות לחבורת 'דבקים בתורה'

החבורה פועלת עבור פשני ויודעי התורה הדבקים בתורה כפשוטו וכפשפשו, ועל כן ההשתתפות בו מוגבלת ללומדים והנבחים הקבועים בלבד. וכדלהלן:
בפרשיות בראשית ונח: התוכנית פתוחה לכולם - כולם מוזמנים להצטרף!
מפרשת לך-לך והלאה: ההצטרפות מותנית לנבחים לכל הפחות 50 מבחנים בהצלחה

מתי?

הזכאות להשתתפות במבחנים

- תנאי בסיס:**
- לימוד פרשת השבוע עם פירוש רש"י בקביעות
- ביצוע של לה"פ 59 מבחנים יומיים + מבחן שבועי אחד באותו שבוע - בהצלחה.
- זכאות להשתתפות:**
- חובת רציפות: צבירה של 4 שבועות רצופים שבהם לא היית זכאי להיבחן (עקב שלא נערכו מבחנים יומיים וכד') או שנכשלת במבחן - תוביל ליציאה מהתוכנית
- ציון עובר: 80% ומעלה (דהיינו, במבחנים הראשונים בהם סך השאלות מועט, נדרשת הצלחה מלאה בתשובות כדי לעבור. לאחר 4 כישלונות רצופים במבחן, תישלל הזכאות להשתתפות בתוכנית).
- נבחן שיצא מהתוכנית מכל סיבה שהיא, יוכל לחזור שנית ולהצטרף, בהינתן התנאים הנ"ל.

מתי?

זמני המבחן

המבחן פתוח מדי שבוע מיום חמישי בבוקר ועד יום שני בבוקר

איפה?

מיקום המבחן

מופיע במערכת המבחנים בקול התורה ובנדרים+ בקטגוריית 'דבקים בתורה' שימו לב - המבחן יהיה פתוח לזכאים בלבד
אם אינכם זכאים, יופיעו לכם במערכת התנאים לזכאות

הפלגות יחולקו אך ורק בסיים השנה | הפלגות יועברו באמצעות כרטיסי 'תורה כארד' השווים ערך לכסף מזומן למימוש באלפי חנויות

זמן להאיר לעצמך את החיים ולהתחבר לתורה הקדושה בלימוד יומי פתוח וקבוע של חופש ורש"י.

02.500.20.18

TS025002018@GMAIL.COM

ותזכר

לידיעת התורה שבכתב, וגם בפתיח שכרה בצדה

תערוך

את הסיכומים היומיים והמבחנים השבועיים

תתחבר

לפאות אלפי לומדי חופש ורש"י מדי יום

הירשם

במערכת 'קול התורה' או בנדרים+ וקהילות

הפורה

לימוד חומש-ורש"י
בעולם הישיבות

שַׁפְּתֵי הַיָּד

סקירה היסטורית מקיפה, המתפרסת על פני עשרות עיירות וערים, בכמה ארצות ומדינות, מקפלת בתוכה מאות שנים ודורי דורות של מסורת לימוד התורה בעולם הישיבות בטהרתה, ופותחת לראשונה צוהר אל לימוד "חומש ורש"י" בהיכלי הישיבות הקדושות, על פי הדרכתם של מרנן ורבנן ראשי הישיבות זצוק"ל

המזרח כמו בשיבות הונגריות, בשיבות חסידיות בגליציה כמו בשיבות באנגליה ורוסיה.

הצד השווה שבהם, שמקצה הארץ ועד קצה הארץ, מדור לדור, הסכימו מרגע ורבני מאורי הדורות, ראשי הישיבות, שלצד החובה להשקיע בעיקר הלימוד בגמרא ברוב ככל שעות היום, הרי שלימוד חומש ורש"י, גם צריך להיות חלק בלתי נפרד מלימודיו של בחור ישיבה, לא פחות מלימודיו של אברך כולל, ילד בתלמוד תורה, או כל יהודי באשר הוא.

בפתח הדברים חשוב להדגיש: סקירה זו היא רק סקירה חלקית על חלק קטן מהישיבות הקדושות, וקצרה היריעה מהכיל את כל מאות הישיבות במשך הדורות בהם למדו חומש ורש"י (ראה למשל בספר 'ישיבות הונגריה בגדולתן ובחורבן', שבכל פרק על אחת מהישיבות בהונגריה מוזכר סדר לימוד של חומש ורש"י). אולם די בלקט המובא כאן כדי להעניק מבט כללי על החשיבות העליונה אשר העניקו מרגע ראשי הישיבות ללימוד חומש ורש"י.

משכך, לא כל סדר לימוד, חשוב ככל שיהיה, נכנס בקלות אל רשימת סדרי הלימוד בשיבות הקדושות. ברוב הישיבות הקפידו רק על סדרי לימוד של גמרא עם פירושי הראשונים והאחרונים; היו ישיבות, כמו במדינות הונגריה ועוד, שהוסיפו גם סדרי לימוד הלכה והוראה; בהמשך הדורות, נוספו סדרי 'לימוד מוסר' בהיכלי הישיבות, דבר שכידוע עורר תחילה פולמוס ער ולא בקלות הסכימו כולם על הוספת סדר לימוד חדש זה בשיבות; בשיבות החסידיות אף הוסיפו סדרי לימוד בספרי חסידות.

אך היה עוד לימוד אחד חשוב ויסודי, שמקום של כבוד היה לו בכל היכלי הישיבות:

"פרשת השבוע, חומש ורש"י!"

בסקירה שלפנינו נגלה תמונה מפעימה, כיצד לימוד זה של חומש ורש"י, התקבל והשתרש במאות השנים האחרונות בשיבות הקדושות מכל הארצות והמדינות, בשיבות ליטאיות כמו בשיבות אשכנז וגרמניה, בשיבות של עדות

"מימיהם של אבותינו לא פרשה ישיבה מהם" (יומא כח, ב) - מאז הישיבה של שם ועבר בארץ ישראל, בה למד יעקב אבינו, ומאז הישיבה של שלשת האבות אברהם יצחק ויעקב שהיו זקנים היושבים בישיבה, ומאז בית התלמוד אשר תיקן יהודה בארץ גושן בשליחותו של יעקב, ועד ימינו אנו בשנת תשפ"ז, לא פסקה ישיבה מישראל.

הישיבות הקדושות, היו ונשארו סלע קיומו של העם היהודי; הישיבות היו ונשארו כבשן בוער עד לב השמים בו נצרפו נשמות ישראל מדור לדור באש קודש של אהבת ושקידת התורה; והם היו ונשארו המקור להעברת מסורת התורה בטהרה ובנצחיותה.

זו הסיבה שכל כך הקפידו מאורי האומה, ראשי הישיבות, על שמירת צביונם ותבניתם של הישיבות הקדושות, בלי לשנות מאומה מסדרי הלימוד וצורת מסירת התורה, מתוך ידיעה שכל ישיבה היא חוליית זהב בשרשרת הנמשכת ברצף אחד מימי האבות וקבלת התורה בסיני, עד ביאת המשיח.

תהילה לא-ל גאוני הזמן אשר לומדים כסדר הראוי והנכון, אמנם ראוי היה שישגחו בעין חמלה ולזכות הדור שהלומדים ילמדו עם תלמידים כראוי... ולא כאותן שלומדים עם תלמידים גפ"ת אם שיוודע להקשות איזה קושיא ותירוצ חכים ורבי יתקרי, ובתנ"ך אין לו שום ידיעה".

ישיבת וולאז'ין

"תיכף אחרי התפילה התכנסו כל הבחורים וראש הישיבה למד עמהם את פרשת השבוע"

בספר 'אבי הישיבות' מופיע התיאור הבא אודות 'ישיבת וולאז'ין': התייחדה וולאז'ין בלימוד 'תורה', פשוטו כמשמעו, היינו חומש בפרשת

”
אמנם ראוי היה
שישגחו בעין
חמלה ולזכות
הדור שהלומדים
ילמדו עם
תלמידים כראוי

ישיבת ה'פרי מגדים' בפרנקפורט

"לו חכמו ישכילו היו לומדים זה ראשונה מכל"

הגה"ק רבי יוסף תאומים זי"ע, הידוע בחיבורו 'פרי מגדים' על השלחן ערוך, שימש החל משנת תקמ"א כרבה של פרנקפורט שעל יד נהר ה'אודר' בגרמניה, הידוע בשמה המקוצר "פפד"א" (להבדיל מהעיר פרנקפורט השנייה, הממוקמת על ידי נהר ה'מיין', ונקראה 'פרנקפורט דמיין', ובקיצור פפד"מ). שם גם עמד בראשות ישיבה לבחורים.

בין סדרי הלימוד בשיבתו קבע הפרי מגדים סדר לימוד בחומש ורש"י, והוא דרש מכל הבחורים ללא יוצא מן הכלל להשתתף בסדרים אלו. כאשר היו אי אלו בחורים שבגאוות לבם סברו שאין זה ראוי לפי כבודם ללמוד חומש ורש"י, הביע הפרי מגדים את מורת רוחו על כך באחת מאגרותיו (אגרות פרי מגדים אגרת ה') בו הוא כותב:

"והבחורים אשר אומרים כי חרפה להם ללמוד בישיבה פרשה חומש עם רש"י, וקפיטול (-פרק) בנביאים וכתובים, לו חכמו ישכילו היו לומדים זה ראשונה מכל, ראה נא הרא"ם ז"ל, אשר האיר עיני כל ישראל בחיבורו על רש"י על התורה. ואני משבח הספרדיים בזה, אשר לימודם עולה יפה, ובוודאי כי לא אלמן ישראל בינינו האשכנזים

ישיבת וולאז'ין

הגה"ק רבי חיים מוולאז'ין זי"ע בעצמו לימד בכל יום לבני הישיבה פרשה חומש

תלמידיו שלא זלגו עיניו דמעות הרגשת חדוה ואהבת התורה.

ישיבת מיר

"רבי ירוחם ממיר מסר בעצמו שיעור בחומש ורש"י לבחורי הישיבה כדי לקבוע בלבם את יסודות האמונה"

על מרן הגאון רבי ירוחם ליבוביץ המשגיח דמיר זצ"ל, מעיד וכותב מרן הגאון רבי יחיאל מיכל פיינשטיין זצ"ל (חידושי רבינו הגרי"מ):

"נהירנא כאשר למדנו בישיבת מיר, והתחילו להגיע בחורים מאשכנז ומאמריקה, התחיל המשגיח רבי ירוחם זצ"ל ללמד הוא עצמו ברבים שיעור בחומש עם רש"י, והסביר כוונתו,

השבוע, ואף הוא נכלל ב'לדעת הכל'. לפחות מתקופת הגה"ק רבי יצחק מוולאז'ין זי"ע ועד תום תקופת הנצי"ב זי"ע, היה הנוהג לפתוח את סדר היום בישיבה עם לימוד החומש. ויש גם מי שהעיד כי הגה"ק רבי חיים מוולאז'ין זי"ע בעצמו לימד בכל יום לבני הישיבה פרשה חומש.

תיכף אחר התפילה היו מתכנסים בני הישיבה אצל השולחנות הארוכים, וראש הישיבה היה קורא פרשה חומש ומבאר ומחדש כדרכו. והגאון רבי אליהו חיים מייזל זצ"ל אב"ד לודז' רגיל היה לומר כי לכך זכה לחכמה וגדולה יותר משאר חבריו, משום שהקפיד לשמוע את שיעור החומש של רבו הגרי"צ. תלמיד נוסף מתאר: 'עד היום לא אשכח רגשת העונג עת בכל יום ויום ראיתי את הגאון ר' יצחק יורה לנו בבוקר בבוקר הפרשה מפרשת השבוע על דרך פשוטו של מקרא המושך את הלב'.

כך גם סיפר משגיח ישיבת מיר הגאון רבי ירוחם זצ"ל (דעת תורה הקדמה לחלק א): "והגאון ר' חיים מוולאז'ין זצ"ל אמנם קבע בישיבתו לימוד המקרא בכל יום ויום".

ישיבת ה'חתם סופר' בפרשבורג

"כמאתיים בחורים ולומדים מופלגים באו לשיעור חומש ורש"י של החתם סופר"

במכתב שכתב הגה"ק רבי שלמה איגר זי"ע לאחד מבניו, הוא מעיד אודות השיעור שמסר גיסו הגדול, הגה"ק בעל חתם סופר זי"ע, מדי שבוע בשבוע לתלמידיו ישיבתו, בחומש ורש"י, וז"ל במכתב:

"אף כי תלמוד בעצמך סדר הפרשיות של כל שבוע כאמור, אעפ"כ תלמוד בכל שבוע עם רבך עוד פעם הסדר, מהחל עד כלה עם פירש"י, למען תחזור על כל סדר ב' פעמים בשבוע. גם דע כי לימוד זה אינו דבר נקל כל כך, וכמה חיבורים גדולים נתחברו על התורה, וביחוד על פירש"י, על כן וודאי יצא לך תועלת אם תלמוד ג"כ אצל רבך, ואל תאמר שאינו לפי כבודך ללמוד חומש אצל רבך, כי לא מחכמה תאמר כזאת. אם תחקור תמצא שגיסו הגאון הצדיק אב"ד דפרעשבורג לימד בכל לילי שבת הסדרה עם פירש"י עם כל הישיבה אשר הם יותר ממאתים איש וגם לומדים מופלגים בני עירו באים לשמוע ומפליגים מגדול תועלת המגיע להם מזה".

תלמידו הגאון רבי פייטל פלוט זצ"ל, בעל ליקוטי חבר בן חיים סיפר שמעולם לא הלך מלימוד החומש בסדר השבוע שלמד החתם סופר עם

ישיבת מיר

ישיבת 'פורת יוסף'

"הבחורים המובחרים כותבים סיכומים על פרשת השבוע"

בישיבת 'פורת יוסף' בירושלים שמו דגש חזק על לימוד חומש ורש"י, כן מובא בספר 'נוהג כצאן יוסף': לימוד רש"י על הפרשה - מנהגם של ראשי הישיבה הגאונים הגדולים רבי יהודה צדקה ורבי יהודה מועלם זלה"ה, בכל יום ראשון בשבת לבחון התלמידים ברש"י על פרשת השבוע שעברה, ועל

לפי שבארצות האלו לא נהוג ללמוד עם דרדקי בשיטה המקובלת, וממילא נחסרו מהתלמידים אותם היסודות ועיקרי האמונה שקולטים ילדים וחסרונם היסודות החדר בנוסח הישן הלומדים בשופי חומש עם רש"י האלו ניכר בכל הליכותיהם ובהבנת התורה בכל הדרגים, לכן בא להשלים חסרונם".

בספר 'המשגיח רבינו ירוחם' מובא בשם המשגיח רבינו ירוחם, ששיעור זה לא נועד רק לבני חוץ לארץ, אלא אמר שגם לבחורים הוותיקים צריכים לסדר קביעות בחומש ורש"י, כפי שהנהיג הגאון ר' חיים מוולאז'ין זצ"ל בישיבתו.

השתומם האיש ושאל, וכי אין כדאי לבטל פעם אחת את השיעור בעבור סכום עצום כזה אשר אני עתיד ליתן. נענה לעומתו חותני: פליאה לי על דבריך, הרי אם לא בשביל הלימוד עם הבחורים בישיבה, למה לי כל הממון הזה?!"

ישיבת 'בעלזא'

"בישיבת בעלזא בקראקא
היה שיעור שבועי בחומש ורש"י"

בישיבה דחסידי בעלזא בעיר קראקא, היה ראש הישיבה הגאון החסיד רבי איתמר דאמב זצ"ל הי"ד מוסר שיעור בכל יום חמישי על חומש ורש"י, מלבד שיעוריו הרבים והעמוקים בצילותא דשמעתא (קובץ 'אור הצפון').

ישיבת 'סעמיהאלי'

"לא וויתר גם בעת הנסיעה על
השיעור לבני הישיבה בחומש ורש"י
עם המפרשים"

הגה"ק רבי שמעון גרינפלד זי"ע, בעל שו"ת מהרש"ג, ואב"ד סעמיהאלי, היה מוסר בכל ליל שישי לבני ישיבתו שיעור בחומש ורש"י עם מפרשים, ואף כשנסע פעם להיות בשבת חנוכה בצל הקודש של הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע, והצטרפו אליו רבים מתלמידי ישיבתו, גם שם לא רצה להיבטל משיעורו הקבוע, כאשר נודע הדבר למהרי"ד זי"ע הזדרז ושלח את בניו ונכדיו שגם הם ישתתפו ויקשיבו לשיעורו של מהרש"ג לבאר דברי רש"י הק' (קובץ 'אור הצפון').

ישיבת 'מאקאווא'

"גם הבחורים המבוגרים נדרשו
להיבחן על חומש ורש"י"

בספר 'אור פני משה' מובא על הגה"ק רבי משה נתן נטע לעמבערגער זצ"ל, גאב"ד מאקאווא: "ישיבת מאקאווא היתה בין הישיבות בהונגריה שבהם לימד ראש הישיבה שיעור בחומש ורש"י, ושילב בדבריו גם פירוש הרמב"ן, מן הענין לציין עד כמה החשיב ראש הישיבה את השיעור בחומש ורש"י, שכן בשיעורים הרגילים בגמרא עם פירוש רש"י ותוספות היה בוחן רק את הבחורים הצעירים, בעוד שהמבוגרים יותר שוחררו מבחינה זאת, אולם לגבי השיעור בחומש ורש"י לא היה מוותר לאף אחד, וגם הוותיקים יותר נדרשו לעמוד בבחינה, וכל זאת שלא יזלזלו בלימוד זה".

ישיבת 'פורת יוסף'

התלמידים היה ללמוד הפרשה עם פי' רש"י היטב ביום השבת שידעו מה להשיב".

בשיחה שמסר מרן הגאון הגדול רבי משה צדקה שליט"א, ראש ישיבת פורת יוסף, למערכת 'תורה שבכתב' (התפרסם בגיליון 'תורת', כ"ט תמוז תשפ"ד) העיד וסיפר:

"אני אומר להם בישיבה למיוחדים המובחרים, שיכתבו סיכום של הפרשה, אני מבקש מהם לסכם את הפרשה, שאם לא כן, הוא עלול להיות עם הארץ מ"דאורייתא". אני תמיד בישיבה מדבר על זה עם הבחורים הראויים לכך, שיכתבו סיכום של הפרשה. כל פרשה - לסכם אותה. כדי שהאדם לא יהיה עם הארץ מדאורייתא..."

ישיבת 'נייטרא'

"וויתר על עשרת אלפים גילדן לטובת
אמירת שיעור חומש ורש"י לבחורי
הישיבה"

מדי ליל שישי היה הגה"ק רבי שמואל דוד הלוי אונגר זי"ע, גאב"ד נייטרא, מוסר שיעור בחומש ורש"י לתלמידי הישיבה. על כך סיפר חתנו הרה"ק בעל שפע חיים מצאנז זי"ע בשיעור חומש ורש"י (בשלח תשל"ו):

"שמעתי לספר על חותני הגה"ק מנייטרא זי"ע, שהיה רגיל למסור לפני בחורי ישיבתו בכל ליל שישי שיעור בחומש עם פירוש רש"י, ופעם אחת שהה בעיר ווינה, ובהיותו שם סיפר לאחד מנכדי העיר כי ישיבתו בנייטרא שרויה במצב דחוק מאד. הציע לו האיש ואמר, שאם יישאר לשבות אצלם בשבת הקרובה יתן סכום גדול של עשרת אלפים 'גילדן' לטובת הישיבה, אך חותני מיאן להצעה זו ואמר שהוא מוכרח לשוב לביתו כדי שלא להחסיר את השיעור הקבוע בישיבה בחומש ורש"י."

”
אך חותני מיאן
להצעה זו
ואמר שהוא
מוכרח לשוב
לביתו כדי
שלא להחסיר
את השיעור
הקבוע
בישיבה
בחומש ורש"י

שלא יקשה הדבר, יש ללמוד בכל יום פרשה אחת מפרשת השבוע.

דרך העיון, אלא לומד כדי לקיים את חובת תלמוד תורה.

ישיבות 'ויז'ניץ'

"בכל יום היו לומדים חומש ורש", והרבי בעצמו היה בוחן את הבחורים

בספר 'מים מקדם' מסופר על סדרי הלימוד בישיבת 'אהבת ישראל' דחסידי ויז'ניץ שהוקמה בגרוסוורדיין בשנת ת"ש, בראשותו של הרה"ק בעל אמרי חיים מויז'ניץ זי"ע: "בשיעור עיון למדו כשתי דפים לשבוע עם דברי הראשונים רא"ש רי"ף ור"ן. שיעור פשוט. ולימוד חומש ורש".

גם בישיבתו של אחיו, הרה"ק בעל דמשק אליעזר מויז'ניץ זי"ע הקפידו על לימוד זה כמובא בספר 'בעל דמשק אליעזר': "גם על לימוד חומש עם רש"י הקפיד מאד רבנו בעל דמשק אליעזר מויז'ניץ, היה בוחן בעצמו בלימוד זה בימות הקיץ בשבת קודש אחרי הצהרים לפני תפלת מנחה, ובחורף במוצאי שבת".

וכך גם בישיבתו של האח השלישי הרה"ק בעל שארית מנחם מווישאוו זי"ע היה נהוג כך, כמובא בספר 'גאון ישראל וקדושו': "בווישאוו היה כן המנהג במוצאי שבת שהרבה פעמים מרן ה'שארית מנחם' זי"ע לקח לו זמן מה ובחן את התלמידים בחומש ורש".

ישיבת 'קאלוב'

"הרבי מטאהש למד בישיבה בה היה סדר קבוע בכל יום ללימוד חומש ורש"

סיפר כ"ק האדמו"ר מטאהש זי"ע (עבודת עבודה): "בתחלת שנת תרצ"ה, חצי שנה אחר הבר מצוה נסעתי ללמוד אצל דו"ז בעיר קאלוב, ולמדתי שם משך שנה וחצי עד זמן הקיץ שנת תרצ"ו, והיה סדר קבוע בישיבה ללמוד בכל יום חומש ורש".

ישיבת 'תורת אמת' דלונדון

"הקפיד מאד שכל בחור ילמד חומש ורש", כי זהו סימן ליראת שמים ולתורה לשמה

על הגה"צ רבי משה שניידר זי"ע, ראש ישיבת 'תורת אמת' בלונדון, מעיד תלמידו מרן פוסק הדור הגאון הגדול רבי משה שטרנבוך שליט"א בספרו אש קודש: "הקפיד מאוד שכל בחור ילמד בכל שבוע את פרשת השבוע עם פירוש רש"י, והוי מרגלא בפומיה שלימוד חומש עם רש"י בכל שבוע הוא אות ליראת שמים, שבזה מוכח שאינו לומד תורה מפני שנהנה לומר סברות בלימוד על

ישיבת 'תפארת יעקב' גייטסהד

"מדי יום ביומו, במשך כ"ח שנה, מסר שיעור בחומש ורש"י לבני הישיבה"

בהקדמת בני המחבר לספר 'משחת שמן' מאת הגאון רבי חיים שאול קאופמן זצ"ל, ראש ישיבת 'תפארת יעקב' בגייטסהד שבאנגליה, מסופר על "שיעורי חומש רש"י שהיה מוסר בישיבתו הק', ישיבת תפארת יעקב מדי יום ביומו, ובמשך יותר מכ"ח שנים, כולם שוים לטובה, אשר עמד

מרן ה'שארית מנחם' זי"ע לקח לו זמן מה ובחן את התלמידים בחומש ורש"י

וכן הקפיד ע"ז בנו הגה"ק מהרי"ם דושינסקיא זי"ע, שתלמידיו יסיימו בכל שבוע את כל הפרשה חומש עם פירוש רש"י, וכן שלא יעבור יום בלי לימוד חומש ורש"י. וכן ממשיך דרכם כ"ק מרן אדמו"ר מדושינסקיא שליט"א עומד על כך בישיבות הקדושות שיהיה כל יום סדר של לימוד חומש ורש"י.

בראשה, מעת הווסדה ועד הסתלקותו היה מוסר שיעורים אלו, מלבד שיעורו הקבוע בגפ"ת, בכדי להרחיב ולהעשיר את התלמידים בהבנת הפרשיות ופתח בזה פתח חדש לצעירי הצאן בלימוד תורה שבכתב, והכניס בלבם חשקת התורה.

כן הובא בגיליון 'תורה שבכתב' (שלח תשפ"ו) עדות מאת אחד מבחורי הישיבה: "זכיתי ללמוד בימי בחרותי בישיבת 'גייטסהד' באנגליה, ובימים ההם שימש שם כמשיגה הגה"צ רבי מתתיהו סלמון זצ"ל. זכורני שהוא היה מעורר את הבחורים ללמוד את פרשת השבוע חומש ורש"י בהבנה, כשהוא מתבטא: 'אינו דומה לימוד חומש ורש"י בגיל שבע, ללימוד חומש ורש"י בגיל שבע עשרה!'. עשרה!".

ישיבת 'כפר חסידים'

"אחת מתקנות הישיבה: ללמוד כל יום חומש ורש"י"

על ישיבת 'כפר חסידים' מובא בספר 'לב אליהו' שהגה"צ רבי אליהו לאפיאן זי"ע תיקן בישיבתו ט"ו תקנות בדברים הצריכים חיזוק. ואחת התקנות בישיבה היתה: 'ללמוד במשך השבוע הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום עם רש"י, וכדי

ישיבת 'גור'

"הלב שמחה זי"ע נהנה כששמע שיש בישיבה סדר מיוחד ללימוד חומש ורש"י"

גם בישיבת גור היה סדר לימוד קבוע ללימוד חומש ורש"י, כפי המובא בספר 'הליכות הרועים' ובספר 'ליקוטי יהודה' (פרשת האזינו):

'סיפר מרן הלב שמחה זי"ע לנכדיו, כי אביו האמרי אמת הורהו ללמוד מדי יום במקרא. פעם שאל הלב שמחה את נכדו אם הוא לומד חומש ורש"י, השיב הנכד כי בישיבה מתקיים סדר מיוחד ללימוד חומש ורש"י, והדברים הסבו לו הנאה, והוא נענה ואמר: אף אני עושה כן, מאז הורני אבי הנני לומד בכל יום ויום חומש ורש"י'.

בסדר חומש ורש"י אנו רוכשים את הכלים להיות יהודים!

ישיבת 'סקווירא'

"סדר לימוד מיוחד בישיבה במוצאי שבת ללימוד חומש ורש"י, וכן שיעור בשעות הצהריים מדי יום"

על סדרי הלימוד בישיבת סקווירא מובא: במוצאי שבתות היו סדרי ישיבה וקבעו הנהלת הישיבה שילמדו חורש"י, וכ"ק האדמו"ר הרה"ק מסקווירא זי"ע הורה שיתעסקו בלימוד פרשה הבאה ולא בפרשה שעברה. גם הגה"ח רבי משה וייס (רבי משה גבאי) זצ"ל היתה לו קביעות עם בחורים במשך ימי החול בשעות הצהריים, שעה של קורת רוח, בלימוד חומש ורש"י בפירוש ברור על כל תיבה ותיבה, וכך היה רגיל בפיו: 'לימוד חומש ורש"י צריך להיות כלימוד גמרא ותוספות'.

ישיבת 'תולדות אהרן'

"דרש מתלמידי הישיבה שכל אחד יעשה לעצמו סדר קבוע ללימוד חומש ורש"י"

כ"ק האדמו"ר מתולדות אהרן זי"ע היה דורש מתלמידי הישיבה, ושם דגש מיוחד על כך שכל אחד יעשה זאת לחוק וסדר קבוע ללימוד חומש ורש"י מדי שבוע. בתקופות מסוימות היה בוחן בעצמו את התלמידים כדי לזרום בלימוד חומש ורש"י, ומי שידע היטב בבחינה חיבב אותו מאד. ואילו מי שלא הי' יודע לעמוד בכור המבחן על חומש ורש"י, הוכיחו על חסרון יראת שמים כי הא בהא תליא, וכן היה בוחן את הבחורים בחומש ורש"י בעת עריכת השלחן בסעודת יום שב"ק (תורה ואמונה).

ישיבת 'משך חכמה'

"מרן הרב שך זי"ע הורה שבכל יום יהיה סדר לימוד בישיבה חצי שעה חומש ורש"י"

בעת שיסד מרן ראש הישיבה הגאון הגדול ראמ"מ שך זי"ע את ישיבת 'משך-חכמה' בבני ברק, הורה לראשי הישיבה הוראה ברורה, שבכל יום ויום

את הכלים להיות תלמידי חכמים, בסדר זה אנו רוכשים את הכלים להיות יהודים!"

ישיבת 'תורה והוראה'

"הצעת הרב שך זי"ע לקבוע סדר חומש ורש"י בישיבה"

העיד הגאון הגדול רבי שלמה בן שמעון זצ"ל, גאב"ד נווה ציון: כשלימדתי בישיבת 'תורה והוראה' הציע לי הגרא"מ שך זי"ע להנהיג בישיבה לימוד קבוע של חומש עם רש"י מדי יום שיש, בתוך שיעורים כאלה אפשר להכניס אילו נושאים שרוצים, מתוך אוירת ידידות ונעימות, יש הרבה ערכים קדושים שלא תמיד מוצאים את הזמן להעביר לתלמידים, ערכים כמו יראת שמים ופחד מה', לא תמיד נתפסים בתוך שיחת מוסר רגילה, אבל כשבוניס את הדבר על פירוש רש"י אזי הכל אפשרי.

יקבעו בישיבה סדר לימוד של חצי שעה חומש עם פירוש רש"י, בשימת דגש על הבנת עומק הפשט של דברי רש"י על התורה. בכל פעם שהיו ראשי הישיבה עולים למעונו של הרב שך, טרם כל שיח היה מברר האם מקפידים בישיבה על תקנה זו ללימוד יום חומש עם רש"י בעומק הפשט" (מפי הרה"ג רבי זעליג דיסקין שליט"א, ר"מ ישיבת משך חכמה).

ישיבת 'עטרת ישראל'

"בסדר הלימוד בישיבה ללימוד חומש ורש"י, אנו רוכשים את הכלים להיות יהודים!"

הגאון רבי אפרים קשש זצ"ל ראש ישיבת 'עטרת ישראל' לצעירים, הקפיד מאד בישיבתו על סדר ללימוד פרשת השבוע עם רש"י, סדר עליו גם נערך מבחן. לבחור ש'נתפס' פעם שהוא מנצל את הסדר לאמירת שנים מקרא ואחר תרגום, הסביר רבי אפרים באר היטב: "סדר זה מיועד ללימוד חומש ורש"י, בסדרי לימוד הגמרא אנו רוכשים

ישיבת חכמי לובלין

ישיבת 'כסא רחמים'

ישיבת 'כסא רחמים'

"שיעור שבועי בחומש ורש"י
בעיון ודקדוק רב"

בספר 'שמש ינון', פרקי חייו של הגאון רבי ינון חורי זצ"ל, מסופר שבכל יום רביעי היה מוסר בישיבת 'כסא רחמים' שיעור בחומש ורש"י לבחורי הישיבה. בלימוד חומש עם רש"י היה שואל בכל פסוק "מה קשה לרש"י?", כי כאשר מבינים מה קשה לרש"י אז מבינים גם את הפירוש, וכשמבינים את השיטה אז אפשר אח"כ להמשיך ללמוד לבד את כל התורה כולה. גם כשהיה לומד שיעור גמרא, אם הגמרא הביאה פסוק היה פותח חומש ומסביר את הפסוק היטב ואח"כ חוזר לגמרא.

כן כותב מרן הגאון רבי מאיר מאזוז זצ"ל בספרו שו"ת בית נאמן: "צריכים בחורי ישיבה לקבוע זמן מה ללמוד פירוש רש"י פרשת השבוע כחצי שעה ביום בעיון. כשילמדו פירש"י בחומש יתרגלו לדקדק בלשונו מאיזו קושיא נשמר, ומה בא לשלול וכיוצא, וזה יעזור מאד להבנת פירש"י בגמרא, וכמ"ש הפמ"ג בהקדמתו לאורח חיים שאחרי שלמד פירוש הרא"ם על רש"י בחומש, למד לדקדק יותר בפירש"י בגמרא ע"ש, ולא כמו שנוהגים היום ללמוד רש"י בגמרא בחפזון כמצליף ואינם יודעים כמה פנינים ומרגליות שקועים בו".

ישיבת 'אמרי משה'

"מרן הרב שטיינמן זי"ע הורה לעשות
כל יום לאחר שחרית שיעור חומש
ורש"י בישיבה"

בעת פתיחת שערי ישיבת 'אמרי משה' לצעירים בירושלים, הורה מרן ראש הישיבה הגראי"ל שטיינמן זי"ע, לראש הישיבה הגאון רבי יהושע מישקובסקי שליט"א שיעשו כל יום לאחר שחרית סדר חומש ורש"י וטענתו בפה-קדשו,

היא כלשונו: "בושה לבחור המתפלפל בדברי הגמרא ואינו יודע פסוק כצורתו---".

ישיבת 'ספינקא'

"סדר הלימוד בחומש ורש"י
בראש סדר העדיפויות"

בספר 'זכור לאברהם' דברי תורתו ותולדות חייו של הגה"צ רבי אברהם אביש ווייס זצ"ל, אב"ד וראש ישיבת ספינקא, בן כ"ק מרן אדמו"ר רבי יעקב יוסף מספינקא זצ"ל, מובא: 'חומש ורש"י ביסודיות היה אצלו בראש סדר העדיפויות. לדבריו, בלתי אפשרי לגדול תלמיד חכם ויודע ספר מבלי לדעת חומש ורש"י על בוריים, על כן קבע בישיבה סדר זה מיד לאחר תפילת שחרית ללימוד חומש ורש"י'.

כשילמדו
פירש"י בחומש
יתרגלו לדקדק
בלשונו מאיזו
קושיא נשמה,
ומה בא לשלול

ישיבת 'חכמי לובלין'

"להדגיש לבחורי הישיבה שמי שלומד
כל שבוע חומש ורש"י, הריהו חזק
יותר בלומדות"

מרן פוסק הדור הגר"ש וואזנר זי"ע, בעל שו"ת שבט הלוי וגאב"ד זכרון מאיר בבני ברק, אף דרש מבחורי ישיבתו שיעסקו בלימוד חומש ורש"י, כפי שנמסר בשמו (ספר רב רבנן עמוד שסח): "ביקשני למסור לבחורי הישיבה בשמו שרצונו וחפצו שיחזקו את ענין לימוד חומש ורש"י. ולהדגיש לבחורים שמי שמקפיד לסיים בכל שבוע חומש ורש"י, הרי הוא חזק ב'לומדות' יותר

ממי שאינו לומד רש"י על הפרשה".

ישיבת 'ביאלא'

"סדר לימוד ומבחן חובה
על פי תקנת צדיקי בית ביאלא"

בישיבה דחסידי ביאלא יש סדר לימוד קבוע בכל יום לאחר תפילת שחרית ללימוד חומש ורש"י, על פי התקנה של מרן החלקת יהושע מביאלא זי"ע, ועל פי ההנחיה המפורטת של המבשר טוב מביאלא זי"ע, כך גם מתקיים מבחן חובה מטעם הישיבה על החומר וזה אחד מהתקנות של ישיבת ביאלא. בפעמים הראשונות שהגיע המבשר-טוב זי"ע לארץ הקודש, אחרי עלותו לכס ההנהגה, היה בוחן את הבחורים ומפלפל עמם בחורש"י, והיה מבקש שיקבלו על עצמם ללמוד כל יום חורש"י.

ישיבת 'באר יעקב' וישיבת 'גבעת שאול'

"הגר"ש וולבה מסר שיעור
לבחורים בחומש ורש"י"

המשגיח הגה"צ רבי שלמה וולבה זצ"ל, כידוע השקיע כוחות מרובים בלימוד חומש ורש"י, והיה מוסר שיעור בחומש ורש"י בישיבת 'באר יעקב', שם שימש שנים רבות כמשגיח, וכן בישיבת 'גבעת שאול' אותה יסד באחרית ימיו, היה מוסר לבחורים שיעורים בחומש ורש"י.

ישיבת 'נתיבות חכמה'

"איך יתכן שבחור אינו יודע פסוקים
מפורשים בתורה?"

ראש ישיבת 'נתיבות חכמה', הגאון הגדול רבי דניאל וולפסון שליט"א, מעורר תדיר בשיחותיו בישיבתו להזכיר את נחיצות וחשיבות לימוד חומש ורש"י, וכזעקתו הנוקבת: 'איך יתכן שבחור אינו ידע פסוקים מפורשים בתורה הקדושה? כיצד יתכן מצד שבחור בן תורה אין לו מושג מהי מנחת-חביתין ומהו קרבן-עולה-ויורד ועוד?!' באומרו עוד: 'זו התביעה הבסיסית ביותר לעתיד לבוא, שישאלו אותנו דינים מפורשים בתורה, ואיך יתכן שלא נדע להשיב על פסוקים מפורשים?! איזו בושה וכלימה תהיה ח'ו!'.
תשרי תשפ"ז

בן לומדים חומש ורש"י!

"מחנכים והורים שיעניקו לתלמידים את הכלים הנכונים וההדרכה הישרה כיצד להעמיק בפירוש רש"י, יופתעו לגלות שכל תלמיד, בכל גיל, מסוגל להעמיק חקר ולגלות נפלאות בעומק הפשט של רש"י!"

כיצד ניגשים ללימוד דברי רש"י הקדוש? • מהי הדרך הנכונה לגלות את העומק הטמון והנסתר בדברי רש"י? • האם יש ברש"י ביאורים שהם רק בדרך 'דרש' או שכל דברי רש"י הינם על דרך ה'פשט'? • כמה ספרים חוברים להבנת פירוש רש"י עה"ת? • האם כל אחד בכל גיל יכול להבין את עומק דברי רש"י?

ומאלפת, מאירת עיניים ומחכימת נפש, מלאה בהכוונה והדרכה למחנכים והורים, כיצד לעבור מלימוד שטחי של התורה הק' עם פירוש רש"י, אל לימוד מעמיק יסודי ונכון, ואיך לחבר את התלמידים אל העומק בדברי רש"י, ומה הם הכלים עמם יוכל כל תלמיד לברר וללבן את הפשט הנכון והישר, להבנת התורה.

שעות של קורת רוח נפלו בחלקנו עת התקבלנו במעונו של הגאון רבי אהרן שפירא שליט"א, רבה של שכונת 'פרדס כ"ץ' בבני ברק, ויו"ר ומייסד מפעל 'מתיבתא דרש"י', מי שעוסק זה ארבעים שנה בהנחלת והפצת לימוד רש"י בעומק ובעיון בהיכלי הישיבות ובתלמודי תורה | זכינו לשמוע עצות זהב ופניני הדרכה וחינוך, בשיחה מעשירה

” וּבְרִיעֵי פֶרֶשֶׁת אֲמֹר. הַשְׁעָה 10:45. דַּמְמַת דֶּרֶךְ-אֶרֶץ שׁוֹרֶרֶת בְּכִיתָהּ ד', בְּתִלְמוּד-תּוֹרָה אִי שֶׁם בֶּאֱרָצָנוּ הַקְדוּשָׁה.

שְׁלוּשִׁים יְלָדֵי חֲמֵד, כִּבְנֵי שְׁמוֹנָה וְתִשְׁעָה, שֶׁלֹּא טַעְמוֹ טַעַם חֲטָא, יִשׁוּבִים בְּכִיתָהּ הַמְּמוּזָגָת. חוֹמֶשׁ וִיקְרָא פֶתוּחַ לִפְנֵיהֶם, אֲצַבְעוֹתֵיהֶם מְשׁוֹטְטוֹת בְּחוֹמֶשׁ, עֹקְבוֹת בִּאֲדִיקוֹת אַחֲרֵי מִילּוֹת הַחוֹמֶשׁ וּפִירוּשׁ רַש"י הַיּוֹצְאוֹת מִפִּי הַמְּלַמֵּד בְּמַתִּיקוֹת וּבִבְהִירוֹת.

הַמְּלַמֵּד מִקְרִיא מִלָּה בְּמִלָּה אֶת הַפֶּסֶק (וִיקְרָא כג, ג'): לְמַעַן יֵדְעוּ דִרְתֵּיכֶם כִּי בִסְכּוֹת הוֹשְׁבֵתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְהַיְלָדִים כְּמוֹ מַחֲרִים מַחְזִיקִים אַחֲרָיו בְּמַקְהֵלָה: לְמַעַן יֵדְעוּ דִרְתֵּיכֶם...

”וְעַכְשָׁיו יְלִידִים יִקְרִים, הִבֵּה נִלְמַד אֶת פִּירוּשׁ רַש"י, קוֹרֵא הַמְּלַמֵּד בְּקוֹל: ”כִּי בִסְכּוֹת הוֹשְׁבֵתִי - עֲנִי כְבוֹד”, רַש"י מִלְמַד אוֹתָנוּ, שֶׁהַסְּכּוֹת בְּהֵם יִשְׁבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמַדְבַּר, הֵיוּ עֲנִי כְבוֹד... יוֹסִי, תִּמְשִׁיךְ בְּבִקְשָׁה בְּקוֹל אֶת פֶּסֶק מ"ד...”

מִרְבִּית הַקּוֹרְאִים הָאוֹחוּזִים זֶה עֵתָה אֶת הַגִּילְיוֹן בִּידֵיהֶם וְקוֹרְאִים שׁוֹרֶת אֵל, מִזְדַּהִים עִם הַתִּיאֹר הַמוֹכֵר. אֲפִיזוּדָה קְלָאסִית וְתִיאֹר שְׁגָרִית הַמּוֹשֵׁקֶף בּוֹקֵר לִימוּדִים שְׁגָרִית בְּמִרְבִּית תִּלְמוּדִי הַתּוֹרָה.

וּבִאוֹתָהּ הָעֵת בְּדִיוֹק. בְּמַרְחָק אוֹוִירִי שֶׁל רֶק כְּמֵה מֵאוֹת מִטְרִים מֶשֶׁם, מִמֶּשׁ בִּשְׁכּוֹנָה הַסְּמוּכָה, בְּתִלְמוּד-תּוֹרָה אַחֵר:

דַּמְמַת דֶּרֶךְ-אֶרֶץ שׁוֹרֶרֶת בְּכִיתָהּ ג'. מַעַט יוֹתֵר מִעֲשָׂרִים וְחֲמִישֵׁה יְלָדֵי חֲמֵד, כִּבְנֵי שֶׁבַע וְשְׁמוֹנָה, שֶׁלֹּא טַעְמוֹ טַעַם חֲטָא, יִשׁוּבִים בְּכִיתָהּ וּפְנִיָּהם רְתוּקוֹת אֶל הַמְּלַמֵּד.

חוֹמֶשׁ וִיקְרָא פֶתוּחַ לִפְנֵיהֶם. אֲצַבְעוֹתֵיהֶם מְשׁוֹטְטוֹת בְּחוֹמֶשׁ, עֹקְבוֹת בִּאֲדִיקוֹת אַחֲרֵי מִילּוֹת הַחוֹמֶשׁ וּפִירוּשׁ רַש"י הַיּוֹצְאוֹת מִפִּי הַמְּלַמֵּד בְּמַתִּיקוֹת וּבִבְהִירוֹת.

”לִפְנֵי הַהִפְסָקָה, לְמַדְנוּ אוֹדוֹת מוֹעֲדֵי הַשָּׁנָה וּמִצְוֹת אֲרֻבַּעַת הַמִּינִים, זִכְרִים? כַּעַת - יְלִידִים חֲבִיבִים - נִמְשָׁךְ לְקִרְאָת סִיּוֹם פֶּרֶשֶׁת הַשְּׁבִיעִי וְנִלְמַד אוֹדוֹת חַג הַסְּכּוֹת, הַדִּלְקָת נֵר תְּמִיד, וְעוֹד. הִבֵּה נִמְשָׁךְ מִפֶּרֶק כ"ג, פֶּסֶק מ"ג.”

”לְמַעַן יֵדְעוּ דִרְתֵּיכֶם כִּי בִסְכּוֹת הוֹשְׁבֵתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. - מִי רֹצֵה לְקִרְאָה לָנוּ אֶת פִּירוּשׁ רַש"י?”.

דוּבִי, מִסְמֵן רֹאשׁוֹן בִּאֲצַבְעוֹ וּמִתַּחֲלִיל לְקִרְאָה בִּשְׁטָף אֶת פִּירוּשׁ רַש"י עַל הַפֶּסֶק: ”כִּי בִסְכּוֹת הוֹשְׁבֵתִי - עֲנִי כְבוֹד” - - -

אֵךְ לִפְתָּע, עוֹצֵר אוֹתוֹ, אֶחָד הַיְלָדִים - שְׁמוּלִיק שְׁמו - וּמֹרִים אָף הוּא אֶת אֲצַבְעוֹ, כְּאוֹת בִּקְשַׁת רִשּׁוֹת לְשֹׁאֵל שֶׁאֵלָה.

הַמְּלַמֵּד נוֹתֵן אֶת אִישׁוּרוֹ, וְשְׁמוּלִיק הִקְטֵן פּוֹתַח אֶת פִּיו בְּחִכְמָה וְשׁוֹאֵל:

”מִדּוּעַ רַש"י מִפְּרֹשׁ שְׁכּוֹת הֵם עֲנִי כְבוֹד, הֲרִי

לְמַשְׁמַע הַדְּבָרִים, קוֹרֵא שְׁלוּמִי מִפִּינָת הַכִּיתָה בְּקוֹל: ”אִם כֹּהָ, הַשְׁאֵלָה שֶׁל שְׁמוּלִיק חֲזָקָה יוֹתֵר, מִדּוּעַ רַש"י בָּחַר לְהַבִּיא דוּקָא אֶת הַשִּׁיטָה שְׁכּוֹת הֵם עֲנִי הַכְּבוֹד, וְלֹא אֶת הַשִּׁיטָה שְׁכּוֹת הֵם סְכּוֹת מִמֶּשׁ, שְׁזֶה לְכֹאדָה יוֹתֵר קְרוֹב לְפִשּׁוֹטוֹ שֶׁל מִקְרָא?”.

שְׁקַט מִתּוֹחַ מִשְׁתַּרֵּר בְּכִיתָהּ לִרְגַע קָטַן. כָּל אֶחָד מֵהַיְלָדִים מִנְסָה לְאַמֵּץ אֶת מוֹחוֹ וּלְמַצּוֹא תִירוֹץ לְשֹׁאֵלָה הַקְּשָׁה, כָּל אֶחָד רֹצֵה לְהִיטֵת זֶה שִׁיגְלָה אֶת הַפֶּשֶׁט בְּדַבְרֵי רַש"י.

הַמְּלַמֵּד מִמְשִׁיךְ לְעֻקְבוֹ מִן הַצֵּד. עוֹדוֹ תוֹהֵה לְעַצְמוֹ מִי יִהְיֶה זֶה הַפֶּעַם. מִגְדִּי מִנְתָּר מִמְקוֹמוֹ עִם עֵינָיִם בּוֹרְקוֹת מֵהַתְּלַהּבוֹת: ”יֵשׁ לִי תִירוֹץ!” וּמִגְדִּי פוֹתַח וּמִסְבִּיר:

לְרַש"י הִיָּה קֶשֶׁה בְּפֶשֶׁט הַכְּתוּב, לִמָּה כְּתוּב ”בִּסְכּוֹת הוֹשְׁבֵתִי”. אִם הַכּוֹוֶנָה לְסְכּוֹת מִמֶּשׁ כְּפִשּׁוֹטוֹ, שְׁכָל אֶחָד בּוֹנֵה לְעַצְמוֹ, לֹא מֵתֵאֵם הַלְשׁוֹן שֶׁהַקֶּב”ה הוֹשִׁיב אוֹתָם בְּסְכּוֹת אֵלּוּ, שֶׁהֲרִי כָל אֶחָד בּוֹנֵה לְעַצְמוֹ סוֹכָה וְיוֹשֵׁב בְּעַצְמוֹ, וְהִיָּה הַכְּתוּב צָרִיךְ לוֹמַר ”בְּסְכּוֹת יִשְׁבָתֶם”. לָכֵן, דוּקָא בְּגִלְל הַדִּיוֹק הַזֶּה בְּפֶשֶׁט הַכְּתוּב בָּחַר רַש"י בְּדֶרֶךְ הַדְּרָשׁ שֶׁאֵין הַכּוֹוֶנָה לְסְכּוֹת מִמֶּשׁ אֵלָּא לְעֲנִי הַכְּבוֹד, שֶׁבָּהֶם שִׁיךְ לוֹמַר שֶׁהַקֶּב”ה הוֹשִׁיב אֶת יִשְׂרָאֵל בְּעֲנִי הַכְּבוֹד, וְלָכֵן נֹאמַר ”בְּסְכּוֹת הוֹשְׁבֵתִי”.

”נִפְלֵא בִּיטֵר רַבִּי מִנְדִּל!” מַעֲוֹד אוֹתוֹ הַמְּלַמֵּד, אֵךְ מִקְשָׁה מִיָּנִיָּה וְכִיָּה - ”אֵיךְ נִיתַן לְהוֹכִיחַ מִדְּבַרֵי רַש"י שֶׁזֶה הִיָּתָה אֲכָן כּוֹנֵתוֹ?!...”

הֵם מוֹשִׁלֵּךְ שׁוֹב בְּכִיתָהּ. עֲשָׂרוֹת מִצְחִים קִטְנִים נִרְאִים קְמוּטִים כְּשֶׁהֵם רְכוּנִים עַל הַחוֹמֶשׁ, מֵאֲמִצִּים אֶת מוֹחֶם וּמִנְסִים לְהַגִּית וּלְהַתְעַמֵּק בְּכָל אוֹת וְתֵג בְּדַבְרֵי רַש"י. כֵּךְ לִימַד אוֹתָם הַמְּלַמֵּד זֶה כֶּבֶד כְּמוֹ חוֹדְשִׁים.

מוֹיִשֵׁי, הוּא יֵלֵד שְׁקַט בְּדֶרֶךְ כָּלָל. וְכִשְׁהוּא כֶּבֶד פּוֹתַח אֶת פִּיו, כּוֹלֵם יוֹדְעִים שְׁשׁוּוֹה לְהַקְשִׁיב, כָּל מִלָּה שֶׁלּוֹ - שְׁקוּלָה וּמִדּוּדָה. כֵּךְ הִיָּה גַם הַפֶּעַם:

”שִׁימוּ לִב! רַש"י כָּאֵן ב”דִּיבּוּר הַמִּתַּחֲלִיל” (הַכּוֹתֶרֶת) כּוֹתֵב כֵּךְ: ”כִּי בִסְכּוֹת הוֹשְׁבֵתִי - עֲנִי כְבוֹד”. תַּחֲשׁבוּ עַל זֶה, אִם רַש"י בָּא לְפָרֵשׁ רֶק מֵה פִירוּשׁ הַמִּלָּה ’סְכּוֹת’, לִמָּה רַש"י הִעֲתִיק בְּדִיבּוּר-הַמִּתַּחֲלִיל אֶת שְׁלֹשֶׁת הַמִּילִים ’כִּי בִסְכּוֹת הוֹשְׁבֵתִי?’ רַש"י הִיָּה צָרִיךְ לְהַסְתַּפֵּק רֶק בְּמִלָּה ’בִּסְכּוֹת!’ וְהֲרִי הֲרִבִּי לִימַד אוֹתוֹ בְּתַחֲלִיל הַשָּׁנָה אֶת אֶחָד הַכָּלִלִים בְּלִימוּד רַש"י, שְׁכָל מִלָּה הַמוּבָא בְּדִיבּוּר-הַמִּתַּחֲלִיל קְשׁוּרָה לְפִירוּשׁ שְׁרַש"י מִבִּיא. אֲבָל לִפִּי הַתִּירוֹץ שֶׁאֲמַר מִגְדִּי, הַכָּל מוֹבֵן מֵאֵד! רַש"י מִסְבִּיר מִדּוּעַ כְּתוּב בְּפֶסֶק ”כִּי בִסְכּוֹת הוֹשְׁבֵתִי”, וְלֹא כְּתוּב ’כִּי בְּסְכּוֹת יִשְׁבָתֶם’, וּמִכָּאֵן הַהִכְרַח בְּדֶרֶךְ הַפֶּשֶׁט שֶׁהַכּוֹוֶנָה לְעֲנִי כְבוֹד, וְלֹא לְסְכּוֹת מִמֶּשׁ!”.

דְּמַעוֹת שֶׁל שְׂמָחָה וְהַתְּרַגְּשׁוֹת נִקְווּ אוֹתָהּ שְׁעָה מַעֲיִנִּיו שֶׁל הַמְּלַמֵּד, בְּעוֹדוֹ מִפְּלִיג בְּזִכְרוֹנוֹ שְׁלוֹשׁ שָׁנִים לְאַחֲרוֹ, עֵת קָרָא לוֹ הַמְּנַהֵל וְהִצִּיעַ לוֹ לְעֵלּוֹת

לִילָדִים אֵלּוּ
יֵשׁ שְׁכָל יִשְׂרָאֵל
וּמוֹחַ נָקִי,
וְהֵם לְפַעֲמִים
יִבְּרִיחוּ לְשֹׁאֵל
וּלְתַרְיָן דְּבָרִים
נִפְלְאִים שׁוֹגִם
גְּדוּלִים לֹא
חֲשָׁבוּ עֲלֵיהֶם

הֲרִבִּי לִימַד אוֹתָנוּ כָּלֵל שְׁרַש"י מִפְּרֹשׁ רֶק לִפִּי פִשּׁוֹטוֹ שֶׁל מִקְרָא, וּמִדּוּעַ רַש"י אֵינוֹ מִפְּרֹשׁ שֶׁהַכּוֹוֶנָה לְסְכּוֹת הִיא כְּפִשּׁוֹטוֹ - סְכּוֹת מִמֶּשׁ?”.

הַמְּלַמֵּד לֹא הוֹפְתַע מִעֵצָה הַשְׁאֵלָה. הוּא רָגִיל בְּכִיתָתוֹ לְשֹׁאֵלוֹת מִסּוּג זֶה.

זֶה לוֹ כְּמֵה שָׁנִים שֶׁהוּא מְלַמֵּד אֶת שִׁיעוּרֵי פֶרֶשֶׁת הַשְּׁבִיעִי בְּכִיתָתוֹ בְּגִישָׁה הַנְּכֹנָה מִחֻלּוֹלֶת פְּלֹאוֹת. עוֹד מַעַט עוֹד נִשּׁוֹב אֶל הַתְּפִנִּית שְׁגָרָמָה לָכֵךְ, אוֹלֵם עֵתָה נִמְשָׁךְ לְעֻקְבוֹ אַחֵר הַדּוּ-שִׁיחַ שֶׁמִּתְלַהֵט בְּכִיתָהּ:

יֵלֵד חֲמֵד נוֹסֵף, יוֹסִי שְׁמוֹ, שֶׁשְׁמַע אֶת שֹׁאֵלָתוֹ שֶׁל שְׁמוּלִיק, נִעְנֶה וְאוֹמֵר בְּהִיסּוֹס: ”אֲנִי זֹכֵר שֶׁאֲבֵא שְׁלִי אֲמַר לִי פֶעַם, שִׁישׁ מַחְלֻקָת בְּגִמְרָא מֵה פִירוּשׁ סְכּוֹת, אִם סְכּוֹת מִמֶּשׁ, אוֹ עֲנִי הַכְּבוֹד”.

כיתה ולעבור לשמש כמחנך בכיתה ג', ללמד את הילדים חומש ורש"י ושאר מקצועות התורה.

או אז פנה המלמד לעבור את הדרכתו של הגאון רבי אהרן שפירא שליט"א, כיצד לגרום לילדים הצעירים להעמיק בדברי רש"י, איך ללמד את עיקרי הכללים ללימוד רש"י בעיון – הוא נוהג להסביר לילדים שבכל דיבור ברש"י הוא התכוון לתרץ איזו קושיה, ולהסב את תשומת ליבם של השתילים הרכים הצומחים בערוגות הבושם ומתחילים את דרכם בעולם התורה בתום ובטהרה, לכל הכללים שכתבו המפרשים כיצד ללמוד רש"י.

את ההדרכה הזו, הוא זוכר כמו היום. הרב שפירא שליט"א, טען אז באוזניו שגם ילדים בני חמש יכולים לקלוט כללים אלו, ואדרבה, לילדים אלו יש שכל ישר ומוח נקי, והם לפעמים יכולים לשאול ולתרץ דברים נפלאים שגם גדולים לא חשבו עליהם.

אז – חושב לעצמו המלמד – פקפקתי בדברים, היום אני רואה באושר ושמחה, כמה נכונים הם הדברים, אשרינו שזכינו...

עם סיפור זה, פותח בפנינו הגאון רבי אהרן שפירא שליט"א, רבה של שכונת פרדס כץ בבני ברק – את שיחתו המעשירה, לאחר קבלת פנים נלבבת כדרכו מאירת הפנים.

הסיפור, אמיתי לחלוטין! והתרחש לפני שנים אחדות בכיתת לימודים שבתלמוד תורה בבני ברק – עיר ואם בישראל. את הסיפור שמע הרב מפיו של המלמד בעצמו, ועמו הוא מבקש להמחיש עבורנו ועבור הקוראים את עוצמת המסר המדהדה בין כותלי החדר עמוס הספרים, ומוכיח כאלף עדים את עומק המושג וקוצר המשיג בלימוד פירוש רש"י, אך גם, ובעיקר, את היכולת לשנות את הדברים מן השורש בס"ד.

"הפירוש הזה שהילדים הרכים הללו אמרו, הוא פשוט אמת לאמיתה של תורה. ושימו לב! הילדים הללו לא חידשו חידושים של 'ווארטים' ופרפראות' בדרך רמז ודרוש, הם פשוט הצליחו לגלות את עומק הפשט ברש"י! כך צריך ללמוד חומש ורש"י!" אומר הרב שפירא.

זה למעלה מארבע עשורים, רואה לעצמו הגר"א שפירא שליט"א כשליחות חייו להנחיל בקרב רמ"ם בשיבות, מחנכים בתלמודי תורה, ועמך בית ישראל, את הדרך הנכונה כיצד ללמד חומש ורש"י בהעמקה ובעיון. בשיחות ושיעורים שהוא מוסר לפני מחנכים ומלמדים, בחורים בהיכלי ישיבות, הורים וציבור שומעי לקחו, הוא מעניק לשומעים כלים מעשיים כיצד ללמד לתלמידים חומש ורש"י בעומק הפשט.

לרגל תחילת לימוד חומש בראשית, זכינו והוא

הקדיש עבורנו שעות ארוכות לשיחה מעמיקה ומעשירה, כדי לתרום מניסיונו העשיר, לכוון את המחנכים ואת התלמידים במשעולי לימוד חומש ורש"י בעיון. וכן, מותר לומר את זה: הדברים אינם מיועדים רק למחנכים ולגיל הרך, אלא לכל אחד ואחד מאתנו אשר יכול להחכים ולהעשיר את עולמו בדיעות חדשות ובצורה לעולם מופלא של לימוד מעמיק, יסודי ועיוני של דברי אלוקים חיים.

שעה שהוא מדבר על הצורה הנכונה בה צריך ללמוד חומש ורש"י בעיון, הוא מדבר בסערת רגשות ובשפתיים דולקות, ניכר שהדבר בוער בעצמותיו לחולל מהפכה, שלא יישאר אף יהודי מאחור, שכל ילד, בחור ואברך יזכה לבוא ולטעום מיערת הדבש. שעה שהוא מסביר כיצד יש ללמוד בבתי החינוך חומש ורש"י בעיון, הדוגמאות קולחות מפיו במתק שפתיים, כשהוא שזור הוכחות והסברים מאלפים אותם הוא שולה ביד אמן ממצולות מפרשי רש"י.

הבשורה המרכזית העוברת כחוט השני מתחילת השיחה לסופה היא: כל אחד מסוגל! כל אחד יכול וצריך להעמיק חקר ברש"י על התורה, על המחנכים מוטלת החובה לשנות את התפיסה ולהתייחס ללימוד זה כאל "לימוד עיוני" לכל דבר וענין, ובדרך זו יפתעו לראות תוצאות מבורכות כיצד כל אחד מוכשר לגלות נפלאות מתורת ה' ולהרגיש את צוף נועם מתיקות דברי רש"י.

איך לומדים רש"י עם ילדים?

שמענו את הסיפור על הכיתה בה הילדים גילו

בעצמם את עומק הפשט בדברי רש"י על הכתוב 'כי בסוכות הושבתי'. נשמח לשמוע דברי הכוונה מעשיים למחנכים – כיצד יש ללמד רש"י על התורה לתלמידים.

הפניה למחנכים היא פשוטה אך מהדהדת: במטותא ממכם, העניקו לתלמידים את המתנה היקרה הזו של לימוד עומק הפשט ברש"י. אנא, למדו אותם את הכללים כיצד ניגשים ללימוד רש"י בדרך הנכונה. תכוונו אותם עם הכללים הנכונים כיצד ניגשים ללימוד רש"י.

יש מחנכים ששמים דגש על הכמות וההספק, ומקפידים כל שבוע ללמוד את כל הפרשה, או עד רביעי או שלישי וכדו'. כמובן שבדרך זו קשה ללמוד את כל הדיבורים ברש"י בעיון. אבל אין זה אומר שהמחנך צריך לוותר לגמרי על לימוד חומש ורש"י בעומק הפשט. הוא יכול ללמוד כל שבוע כדרכו את כל הפרשה, או עד 'שני' או 'שלישי' בלימוד מהיר, אבל בכל שבוע ייקח לכל הפחות דיבור אחד ברש"י, ויפרק אותו לגרמים לעיני התלמידים.

פשוט לקרוא תחילה את הפסוק ואת הדיבור-המתחיל ברש"י, ועוד לפני שיקרא את פירושו של רש"י, לשאול את התלמידים: האם יש משהו קשה או לא ברור כאן בפסוק? מה היה קשה כאן לרש"י? ושוב יראה להם כיצד פירושו של רש"י מיישב את עומק הפשט בפסוק, ומדוע רש"י הביא בדיבור המתחיל דווקא את המילים הללו. הוא יכול להרחיב ולהסביר מדוע הביא רש"י שני פירושים, וכן הלאה.

הם התרגלו להבין את הפסוקים רק בדרך זו, ואינם יודעים כלל כיצד לומדים חומש ורש"י בפשט הפשוט, שלא לומר בעומק הפשט ברש"י - אך מאז כבר השתנו ב"ה פני הדברים. היום אנחנו מקפידים לתת את הדגש על פשט הפסוקים, ולהשאיר את הפרפראות ואמרות השפר במינון הנכון ובמקום הראוי להם.

אין ספק שכל חלקי התורה חשובים ונחוצים, וכך נהגו בבתי ישראל לומר אמרות שפר בשלחן השבת, אבל צריך לדעת שיש סדר למקרא! אם אין יסוד אין בנין! רק אחרי שהילד יודע היטב את עומק הפשט, אפשר להוסיף גם רמז דרוש וסוד ומוסר וחסידות, אבל אי אפשר לדלג ולמחוק לגמרי את עומק הפשט בפסוקים וברש"י.

ההצעה למחנכים היא נפלאה ומעשית מאד: במקום ללמד את התלמידים לדקלם בשלחן השבת כמו 'תוכי' פירושים ואמרות בדרך אגדה ודרוש, שהם אינם מבינים אותם, ואינם לפי השגתם ורמתם, פירושים שרק גורמים להם לאבד את הפשט הפשוט והישר בפסוקים. הבה נחולל מהפך! הבה נעניק להם כלים עצומים לחיים: הבה נשקיע כל שבוע בהסברה לתלמידים של דיבור אחד, או שני דיבורים ברש"י על הפרשה, בעומק הפשט, עד שכל התלמידים יגלו ויבינו את המטמוניות הטמונים בדברי רש"י אלו, ואת זאת יתכבדו להציג בפני בני המשפחה בשלחן השבת! מובטחני כי תופתעו מהתגובות הנלהבות של ההורים שיכירו לכם טובה, המחנכים עצמם וההורים עצמם יגלו עולם חדש של עומק הפשט ברש"י, ובעיקר: תעניקו לתלמידכם את המתנה היקרה ביותר לכל ימי חייכם: מתנת רש"י על התורה בישרות ובעיון!

המבוכה ברחובות אמריקה...

ביקשנו לשמוע כמה דוגמאות פרקטיות ומעשיות למחנכים, כיצד יש ללמד רש"י בעומק הפשט, לאור הכללים שקבעו מפרשי רש"י, והרב שליט"א פותח ומספר:

אספר לכם סיפור אישי מאלף עד מאד.

לפני שנים אחדות כאשר שהיתי באמריקה, צעדתי ברחוב, ומולי מגיע יהודי ששמע על פעולותיי להחדיר את החינוך הנכון בקרב התלמידים ללימוד מעמיק בכל מילה ובכל אות ברש"י, והוא קרא לעברי בנימת ביטול:

"אתה לקחת את רש"י ברצינות מופרזת... אתה זועק תחת כל עץ רענן שהמלמדים והתלמידים צריכים לדעת שדברי רש"י מדודים ושקולים במאזני זהב, ויש לו סיבה מדוע הוא כתב כל דבר דווקא במקום זה ולא במקום אחר, תאמר לי - קרא תגר לעברי - הרי רש"י כתב עשרות פעמים בתורה את הכלל "כל תיבה שצריכה למ"ד בתחילתה הטיל לה הכתוב ה"א בסופה", לעומת זאת יש עשרות

כאן המקום לעמוד על נקודה נוספת: בהרבה תלמודי תורה, נהוג שאומרים לתלמידים לקרוא שבת 'ווארטים', אמרות שפר ופרפראות על דרך הרמז והדרוש וכדו' לחזור עליהם בשלחן שבת. וגם בישיבות מוסר המשגיח או הר"מ שיחה שבועית עם פרפראות ונועם שיח על הפרשה. הדבר אכן נחמד ונאה, אבל יש לשים לב שהדבר לא יביא לידי נזק. שכן במקרים רבים התלמידים מתרגלים רק ללמוד את הפסוקים בדרך דרוש ורמז וכדו', ומעולם לא למדו כיצד לומדים פסוק בעומק הפשט - - -

אנקוט דוגמא קיצונית אבל למרבה הכאב היא אמיתית. פגשתי פעם אברך שלמד בימי ילדותו בתלמוד-תורה חשוב מאד, ושאלתי אותו: מה הפשט בפסוק 'שופטים' ושוטרים תתן לך בכל שערך? והוא ענה לי: הכוונה שיהודי צריך להעמיד שומרים על שבעה השערים שבגופו, על שתי עיניו ושתי אוזניו ועל פיו וכו', שלא לחטוא בהם. נדהמתי מהתשובה ושאלתי אותו שוב: לא שאלתי מה כותבים רבותינו בספרים הקדושים על הפסוק, אלא מה הפשט הפשוט של 'שופטים' ושוטרים תתן לך, והוא עונה שוב את אותה התשובה. האברך הזה מעולם לא למד את הפשט הפשוט שיש מצוה בתורה הקדושה של מינוי הדיינים! זה מבהיל על הרעיון...

שאלתי אותו באיזה ת"ת הוא למד בצעירותו, ועוד באותו היום התקשרתי נסער למנהל של אותו תלמוד תורה, ושאלתי אותו: יאמר לי מר, האומנם? כך מלמדים אצלכם את הפסוק שופטים ושוטרים תתן לך?! התנצל המנהל ואמר: אכן לפני כמה שנים גיליתי את המחלל הזה, שיש תלמידים שמרוב פרפראות ואמרות שפר בדרך דרוש ומוסר,

העיקר הוא לא לתת לדברים להתקבל על ליבם של התלמידים בשטחיות וברדידות, כאילו הדברים פשוטים ומובנים מאליהם. אלא להעמיק, לחשוב, לשים לב!

יש היום ספרי עזר מצוינים המבארים את העומק בדברי רש"י על התורה, ושלא לדבר על המהפכה העצומה שאתם ב'תורה' שבכתב' עושים בשנים האחרונות, ממש בלתי ניתן לתיאור, עם כל הסיכומים וההמחשות, העלונים השבועיים, והנגשת הנושאים המורכבים, זה פשוט מהפכה.

אך כמובן, שזה מתחיל קודם. המחנכים עצמם, צריכים להקדיש זמן בעת הכנת השיעור לעיון במפרשי רש"י, רא"ם, גור אריה, משכיל לדוד, נחלת יעקב, ברטנורא, ועוד, ולהכין את עצמם לשיעור זה לגלות את העומק ברש"י. חומש ורש"י לא מלמדים מבלי להתכונן, בדיוק כמו שלא ילמדו כך גמרא ותוספות. צריך להתכונן לכן, להעמיק ולחקור היטב, ואז באופן טבעי זה יעבור הלאה לתלמידים.

טוב יעשו המחנכים אם יעודדו וידובבו את התלמידים בעצמם לשאול ולהתבונן בדיבור זה ברש"י, מה היה קשה כאן לרש"י בפסוק, וכיצד רש"י תירץ זאת. מחנכים שעשו כך מעידים בהתרגשות על תוצאות מדהימות של תלמידים, אפילו צעירים מאד, שבשכלם הנקי והישר, הצליחו לגלות בעצמם את עומק הפשט ברש"י, לא יאומן כי יסופר. ויש לכך תועלת רבה מעבר ללימוד נקודתי זה. תלמידים אלו מתרגלים לחשוב בשכל הישר, בעומק הפשט, וזו מתנה לכל חייהם, מתנה של ישרות ועמקות, שיתרגלו תמיד ללמוד ישר בלי סברות עקומות ומסולפות.

שעיר' כאילו האות ה' של 'ארצה' היא עם מפיך ה"א, דהיינו ארצה – ואז יהיה הפירוש: הארץ שלה, כלומר הארץ של אשת עשיו, לכך צריך רש"י לפרש שאין זו כוונת הכתוב, אלא 'ארצה' היא כמו לארץ. נעבור אל הפעם הרביעית בפרשת ויגש על הכתוב 'בְּאֶרֶץ שְׁבַע', גם כאן כותבים המפרשים שכוונת רש"י להודיע שכאשר יש ארץ או עיר הנקראת בשתי מילים כמו 'ארץ שעיר', או 'באר שבע', מוסיפים את האות ה' במילה הראשונה, אלא שכאן יש נקודת חידוש, שהרי 'באר-שבע' אינם ממש שתי מילים, אלא הם כאילו מילה אחת 'באר-שבע', והחידוש הוא שגם במקרה כזה מוסיפים את האות ה' אחרי המילה הראשונה ולא השניה!

גם בפעם החמישית שרש"י מביא זאת, בפרשת

הקדוקי הזה שאפשר לכתוב ה' בסוף המילה במקום ל' בתחילת המילה, כי זה פשוט וידוע אפילו לילד בן חמש המדבר בלשון הקודש, שבמקום לומר 'ללכת לבית' אפשר לומר 'ללכת הביתה'. אלא מאי? רש"י בא לתרץ כאן איזו קושיא אחרת, ולבאר דבר נוסף שאינו מובן מאליו.

נתחיל תחילה עם המקום הראשון שרש"י כותב זאת, בפרשת לך לך. תחילה חשבתי שכאן אולי אין לרש"י כוונה מיוחדת, אלא שזה המקום הראשון בתורה שיש מילה עם האות ה' בסופה במקום ל' בתחילתה, ולכן בפעם הראשונה רש"י צריך להביא זאת, אך שוב ראיתי שאין זה נכון, שהרי לעיל בפרשת נח כבר מופיעה המילה (בראשית י', יט) גִּרְרָה, ורש"י שם אינו כותב שהכוונה 'לגרר', כי כאמור, רש"י אינו מביא סתם את הכלל הזה, כי הדבר מובן מאליו. כך שבפעם הראשונה שרש"י כותב זאת בפרשת לך-לך. עלינו להבין מדוע הביא רש"י כלל זה על הכתוב 'הָרָה נָסוּ', ומה התכוון רש"י לחדש כאן?

והביאור הוא פשוט, שהרי המעיין שם ברש"י בפרשת לך לך יראה שרש"י מוסיף כלל חשוב: שהאות ה' בסוף המילה משמשת רק תחליף לאות ל' בניקוד שו"א, ואינה משמשת תחליף לאות ל' בניקוד פת"ח או קמ"ץ. לכן, בפסוק 'הָרָה נָסוּ', האות ה' שבסוף במילה הָרָה, היא תחליף לאות ל' בניקוד שווא, כאילו נכתב: לָהֶר, והכוונה לאיזה הר כל שהוא בלתי-ידוע, דהיינו שכל אחד נס להר שמצא. אולם בפסוק (שם יט, יז) הָרָה המלט, שכוונת הכתוב שעליו להימלט לָהֶר הידוע, האות ה' בסוף המילה אינה יכולה לשמש תחליף לניקוד קמ"ץ שבאות ל' בתחילת המילה, והיא משמשת כאן רק תחליף לאות ל' לעצמה, ולכן נוספה עוד אות ה' בתחילת המילה עם ניקוד קמ"ץ-ההרה, לפרש שהכוונה לָהֶר הידוע.

המשכתי הלאה לפעם השניה שרש"י מביא כלל זה, בפרשת תולדות על הכתוב 'פְּדָנָה אֲרָם'. לאחר העיון במפרשים ראיתי שכתבו כאן ביאור נפלא, שרש"י חידש כאן כלל נוסף וחדש, ואסביר את הדברים: הגה זה ברור שבמקום לומר 'לירושלים' אפשר לומר 'ירושלימה', אבל מה עושים כאשר שם העיר מורכב משתי מילים, כמו 'תל-אביב', האם אומרים 'תל-אביבה'? לא! אלא אומרים 'תלה-אביב!'. וזאת בא רש"י ומחדש, שבמקרה כזה, ששם העיר מורכב משתי מילים, אין מוסיפים את האות ה' בסוף המילה השניה, אלא בסוף המילה הראשונה, ולכן במקום לומר 'לפדן ארם', אין אומרים 'פדן-ארמה', אלא 'פדנה-ארם! חידוש פלא והפלא.

ומה עם הפעם השלישית שרש"י מביא כלל זה, בפרשת וישלח, על הכתוב 'אֶרֶץ שְׁעִיר'? ובכן גם כאן יש סיבה מיוחדת, כפי שמבאר בספר 'מנחת יהודה', שהיה מקום לטעות בכוונת הפסוק 'ארצה

פעמים שיש מילים בתורה, שנכתבו עם ה' בסופן במקום ל' בתחילתן, ורש"י אינו מביא שם את הכלל הזה. אם כן, האם אפשר לומר שהיה לרש"י איזה מהלך וכיוון מתי כן להביא ומתי לא?... – טען הלה בלהט.

עמדתי שם בנזך ואמרתי לו: שמע נא ידידי הנכבד. תפסת אותי כאן באמצע הרחוב, בהפתעה וללא הכנה מוקדמת, ואתה מבקש שאענה לך על השאלה כאן במקום, ובכן, אמנם אין לי כעת תשובה על שאלתך, אבל דבר אחד אני יכול לומר לך, בעשרות השנים האחרונות הספקתי "להכיר" קצת את רש"י, ואני אומר לך בוודאות ובאחריות: אכן כן! יש לרש"י שיטה ברורה ומהלך יצוק, אימתי הוא מביא את הכלל של "כל תיבה שצריכה למ"ד בתחילתה", ואימתי אינו מביא. כאשר אשוב לביתי, בעזרת ה' אכין 'שיעורי בית' בנושא, ואשוב אליך עם תשובות.

נפרדנו כידידים והמשכנו איש איש לעסקיו. ואני, כאשר חזרתי לביתי, זכרתי את החובה המוטלת עלי. תחילה התיישבתי לבדוק כמה פעמים רש"י אכן מזכיר כלל זה ברחבי פירושו על התורה. לא סמכתי על אף אחד ובדקתי באופן ידני בעצמי בכל חמשה חומשי תורה מתחילה ועד סוף, וגיליתי שבניגוד למה שהוא טען שרש"י מזכיר זאת "עשרות פעמים", הרי שלמעשה רש"י מזכיר זאת בששה מקומות בלבד. ארבע פעמים בחומש בראשית, פעם אחת בחומש שמות, ופעם נוספת בחומש דברים.

ואלו הם:

- א. בפרשת לך-לך, על הכתוב (בראשית יד, י) 'הָרָה נָסוּ - לָהֶר נָסוּ, הָרָה כְּמוֹ לָהֶר'.
- ב. בפרשת תולדות, על הכתוב (בראשית כח, ב) 'פְּדָנָה אֲרָם - כְּמוֹ לְפָדֵן. בֵּיתָה בְּתוֹאֵל - לְבֵית בְּתוֹאֵל'.
- ג. בפרשת וישלח, על הכתוב (בראשית לב, ד) 'אֶרֶץ שְׁעִיר - לְאֶרֶץ שְׁעִיר'.
- ד. בפרשת ויגש, על הכתוב (רש"י בראשית מו, א) 'בְּאֶרֶץ שְׁבַע - כְּמוֹ לְבָאֵר שְׁבַע'.
- ה. בפרשת בשלח, על הפסוק (שמות טו, כג) 'וַיִּבְאוּ מִרְתָּה - כְּמוֹ לְמִרְתָּה'.
- ו. בפרשת וזאת הברכה, על הכתוב (דברים לג, כו) 'מַעֲנֶה אֱלֹקִי קָדֶם - לְמַעַן הֵם הַשְׁחָקִים לְאֱלֹקֵי קָדֶם'.

'תלה-אביב' או 'תל-אביבה'?

כעת נותרה בפניי רק המשימה העיקרית: להבין מדוע רש"י מזכיר כלל זה רק בששה מקומות הללו. דבר אחד היה ברור לי, שבכל מקום שרש"י מביא כלל זה, אינו מתכוון סתם להודיע את הכלל

צריך לדעת
שיש סדר
למקרא! אם
אין יסוד אין
בנין! רק אחרי
שהילד יודע
היטב את
עומק הפשט,
אפשר להוסיף
גם רמז דרוש
ומוסר
וחסידות

פשוט גיליתי את עומק הפשט הפשוט ברש"י, וזה תפקידו של כל מלמד בתלמוד תורה

בתחילת פרשת וירא כתוב (בראשית יח, א) וַיֵּרָא אֵלָיו ה' בְּאֵלֵי מִמְרָא וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֵהָל כָּחַם הַיּוֹם. ורש"י כותב: 'ישב' – יושב פתיב. בקש לעמוד, אמר לו הקדוש ברוך הוא, שב ואני אעמוד, ואתה סימן לבניך, שעתידי אני להתיצב בעדת הדיינים והן יושבין, שנאמר (תהלים פב, א) אֱלֹקִים נִצָּב בַּעֲדַת אֱלִי.

אפשר ללמוד את דברי רש"י באופן שטחי, ליהנות מהמסר שיש כאן וכו'. אך החובה מוטלת עלינו לעצור כאן ולחשוב:

הנה רש"י כאן פותח ומציין שבתורה לא כתוב 'ישב' אלא 'ישב'. ועלינו להתבונן, הרי אין דרכו של רש"י בכל התורה לדרוש היכן שיש תיבה בכתוב חסר, שהרי תיבות כאלו יש בתורה למאות ולאלפים, ורק בכשלושים מקומות בלבד בכל מרחבי התורה רש"י מתייחס לכך, וכפי שכותבים המפרשים שרש"י מביא דרש על כתיב חסר רק כאשר יש איזו קושיא נוספת בפשט. ויש לכך הוכחה ברורה מהפסוק בפרשת בלק (במדבר כב, ה) וְהוּא יֹשֵׁב מִמְלִי, ורש"י שם כותב: 'והוא ישב ממלי' – חסר כתיב, קרובים הם להכריתני, כמו (תהלים קיח, י) כי אמילם'. דהיינו שרש"י דורש את תיבת 'ממלי' שנכתבה בכתוב חסר, אך כאן הבן שואל: הרי בפסוק זה עצמו יש עוד מילה בכתוב חסר: 'והוא ישב ממלי', ומדוע רש"י אינו דורש את המילה 'ישב'? אלא מכאן ההוכחה שרש"י לא שם לעצמו מטרה לדרוש כל כתיב חסר, רק כאשר הדבר נוגע ליישוב איזו קושיא אחרת בדרך פשט. אם כן, מה קשה כאן לרש"י בפסוק אצל אברהם אבינו 'והוא ישב פתח האהל'?

אלא מבארים המפרשים: רש"י בא ליישב תמיהה שכל ילד הלומד חומש ורש"י, אם רק יעצור ויתבונן, יקשה הדבר בעיניו. איך יתכן שכאשר הקב"ה נראה לאברהם הוא יושב, ואין הוא קם לכבוד השכינה? אתמהא! זו קושיא הוועקת מאליה בפסוק, שרש"י אינו צריך לכתוב זאת, כי היה מובן לו מאליה שזה מה שיקשה לכל לומד. ואין לתרץ שהכתוב מציין שאברהם ישב בעת שהקב"ה נגלה אליו, כי בגלל חולשתו לא היה מסוגל לקום, כי לאיזה צורך צריך הכתוב לגלות זה? לכן, כדי ליישב תמיהה זו מדוע ישב אברהם, פותח רש"י ואומר: 'ישב פתיב. בקש לעמוד, וכו' – דהיינו שבאמת אברהם מצידי רצה לעמוד לכבוד השכינה כפי המתבקש, אלא שהקב"ה אמר לו שלא לעמוד. ומדוע אמר לו הקב"ה שלא לעמוד? אם תאמר מפני חולשתו של אברהם, הרי כאמור, לא היה הכתוב צריך להודיע לנו דבר זה. לכן מוסיף רש"י, שהסיבה שאמר לו הקב"ה לישב היא כדי שיהיה סימן לבניו וכו'.

כשלומדים ומלמדים בדרך זו, כל הלימוד ברש"י לובש פנים חדשות! כל רש"י מתחיל להאיר באור יקרות, אור עולם! וכך מתחברים ללימוד חומש ורש"י!

בשלח על הכתוב וַיֵּבֹאוּ מִדְּבָרֵהּ, גם שם לא הביא רש"י כלל זה לחינם, וכמבואר שם ברש"י ובמפרשי רש"י, שיש שם כוונה מיוחדת. כי הנה למרות שהמקום נקרא בשם 'מרה', אין אומרים במקום 'למרה' – 'מרהה', משום שכל מילה המסתיימת באות ה', אין כותבים פעמיים אות ה' [כי קשה לבטא פעמיים אות ה' בזה אחר זה], לכן במילה כזו האות ה' האחרונה של המילה, תתחלף באות ת', כך שהאות ה' של 'מרה' תתחלף באות ת' כאילו שם המקום הוא 'מרת', ובמקום לכתוב 'למרת', נכתבה 'מרתה'. כך למשל, במקום לומר 'לטבריה' יאמרו 'טבריתה'.

מה הפירוש 'מעונה'?

כעת, נותר לנו לדלג מפרשת בשלח עד הפעם השישית, בפרשה האחרונה שבתורה, פרשת וזאת הברכה, שם מביא רש"י כלל זה על הכתוב 'מַעֲנָה אֱלֹקֵי קִדְם'. כאן עיינתי ומצאתי בספרים שני מהלכים נפלאים לבאר מדוע הביא רש"י כלל. מהלך אחד פשוט: כי הנה המילה 'מעונה' לכאורה אין הכרח לפרש אותה שהאות ה' בסופה היא במקום ל' בתחילה, וכאילו נאמר 'למעון', שהרי אפשר היה לומר פירוש אחר, שכשם שיש 'מעון' בלשון זכר, כמו בפסוק (דברים כו, טו) הַשִּׁקְיָפָה מִמַּעַן קִדְשָׁךְ, כך יש גם מקום הנקרא בלשון נקבה 'מעונה', כמו בפסוק (תהלים עו, ג) וּמַעֲוֹנָתוֹ בְּצִיּוֹן. לכן בא רש"י להבהיר ולקבוע כאן בפסוק 'מַעֲנָה אֱלֹקֵי קִדְם', שאין הכוונה בלשון נקבה של 'מעונה', אלא הכוונה היא 'למעון', והאות ה' היא במקום ל' בתחילתה.

אך שוב מצאתי בספרים מהלך נוסף ומחודש הרבה יותר. כי הנה בדרך כלל כשאנו אומרים את הכלל 'כל תיבה שצריכה למ"ד בתחילתה הטיל לה הכתוב ה"א בסופה', הכוונה שהאות ה' בסוף באה במקום אות ל' שהיא 'למ"ד השימוש', כלומר, האות ל' משמשת במקום המילה 'אל', דהיינו במקום לומר "אל חרן" אומרים "לחרן", ובמקרה כזה, יכולה האות ה' בסוף המילה לשמש במקום האות ל' שבתחילת התיבה. אבל מה נעשה במקרה שהאות ל' בתחילת המילה אינה 'למ"ד השימוש', אלא היא 'למ"ד-התכלית', לדוגמא בפסוק (בראשית כח, כ) לָחֶם לֶאֱכֹל וּבִגְד לְבָשׁ, האות ל' בתחילת המילים 'לאכול' ו'לבוש', אינה משמשת במקום המילה 'אל' [לחם אל אוכל], אלא היא משמשת להסביר את תכלית הבקשה, לחם לתכלית ולמטרת אכילה, ובגד לתכלית ולמטרת לבישה, ועד עכשיו לא ידענו אם גם במקרה כזה אפשר לכתוב אות ה' בסוף המילה במקום ל' תחילה [דהיינו לחם אֲכֹלָה ובגד לְבוּשָׁה].

לכן בא רש"י כאן בפרשת וזאת הברכה עם חידוש עצום, שהרי פירש את הכתוב 'מַעֲנָה אֱלֹקֵי קִדְם', שהקב"ה בחר את הרקיע לתכלית ולמטרת מעון לאלקי קדם, כך שהאות ל' שהיתה אמורה להופיע

בתחילה המילה 'למעון', היא 'למ"ד התכלית', ולא 'למ"ד השימוש', ובכל זאת אפשר לכתוב אות ה' בסופה במקום למ"ד בתחילתה, וזהו חידוש שנמצא בכל התורה רק פעם אחת בלבד.

סוף דבר היה, שאמנם אותו יהודי עצר אותי ברחוב באמריקה והבין אותי עם שאלה שלא ידעתי לענות עליה, אבל עד היום אני מלא הכרת הטוב בעבורו, שבזכותו גיליתי מטמוניות אלו ברש"י.

אני כמובן לא מספר את כל זה כדי להסביר על עצמי משה... – מסיים הגר"א שליט"א בענוות חן – כי את הדברים האלו, איני אומר כמובן מעצמי, כי אם מעיון והעמקה בדברי רש"י ומפרשיו. אני לא חידשתי בעצם שום "חידוש" ברש"י, לא דרשתי איזה דרש חדש או רמז שלא שמעתו און, פשוט גיליתי את עומק הפשט הפשוט ברש"י, וזה תפקידו של כל מלמד בתלמוד תורה, כל ר"מ בישיבה, וכן, גם שלנו, יהודים בכל גיל: לגלות את הנפלאות הללו ברש"י. במקום למלמל את דיבורי הרש"י בחיפזון ומן השפה ולחוץ, בהבנה שטחית (או בלעדית...), נרגיל את עצמנו, ובעקבות כך את התלמידים, להעמיק ברש"י ולגלות את נפלאות הפשט.

שיעור להמחשה: כך מלמדים רש"י!

אלו עוד עצות ודוגמאות תוכלו להעניק למתחנים כיצד ללמד רש"י בעומק הפשט?

למה אני צריך לתת עצות? ברשותכם, הבה נלמד יחד דיבור אחד ברש"י, רק לשם משל והמחשה כיצד דיבור ברש"י שנראה כל כך פשוט, טומן בחובו נועם ומתיקות, המתוקים מנופת צוף וכל טעם! ואיך המלמד יכול 'להחיות' את לימוד חומש ורש"י בכיתתו:

הגר"א שפירא שליט"א מצביע על כתב-יד עתיק של מפרשי רש"י הנמצא בשלבי עריכה לקראת ההדפסה

למעלה מ-600 חיבורים וביאורים על רש"י על התורה!

כולם מתלמידי המהרש"ל חיברו חיבורים לבאר את רש"י על התורה, כשהם טורחים בדבריהם להעמיק ולהבין את צפונות עומק הפשט ברש"י.

מדור לדור הלכו והתפתחו יותר ויותר החיבורים השונים והרבים על דברי רש"י. מדור לדור נוספו והתחדדו עוד ועוד "כללים" שגילו המפרשים בתוך דברי רש"י, שכל דבריו מדודים במאזני זהב, וכל דברי רש"י מסודרים על פי כללים מסודרים וקבועים. אמנם לכל ספר יש את הייחודיות שלו ואת סגנון הבנתו בדברי רש"י, אבל הצד השווה שבהם שכל גאוני העולם הללו למדו את פירוש רש"י על התורה כלימוד עיוני ועמוק, וכל המחברים טרחו ועמלו במשימה אחת: לגלות את הנעלם בדברי רש"י, להבין איזו שאלה התכוון רש"י לתרץ? מדוע הביא רש"י שני ביאורים ולא הסתפק באחד? למה כתב רש"י את פירושו דווקא על פסוק זה ועל מילה זו ולא במקום אחר? ועוד כהנה וכהנה.

זו תופעה שאין לה אח ורע. אין עוד שום חיבור שחיבר אחד מרבתינו שיש עליו כל כך הרבה פירושים. גם על הרמב"ם והשלחן ערוך לא נכתבו כל כך הרבה פירושים וחיבורים שכל מטרתם היא אך ורק בהבנת וביאור עומק דבריהם.

כבר בדור הראשון שאחרי רש"י החלו הראשונים לעסוק בעומק דברי רש"י. הרמב"ן העמיד במרכז פירושו על התורה את המשא ומתן בהבנת דברי רש"י, כפי שכתב הרמב"ן בהקדמתו, כך גם תוספות ר"ד, והחזקוני [אין הכוונה לפירוש החזקוני הידוע, שגם הוא מביא מדברי רש"י, אלא חיבור נוסף מבעלי התוספות בשם 'חזקוני' שנדפס מכתב יד בשנים האחרונות, וכל מטרתו היא לבאר את דברי רש"י], ועוד ראשונים.

בישיבתו של המהרש"ל, בו למדו גאוני עולם, היה לימוד חומש ורש"י, חלק בלתי נפרד מסדרי הלימוד בכל יום. ואכן אנו רואים כיום שרובם

בשולי השיחה אנו מבקשים מהרב שליט"א שיעניק לנו סקירה קצרה על הביאורים שהתחברו ונכתבו במשך הדורות על פירוש רש"י, והוא חושף בפנינו נתונים מדהימים:

לפני עשרות שנים הקמנו את מפעל 'מתיבתא דרש"י', במסגרתו גם אספנו בעמל רב אוצר עצום של למעלה מ-300 (!) ספרים שנדפסו במאות השנים האחרונות שכל מטרתם היא אך ורק לבאר את רש"י. איני מדבר כעת על אלפי ספרים על התורה שמשלבים בדבריהם גם ביאורים על רש"י, אלא על 300 ספרים שהתחברו אך ורק במטרה להעמיק את ההבנה בפירוש רש"י.

נוסף כל כך, ידוע לי על עוד כמה מאות (!) חיבורים שנכתבו על ידי גאוני עולם בדורות הקודמים כביאור על רש"י, שעדיין נמצאים בכתב יד בספריות השונות, וממתינות לגואל שיגאל אותם, יערוך אותם ויכניסם לדפוס.

ולא היה די באחד מהם ליישב פשט המקרא [וזאת למודעי, כי איננו מדברים כעת על הסודות שרש"י טמן בפירושו, שהם דברים שאינם שווים לכל נפש, וידוע מפי ספרים וסופרים כי רש"י כתב פירושו ברוח הקודש וכו', אנו מדברים כעת רק על דרך הפשט מהנגלות לנו ולבנינו].

אלא מאי? אתם שואלים לנכון, אם אמנם רש"י יסד את פירושו רק בדרך פשט, מדוע הוא מביא מדרשים? התשובה היא, שלפעמים הדרש הוא הפשט! כמו בסיפור הנזכר בתחילת דברינו, שהדיוק בכתוב 'בסוכות הושבת', מוכיח שדווקא הדרש של ענני הכבוד, הוא הפשט הפשוט של הפסוק, ואין הפשט הפשוט של הפסוק לסוכות ממש.

ונביא עוד דוגמא נפלאה שכותבים מפרשי רש"י: הכתוב אומר (ויקרא יט, יד) וְלִפְנֵי עֹר לֹא תִתֵּן מְכַשֵּׁל. אף שבכל מקום שמזכירים את המילה 'עֹר'

שרש"י אינו מביא שום מדרש ושום אגדה אלא במקום שהדבר נועד ליישב הפשט, וכפי שכבר כתב כן רש"י עצמו בפרשת בראשית (ג, ח) דברים ברורים ונחרצים: "וְאֵי לֹא בְּאֵתִי אֶלָּא לְפִשְׁטוֹ שֶׁל מִקְרָא, וְלֹא אֶגְדָּה הַמִּשְׁבֶּת דְּבָרֵי הַמִּקְרָא דְּבָרֵי עַל אֶפְנֵי", עכ"ל. כלומר, גם כאשר רש"י מביא דברי דרש, הרי שדרש זה הוא למעשה הפשט של הפסוק!

ונחدد את הדברים: רש"י בחיבורו לא בא לעשות איזה ליקוט נאה של מדרשים ומאמרי חז"ל סביב פסוקי התורה. כי הגע בעצמך, הלא יש פסוקים שיש עליהם במדרשים יותר מעשרים דרשות, ורש"י מביא רק דרש אחד, ומדוע בחר רש"י דווקא בדרש זה? זאת ועוד, יש מקומות שרש"י מביא שני ביאורים ושני מדרשים, וכל מפרשי רש"י נדחקים להבין למה היה צריך להביא את שני המדרשים,

על דרך זו צריך הלומד להרגיל עצמו, אחרי שמסיים לקרוא את ה'דיבור-המתחיל' בו רש"י מעתיק חלק מהכתוב, לפני שהוא מתחיל לקרוא את דברי רש"י, עליו לעצור ולחשוב לבד, מה קשה כאן בפסוק? איזה דבר לא מובן כאן על פי פשוטו של מקרא? ורק בדרך זו יתחיל ללמוד את הרש"י, ויגלה כיצד רש"י מיישב את כל מה שיש לתמוה על פי פשוטו של מקרא.

לפעמים הדרש הוא הפשט, והפשט הוא הדרש!...

כל הרגיל בלימוד חומש ורש"י רואה שרש"י מביא בהרבה מקומות מדרשי אגדה ושאר מדרשי חז"ל. כיצד הדבר מתיישב עם הכלל שרש"י בא רק לפרש את פשוטו של מקרא?

אכן זאת יש לדעת, מה שכתבו כל מפרשי רש"י,

נגיל ונשיש בזאת התורה
כי היא לנו עז ואורה

כי הם חיינו וארר ימינו
ובהם נהגה יומם ולילה

תנו כבוד לתורה

ברוב יקר והערבה, נשגר את זאת הכרעה, מעומק ליבנו שטורה וערכה גם ברכות יעטף מורה, ידידנו החשובים הבקיאים בחמשה חומשי תורה ואף בפירוש רש"י עושים אורה במלאות שנה שלמה, של לימוד תורת ד' תמימה, ביגיעה והשקעה עצומה יום יום לימוד קבוע בשפה ברורה, את כל התורה שבכתב מרישא ועד גמרא, לראשך טר תפארה

ה"ה, ידידנו החשובים והנכבדים האברכים, הבחורים והילדים, זקנים עם נערים מכל קצוות ארץ מכל העדות והחוננים

**מאות אלפי בני לגיונו של מלך
יקירי חבורת 'תורה שבכתב'**
כל אחד ואחד בשמו הטוב יבורך

ברכת מול טוב נאמנה לעת גמרה של תורה
לכבוד סיום לימוד חמשה חומשי תורה
ועמדם בכור המבחן בהצלחה בכירה וידיעה ברורה
על דברי התורה הקדושה עם פירוש רש"י הק' מלא אורה

לכבוד גמרה של תורה, נביאה בזאת סיכום כולל של הציונים והמבחנים לכל שנת תשפ"ו העעל"ט:

סה"כ מבחנים שנערכו במהלך שנת תשפ"ו 7,874,000 ובמילים: שבעה מיליון שמונה מאות שבעים וארבע אלף מבחנים		סה"כ מבחנים שנערכו במערכת החל מחקמת המפעל העולמי 16,154,000 ובמילים: ששה עשר מיליון, ומאה וחמשים וארבע אלף מבחנים	
פירוט המבחנים שנערכו במהלך שנת תשפ"ו:			
סה"כ מבחנים שבועיים בסיס / עיון 1,150,200 ממוצע ציונים: 88.70%		סה"כ סיכומים וזמרים בסיס / עיון 6,042,000 ממוצע ציונים: 83.11%	
סה"כ 326,130 השתתפות במעון מדורי 'תורתך שעשועי'	סה"כ 230,050 מבחנים מיוחדים	סה"כ 240,700 מבחן הפטרה	סה"כ 265,220 מבחן גמרא

*המספרים משקפים את פעילות 'תורה שבכתב' בארץ וכל, ללא הפעילות בחו"ל שם ישנם עוד כהנה וכהנה כ"י

ויהא רעוא מן קדם נותן התורה ברוך הוא, כי יוכו להמשיך ולהענות באהלה של תורה כל הימים, וחפץ ד' בידם יצליח להגשים שאיפת לבכם הטהור ללימוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה, מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, סיעתא דשמיא ורוב ברכה והצלחה בכל משלח ידם, זכות התורה ורכבות אלפי לומדיה, תנן בעדם להיוושע בכל מילי המוטב ובכל הברכות האמורות בספר תורת משה רבינו ע"ה, בשפע חיים וברכאן טבין משמי מעל, ערי נוכה כולט לביאת משיח צדקנו ובנין בית הבחירה במהרה בימינו, אמן.

בברכת התורה, חילכם לאורייתא
התורה

התזון והצימאון

שלוש שנים, מאות מפיצים,
אלפי נקודות, ומטרה קדושה
אחת | הסודות של השגרירים
מאחורי הצימאון העקט

את השינוי בשטח אי אפשר לפספס. המהפך כבר כאן והוא הופך לחלק בלתי נפרד מעם ישראל כולו, בלי הבדלי עדה וחוג. מאות אלפי יהודים, בכל מקומות מושבותיהם, מתחברים ללימוד יומי מתוק וקבוע בחומש ורש"י, רבבות מתוכם, אף עורכים מבחנים יומיים ושבועיים כדי להתמיד בלימוד המעמיק.

חלק בלתי מבוטל מהמהפכה הזאת נזקפת לזכות הגיליונות של 'תורה שבכתב' המופצים מדי שבוע בשבוע בכל פינה בארץ הקודש, מצפון ועד דרום, בכל עיר ועיירה. אבל איך מתרחשת המהפכה השקטה? מה עומד מאחורי מערך ההפצה הענקי? מה גורם לאברך כולל חשוב ואב למשפחה ברוכת ילדים לטרוח בלילות חורפיים גשומים לפזר את הגיליונות בבתי כנסת במסירות מדי שבוע? מה מניע יהודי בימי שרב וחמסין עם מאות גיליונות בידו לחלקם בבתי כנסת? מה הן התוצאות המעשיות בשטח של כל הפעילות הענפה הזו? מהו הדלק המניע את כל המערך העצום הזה? ולמה דווקא 'תורה שבכתב'...

כבר קרוב לשלוש שנים שהם מפיצים את אור התורה בכל הארץ. מאות רבות של מפיצים, אשר עושים זאת בהתנדבות מלאה ושלא על מנת לקבל פרס, באלפי מוקדים ממוקדים, מדי שבוע בשבוע. ישבנו להאזין לסיפורים המרגשים, לתיאורים מהשטח, לחוויות ולהרגשות איך מחברים יהודים ללימוד פירוש רש"י מדי יום ביומו.

מבט מרתק מאחורי הקלעים של מערכת ההפצה

הרב דוד וייס מקרית אתא, והרב יהושע שמחה רוזנטל מקרית גת.

בעולמנו אנו, יש רק דבר אחד שיכול לחבר רשימה נבחרת כזו של אברכים מסולאים מפז, מכל העדות והחוגים, הסגנונות והקהלים, מכל פינה ומקום. רק התורה הקדושה. עיניכם הרואות כי הנוכחים משקפים ומייצגים את כלל העדות והמגזרים, החוגים והקהילות, הערים והעיירות, כל אחד מהיושבים, נושא על שכמו – תרתי משמע – מאות גיליונות מדי שבוע באזור מגוריו. באמתחתם סיפורים וחוויות שרק מפיץ גיליון שכוה יכול להיתקל, וכבר אמרנו שאינם אלא מדגם מייצג, אחוז קטן מכלל המפיצים.

לאורך כל השיחה מתגלה שוב ושוב עד כמה החריש העמיק בקרקע, כל נציג היושב עמו מספר על קבוצות שלמות שמתחילים את הלימוד בחומש עם רש"י כבר מתחילת השבוע, דואגים להיבחן כדי לוודא שלא שוכחים אף דיבור ברש"י הקדוש, ומתאמצים לגייס חברים ובני משפחה נוספים ללימוד הקבוע והמתוק. יצאנו יחד עמם למסע אל השטח, להסיר את הפרגוד ולשמוע מעט מהנעשה מאחורי הקלעים, בעולם התוסס והמופלא ששמו הפצת גיליונות תורה שבכתב.

שלהבת נפשם בשלל גוונים, צובעת את השליחות בכל שבוע מחדש.

הם לא 'מפיצים', הם מזכי הרבים שרואים נגד עיניהם להרבות תורה בישראל. כי את זאת כבר כולם יודעים. הגיליון השבועי אינו מטרה כי אם אמצעי להחדיר את הלימוד הקדוש של התורה שבכתב בישראל. ומשום כך, בהיותם שליחים למשימה כה חשובה, הם ממששים את הדופק בשטח, עוקבים אחרי הביקושים הגוברים, משמשים מבלי משים כנציגים בלתי רשמיים של המפעל העולמי, אבל בעיקר עוקבים אחרי התוצאות, ומלאי סיפוק מכל יהודי המתחבר בזכותם לפרשה עם רש"י, מילד בגיל שמונה וגם מישיש בגיל שמונים ושמונה.

אנו יושבים סביב שולחן במשרד ירושלמי שקט, הרחק משאון העיר, וצוללים יחדיו לעולמה של תורה שבכתב. יחד עמנו מסבים הרב ישי קרעי מבני ברק, הרב יעקב שמשון וייס מעפולה, הרב חיים בנדיקט מאופקים, הרב צבי ישראל עידאן מנתיבות, הרב אליהו לנדי מאחיסמך, הרב יששכר חדאד מטבריה, הרב מאיר שלמה ברנשטיין מנוף הגליל, הרב מנחם מנדל שובקס מביתר עילית,

אל תתבלבלו מהכינוי 'מפיצים'.

לאברכים החשובים הללו, בני תורה ותלמידי חכמים, היושבים סביב השולחן, כמו מאות עמיתיהם בכל ערי הארץ, ככל הנראה אין הבנה מיוחדת בשיווק והפצה, הם לא בחרו בתפקיד בגלל כישורים מיוחדים, אלא נשאבו לתפקיד מתוך תחושת שליחות לחולל מהפכה, לזכות את הרבים, להגדיל תורה ולהאדירה, לחבר עוד יהודים אל מקור חיינו, ולהבעיר את כל הארץ במדורת אש קודש של ידיעת התורה שבכתב עם פירוש רש"י.

נגד עיניהם של המשתתפים ברב שיח, שעניהם נוצצות בחדווה וסיפוק, עומד צימאון שלא יודע רוויה. הם רואים את הרעב והצימאון בקרב כל שכבות הציבור, לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דברי ה' בתורתו שבכתב. ומול צימאון כזה מול יכול לעמוד מנגד? שליחות קודש זו לחולל שינוי ולהחזיר ליושנה את עטרת לימוד חומש ורש"י, מאירה את

בדרך אל המהפכה

בתי הכנסת כורעים תחת עומס סוגי העלוניים השונים, שאלתי את החברים בשית. יש שבדקו ומצאו כי למעלה מאלף ומאתיים עלונים וגיליונות יוצאים לאור מדי שבת ומיועדים לציבור שלנו. מה פתאום מחליט אברך מן המניין,

ורב 'עקב שמשון וייס' - עפולה

"מניסיון אני אומר, מי שלומד את החומש עם רש"י לפני שניגש לסוגיה, מגלה שהכל יותר בהיר ומאיר, נעשה לך סדר אחר"

הרב מאיר אשכנזי -
ר"מ הגליל

**"ההספק הראשון שיש לי
בסדרי הלימוד זה חומש
עם רש"י, אחר כך באים
כל השאר"**

שמאוד מחובר לרש"י והבנת התורה היטב, הגביר
אצלי את החשק.

ידעתי שאני צריך להתמקד בזה ועוד לא
עשיתי את השלב הבא. בדיוק אז ראיתי מודעה
שמחפשים מפיצים של גיליון הקשור לרש"י.
הבנתי מיד שאני בתוך העניין, חוץ מהעניין שבזמן
קצר הגעתי כבר לארבעה מוקדים ברחבי אופקים,
בכל בתי המדרש המרכזיים, גם אני עצמי נכנסתי
חזק מאוד ללימוד של חומש עם רש"י, עושה את
המבחנים בקביעות ונושם את רש"י כל השבוע.

ואילו הרב יהושע שמחה רוזנטל מקרית גת,
התחיל בכלל מהדפסה ידנית מדי שבוע מהגיליון
שנשלח אליו. בתחילה הדפיס עבור עצמו, ואחר
כך עבור כמה חברים קרובים ובני משפחה, עד
שמצא עצמו מחלק בכל שבוע למעלה ממאתיים
גיליונות ברחבי קרית גת, ועדיין אנשים מתאוננים
שחסר. הוא מעיד איך הכל התחיל: "כי שם אני
נמצא, למדתי חומש רש"י ורציתי לראות שאכן
אני זוכר את מה שלמדתי, הגיליון נתן הרבה מאוד
דירבון ודחיפה והתמדת בזה".

ומכרים, מראה את החומר והתכנים ומשכנע
שיש כאן משהו אחר שהם לא מכירים, משהו
פשוט ובסיסי. החלוקה מאוד ממוקדת לאברכים
ובחורים שלומדים את זה, ואנשים להוטים,
כפשוטו. יש שלושה כוללים שם אני מחלק, וזה
לחלוטין לא מספיק. אני יודע שכל גיליון שיוצא
מתחת ידי, מגיע ליהודי שלומד בו היטב".

הרב ישי קרעי מבני ברק מבקש להזכיר את
החנות המיתולוגית 'פוטו ציון' בבני ברק, ומעיד:
"תושבי בני ברק יודעים שבחנות זו ניתן להשיג
הרבה מאוד סוגים של עלונים. אבל מהגיליון
הזה של תורה שבכתב, מניחים רק בנקודת
ההפצה הזו בכל שבוע אלף ומאתיים עותקים!,
והביקושים גוברים משבוע לשבוע. אני עצמי
מפיץ בבית הכנסת המרכזי שיש שם אלף וחמש
מאות מתפללים. בשבוע האחרון ניגש אליי יהודי
והתעניין איך גם הוא יכול לקבל ולהפיץ אצלם
את הגיליון. שאלתי אותו את השאלה שנשאלה
כאן, מה קרה ומה דחוף לך להפיץ דווקא את
'תורה שבכתב', והוא משיב בפשטות שזה הבסיס
לפני הכל! יסוד לכל יהודי! בלי חומש רש"י אתה
לא יכול להתחיל שום דבר".

גם **הרב יעקב שמשון וייס מעפולה**, מעיד על
עצמו: "חברים סיפרו שיש משהו חדש עם מבחנים
ברש"י. הרגשתי מעט שייך לנושא והתחברתי,
תפסתי זאת בשתי ידיים, ראיתי כאן דרך לדחוף
כמה שיותר חברים למה שאני חש ומרגיש ומאז
התחברתי ללימוד דברי רש"י הקדושים בקביעות
כל שבוע. מאז שמו"ר מרן האדמו"ר מוויז'ניץ,
רבי ישראל בן לאה אסתר לרפו"ש, אינו
שרוי בקו הבריאות, התחלתי להקדיש
את הפעילות הזו לרפואתו, וברוך
השם היום אני כבר מפיץ את הגיליון
בחמשה מוקדים בעפולה, גם
אצלנו בוויז'ניץ וגם בעוד בתי
כנסת ושטיבלאך.

הרב חיים בנדיקט מאופקים גילה
את הגיליון לאחר שהבין עד כמה
הלימוד עם רש"י חשוב עבורו.
"עוד קודם שעברתי לגור
באופקים, הייתי לומד
בקביעות חומש עם
רש"י. מורי חמי
שיהיה בריא, יהודי

עמוס בשגרת החיים, לקחת גיליון חדש, אחד מיני
אלף ומאתיים, ולהתמסר להפצתו שבוע בשבוע?
התשובה הכללית, מפי כולם, שהגיליון הזה אינו
ככל העלונים, הוא לא בא לספק אמרות שפר
ופרפראות לשלחן השבת, זהו גיליון עם מטרה
וחזון: שנועד לחבר יהודים אל ה' ואל תורתו,
המפיצים עצמם מעידים שיש להם רגש עז
ללימוד חומש עם רש"י, הלימוד הזה בנה אצלם
את הקומה היהודית, וכאשר ראו גיליון איכותי
ברמה גבוהה שמדבר במיוחד על הנושאים הללו,
זה שבה את לבם, והם רואים לעצמם זכות שעוד
ועוד יהודים יתחברו אל האור.

הרב אליהו לנדי מאחיסמך: "גיליתי את 'תורה
שבכתב', קראתי שבוע ועוד שבוע והתמכרתי.
אמרתי, אם אני, אליהו לנדי, נהנה כל כך, למה
לשמור את ההנאה לעצמי, רציתי שגם החברים
ייהנו והתחלתי להפיץ בכמה בתי כנסת אצלנו
באחיסמך. ברגע שהגיליונות מגיעים, אני עם
הילדים מסדרים את הכמויות לפי בתי הכנסת
ויוצאים לדרך. הילדים שלי שותפים לשליחות,
אחד בגיל אחת עשרה והשני בגיל בר מצוה. אני
רואה שגיליון זה שייך לכולם, כל יהודי הלומד
תורה מגלה שהוא מתחיל הכל מרש"י. כל הבסיס
לכל לימוד, מתחיל קודם כל בחומש עם רש"י,
בנביאים וכתובים עם רש"י".

ואילו **הרב יששכר חדאד מטבריה** החל את ההפצה
כשהגיע לבקר בבית הוריו, בשכונת הר נוף
הירושלמית, ובהמשך בעירו טבריה, והוא מספר:
"התחברתי חזק. הייתי מעביר את הגיליון לידידים

הרב אליהו לנדי -
אחיסמך

**"בסופו של דבר, כל
יהודי הלומד תורה
מגלה שהבסיס
לכל לימוד, מתחיל
בחומש עם רש"י,
תבדקו ותראו"**

הרב יעקב חזקוני -
אשכנזי

**"אנשים להוטים,
כפשוטו, בכל
מקום שאני מחלק.
החלוקה מדויקת רק
למי שבאמת לומד
בעיון, ובכל זאת לא
מספיקים הגיליונות"**

הרב צבי וייס - קרית אצמל

**"אחרי שאני מפיץ אצלנו,
יש יהודי שלוקח את
הערמה ומפזר אחד בכל
שולחן, כדי שכולם יוכלו
לראות אותו..."**

בכמה דקות מהשעה הקבועה שלי, הטלפון שלי מתחיל לצלצל עם שאלות של גבאים מודאגים איפה הגיליונות השבועיים. לפעמים הגיליון מתעכב מלהגיע, אבל ברגע שאני מניח את החבילה על השולחן, תוך דקה וחצי לא נשאר אפילו עותק אחד לרפואה, ואז אני מבין טוב יותר את דברי הזוהר הקדוש 'לית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא' (=אין אור כמו זה שיוצא מן החושך), ודווקא בזמן שמעט מתעכב המשלוח, אני מבין כמה הביקוש הפך להיות אלמנטרי."

מספר הרב חיים בנדיקט: "לעתים קרובות אני נאלץ להחביא מספר עותקים מצומצם במגירה צדדית עבור מתפללים מבוגרים או חולים שביקשו ממנו במיוחד לשמור להם גיליון שבועי, כיוון שאחרת הם פשוט נותרים ללא עלון ללמוד בו במהלך השבת."

קחו את אחיסמך כדוגמא, שכונה ענקית הממוקמת בפאתי העיר לוד. אחד המפיצים שם הוא הרב אליהו לנדי, באיזור שלו מתגוררות כחמש מאות משפחות, ומתוכם יש ביקוש למאתיים חמישים גיליונות, מדי שבוע.

השליחות והייחודיות

הגיליון אשר נכנס כעת אל שנתו הרביעית לא בא לקדם אג'נדה קהילתית ולא לשווק חצר או דמות, פשוט להשפיע על אנשים להתחבר אל המקור של תורתנו הקדושה ואמונתנו הטהורה, אל לימוד חומש ורש"י מדי יום בהבנה עמוקה, כפי שידעו בכל הדורות שצורה של יהודי מתחילה בידיעה ברורה של חמשה חומשי תורה עם פירוש רש"י.

היו מי שנדו בראש, לגלגו על היומרות. "על מי אתם חושבים להשפיע, אנשים עסוקים היום. אברכים בכולל עסוקים בהספקים ומבחנים מעל הראש, אנשים עובדים טרודים לפרנסתם והלוואי יבואו לשיעורי דף היומי, באתם להוריד אותם חזרה לכיתה ה'?" - - -

אנו רוצים לשמוע מעט מהמפיצים החשובים על תחושת השליחות הקדושה שהם רואים בהפצת הגיליון לזיכוי הרבים, מה ייחודי בגיליון תורה שבכתב, ומדוע בחרו דווקא בגיליון זה להפצה?

"ראיתי פעם יהודי מבוגר הלומד את חומש ויקרא בהתבוננות", מספר הרב ישי קרעי מבני ברק, "ראיתי כיצד מנסה להבין משהו בפרשת נגעי בגדים, עיניו מתקשות ופניו קודרות עד שסגר את החומש בפנים לא מסופקות בעליל. לקחתי את הגיליון המורחב שיצא לאור בפרשת תזריע-מצורע, פתחתי במקום שמסביר את הפרטים העדינים ביותר בצורה הבהירה ביותר.

הייתם צריכים לראות את הסקרנות הטבעית, את הדריכות, ולבסוף את הלהיטות ואת קורת הרוח שנשפכה על פניו. אצבעו משוטטת לסירוגין בין התרשים לבין פירוש רש"י בחומש, פתאום הכל

השטח זועק: צימאון!

אנו מבקשים לשמוע מעט על הצימאון בציבור, ומנסים להבין מה באמת גורם לביקוש העצום בקרב רבבות אנשים דווקא לגיליון תורה שבכתב, האם חסרים עלונים בשוק?

הם כאמור לא רואים את העלון כמטרה, אלא כאמצעי לזיכוי הרבים, כגרר הנושא אחריו את קוראיו בדרך אל תורתנו הקדושה, ומכאן נובעת המסירות שלהם להפצת הגיליון. כחלק מהתפקיד שלקחו על עצמם, עליהם גם לעמוד מול הצימאון והדרישות של מבקשי הגיליון, לפלוני צריך לשמור שתיים, ולזה צריך להקדים מיום חמישי בגלל שהוא צריך להכין ממנו את השיעור לליל שבת קודש. אך אי אפשר לעמוד מנגד מול הצימאון של הציבור, צימאון שמקיף את כל העם, אברכים ושאנים, עקרות-בית ומורות, נערים ללא חתימת זקן וישישים מלאי חכמת חיים, פשוטי העם ומנהיגי עדות, מתגוררי ערים מרכזיות ומתגוררי יישובים פריפריאליים, כולם מבקשים להתמתק עם דיבוריו של רש"י הקדוש.

"אל תחשבו", הם מתריעים בחיוך, "מבקשי העלון הללו לא מחפשים את הסיפורים והווארטים, הם יודעים שכאן יוכלו לאמוד את מידת ידיעתם והכרתם בדברי רש"י על הפרשה, מבחינתם חיסרון בגיליון לאותו שבוע, משמעותו חיסרון בידיעת וזכירת דברי רש"י עצמם!"

קחו דוגמא מהרב דוד וייס מקרית אתא, הוא מפיץ כל שבוע מאה ועשרים גיליונות

הרב חיים בנדיקט - אצמל

**"לעתים קרובות
אני נאלץ להחביא
מספר עותקים
במגירה צדדית עבור
אלה שלא הצליחו
להגיע, בלי זה הם לא
יסתדרו בשבת"**

ורב יודע שאתה מצליח – קרית ית

"אני יודע שאם אאחר קצת את החלוקה, הטלפון יתחיל לצלצל בלי הפוגה. זה מסביר לי עד כמה אנשים תלויים בגיליון הזה"

וצחקתי, בסוף הגיליון הזה נוגע בכולם".

לרוב ככל המפיצים אין רכב. הרב מנדל שובקס מביתר, לדוגמא, מספר על דרך הררית שעליו לעשות מדי שבוע, בין בתי מדרש שונים, עם המשקל של הגיליונות בין אצבעותיו, והוא עושה זאת באהבה והתמסרות, והוא גם מתייחס בשיחה לייחודיות של גיליון תורה שבכתב: "אין כאן דיבור איזה עלון יותר מעניין, כי אם אתה מחפש רק משהו מעניין, לא תגיע לשום מקום. רוב ככל העלונים, מלאים פרפראות וסיפורים, אבל מסביב לתוכן העיקרי, לא באמת על דברי הפרשה. 'תורה שבכתב' נוגע ממש בנקודה, בדיוק בביאורי המקראות מה התורה אומרת לנו השבוע, בפרוטרוט.

אני לא מדבר כרגע מהעריכה והעיצוב והגרפיקה שמצליחים להכניס כל כך הרבה חומר בצורה מאירת עיניים ולא עמוסה, אלא מהעובדה שכאן מקבלים את התמונה המדויקת של הפרשה מהחל ועד כלה, וכל שבוע אני פותח את הגיליון ממדור אחר, מבין שתמיד תהיה בשורה משמעותית".

זיכה רבים וזכה

משתתפי השיח מעידים שהפצת הגיליונות כרוכה בעצם לחיבור האישי העמוק שיש להם ללימוד חומש ורש"י, ואנו מבקשים לשמוע מעט מהפן האישי על מה שמפעל 'תורה שבכתב' חולל דווקא בנפשם.

ורב מנחם מנחם שובקס –
בית ית

"כאן מקבלים את התמונה המדויקת של הפרשה מהחל ועד כלה, וכל שבוע אני פותח את הגיליון ממדור אחר, מבין שתמיד תהיה בשורה משמעותית"

הרב יעקב שמשון וייס מעפולה, מספר שגם כאשר הוא לומד את סוגיות הש"ס, הוא מרגיש איך לימוד החומש מסדר לו את הדברים: "אני עוסק כעת בהלכות תערוכות, בליעות איסור וטהרת כלים, למדנו כעת את פרשת מלחמת מדין ואיך טיהרו את הכלים לאחר המלחמה, מניסיון אני אומר, מי שלומד את החומש עם רש"י לפני שניגש לסוגיה, מגלה שהכל יותר בהיר ומאיר, נעשה לך סדר אחר. הבהירות הזו מקיפה את כל התורה. אתה לומד סדר קדשים ולא ממש מבין מתי הקריבו מה, אתה לומד סדר טהרות ולא ברור לך מתי אדם נטמא או נטהר, הלימוד הזה עושה הקדמה מסודרת בראש".

הרב ישי קרעי מספר: "לגביי, הרבה מאוד שנים הייתי מתעסק בדברי רש"י, אבל 'תורה שבכתב' הביא תנופה מחודשת, מרץ חדש. גם ברמת המתח, גם במבחינים, גם בשיח עם החברים, הכל נכנס לאטמוספירה אחרת. אומרים בשם ה'חפץ חיים' שהאמונה בדור האחרון תהיה מכוח לימוד חומש עם רש"י, זה יתפוס את עם ישראל. פשוט רואים את זה בחוש. פוק חזי, אין לך בית מדרש שלא תמצא בו אברך יושב ולומד חומש ורש"י. פעם זה לא היה".

הרב מאיר שלמה ברנשטיין מנוף הגליל מחובר אף הוא עמוקות לדברי התורה עם פירוש רש"י, הוא יודע ומרגיש שזה הבסיס של כל יהודי. "קבעתי חברותות והספקי לימוד, והראשון בהם זה רש"י על החומש. ראיתי שזה הבסיס לכל דבר".

הוקרה והערכה

לצד החיבור העמוק של המשתתפים עם לימוד חומש ורש"י, והרצון לזכות כמה שיותר יהודים שיהיו מחוברים לכל המתיקות הזו, הם שואבים עידוד והערכה, הוקרה עצומה שמעניקה להם

מתחוויר ומתברר.

לא דיברתי איתו מילה, רק ישבתי בצד והתמלאתי סיפוק. אני לא מכיר אותו. יהודי מבוגר, אולי הוא תלמיד חכם, אבל פסוקי נגעי בגדים לא התבררו לו כל הצורך, הגיליון שלנו מספק את הצורך! מסכם הרב ישי, וכשהוא אומר את המילים 'הגיליון שלנו', אתה חש שהוא מדבר על משהו הקרוב מאד ללב, כמו ללבם של רבבות מיישראל.

"הגיליון של תורה שבכתב הוא לא 'עוד עלון', זה משהו אחר לגמרי. יש היום שפע של רעיונות מאלפים ודרשות מחכימות, יש מליצות ויש חידושים גאונים, אבל כל זה תוספות אחרי הבסיס, ורק מי שיש לו את הבסיס שזה רש"י יכול לקבל ולהנות משאר הדברים. והמעניין הוא, עקבתי אחר הקוראים של 'תורה שבכתב', זה מקיף גם את האברכים השקדנים ביותר, וגם את הבעלי בתים או כאלה שלא ממש מתחברים לבית המדרש, הגיליון הזה תופס את כולם, וזה מפליא אותי כל פעם מחדש.

מבחינתי, הגיליון הוא לא העיקר. לראות אנשים שלא היו פותחים רש"י שנים, פתאום יושבים שעה או שעה וחצי לפני מנחה של ערב שבת ולומדים את הפרשה עם רש"י בעיון – זו תחושת סיפוק ושליוחות עצומה".

הרב דוד וייס מעיד במנוולוג אישי: "תראה, כמו כל יהודי טוב, תמיד הייתי קורא שניים מקרא ואחד תרגום, מכיר את הפרשה מלמעלה פחות או יותר וזהו. יום אחד אני רואה את הגיליון של 'תורה שבכתב', הוקסמתי מהחומר, ממש שבה את לבי. הייתי משמיע לחברים קטע מפה וקטע משם, הופך להיות שיח לאחר התפילה. לאחרונה פגשתי מתפלל שהיה בדיוק כמוני, הוא מספר כמסיח לפי תומו: 'עד היום הייתי 'מריץ' את הפרשה בלי להבין, והיום בזכות המבחינים וההסברים בגיליון, פתאום אני מבין מה אני קורא ועל מה נבחן מדי שבוע'. נזכרתי במצב שלי

דבר גדול מזה."

האהדה של המפיצים לגיליון לא נשארת רק לצד אחד. היושבים מעלים על נס את הקשר המתמשך ממערכת 'תורה שבכתב' לביתם, קשר חם ומתמשך.

אמנם כל המפיצים עושים זאת בהתנדבות ובתחושת שליחות שלא על מנת לקבל פרס. הם רואים לעצמם זכות וזכייה, ונראה לרגע שהם היו מוכנים לשלם מכיסם שיעניקו להם את הזכות הזו, אולם במפגש הזה אני מגלה צעדי הוקרה מיוחדים עבור המפיצים. קחו דוגמא ממכתב מעודד שנשלח לבני הבית בו מוסבר בשפה חמה כי בזכות הוויתור שלהם על נוכחות האב בבית בשעות הלחוצות של ערב שבת, ובזכות התמיכה והעידוד המלאים שלהם לפעילותו, רבבות יהודים זוכים ללמוד תורה ולהתחבר לפרשה. מכתבים אלו מייצרים תחושת גאווה משפחתית עצומה והופכים את ההפצה לפרויקט משותף וחוויתי של כל הבית פנימה.

לצד המכתבים יש גם תשורות יוקרתיות המפארות את הבית ומחממות את הלב. מתנות אלו, מעבר לערכן החומרי, מעניקות למפיץ בשטח את ההרגשה שהוא אינו רק גורם טכני המבצע עבודה פיזית, אלא שותף אסטרטגי מלא להצלחה ולשגשוג של מפעל התורה כולו.

בשולי המפגש, מספר לי אחד המשתתפים, שלא לציטוט, כי הטרדות המרובות ביום שישי גרמו לו לחשוב יותר מפעם אחת לסיים עם השליחות של הגיליונות ולהעביר לחבר אחר, פנוי יותר. "בדייק באותו זמן הגיע מכתב עם מתנה סמלית, מכתב מרגש ומעודד. מאז בנייתי מדרבנים אותי עוד יותר לדבר הנפלא הזה".

הפנים לעתיד

מה הייתם מצפים שיתפתח הלאה בבית 'תורה שבכתב'?

"איך אפשר לא לשמור?!"

השיתוף סביב השולחן מושך אותי להכיר את החיבור של רש"י בתוך הבית פנימה. היושבים כאן עושים כל שביכולתם להכניס עמוק יותר את הלימוד עם רש"י לבני הבית, ומשום כך אני תוהה על הדרך שבה הם מושכים את הילדים ללמוד גם כן את החומש עם רש"י מדי שבוע.

להרב אליהו לנדי יש תובנה מאלפת, "הורים רבים משקיעים מאמצים עצומים בחינוך הילדים באמצעות דיבורים, דרשות והטפות מוסר. האמת הפשוטה היא שהילדים אינם מקשיבים למה שאנחנו אומרים, אלא מסתכלים על מה שאנחנו עושים בפועל. כשהבן שלי רואה אותי יושב מדי יום, מרוכז בלימוד חומש רש"י, נבחן על השאלות וחי את הפרשה, הוא סופג את אהבת התורה הזו ישירות לתוך הלב שלו, ללא צורך במילים נוספות".

משתתפים נוספים מציעים פרקטיקה שהם מיישמים בהצלחה. כבר במהלך השבוע יושבים להכין שאלות והערות על הפרשה, בדרך כלל זה מתוך הגיליון עצמו. השאלות המשותפות הללו בשולחן השבת מעוררות עניין אצל הילדים, אצל הבחורים וגם אצל תלמידות הסמינרים, כולם מוצאים עניין בשאלות המאתגרות הללו. חוץ מהגיבוש והחוויה הטבעית, בסופו של דבר בני הבית יוצאים עם דחיפה משמעותית להיות מונח היטב בחומר.

"לא חשבת לספר זאת", מודה בגילוי לב אחד המשתתפים, "אבל אם כבר אנחנו מדברים, אז תדעו שגם רעייתי, מכינה את השיעורים לבית הספר מתוך הגיליונות של 'תורה שבכתב', אני שומר אותם מאז הגיליון הראשון ועד היום, וכל הצוות בבית הספר, המורות ולפעמים גם גננות, יודעות שאפשר להשיג אצלה חומר טוב על החומש".

התגובה על הידיעה הזו הייתה מפתיעה. מכל עבר נשמעו קריאות התפעלות על כך ששמורים אצלו כל הגיליונות. זה שמר מהשנתיים האחרונות וזה מהשנה וחצי, רק שני משתתפים הצליחו לשמור בביתם הכל מאז גיליון מספר אחד. "זה חומר משמעותי, נכס משמטמיש בו תמיד, איך אפשר לא לשמור?! הוא תוהה.

כח להמשיך בעבודת הקודש.

"אנחנו מקבלים אינספור תגובות", מספרים הנאספים, כל אחד בלשונו "כל שבוע מחדש. לפעמים זה על דרך החיוב – כשאנשים באים להודות ולהעיר, להאיר ולהגיב, משל היינו עורכי הגיליון... אך לעיתים כפי שהוזכר כאן, יש בחינה של 'מוטב יחלל שבת אחת...' כשאירע פעם משום מה שהגיליון לא הגיע בשבת אחת משך כל שלושת השנים שאני מפיץ. לא נעים לומר, אבל בשבילי הייתה איזו שמחה קטנה בלב... כי בדרך כלל אנשים לא מגיבים ומתייחסים לכל הסובב אותם

כאל מובן מאליו, ככה זה. אבל כשפתאום חסר לנו משהו, באותו השבוע שלא הגיע הגיליון משום מה, קיבלתי פשוט שטף של פניות ושאלות. מאברכים שמעולם לא החלפתי איתם מילה ולא ידעתי כלל שהם מודעים לכך שאני המפיץ, מסתבר שאנשים רואים וצמאים.

"כך גם ניגשו אלי אברכים, אחד מהם רב הקהילה, לא העליתי בדעתי שאנשים חשבים כאלו קוראים את הגיליון מדי שבוע, אחד מהם אף התבטא באוזני שהוא 'לומד' את הגיליון. זה לא משהו שקוראים אותו, צריך ללמוד אותו. וכל המשוב העצום הזה, ממלא אותנו בתחושת סיפוק, כשאנחנו יודעים שזה הרבה מעבר להענקת חומר קריאה לאנשים או סיפור נאה לשולחן השבת, יש כאן משימה חשובה וקריטית – לחבר את ישראל קדושים לתורה הקדושה, לדברי הקדוש ברוך הוא. ואם אני משמש כביכול שליח למשימה קדושה זו, אין

והרב צבי'לעאל עזראן - תיבת

"הלשון של רש"י הק'
צחה וברורה גם היום, יותר
מתשע מאות שנה לאחר
פטירתו. לא מוותר עליהם"

גם אתה יכול!

רוצה להפיץ את אור התורה?

המוני יהודים ברחבי הארץ צמאים להתענג על התורה שבכתב

הצטרף עכשיו למערך מאות השגרירים מזכי הרבים, המפיצים את הגיליון השבועי:

כל הקודם זוכה ומזכה! כמות המוקדים החדשים מוגבלת

חייב

לקו 'קול התורה' בשעות המענה האנושי בשלוחה 8 (אחרי בחירת השפה)

עכנו

את פרטי בית הכנסת / הישיבה, והכתובת למשלוח

וקבלו

בכל שבוע את מארז הגיליונות חינם - עד לפתח הבית בדיוור ישיר - לזיכוי הרבים!

נראה 'ש' קול' - כן' סוף

"תורה שבכתב מקיף גם האברכים השקדנים ביותר, וגם את הבעלי בתים או כאלה שלא ממש זכו להתחבר לבית המדרש, זה משהו מפליא"

ההצעה שזכתה להסכמה הרחבה והנלהבת ביותר בקרב המשתתפים היא המעבר להוצאה לאור של ספרים וחומשים שלמים המאגדים בתוכם את תכני הגיליון שנצברו במהלך שנות פעילותו.

במקום דפים בודדים המתפזרים או מתבלים במהלך השבת, הציבור בשטח מביע עניין רב שיהיה בהישג ידו סט חומשים מפואר ומעוצב שילווה את המשפחה לאורך שנים רבות. החומשים יכללו את כל מה שצריך בכדי להבין את החומש עם רש"י על בוריו, עם הטבלאות

והאיורים וההמחשות, עם הביאורים והשאלות ותשובות, הכל ביחד על השולחן.

נציג המערכת שנכנס לביקור, נמצא איתנו, השאלה מופנית אליו.

הציבור כאן שואל אם לא הגיעה השעה?

"אתם מתכוונים אם לא הגיעה השעה לגלות, ומסתבר שעדיין לא. בשעה הזו שאנחנו יושבים ומדברים, חברי המערכת מתקדמים במרחק עם הנושא הזה. צוות של עורכים מהשורה הראשונה יושבים ושוקדים על כמה ספרים, בכבוד ראש ובאחריות, על פי הכוונתם של גדולי ומאורי הדור, ומאוד מקווה שבשבועות הקרובים תצא הבשורה לעם ישראל. אלו לא דברים שקורים ביום אחד, עובדים על זה כבר הרבה מאד זמן, ועבודה ענפה מתרחשת מאחורי הקלעים, חלק מהתוצרים יראו אור רק עוד חודשים או שנים, אבל בס"ד אנחנו פועלים כדי להשביע את הרעב שקיים בציבור לתוכן איכותי ומקיף שמסייע בלימוד התורה הקדושה עם פירוש רש"י."

רשמנו.

השיח נמשך שעה ארוכה, תובנות רבות הועלו, עדויות מרגשות נשמעו, ועצם המפגש גרר שיח משובב נפש בין החברים, הרבה אחרי הפאנל. תושב הצפון שומע תובנות מתושב הדרום ולהיפך, מפגש המפיצים ורב-השיח ננעל בתחושת התרוממות רוח, אחדות ומחויבות הדדית עמוקה. המפיצים השונים, שחלקם הגדול לא הכיר זה את זה באופן אישי לפני כן, גילו בסיפוק כי הם מהווים חלק ממשפחה תורנית אחת גדולה וקבוצת איכות הפרוסה בכל רחבי הארץ.

02.500.20.18

TS025002018@GMAIL.COM

שנת
תשפ"ו

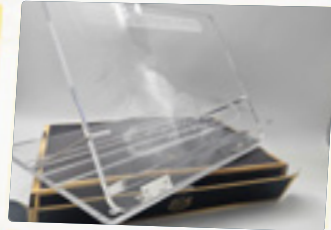
מרחשון

תשרי

אדר

אב

סיון

מראשית השנה ועד אחרית שנה

מסכמים תשפ"ו
לא שגרתי

מבועת כולו נס הגור למאורת אמו הלבאה ומיילל לה על מה שראו עיניו. וכי זו גבורת הארי אשר כל הולך על שתיים ישלוט עליו לעשות בו כרצונו? הומה הוא בבכייתו.

מנחמת הלבאה את הגור הצעיר ומבארת לו: דווקא הציור שראית היא עדות חזקה לגבורת הארי. כי אם הנראה בציור היה מחזה רגיל ונפוץ - לא היו מציירים אותו, מחוסר עניין להביט במעשים החוזרים ונשנים בכל יום. דבר שבשגרה אינו עניין לסיפור ואין עניין לציירו, הסיפור הוא דווקא במקרה לא שגתי.

עד לפני שנים אחדות, היה זה מחזה שהרים גבה או שניים. אברך שיושב בבוקרו של יום בהיר ולומד חומש עם רש"י בבית הכנסת בקול רם! שלא לדבר על לימוד בצוותא כחברותא. היה זה מראה בלתי שגתי בעליל. החומשים, היו מוצאים ממקומם בירכתי ארון הספרים בצפרא דשבתא, לכבוד קריאת התורה. לעיתים, היו הם נותרים על השולחן

גבורת הארי

משל מופלא המשיל אור שבעת הימים הבעש"ט הק' זי"ע, וכה אמר בקדשו: מעשה בגור אריה שקיבל מאמו הלבאה הדרכה ואורחות חיים טרם צאתו לדרכו להתחיל חייו העצמאיים ולפרנס עצמו ללא סעד. אמו הלבאה אשר רואה לנכון להכניס בגור ביטחון עצמי, מספרת לו כל מעשי תקפם וגבורתם של משפחת האריות לדורותיה. על היותם הגיבורים והחזקים בכל ברואי תבל ולהם הכוח והממשלה ומי יאמר להם מה לעשות ומה לפעול...

מאולף בינה שם הגור לדרך פעמיו אל עבר העיר לתור אחר סעודת טרף שאולי ממתינה לו באחת מסמטאותיה ומבואותיה. בעומדו לפני שער העיר הוא מבחין בציור מרהיב, המקשט את כל חומת הכניסה לעיר. היה זה מעשה ידי אומן מפורסם, אשר צייר בשערי העיר מחזה של איש גיבור התופס אריה בלועו וקורעו לגזרים!

מספרים מספרים

מספרים ונתונים מרתקים החושפים
טיפים ומספקים הצצה מרגשת
לפעילות הרחשת מאחורי הפרגון
של המפעל העולמי 'תורה שבכתב'

3.5 שנים

חלפו מאז הקמת
המפעל העולמי תורה שבכתב

למעלה מ-

16 מיליון מבחנים!

נערכו עד כה במפעלינו
(בארץ הקודש בלבד)

למעלה מ-

120,000 לומדי תורה

מכל העדות, והחוגים רשומים במערכת
(בארץ הקודש בלבד!)

8

גילו של הנבחן
הצעיר ביותר!

85

גילו של הנבחן
המבוגר ביותר!

2,980

סך המבחנים
שערך הנבחן
הוותיק ביותר!

סב, אב
ו-5 בנים/
נכדים!

סך הנבחנים הגבוה
ביותר מבני משפחה
גרעינית אחת

84%

מ- הנבחנים
מקפידים לערוך
את המבחן גם
במוצאי שבת
ובשאר יומי
דפגרא!

817

נבחנים לא פספסו
אף מבחן מאז
תחילתם!

"את כל זה מצאתי לנחון מאוד לזרז את אחינו בני ישראל עליהם, והרי ביארתי כאן קצת במה עלינו להכין את עצמינו לפני ביאת משיח צדקנו, כל אחד ואחד לפי מדרגתו, ובלא זה אין לנו שום פנים לבקש על ביאת משיח צדקנו אם לא נהיה מוכנים כלל בידיעת התורה, כי זהו עיכוב גדול לביאתו, כי הלא נגרום בזיון לו וגם לעצמנו כשימצא אותנו ערומים לגמרי מידיעת התורה, וגם התלמידי חכמים והבעלי תורה שבכל עיר ועיר יתפרסמו לגנאי על אשר לא השגיתו ולא שמו ליבם שבני עירם ידעו את תורתנו הקדושה, שזהו דבר הכרחי שאין כמוהו, וכל תלמיד חכם שיש לאל ידו לעשות דבר מה לטובת הענין ומתעצל בזה, ידע כי הוא גורם לעיכוב התגלות כבוד ד' בעולם".

ולמראה השגרה המבורכת הזו, יאמר מי שיאמר, שלום עלי נפשי. המשימה הוכתרה בהצלחה. ישראל קדושים כבר התחברו מחדש ללימוד התורה הקדושה שבכתב, ואפשר להמשיך בשגרת היום שלנו.

ואכן, מחד, ההרגל נעשה טבע. וישנם אכן מאות אלפים שעבורם הפך לימוד יסודי זה מכבר לדבר שבשגרה. אולם בל נשכח, שישנם עוד עשרות אלפי יהודים שטרם טעמו את האור, טרם זכו להתחבר אל דברי אלוקים חיים.

זוהי איפה מטרת הגיליון הנוכחי כולו, ומאמר זה בפרט. הציור המרהיב של העשייה הברוכה שהייתה מנת חלקנו בשנת תשפ"ו שעבר עלינו לטובה - ופרוס כאן לפניכם, אינו מעיד על גבורת הארי, ואינו מיועד לספר מעשי תקפו וגבורתו של המפעל העולמי 'תורה שבכתב'.

מטרתנו האחת והיחידה היא, להביט בפני אותו ציור המוצג לנגד עינינו, לזכור ולהבין כי אין זה דבר שבשגרה, ואל לנו להביט על כך כעניין של מה בכך. אדרבה ואדרבה, עלינו לשנס מותניים ולהיחלץ חוששים כדי להמשיך ולהגביר ביתר שאת את הפצת התורה וריבוי לומדיה. להרבות ולהטיב לאלו שכבר זכו להיות מחוברים לטהור, ולהעניק את היכולת והאפשרות לטעום ולהסתפח לנחלת ד' לאלו אשר טרם זכו לכך.

תשרי - מרחשוון

אור התורה בוקע ועולה

את השנה פתחנו בסייעתא דשמיא מופלאה, עם הקמפיין הגדול שהתנהל בראש חוצות, תחת הכותרת 'הי אור', במסגרתו נקראו רבבות אלפי ישראל להצטרף אל תענוג הלימוד היומי, באמצעות כרזות וכרזים, מודעות ססגוניות ועלונים, חוברות חומשים מבוארים ללימוד הפרשיות הראשונות, ועוד חומרי עזר ופרסום

גם לצהרי יום השבת, לאלו שטרם הספיקו להעביר הסדרה שניים מקרא ואחד תרגום.

בשלושת השנים האחרונות, ב"ה השתנו הדברים מן הקצה אל הקצה.

בסייעתא דשמיא, השגרה, הפכה אחרת לחלוטין.

עשרות גבאי בתי כנסת מכל רחבי הארץ מעידים באוזנינו על חומשים הפזורים על השולחנות שבעה ימים בשבוע, בכל שעות היממה.

ולא צריך להגיע אל הגבאים. כל מי שנכנס, לכל בית כנסת, בכל מקום בארץ, בכל שעות היממה, יכול לראות יהודים יושבים ומתענגים על לימוד התורה הקדושה עם פירוש רש"י, אם לבד או בחברותא, אברכים ובחורים, רבנים ויושבי על מדין, זקנים עם נערים, אברכי כולל לצד עמלי כפיים, מכל הגוונים, החוגים והעדות של יראי ה'.

המהפכה מתרחשת בסייעתא דשמיא בעוצמות בלתי נתפסות. מאות אלפי יהודים התחברו אל היסודות, פשוטו כמשמעו. רבבות מהם, אף מקפידים לערוך את הסיכומים היומיים והמבחנים השבועיים דבר יום ביומו ושבוע בשבועו, כדי לקבל משוב בלתי אמצעי על הלימוד היומי והשבועי, להתמיד בו, לשפר אותו ולהעמיק בו עוד ועוד.

התגובות הנלהבות המגיעות מהשטח הבוער, מעידות כאלף עדים - זכה דורנו, להיות הדור שמקרב את הגאולה, עם ההכנה הרבתית לקראת ביאת משיח צדקנו באמצעות לימוד נשגב וקדוש זה, כפי אשר כתב בקודשו הכהן הגדול מאחיו, רבינו ה'חפץ חיים' זי"ע, במכתבו המפורסם (מכתבי הח"ח אות י"ח, מאמר דעת תורה):

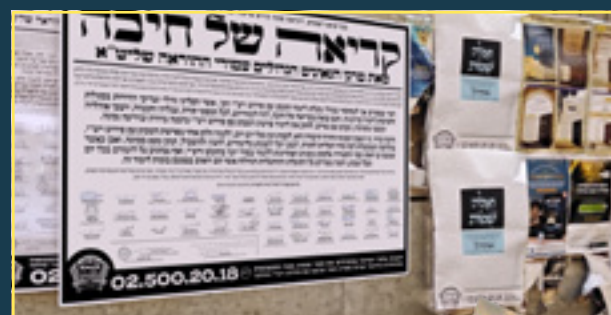
להביט בפני
אותו ציור
המוצג לנגד
עינינו, לזכור
ולהבין כי
אין זה דבר
שבשגרה, ואל
לנו להביט על
כך כעניין של
מה בכך

רבים, שתכליתם ומטרתם לצרף כמה שיותר יהודים ללימוד נשגב ויסודי זה.

ואכן, המאמצים נשאו פרי ב"ה, ומוקדי ההצטרפות קרסו פעם אחר פעם מעומס המצטרפים, עד כדי צורך בהחלפת המערכות הטכנולוגיות של הארגון כולו בעלות עתק, מהלך שבוצע ע"י צוות מקצועי בשעות לא שעות, כדי לאפשר לרבבות המתדפקים על דלתות 'תורה שבכתב' ליהנות מאורה.

בהמשך, לקראת פרשת וירא הופץ בלמעלה מ-100,000 עותקים 'סדר העקידה' המבואר על פי פירוש רש"י הק', בקריאה להמונים להתמיד באמירתו דבר יום ביומו מתוך כוונה והבנה, וכחלק מסדרת 'התורה המבוארת' שבהוצאת מכון ההוצאה לאור – תורה שבכתב.

במקביל, עם תחילת השנה החל המבצע הענק 'תורה אור' במסגרתו נקראו רבבות אלפי ישראל להתמיד בלימודים מדי יום ביומו בלי הפסק משך ספר בראשית המסתיים בימי החנוכה המאירים, ולאחריה המשיך המבצע אף ללימוד כל ספרי 'שמות' – ויקרא' בעקביות וללא הפסק, כשהמתמידים והמצטיינים בסיכומים והמבחנים, זוכים לפרסי הוקרה מיוחדים – ראו בהמשך בחודש סיון.

כסליו

מאירים את העולם בחורה

את ימי החנוכה המאירים, ביקשנו להאיר בנוסף מיוחד של אור התורה וריבוי לומדיה, ובמהלכם ערכנו שני מבצעים מקבילים להגברת הפצת אור התורה, האחד ע"י תרומה ייעודית שהתקבלה להוספת עוד מאה נקודות הפצה בכל רחבי הארץ, תחת הכותרת 'נר לאחד – נר למאה' הוזמנו ישראל קדושים להצטרף למערך המפיצים המזכים את הרבים מדי שבוע בשבוע בהפצת מעיינות התורה, ואכן חיש קל הושלם יעד המבצע כשמאה מפיצים חדשים מצטרפים למאות חבריהם הוותיקים, והחלו משמשים כשגרירי האור להפצת התורה בכל רחבי הארץ.

במקביל, נערך מבצע ייעודי למפיצים הקיימים, במהלכו הם נקראו להוסיף עוד נקודות הפצה נוספים לאלו אשר הם כבר מפיצים, מתוך מטרה לעשות שימוש במפיצים הקיימים כדי להגיע לקהלים נרחבים יותר ולהפיץ את האור כמה שיותר. המאמצים אכן נעשו פרי, והמבצע נושא הפרסים – הניב עוד המוני נקודות הפצה המאירים יחדיו באור גדול של תורה ולומדיה בכל רחבי הארץ.

טבת

ואלה שמו"ת

עם תחילת לימוד ספר שמו"ת – נוטריקון שניים מקרא ואחד תרגום, הוכרז על פרויקט חיזוק מיוחד שמטרתו להטמיע את הנכתב להלכה, כי ירא שמים יוצא בלימוד שמו"ת עם פירוש רש"י והוא מדינא.

בראש חוצות התפרסם קול קורא מאת הרבנים הגאונים פוסקי הדור שליט"א, מכל העדות והחוגים, אשר קראו בקריאה של חיבה לישראל קדושים להקפיד על קיום ההלכה הפסוקה של לימוד פרשת השבוע שניים מקרא ואחד תרגום עם רש"י, כדי להבין את התורה הקדושה ולהפוך אותה לקנין נצחי לחיי תורה.

כן הודגשה בגיליונות השבועיים התועלת העצומה שיש בלימוד זה, כפי אשר נכתב במכתבי הלומדים אשר 'המה מעידים' על השינוי והמהפך שמחולל הלימוד הקדוש והיסודי של פרשת השבוע עם פירוש רש"י בליבם ובנפשם של רבבות אלפי ישראל בכל אתר ואתר.

מספרים מספרים

מספרים ונתונים מרתקים החושפים
טיפח ומספיקים הצצה מרגשת
לפעילות הרוחשת מאחורי הפרגוד
של המפעל העולמי 'תורה שבכתב'

12,525

נבחנים זכו במלגות
ופרסים יקרי טרן

2,487,390

טרן
המלגות
והפרסים
שחולקו
עד כה,
בנדבת
לבם של
נדבני
העם
שליט"א

70,000

עוֹתָקִים מודפסים ומופצים מדי
שבוע מגילון 'תורה שבכתב'
(מלבד עוד רבבות מנויים בדוא"ל ועוד)

9,498

מנויים למחיקות
היומית 'בדוא"ל'

550

נבחנים מבצעים
את המבחן בו
זמנית מדי יום
בשעות השיא

300

מפיצים
בכ-

1,300

נקודות הפצה

40

ערים ברחבי הארץ

150,000

עוֹתָקִים מודפסים בכל פרויקט
(חוברות ויקרא, חומש מבואר, קרי"ש
המבואר, שירה שבכתב, ועוד)

ניסן

ויקרא אני יודע

מה שהחל כשם של גיליון, הפך עד מהרה
לקריאה עוצמתית שהדהדה מסוף העולם ועד
קצהו, כשבסייעתא דשמיא מאות אלפי יהודים
ברחבי העולם כולו הכריזו פה אחד – לראשונה
בהיסטוריה: "ויקרא, אני יודע!"

הימים, ימי מלחמה, רוחות קרב נושבות באוויר,
ואין איתנו יודע מה ילד יום. צוות מכון ההוצאה
לאור שעמל על הקונטרס המופלא 'ויקרא אני
יודע' מסתפק האם לגנוז אותו, או להוציאו לאור
בימים טרופים אלו. למי יש אפשרות להתרכז
בדברים כאלו בימים שכאלו? שאל מי ששאל.
בישיבת המערכת מוחלט ברוב קולות להדפיס
'רק' 100,000 עותקים. בכל זאת ימי מלחמה.

את מה שקרה שבוע לאחר מכן, איש לא יכול היה
לדמיין. הגיליונות הופצו בכל רחבי הארץ, ואף
מעבר לים. ועד מהרה, הפכו הבקשות לצונאמי
של ממש. לא נגזים אם נאמר, שעד לימים אלו
ממש, עוד מתקבלים מדי יום לפחות כמה פניות
במערכת, לקבל את הגיליון. איש לא שיער את
עוצמת הביקוש, ואת היקף ההצלחה של הגיליון,
שלא נמדדה בכמות הגיליונות והביקוש הער, כי
אם במאות אלפי יהודים שהעידו על עצמם, כי
לראשונה בחייהם, זכו גם הם לומר בפה מלא:
ויקרא – אני – יודע!.

למרות היות ימים אלו ימי ערב פסח הטרודים
במצוות, לצד רוחות המלחמה שנשבו בכל רחבי
הארץ כאמור, הגיליון התקבל בחיבה עצומה על
שולחן מלכים – מאן מלכי רבנן, לצד עמך בית
ישראל מכל מקומות מושבותיהם, שנסכו בנו כח
רב והבנה כי הציבור צמא לחומר איכותי ומעשיר,
מסייע ומכווין להבנת התורה. ואכן, קריאת
הציבור לא נותרה באוויר, כפי שתוכלו לקרוא
במקטע הבא.

אייר

המה יעלו בהר

הביקוש העצום לגיליונות 'ויקרא אני יודע',
לצד ההד העוצמתי והמשוב הבלתי פוסק שזרם
אלינו מכל עבר, גרם לצוות המכון לקחת תוכניות
עתידיות שספונים היו בירכתי מגירת הרעיונות
של מכון ההוצאה לאור, ולתרגם אותם למעשים
באופן מיידי.

חיש קל התיישבו צוות הת"ח שבמכונונו, ליצירת
עוד שני גיליונות עזר על פרשיות 'תזריע ומצורע'
ועל פרשיות 'בהר ובחוקותיי'. אמנם גיליונות
מצומצמים יותר ושונים מקודמם, אך בעלי
ערך והשפעה רבה על יכולת ההבנה וההעמקה

שבט

שירה של שמחה בכוונה והבנה

גם השנה, הופץ סדר 'שירת הים' המבואר,
במהדורה חדשה ומתוקנת, על פי פירוש רש"י
הק', כדי לזכות את ישראל לומר את שירת הים
דבר יום ביומו מתוך כוונה והבנה, וכחלק מסדרת
'התורה המבוארת' שבהוצאת מכון ההוצאה לאור
– תורה שבכתב.

חבילות השי
היוקרתיות
חולקו במערך
הפצה חסר
תקדים, תוך
ימים ספורים
בכל רחבי
הארץ

בין רבבות המקבלים על עצמם אמירת שירת הים
בכוונה והבנה, נערכה הגרלה על עשרות פרסים
יקרי ערך. כמה מרגש היה לראות בכל אתר ואתר
זקנים עם נערים עומדים בתפילתם עם השירה
המבוארת, כשעל פניהם נסוכה שמחה של כוונה
והבנה.

אדר

הדר קבלוה - מאהבה

גם בימי הפורים לא נבטלים היינו מדביקות
בתורה, ובין כלל הלומדים והנבחנים בימי הפורים
בהם מטבע הדברים נחלשים זמני וסדרי היום –
נערכה הגרלה מיוחדת עם עשרה זוכים בהגדה
של פסח מפוארת בכריכת עור.

כמו כן, במהלך שבועות אלו, הוספנו מדור מיוחד
בגיליונונו, עם ביאור על ארבע פרשיות – שקלים,
זכור, פרה והחודש, אף הם כחלק מסדרת 'התורה
המבוארת' שבהוצאת מכון ההוצאה לאור – תורה
שבכתב, ובמטרה להטמיע את הבנת התורה
והעיון בה.

בדברי התורה הקדושה בפרשיות אלו, כפי שהעידו המונים בכתב ובעל פה, כי היה זה עבורם הפעם הראשונה בחייהם בהם לא דילגו על פרשיות אלו הנראים כמו שרחוקים מליבנו, אולם מצויים הם בלב ההוייה התורתית של כל אחד ואחד מאיתנו, עם הצורך לידע ולהתכונן לביאת משיח צדקנו בידעית דיני נגעים וטהרות, לצד כל שאר הדינים החשובים המובאים בפרשיות אלו, כמו שמיטה ויובל, גאולת שדה ובית, פדיון הקדש, ערכין ועוד.

עם הפצת גיליונות אלו, למדנו כבר אודות הביקוש העצום, והם הופצו בכמות כפולה ומכופלת לזיכוי הרבים והתקבלו באהבה וחיבה בקרב מאות אלפי יהודים כאן בארה"ק ובעולם כולו, כשרבים מהם משגרים

עד מהרה נרשמו מאות רבות של ישיבות אשר זכו לקבל מאיתנו ערכה ובה סדר קריאת שמע המבואר

אלינו תודתם וברכתם – אלו אשר נסכו בנו כח ואון להמשיך בעבודת הקודש ביצירת עוד חומרי עזר וסיוע ללומדי התורה ומבקשיה.

סיון

חג מתן תורתנו

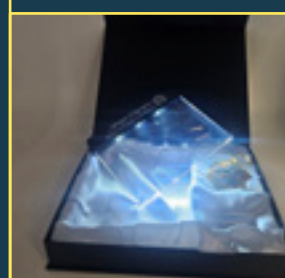
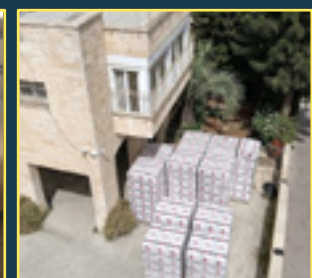
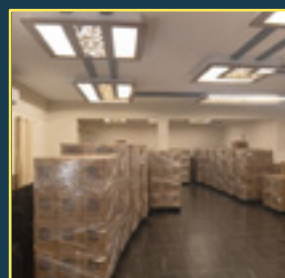
אם כל יום הוא יום חג עבורנו, בראותנו מאות אלפי יהודים לומדים ומתחברים אל דברי התורה הקדושה עם פירוש רש"י, הרי שימי חג מתן תורה הינם מטבע הדברים אחד ממוקדי השמחה והפעילות המרכזיים שלנו, כשלחודש זה התנקזו מגוון פעילויות רחבות היקף.

בראשונה, נערך זו השנה השלישית מבצע הפצת למעלה משני מיליון (!) כוסות לשתייה חמה, עבור לומדי התורה שבכתב בכל היכלי התורה, התפילה והחסידות ברחבי הארץ, זאת לאחר מבצע רישום ענק שהתנהל בסדר מופתי בס"ד, ומתוך ניסיון לספק את מבוקשם של כמה שיותר גבאים ונציגי קהילות, בתי כנסת וישיבות מכל אתר ואתר.

במקביל, התנהל מבצע ענק לחלוקת והפצת אלפי חבילות שי יוקרתיות ובתוכם מתנות יוקרתיות ומיוחדות לאלפי הלומדים והנבחנים אשר התמידו בלימודים בעקביות וללא הפסקה, ועברו את המבחנים בהצלחה דבר יום ביומו, משך כל ספרי בראשית, שמות, ויקרא.

לאלפי הלומדים והנבחנים על ספר בראשית – שנמצאו זכאים לקבלת המתנות, חולקה ערכת 'תורה אור' ובו 'פנס-ספר' ייחודי ללימוד וקריאה, מחזיק מפתחות עם סדר תפילת הדרך, בערכה מפוארת וייחודית. לאלפי הלומדים והנבחנים על כל ספרי שמות ויקרא בהתמדה וללא הפסק – חולק 'תורה סטנדר' אקרילי מפואר, שניהם בייצור מיוחד עבור לומדי תורה שבכתב ובהשקעת עתק.

חבילות השי יוקרתיות חולקו במערך הפצה חסר תקדים, תוך ימים ספורים – בכל רחבי הארץ עד לפתח ביתם של לומדי התורה שזכו

מספרים מספרים

מספרים ונתונים מרתקים החושפים
טיפח ומספרים הצצה מרגשת
לפעילות הרוחשת מאחורי הפרגוד
של המפעל העולמי 'תורה שבכתב'

650,000 דקות

האזנה לשיעורים בקו
'קול התורה' מדי חודש

כ-40 מאזינים בממוצע נמצאים בכל שעה ביום בהאזנה למגוון חכמי קו 'קול התורה'

150
משכימים
בממוצע
עורכים מדי
יום את
המבחן כבר
בשעה
5 לפנות
בוקר
עם פתיחת
המערכת!

לפחות 15
נבחנים מבצעים
מבחן במערכת בכל
רגע נתון בכל
שעות היממה

כ-
3,500
פניות מתקבלות
במערכת מדי שבוע,
ומטופלות במסירות
ע"י צוות המזכירות

*מספרים ונתונים אלו משקפים את פעילות
'תורה שבכתב' בארה"ק בלבד, ללא הפעילות
בחו"ל שם ישנם עוד כהנה וכהנה כ"י

המבוארת' שבהוצאת מכון ההוצאה לאור – תורה
שבכתב, ובמטרה להטמיע את הבנת התורה
והעיון בה, הפך עד מהרה למבצע ענק שסחף
רבבות תלמידים בישיבות הקדושות, בכל רחבי
הארץ.

לקראת פרשיות ואתחנן-עקב, בהם נלמדים
פרשיות קריאת שמע, הפקנו את 'סדר קריאת
שמע המבואר' על פי פירוש רש"י הק', במטרה
לזכות את הרבים. אולם, הביקוש הרב והמוקדם
מצד ישיבות רבות, כמו גם בהתקרב ימי בין
הזמנים, הביאו אותנו להציע לישיבות הקדושות
לערוך לתלמידיהם מבצע להתמדה בקריאת
שמע בכוונה, בהבנה ובזמנה – בימי בין הזמנים,
כשלכל ישיבה ניתנה האפשרות לעצב את גבולות
המבצע וההשתתפות בה כהבנת החינוכית
והחלטת הצוות הרוחני שליט"א.

עד מהרה נרשמו מאות רבות של ישיבות אשר
זכו לקבל מאיתנו ערכה ובה סדר קריאת שמע
המבואר, לצד כרטיסים ייחודיים עם ציון זמני
היום בכל עיר ועיר, ואפשרות למלא את המעקב
היומי אודות קריאת השמע בכוונה, בהבנה
ובזמנה. הישיבות הקדושות עשו כל אחת כראות
עיניהם מבצעים ייעודיים לתלמידיהם, כשבימים
אלו עם הזנת כל פרטי אלפי המשתתפים מקרב
בני הישיבות אשר שבו לתלמודם לזמן 'אלול',
נערכים ההגרלות וחלוקת הפרסים והמלגות כפי
שהוחלט בכל ישיבה ע"י הצוות הרוחני שליט"א.

הדים רבים ומשוב נלהב קיבלנו מכל שדרות
הציבור, אודות החיזוק העצום שיצר מבצע זה
בקרב תלמידי הישיבות הקדושות, אולם לא רק
בקרבם, כי אם בקרב עוד אלפים ורבבות שהעידו
בפנינו כי זוכים הם לראשונה לקרוא את קריאת
השמע בכוונה והבנה.

אלול

לקראת בראשית לכו ונלכה

בימים אלו, בעוד גיליון זה עושה את דרכו אל
מכש הדפוס, מצויים אנו בהכנות הקדחתניות
לקראת התחלת התורה מבראשית הבעל"ט,
במחזור הרביעי בסייעתא דשמיא מאז הקמת
המפעל העולמי, כשלפנינו אתגרים ותוכניות
רבות אשר מטרתן ותכליתן כאמור – אחת.
להרחיב גבולות התורה ולהרבות לומדיה לאלפים
ולרבבות.

כולנו תקווה כי חפץ ד' בידינו יצליח ונזכה להוציא
מן הכח אל הפועל את שאיפות ליבנו בסייעתא
דשמיא ונזכה להגדיל תורה ולהאדירה, ונזכה
כולנו, כל בית ישראל אנחנו וצאצאינו וצאצאי
צאצאינו, ללמוד וללמד, לשמור ולעשות ולקיים
את כל דברי תלמוד תורתך באהבה.

לכבוד ויקר כראוי וכיאות.

לצד פעילות כבירה זו, נוסדה באותם ימים גם
חבורת 'הבוחר בתורה' – אשר כשמו כן הוא,
חבורת בחורים תלמידי הישיבות הקדושות,
לומדי תורה שבכתב והוגיה בטהרה, אשר לומדים
ונבחרים במסגרת מפעלינו, בין כתלי הישיבה.

מטבע הדברים, לתלמידי הישיבה אשר מסורים
לזמני וסדרי הישיבה, קשה יותר להתמיד בלימוד
התורה שבכתב, וכל שכן לעמוד בכור המבחן דבר
יום ביומו. לכך נועדה חבורת 'הבוחר בתורה'
המעודדת את הענין החשוב, בצוותא עם הנהלת
הישיבה, ומאפשר לתלמידים ללמוד ולהיבחן
באמצעות הנגשת מערך המבחנים, הגרלות
ייעודיות לתלמידי הישיבה, ועוד.

הפעילות נוסדה בשלב ראשון כפילוט יחד
עם חבורת החסידים בישיבת 'מיר' המעטירה
בירושלים עיר הקודש תובב"א, בברכתו ועידודו
של מרן ראש הישיבה שליט"א ובפעילות
מתמסרת ובלתי נלאית של צוות הישיבה הק'
בראשותו של הגר"ח גוטמאן שליט"א והר"מ
הרב שמשון בולאג שליט"א, אשר מתמסרים
יחדיו להפעלת התכנית ביתר שאת ועוז בין כתלי
הישיבה, ואף ייסדו סדר לימוד מיוחד בימי ערב
שבת ושבת קודש לצורך כך.

בימים אלו, עם הצלחתו של הפילוט והצטרפות
המוני תלמידים מחבורת החסידים בישיבת מיר
המעטירה לתוכנית, עמלים אנו במחלקת 'הבוחר
בתורה' להרחבת מעגל הלומדים באמצעות
תוכנית זו, ופתיחתה לעוד עשרות ישיבות
המבקשות להצטרף בס"ד לתוכנית ייחודית
ומעשירה זו לתועלת התלמידים.

תמוז

ישיבה על קברו

אודות הפעילות המיוחדת שלנו בימי ההילולא
קדישא של רבינו רש"י הקדוש, עם עריכת
ההתכנסות המרכזית לזכרו הטהור של רבן של
ישראל בהשתתפות גדולי ומאורי הדור, כמו גם
כל מהלך האירועים בבתי גדולי ישראל – ראו
במאמר המיוחד בראשית גיליוננו זה.

כמו"כ, זכינו להפיץ בפרשת מטות – מסעי את
המפה המיוחדת שמתארת את הבנת פסוקי
התורה בדבר גבולות הארץ בהדמיה מיוחדת
שנערכה על ידי מערכת ההו"ל – להמחשת כל
מוקדי ומקומות הפסוקים, המוטמעים בתוככי
המפה וגבולותיה להבנה מירבית.

אב

בכוונה, בהבנה ובזמנה

מה שהחל כעוד הוצאה במסגרת סדרת 'התורה

פְּאִירַת קַסָּה

אמר הכותב: במקצועי זכיתי לכתוב עד הנה בסייעתא דשמיא מאות סיפורים ומאמרים, במגוון סגנונות. פגשתי במהלך השנים דמויות רבות, אם במציאות האמיתית ואם במציאות הדמיונית. טויותי עלילות, רקחתי מאורעות, סיפתי סיפורים מרגשים ומעציבים, מסעירים ומעוררים, משעשעים ודרמטיים - אך סיפורו של סיפור זה המוגש לפניכם שונה מכולם.

טרם רקיחתו קראתי אוצר בלום של מכתבים אישיים ואיגרות מטלטלות של יהודים יקרים הלומדים חומש ורש"י מדי יום, שהעידו בעדות אישית כתובה, אותה שיגרו מנהמת הלב אל מפעל 'תורה שבכתב' - כל אחד בשפת דמעותיו - על השינוי הכביר, השורשי והיסודי, שחולל בהם ובחייהם, באופיים ובאישיותם, הלימוד העיוני, העקבי והקבוע, בכל יום ויום של חומש ורש"י, עם ההשתעבדות שלהם מרצון לעול המבחנים.

אין מדובר כאן בעוד סיפור מומצא, מעשיה חלומית או עלילה רקומה בדמיונו של הכותב, כי אם במארג של עדויות נאמנות שצורפו בכור

היתוך יוקד ובוער, שלתוכו הותכו אינספור סיפורים אמיתיים, קטנים וגדולים, שנכתבו על ידי כותבים צעירים ומבוגרים, מכל נקודה בגלובוס - אך נגעו כולם באותה נקודה מופלאה: המהפך שעשה לימוד נשגב זה בחייהם.

מאיגרת לאיגרת וממכתב למכתב נפעמתי לקרוא ולהשתומם כיצד לימוד שמהצד עשוי להיראות פשוט או מובן מאליו - חומש ורש"י, יום אחר יום, ומבחן - מסוגל להפוך לעוגן. כיצד אותן דקות קבועות, רבעי שעה, חצאי שעה, ואף שעות שלמות, מעניקות ללומד יציבות חיים, כיוון התנהגותי, בהירות המחשבה, ולעיתים אפילו להציל את עולמו הרוחני.

בקריאתכם את הסיפור שלפניכם, אל תשימו לב לעלילה, אלא לנשמה. הקשיבו לתווים שבין השורות, האזינו לדברים שאינם נאמרים בקול. או אז לא יספר הסיפור רק על מישורו אחר, אלא גם, במידה מסוימת, עליכם.

כְּרִיאָה מְחִינָה וּמְחַלְחֶלֶת, מְיֻשָּׁה

בהתעסקותם בענייני חינוכו.

כמעט שהפך שילוחו מן הישיבה לנוהג של קבע ולהרגל של טבע, אילולא נאזרו מחנכיו המבורכים בתוספת סבלנות ובכובד אחריות שיש בהם איפוק ומתינות. הסיבות התחלפו מפעם לפעם, אם בשל הפרות סדר בלתי ניתנות להכלה, אם בשל הפרעות משמעת בלתי אפשריות לסליחה, אם בשל הצקה לזולת מהבחורים או למי מן העובדים, ואם בשל היזק ממוני שטמונה בו אי חינוכיות מובהקת.

אלא ששילוחו אינו בר קיימא ועד מהרה מושב הוא אל ספסלי הישיבה בזכות הילת סבוררבה הגאון רבי ישעיהו-שלמה בעלגשסקי שליט"א, מזקני ראשי הישיבות הנמנה עם שרידי דמויות הדור הקודם ורבים תלמידים הקים לתורה ולתעודה בישיבתו המשובחת, שאינה גדולה בכמות תלמידיה בגלל עקרונו של הרב בעלגשסקי לא לקבל יותר מעשרים ושניים תלמידים חדשים בכל שנה, אך עצומה ונשגבה היא באיכותה ורבים גם טובים מתדפקים על שעריה בכל שנה ושנה.

כל אימת שמשלח נחמן מאת הישיבה, חולפים

יומיים עד שלושה, ומגיעה שיחת טלפון שבה משוחח אי מי מתלמידיו לשעבר של הרב בעלגשסקי עם המשגיח - ומבקש בכל לשון של בקשה להעניק לנחמן בעלגשסקי הזדמנות נוספת. לשבחם של המטלפנים ייאמר שמעולם ולעולם לא דיברו בשמו של הרב בכבודו ובעצמו ולא אמרו שנשלחו על ידו, כי אכן לא נשלחו על ידו, ועם כל זאת, פעלה שיחתם תדיר את פעולתה המבורכת בעד הנער המשתלח שיוכל לשוב ולחבוש את היכל הישיבה, עד לשילוחו הבא ומתקרב.

לא אחת מחכים המה אנשי הצוות בחיכיון פנימי סמוי שיגיע נחמן סוער דגן לגיל של ישיבה גדולה יען אשר חפצים המה לראות אם אותם מתקשרים יכניסו את נחמן דגן לישיבת סבו הדגול וכיצד יכילו ויעכלו, בבוא תורם תור הזהב, את התנהגותו הפראית, הפורעת פרעות של העדר סדר ופורצת פרצות שיש בהן העדר תכלית. ידעו גם ידעו המחנכים כי כפות רגליו של נחמן זה לא תדרוכנה ולא תוצגנה על אדמת ישיבת סבוררבו, שהקפידה מדי שנה בשנה לסנן את תלמידיה בשלוש עשרה נפה ולקבל אל שורותיה אך ורק סולת שבסולת, מעולים שבמעולים, נבחרים שבנבחרים, שהועמדו בכור המבחן הפרטי אצל ראש הישיבה בכבודו ובעצמו, שנהג בעת המבחן העיוני הממושך לתהות לא רק על ידיעותיהם וכישרונותיהם אלא כל מכלול אישיותם ולא הסכים להסתפק רק בעילויים ובגאונותם של תלמידיו. "האדם הוא קומה שלמה", נהג הרב בעלגשסקי להזכיר, "ויש לעמוד על סודה של הקומה כולה".

ומחמת כבוד תורתו, ואסופת שנותיו, נהגו מחנכיו של נחמן כבוד בבקשות שהגיעו מפיות תלמידיו, ונמצא נחמן נהנה ולא חסר משהותו בישיבה כי אם יומיים וקצת.

פרק ראשון קִסָּה וְרִיאָה

בין כל מוריו ומחנכיו לא היה אף אחד שחלק על איכות כישרונותיו העילויים של נחמן בן השש-עשרה ועל כלי התפיסה החריפים שבהם ניחן והפליא את כל שומעיו. ובכל זאת השתוקקו מוריו ומחנכיו פה אחד ולב אחד כי תתעורר בו רוח חדשה ויברא בו לב טהור ונכון שיפקיענו מהתנהגותו הנוכחית.

אינם יודעים אם מאובחן הוא באבחנה שיש בה תסמונת אחת לבדה או שכלולה ובלולה אבחנתו בכמה וכמה תסמונות סותרות ומתנגשות שאותיותיהן שאולות מן הלטינאות האבחניות והטיפולית - רק זאת יודעים הם: נחמן זה עדי לגדולי גדולות או לשאול תחתיות. או יעלה שמיים ויעשה חיל או יצלול תהומות, וכעת, בשנות נעורו, אתגר מאתגר הוא הדורש מהם תשעה קבים של זהירות ותשעים ותשעה קבים של מחשבה דרוכה ותשע מאות ותשעים ותשע תפילות לבל ייצא מכשול מתחת ידם

עד שבא והתהווה אותו מעשה בלתי מהוסה שבו עולל נחמן תעלול שיש בו משום שפיכות דמים רבתי לאחד ממגידי השיעור שנכנס למסור את השיעור בשחריתו של יום ובפתיחת הדלת של חדר השיעורים נשמט על ראשו מעל הדלת ספל ובו מים שבהם נמהל דיו שחור של סופרים, והושחרו פניו ובגדיו וצווארו וכבודו של אותו מגיד שיעור מול עיניהם הנפערות בתדהמה של בחורי השיעור שהיו ישובים על מקומותיהם בהמתנה, שחלקם פצח בבכי של ממש.

"ומה?", תהה המשגיח הראשי, רַךְ יעקב, באספת

**... אינם יודעים
אם מאובחן הוא
באבחנה שיש בה
תסמונת אחת
לבדה או שכלולה
ובלולה אבחנתו
בכמה וכמה
תסמונות סותרות
ומתנגשות - רק
זאת יודעים הם:
נחמן זה עדי
לגדולי גדולות או
לשאול תחתיות;
או יעלה שמיים
ויעשה חיל או
יצלול תהומות...**

הצוות, אספת חירום שכונסה בעוד מגיד השיעור עושה דרכו לביתו ברכבו של מנהל הישיבה כדי לשקם את ההרס ולתקן את הנזקים, "הרי יודע פרא מופרע זה שידו בכל שיומיים או שלושה אחרי שילוחו, נחזירהו לספסלי הישיבה בזכות הטלפון מבית הסבא-רבה. ומה בצע אפוא ומה תועלת בקיום מנהג 'מְשִׁלָּחָה וחזרת'?"

"וכלום ברירה אחרת יש לנו?", תמוה לעומתו ותהו מולו חברי הצוות.

"יש באמתחתי רעיון שטרם ניסינו", שטח רַךְ נחום תחילה של שיחה ונעשו הכול שתוקים ושקטים, לפי שרַךְ נחום משגיח חדש הוא ביישיבה ושמעו הולך לפניו ושמא בפיו רעיון שטרם נוסה במשא הכבד ששמו נחמן בעלגססקי.

"נשמע ונעשה", חיך כלפיו המשגיח הראשי רַךְ יעקב שלמרות עושר ניסיונו טרם חווה תלמיד מסוגו של נחמן ונכון היה לכל פתרון שיפטרם לנחמן היקר מהתנהגותו, שמן הסתם מסבה גם לו עצמו עוגמה נפשית.

"תחילה עלי לנקוט בכמה צעדים ואני מציע שנתכנס מחר להמשך הדיון", ביקש רַךְ נחום את שביקש.

.

סילוק לצמיתות, כך הוחלט ביישיבת הצוות שהתקיימה ביום המחר. הישיבה כולה עוד רעשה נוכח התעלול שהתעולל והתהולל. בצוות דנו בכובד ראש אם לערוך כינוס מחאה לכל תלמידי הישיבה בהשתתפות כל הצוותות ושקלו את מירב השיקולים החינוכיים בעד ונגד עריכת כינוס המחאה - ובתוך חדר הצוות אמר רַךְ נחום, המשגיח החדש יחסית: סילוק לצמיתות.

"אנחנו הרי יודעים שזה לא יקרה", נאנח המשגיח רַךְ יעקב, "יצלצל משהו מיישיבתו של הסבא-רבה

שלו ויסביר ויפציר ויכביר".

"לא יצלצל אף אחד", הפתיע רבי נחום.

"לפי ש...?"

"לפי שנסעתי אליו אתמול. ביקרתי אתמול בבית ראש הישיבה".

"ביקרת אצל ראש הישיבה?"

"פעמיים".

"פעמיים?"

"בפעם הראשונה לא הכניסו אותי. שעה שלמה חיכיתי. האחראי אמר לי חד משמעית שבשעה הזאת שבה ראש הישיבה סגור מדי בוקר ותלמודו בידו אין מפריעים לו ויהי מה".

"מה עשית?"

"חיכיתי שעה, וקיבלתי אישור להיכנס אצל הסבא, והצגתי עצמי ותפקידי כמשגיח ביישיבה ושטחתי את כל המעשה ללא הזכרת שמות. לא מיד השיב לי ראש הישיבה, מצחו נחרש קמטים וניתן היה למשש בחלל האויר את גודל האחריות שכמו מוטלת הייתה על כתפיו אותה שעה. בכל זאת, לסלק בחור לצמיתות מהישיבה, אינו דבר של מה בכך. מדובר בדיני נפשות. לא אלאה אתכם בתיאורים, רק אומר שסופו של דבר, נעניתי מפי ראש הישיבה כי יש לסלק את הנער לצמיתות מהישיבה, וכי ניתן ואף נדרש לדאוג לו לישיבה חלופית, אולם לבל יוסתר מהישיבה החלופית את התעלול שעולל הנער".

"האם עדכנת את ראש הישיבה כי מדובר בנינו יניק וחכים?"

"מכירים אתם הרי את חריפותו של ראש הישיבה. אמת? ובכן, בסוף השיחה שאלני הוא ולא אחר שאלה שתשובתה טמונה בתוכה: 'האם ישנו קשר משפחתי ביני לבין הבחור?' ושתקתי את

תשובתי, ונענע הוא בראשו כמבין".

"אני אפילו לא לוקח את הדברים שלי", חייך נחמן בעלגשסקי בשאננות מול גזירת השילוח שהונחתה על ראשו, "בעוד יומיים או גג שלושה אני כאן בחזרה".

"הפעם לא", שמר רב יעקב על שוויון נפש הנדרש מתוקף תפקידו. לבו יוצא אל הבחור התוסס הזה שבורך משמיים בכישורונות ייחודיים ובתכונות מאתגרות. הלוואי ומוצא היה את המפתח הנכון לפתיחת אוצרותיו. יגיעות כה רבות התייגע ושיחות כה הרבה שוחח עם מומחי חינוך רק על אודות בחור יקר ונפתל זה ורק חרסים כתותים העלה עד עתה.

"למה הפעם לא?", גיחך נחמן, "טלפון אחד מהבית של העלְטער־יידע [=סבא-רבה] שלי ואני חוזר לכאן כמו מלך".

"דיברנו עם העלְטער־יידע שלך", עדכן המשגיח בשיחה נאה, נטולת האשמות, "הוא זה שפסק וקבע כי בחור ששופך דיו שחור על ראשו ובגדיו של מגיד שיעור, ובכך מגדיש את סאת מעשיו הקודמים, אין כל אפשרות להשאיר אותו בישיבה. ההכרעה היא שלו, לא שלנו".

חיזורו עז פשה על פני הנער כמוצק דיו לבן ומבטו הפך לבהייה הלומה.

"יש לך אוטובוס רק בארבע וחצי, ועכשיו שתיים עשרה. אני לא רוצה שתסתובב חלילה ברחובות, נחמן. תאכל כאן ארוחת צהריים, תתפלל כאן מנחה, ובארבע ועשרים תעזוב את הישיבה עם כל החבילות שלך, נחמן".

"זה לא אמיתי".

"לצערי זה אמיתי, נחמן. חצית את הקו האדום. אתה לא מעלה על דעתך כמה כוחות ומוחות השקעתי מאז שנכנסת לישיבה שלנו כדי לעזור לך. ואני עדיין רוצה שנשמור על קשר. אשמח לעזור לך בכל מה שתצטרך, אבל לצערי פה בישיבה אתה לא יכול להישאר. ואני משוכנע שבחור חכם כמוך מבין את זה. פה בישיבה חצית את הקו האדום, נחמן. אל תסיק מזה מסקנות לגבי עתידך. מחוץ לישיבה שלנו יש עולם מלא של ישיבות קדושות אחרות, עולם של תורה ויראה, שמחכה לך ולכישורונות שלך".

"בטח, מחכה עם בלונים ועם פרחים".

"אמרתי לך פעמים רבות ואשוב ואומר לך כי זו האמת: נחמן, יש בך כוחות אדירים ויכולות כבירות. אם תמצא את הדרך להטות את כל

הכוחות האלו להתעלות בתורה ועבודה, אתה תהיה בין גדולי הדור הבא".

"אולי בכלא. בין גדולי הדור בכלא", נעמד הנער ועזב את חדר המשגיח בטריקת דלת שפילחה את נפש רב יעקב.

הוריו של נחמן קיבלוהו בכיבוש אנחתם. אם בכל השילוחים הקודמים בא לביתו עם תיק קל להחלפת כוחות בת שלושה ימים, עתה הגיע

... עד שבו והתהווה אותו מעשה שבו עולל נחמן תעלול שיש בו משום שפיות דמים רבתי לאחד ממגיד השיעור שנכנס למסור את השיעור ובפתיחת דלת חדר השיעורים נשמט על ראשו מעל הדלת ספל ובו מים שבהם נמהל דיו שחור של סופרים...

מצויד במזוודות עמוסות ובחבילות מתפקעות. אביו רב נתנאל עודכן מפי המשגיח רב יעקב כי השילוח הוא אחרון וסופי על דעתו של הסבא הגדול והדגול. רב נתנאל לא יכול היה להליץ יושר בעד נפש בנו בשעה שלב אב ידע מרת נפשו: גם הוא היה משלח מהישיבה לצמיתות בחור שהשחיר את מגיד השיעור.

אימו של הנער חשקה שפתותיה מולו כמו התחילה תקופת בין הזמנים בכל הישיבות הקדושות, ערכה לפניו שולחן מטבח עם מיני מאפה וסוגי שתייה, שאלה אותו בשפה רכה לתוכניותיו והתכווצה לשמוע מפיו את המענה: "אני מוצר מקולקל, אימא. תקלה בייצור, אימא. זה מה שאני. אני עושה לכם צער ועוגמת נפש בלי

סוף. אני לא שולט על עצמי ואתם סובלים בגללי. אין לי מושג מה אני עושה, אבל אני לא הולך לעוד ישיבה. נמאס לי לעשות צרות בעוד מקום. אני בעייתי אני, תקלה במנוע".

"אל תדבר ככה, נחמן, אל תגיד ככה".

"למה? אסור לדבר אמת? יש איסור חדש שלא שמעתי עליו? אני אומר את האמת שכולנו יודעים. הרי בלי העלְטער־יידע מזמן הייתי בלי ישיבה. בזכותו הגענו עד הלום. זה גם יפה. וזהו. נגמרה הבטרייה. הם עשו תרגיל מבריק שהלכו לשאול אותו בעצמו מה לעשות עם בחור שמתנהג כמוני. בזכותו הייתי עד עכשיו עם ישיבה ובזכותו אהיה מעכשיו בלי ישיבה. הכול בזכותו".

"נמצא לך ישיבה בעזרת השם, נחמן, ואתה לא מוצר מקולקל, ילד שלי. אתה הילד הכי מוכשר הכי חכם והכי מבריק והכי רגיש שאני מכירה בעולם".

רצה לשלוף מענה מפולפל אלא שהקדימו דמעות לגאות בתוך עיניו והעדיף שלא לחשפן.

פרק שני צ'און ספא

היום הראשון לשהייה הביתית, על אף צרברבות אי-נעימות המפגש הראשוני עם ההורים והאחים, הוא הקל מבין כל הימים המכבידים שנשרכים בעקבותיו, שוממים ומשמימים. לפי שבחציו הראשון עדיין שהה נחמן בישיבה ובחציו האחרון היה עייף מן הדרך ורעב מן ההתרגשות, וטעם מיני טעימה, והתקרבה שקיעת החמה, והלך לבית הכנסת לתפילות מנחה וערבית, ושהה שהיה אחת ארוכה אחרי ערבית, וכלה לו יום מן העולם.

הימים שבאו אחרי היום הראשון, נאפפו עצבות דכדכנית. אין יודע נחמן לשבת על מקום אחד. אין יכול נחמן להתרכז במשימה אחת. אין הוא מתמקד במטרה שיש בה למלא את שעותיו האוולות באיטיות מענה. תסיסת געש תוססת בקרביו, מהפכתו מריצתו ומרוצתו להתרוצצות בלתי מרוצה, בלתי פוסקת ובלתי מסופקת. נע ונד הוא כקין ואות מצחו, מהלך מן הבית לבית הכנסת ומבית הכנסת למכולת לרכוש פת שחרית טרופה ומהמכולת לרחבה שלפני המקווה ושוב שב לחדר הטה בבית הכנסת וקופץ הוא משם לחנות ספרי קודש הממוזגת ויוצא וקונה הוא לעצמו שתייה מהמכשיר וחוזר לבית המדרש ופותח ספרים וסוגרם זה אחר זה ותפוחות פנימיות של אי רגיעה מצטמחת בתוכו ועכירות ההרגשה מתקמחת במוחו ועוקב הוא אחרי השעון בתחנונים שיביאנו

ישיבה לפי רשימות שאוגר ורושם - ואינו מוצא ישיבה המסכמת לקבל אל שורותיה את בנו יקירו. "לאן אתה נוסע עכשיו, שמעון?", מתעניין נחמן אצל האברך שמעון פוזנן בן דודו, אחרי שסיימו שניהם תפילת שחרית מאוחרת, וכילו בהצלחה אף את שיחת החולין שאחריה שבה ניתחו עולם ומלואו בדעת נכונה ופך־שנו פרשנויות אין חקר. "לעבודת יומי".

"ומה היא עבודתך כיום, בן דודי היקר? הן יודע אני שאברך כולל אתה".

"לוואי עלי וזוכה הייתי להמשיך לשקוד על התורה כל היום כולו. אך הסתובבו הנסיבות וסובבו הסיבות, וכיום אני לומד בכולל לילה, שפועל בסדר לימוד רציני שמתחיל בשבע בערב ומסתיים בחצות הלילה, וביום עוסק אני באיסוף תכולות של קופות צדקה הממוקמות אצל קברי קדמונים".

"נשמע מעניין".

"ביחס למצבך, נחמן, כל תזווה נשמעת מעניינת".

"תכל'ס, שמעון, לאיזה אזור אתה מגיע?"

"היום יום שלישי, אז אני יותר באזור הדרום. קברים בנתיבות. בקרית מלאכי. בבתי החיים

לקבלו תחת צל כנפי חסותה ושתי ישיבות שקיבלו שיחת טלפון מביתו של העל־טער־זיידע שאלו ברורות וגלויות את המתקשר המבקש על נפש הנער: "האם ראש הישיבה שליט"א שלח אתכם בפירוש להתקשר אלינו על אודות קבלת הגין ליישבתנו?"

וכיוון שנענו שלא הרב בעלגשסקי בעצמו שלח לבקש, הפטירו תיכף וללא המתנה שאין ביכולתם לקבל מתנה של בחור באמצע הזמן, כי מלאה הישיבה בתלמידים מקשיבים ואין כדי מקום הכנסת חודה של מחט.

שבוע שלם של שהייה ביתית צבר נחמן בעלגשסקי בשקדנות בלתי אופיינית, ורשימה שלמה של נזקים ופגעים צברו הוריו בבלימת פה ושיתוק לשון. מכשירי חשמל שהתקלקלו, כלים יקרים שהתנפצו, דיבורים מיותרים שנאמרו, בכיות של אחים ואחיות שנכאבו באין כוונה אך ב־ש כאב.

עומדת הסאה להיגדש, ואולי כבר הוגדשה, ובכל יום ויום שחולף ובו אין ההורים מדברים בו סרה פנים בפנים, חשים הם וחוששים כי הקדרה הקודרת מבעבעת על גלגלי הפנימיים של נחמן שלהם יתר על מידתה וכבר תזניק את כיסויה

משעות הבוקר אל שעות אחרי הצהריים ושוב מוליכות אותו רגליו אצל ביתו שם סועד את ארוחת צהריו בפזרון דעת ובפירוק קשב ומתעניין נוכח אימו אם חלה התקדמות כלשהי בהשגת ישיבה חלופית לפי שבשעת ליל מאוחרת של אמש אמר לאביו כי נמנה עם עצמו והחליט כן ללכת לישיבה חלופית, ונענה מפי אימו כי איננה יודעת על התקדמות ואם תדע תעדכנו, והציעה לו בנועם אמריה לפרוש למנוחת בין ערביים קלה באשר ראתה את עייפותו מרצדת בין עפעפיו וידעה כי כאשר עייף הוא בנה זה, אינו בכי טוב - והסכים עם הצעתה אך שכחה אחרי דקות שתיים או שלוש ולכן קפץ למכולת לרכוש לו משקה תוסס, וכיוון שלא פגש במכולת אי מי מבני גילו, נדכא תאבונו וכל מאכלות שבעולם היו נדמים עליו כמאוסים ולעוסים ודחוסים עד שעת ליל מאוחרת שאז פגה תוקפם והתפוגגה השפעתם ותקפה עליו רעבתנות שסייעה לו לכלות קדרה מלאת תבשיל שנכונה הייתה ליום המחר, ונעלה אימו שוב בעוז לסתותיה לבל תאמר באוזניו דבר המצער שאין בכוחו למלא קדרה מחדש ויש בכוחו למלא את לבב בנה בכאב עז.

וביום המחר, היום השלישי לשהייתו בשילוח הבית, לא השכים קום ולא התגבר כארי אלא נחלץ ממיתו בעצלתיים בקומץ הדקות האחרונות שלפני סוף זמן קריאתה של שמע, ואחר כך התעכב והתמהמה ומשך את השעות, והתבייש מאימו ששתקה ועסקה בעבודות הבית ויצא בפחי נפש בשקית המקווה ושקיק התפילין

"... והצגתי עצמי ותפקידי כמשגיח בישיבה ושטחתי את כל המעשה ללא הזכרת שמות ונעניתי מפי ראש הישיבה כי יש לסלק את הנער לצמיתות מהישיבה, וכי ניתן ואף מומלץ לדאוג לו לישיבה חלופית..."

בקרית גת, במושבים איתן וובדיאל, אחר כך בבית החיים באשדוד, וגמרתי את יום העבודה".

"אני בא איתך".

"אתה מה?"

"מה אכפת לך, שמעון? אני הולך לאבד את שפיות דעתי מרוב שעמום וחוסר מנוחה. תן לי לקפוץ הביתה לקחת צידה לדרך, ואצטרף אליך.

ותשחרר קיטור עשנה כעשן הכבשן - והרי חושם מחודדים לו מאוד לנחמן וחריפה קליטתו וקולט הוא מן האוויר ומאת האווירה כי נעשה לנטל בבית פנימה ועל כן מרבה הוא את נוכחויותיו מחוץ לבית, ואין הברכה שורה בבחור שנוכח מחוץ לישיבה ומחוץ לבית, ולפיכך מחפש אביו ביתר שאת ישיבה חלופית ומתקשר לישיבה אחרי

וחיפש בשטיבלך מניין של שחרית ומצא והתפלל וסיים וכבר אחרי חצות היום ונפשו מרה עליו כל צרכה באנחות כבושות, לפי שכל הפעמים ששהה בביתו, מושלך ומשולח, ידע גם ידע כי קץ יושם לגלותו בעוד יומיים ושלושה; ועתה יודע הוא כי אין תפוגה לסבלו באופק הנראה לעין עד שימצא אבא ישיבה חלופית וכבר החל אבא בחיפושים אך לא החל במציאה כי לא נמצאת הישיבה המסכמת

... אין יודע נחמן לשבת על מקום אחד. ואין יכול נחמן להתרכז במשימה אחת. אין הוא מתמקד במטרה שיש בה למלא את שעותיו האוזלות באיטיות מענה. תסיסת געש תוססת בקרביו, מהפכתו מריצתו ומרוצצתו להתרוצצות בלתי מרוצה, בלתי פוסקת ובלתי מסופקת. נע ונד הוא כקין ואות מצחו...

תעשה טובה לדודים שלך."

"לאימא שלך?"

"כן לאימא שלי. אחותו הצעירה של אבא שלך. תשחרר אותה מהנכוחות שלי לכל הפחות ליום אחד ותקנה את עולמך, שמעון."

"בתנאי אחד."

"בלי תנאים."

"אין תנאים אין נסיעה."

"עקשן היית ונשארתי. נו, דָּבָר."

"אתה לומד איתי חומש רש"י לפני שאנחנו יוצאים. אני לא מתניע בלי לגמור את חומש רש"י היומי."

"אוי, שמעון, גם אתה."

"כן, גם אני. או שלומדים יחד ואחר כך לא אכפת לי שנוסעים יחד, או שאני משאיר אותך פה לדחוף את השמש לים עד סוף היום."

"טוב, ניצחת אותי. אלך לקחת צידה לדרך ואחזור."

"תזדרז, נחמן. אין לי את כל היום."

בראשית סבר נחמן שהעיכוב שבשלו יתעכב בן דודו יאריך חמש דקות לכל היותר. וכי כמה זמן לומדים חומש ורש"י של היום השבועי. אלא שיום שלישי של פרשת משפטים הייתה הפרשה ופסוקי התורה הקדושה ודיבורי רש"י עסקו בהרחבה בדיני נזיקין באש ובהמה, ובדיני ארבעה שומרים, והתעקש שמעון להבין כל דיבור ודיבור ברש"י על בוריו ונעזר במפרשי הרש"י שיקדמוהו במעלה ההבנה המעולה, והתקדמו מחוגים בקצב התקדמותם מאז נוצרו המחוגים הראשונים בעולם ולא הבחין נחמן בחלוף הזמן.

לא הבחין נחמן, אכן כן, כי הזמן חולף, לפי שישב מרותק להסבריו של שמעון בן דודו ועקב עמו אחרי ההתקדמות בהבנת דיבורי רש"י עד שהגיעו ל'רביעי' ונשק שמעון לכריכתו של חומש וכריכתם של ספרי מפרשי רש"י והעיף מבט אל השעון וקם ממקומו כאנוס על פי הפרנסה לעשות דבר מה לביתו.

נחמן ישב בשתיקה ועקב אחרי הדרך הנשקפת מחלון הרכב, הירוק הצומח מתחלף לצהבהבות מדברית בניחוח נגב. הפעם האחרונה שבה למד רש"י נרשמה בהיותו ילד בחיידר. כלומר, הפעם האחרונה שבה ציפו ממנו ללמוד רש"י על התורה. המלמד הקריא והסביר והוא ניסה ללכוד יתושים, להטיס מטוסי נייר, לדגדג בעפרונו בעורפי החברים היושבים לפניו, להסיט את כיסאו אחורנית ואת שולחנו קדימנית ולהיפך. אותיות כתב הרש"י נדמו בעיניו כבלתי קשורים אליו. הסברי המלמד חגו סביב ראשו כלהקת דבורים, סבוהו גם סבבוהו, בלתי נכנסוהו. לפי תומו סבר שחומש רש"י לומדים או ילדים בחיידר אחרי הצהריים או ישישים למודי פנסיות ועמוסי זמן פנוי. בא שמעון וריתק אותו. מעל לשעה ישבו ולמדו ולא חש ולא הרגיש כיצד העולם עוצר מלכת. סיפוק נקי, טהור ומזוקק, השתכן בלבבו. כמו נחה דעתו לרגעים, עד להודעה חדשה.

מאחר שבשיחתם אחרי התפילה כבר סידרו שמעון ונחמן סדרי עולם ומלואו, לא נמצאו להם נושאים לשוחח עליהם בדרך המתפתלת בואכה הדרום ונמצאו שניהם שותקים במרביתה, נתונים להרהוריהם המפליגים, כל אחד בינו לבינו, על חייו ועל התגלגלותו בהם.

תפילת מנחה התפללו על אם הדרך באשדוד ולתפילת ערבית כבר שבו למחוז מגוריהם ונפרדו בטוב ובנעימים. שמעון שמח שהיה לו בן לוייה ושגמל חסדים טובים עם דודיו. נחמן שמח שלא העיקה נוכחותו בבית הוריו ושסמוך היה לבם

שאינו משוטט ברחובות ואינו מתהלך בחוצות אלא מצוי הוא עם בן דודו.

מורכב עד בלתי אפשרי להגדיר את מקצועו של שמעון בהגדרה ברורה, ולראיה: גם הוא עצמו מתקשה בהגדרה. פרנסתו הרשמית היא נסיעות ברחבי הארץ למטרת ריקון קופות צדקה המותקנות בקברי צדיקים ובבתי עלמין - אלא ששמעון שלח ידו גם בתיווכים מסוגים שונים. אם פגש אדם שחיפש דירה לרכישה או להשכרה, תיכף ומיד נזכר באדם שמוכר או משכיר; אם בעל חנות רוצה להעביר את החנות למקום מרווח יותר, אם אי מי זקוק למחסן, שמעון מוצא בתוך שעות ארבעה מקומות מרווחים וחמישה מחסנים, ונעשה מתווך תמורת עמלה ראויה, בלי לקרוא לעצמו מתווך, ומסדר עניינים בלי לקרוא לעצמו מסדר עניינים. שמעון בעיקר מכיר הרבה אנשים. נחמן חושב שאם ייתקע שמעון במדבר הוא בתוך פחות משעה יכיר את בעל תחנת הדלק הקרובה ויעזור לו להשכיר את המגרש הסמוך.

למחרת היום נפגשו שניהם גם אם לא נועדו תחילה. "לאן היום?", מברר נחמן אצל שמעון.

"קודם לומדים חומש רש"י."

"אתה מחזיר אותי בתשובה, שמעון, זה הסיפור?", התקצף נחמן בחמת נעורים מתפרצת.

"לא ביקשתי ממך ללמוד בעל פה את כל הזוהר,

נחמן. קצת חומש עם רש"י. כל יהודי לומד חומש רש"י. מה אתה מתרגז?"
"לא כל יהודי לומד חומש רש"י."

"כל יהודי ירא שמייים."
"עכשיו אתה מחליט מי ירא שמייים ומי לא?"
"תביא חומש, נחמן. אין לי זמן מיותר."

ריכוזו של נחמן לא משופר היה ולא משובח אך הוא הצליח לעקוב אחרי דיבורי הרש"י וגילה כי יש עומקים שאותם מגלים רק אחרי עצירה ובדיקה. עם סיום הלימוד וסגירת הספרים בנשיקה התעניין נחמן: "לאן היום, שמעון?"
"בימי רביעי אני נשאר בעיר. יום הסידורים, קניות לשבת. וכל מה שצריך."

"ולא יכולת לומר לי את זה לפני שלמדנו?"
"היה כל כך רע?", נעמד שמעון והחזיר את הספרים לארונם.

נחמן ננטש לגורלו ובהה בחלל כמחפש מוצא. תוכניתו המקורית תכננה להצטרף גם היום לבן דודו לאן אשר יישארוהו הגלגלים. תוכניות לחוד ומציאות לחוד. מה יעשה? כיצד יעביר את השעות הבאות?

אחרי שוטטות סרק מחוץ לבית הכנסת, רכישת פחית מוגזת תוססנית, ביקור חפוז בחנות ספרי הקודש, שב נחמן בעלגשסקי לבית המדרש, ניגש אל ארון הספרים, שלף את החומש ומצא לו קרן זווית. עליו להשלים את הפרשה מתחילתה.

ללמוד את ימי ראשון ושני. המתיקות הדבשית שאפינה את לימודו המשותף עם שמעון פינתה את נוכחותה לאפרפרות של עמימות ההבנה.

חברות הבוקר של השניים נמשכה לאורכם של כל ארבעת השבועות שבהם שהה נחמן בביתו ובסביבת הבית. לפעמים הצטרף נחמן לנסיעותיו של שמעון ולעיתים העדיף אחד משניהם לוותר על ההצטרפות. הימים נותרו שוממים והלילות לא הפכו קלים, אך שעת הבוקר של הלימוד הפכה לעוגן בתפוחות שסחררו את חייו של נחמן.

ככלות ארבעה שבועות בישר אביו של נחמן: "מצאנו לך ישיבה, נחמן, ברוך השם."
"ישיבה?"

"זאת ישיבה קצת מעניינת", הסיט האב את מבטו, "ישנים בבית, וסדרי הלימוד הם יותר נוחים. זו ישיבה חשובה שמעניקה חום, לבביות, יחס אישי, עם צוות נפלא ומסור."

"ישיבה לבעייתיים? פה בעיר?", חד תפיסה הוא נחמן.

"בעייתיים זאת הגדרה שיש בה חוסר דיוק, והיא עושה עוול לבחורים היקרים הלומדים שם" דייק האבא, "זאת ישיבה שמסייעת לכל בחור להגיע גבוה בהתאם ליכולתו, להתרומם כפי כישרונותיו, ולהפיק מעצמו את המירב בתורה וביראת שמיים."
"בקיצור, הפתרון שלי הוא חום והערכה", גיחך במרירות.

"זאת ישיבה שמשקיעה הרבה מאוד כוחות בקידום התלמידים, נחמן."

רק בגלל שלא יכול היה לראות את סבל הוריו ואת צערם, הסכים נחמן להיקלט בישיבה שדרשה מתלמידיה פחות ופחות, ומהוריהם יותר ויותר.

פרק שלישי שמיא נחית

ביום הראשון שבו פסע נחמן בעלגשסקי בשערי הישיבה החדשה ששכנה במבנה עתיק שחי על זמן שאול, הוא לא שאל איפה בית המדרש ואפילו לא התעניין איפה חדר האוכל. הימצאותו במקום נדמתה אצלו ובו כהימצאות זמנית וקצרת מועד עד ההסתבכות הבאה עליו שלא לטובה.

רגליו שוטטו במבנה בדכדכת מצויה עד שנתקלו בבית המדרש ששקע בדמדומי לימוד בלתי מחייב. בהיכל היו פזורים איים של שיחות רועשות וסוערות, ודומה היה שמוסכם על כלל הנוכחים כי מצויים המה כאן רק כדי לא להימצא ברחוב ורק כדי לא להכאיב להוריהם יתר על המידה. נחמן

מצא כיסא פנוי והתיישב בהמתנה לזמן שיחלוף. הרגשתו נכאבה תחת הידיעה שכישרונותיו הברוכים מתבזבזים מיום ליום. היטב ידע כי הימים הם אלו שאורגים את החיים וכפי שנראה יום ביומו כך מתקבעת תמונת החיים.

מיד הבחין כי בקרב מרבית התלמידים השרויים בבית המדרש 'סדר לימוד' הוא המלצה כללית ששייכת למחוזות אחרים. איש לא טרח להעמיד פנים שמדובר במשהו אחר. נחמן בהה סביבו ושם לב כי נוכחותו מרתקת אליה תשומת לב של בחורים. תיכף יצעדו אליו שניים או שלושה ויקבלו את פניו בשאלות היכרות. לפתע נרתע בהיזכרו: הבוקר לא הספיק ללמוד חומש ורש"י עם שמעון שנאלץ לעזוב את העיר בשעה מוקדמת. עיניו סרקו את ארונות הספרים עד שמצא את העמודון שבו מונחים חומשי התורה ומיד קם לקחת לו חומש.

בלכתו בין השולחנות חצה אותו כאב קטן וחד, לפי שזוכר בישיבה הקודמת, בבחוריה ובקולות לימודיה. "אתה רכב מצוין, יש לך מנוע עוצמתי, אבל הכביש שלנו לא מתאים למנוע שלך", הסביר לו המשגיח רב יעקב בשיחת טלפון שאותה יום נחמן אחרי כשבוע בבית, בניסיון לסלול לו דרך חזרה. הדרך חסומה, הובהר לו.

ליד עמודון חומשי התורה, ניגש אליו איש צוות בלתי מוכר: "נחמן בעלגשסקי, אמת?"
"אמת ויציב."

"איש הצוות הושיט את ידו לשלום עליכם. אתה מכיר את המקום?"
"לא."

"אתה מכיר את הבחורים?"

"לא. וגם לא מעוניין, אם יורשה לי."

"הכנת את החומר שאותו לומדים במסכת תענית? יש שיעור עוד ארבעים דקות", העיף איש הצוות מבט לשעון הקיר.

"הכנתי בערך", כיזב נחמן.

מגיד השיעור חיך. "אז לפחות משהו אתה כן מכיר."

נחמן חיך בחזרה. "אני מכיר את עצמי".

"גם טוב."

"זהו שלא. אני מכיר את עצמי ומידיעה: זה לא טוב מה שאני מכיר."

"בעוד ארבעים דקות, בחדר השיעורים", החווה מגיד השיעור בזרועו לעבר חדר סמוך לבית המדרש.

משקיעה במדמנת רחמים עצמיים שאין להם סוף. השיעור היומי הפך לעוגן היחיד של נחמן בתוך הישיבה שאליה נקלע ושבתוכה התקשה להתאקלם.

שמעון ידע להכות באצבע צרדה כל אימת שמחשבתו של נחמן ניתקה והפליגה, ולהשיבה אל מקור מחצבתה ברש"י. שמעון ידע להתגבר על קשיי ההבנה בדברי הרש"י. שמעון הקפיד להשלים בשעות אחרי הצהריים אם לא יכול היה ללמוד בשעת הבוקר, שלא הייתה מוקדמת ביותר, בלשון המעטה.

הזמן חלף ונחמן שרד בישיבה יותר זמן משחשב ותכנן. הוריו ארגנו לו פגישות עם מאמן אישי שניסה להעלותו על דרך המלך. עברו עליו זמנים טובים יותר וטובים פחות, ובכל הזמנים כולם שמר מכל משמר על הלימוד של חומש ורש"י, מתעקש להבין כל דיבור ודיבור ברש"י ולמרבה הפלא אף עונה על מבחנים שבועיים ויומיים של 'תורה שבכתב' וקוטף הצלחות מרשימות.

נוכחותו בישיבה הפכה לנוכחות מרחפת, כיוון שלא קשר קשרי אמת עם יתר הבחורים וחי את סדרי יומו בינו לבינו, מנסה להבין מה תפקידו בעולמו של הקדוש ברוך הוא ומשתדל לרסן את תסיסתו לבל תגלוש על גדותיו. לא סגתה מציאותו בשושנים ריחניים. מעלות ומורדות ריפדו את ימיו ולילותיו. משברים וקשיים פקדוהו, באים והולכים, מרעידים את נשמתו. ואף נשלח מהישיבה פעמיים ושלוש בגלל ענייני הפרת סדרים והושב אליה אחרי הבטחות וערבונו.

ברם, את קביעותו בלימוד החומש והרש"י לא זנח, אף לא כשהרגיש נסחף במעמקי מצולות המים הזדוניים. שמעון הקפיד על הקביעות איפה שרק לא שהה נחמן, בבית או בישיבה, באושר או בעצב, בסערה רוגשת או בדממה שאחריה. בכל יום למדו את פסוקי החומש ועמם את דיבורי הרש"י.

אחת לשבוע - בהסכמת צוות הישיבה - היה נחמן מצטרף לנסיעתו של שמעון צפונה לריקון קופות הגליל והגלילות. שמעון נהג את נסיעתו השוצפת בתוך בליל של שיחות עסקיות מותחלות, רובן בלתי גמורות, ונחמן ישב לידו כבן לוויה חד שבועי.

לפעמים דיברו בין השיחות ולפעמים שתקו. שמעון מסוגל היה לעבור בין שלוש שיחות טלפון ברצף בלי להתבלבל, כשנחמן מנסה לעקוב לשם השעשוע להבין מי חייב למי, מי מוחפש מה, ואיזה

מגיד השיעור גילה פחות שמחה מתלמידיו. "תמתין לי בבקשה מחוץ לחדר", הורה. נחמן קם לצאת, כבוי ונואש. שיעור ראשון. עשר דקות וכבר הוא מושלך. מה כבר עשה ומה אמר. רק ביטא את הפתעתו.

אחרי השיעור אמר לו מגיד השיעור. "בפעם הבאה, אם יש לך ביקורת, בעלגשסקי, תאמר לי אותה בארבע עיניים".

זה הכול? התפלא נחמן. בלי עונשים או איומים? בלי שיחות מוסר על תכלית החיים? ללא מבטים רושפי אכזבה? החיים בישיבה זרמו ללא גלים. זרימה נינוחה ואיטית. הישיבה נעה באיטיות מזריחה לשקיעה. שהו בה בחורים כאלו ואחרים, פזיזים ואיטיים, וחולמנים, ורחפנים, ותוססים. נחמן לא ידע אם לשמוח או להתעצב. לשמוח שכאן אף אחד לא מסתכל עליו כאילו הוא תקלה שצריך לתקן או להתעצב דווקא מאותה סיבה.

למחרת, בסביבות אחת עשרה, הגיע שמעון פוזנן ללמוד את קביעותם היומית. לראשונה חש נחמן בושה מול בן דודו הרואה אותו בסביבה הנתפסת כייחודית. לרגע חשב להודיע לשמעון על היפרדות החבילה, אולם מיד נזכר בקושי שלו ביום האתמול לצלוח לבדו את מנת החומש רש"י היומית.

שמעון התיישב לעומת נחמן, פתח חומש ורש"י: "נו, איפה אחוזנו?", כמו לומדים הם כאן משנים שנימה. לא ידע שמעון כי מציל הוא את נחמן

נחמן סירב להתלהב. הוא ידע איך זה מתחיל וגם כיצד זה מסתיים: הוא מתיישב, פותח גמרא, מקשיב, מבין, אפילו מתלהב. הראש שלו קולט במהירות, אבל מגיד השיעור מסביר נקודה שלמה בחמש דקות שבהן המוח שלו, של נחמן, נמלט על נפשו לדלתות צדדיות. פעם רעש בחוץ. פעם תנועה של בחור בשורה שממול. פעם מחשבת פתע על אדם שלא ראה שלוש שנים. ופעם אל מחוות הדמיון. המוח שלו אינו הולך בגדולות. די בהפרעה קטנטנה כדי למלטו מהריכוז. וכל ההתלהבות הראשונית קורסת לתוך עצמה.

אחרי שהצליח לעקוב אחרי הסוגייה כמה דקות טובות, נשאב מבטו של נחמן מבלי משים אל הנעשה מחוץ לחדר השיעורים. מחשבותיו התרוצצו לכיוונים מנוגדים והוא ניסה לאסוף אותן. "נחמן. כן, קוראים לך נחמן?", קטע קולו של מגיד השיעור את חזיונותיו.

"כן".

"איפה אנחנו?"

"מה זה?"

"איפה אנחנו אווזים?"

הוא התפלץ. "מה זאת השאלה הזאת? אנחנו בחיידר? עוד מעט אולי נשמע צלצול של ההפסקה ונצא לשחק תופסת ושביים", התמרמר.

הבחורים ההמומים מהכוכב החדש שדרך בשמי שעמום, התגלגלו בצחוק סוחף ומחאו כפיים.

אדם שלישי מתכוון להיכנס באמצע. הנסיעה השבועית לגליל הטיבה עם נחמן ועם השחרור שאליו נדרש אחת לפרק זמן. לפעמים ירד נחמן עם שמעון לריקון הקופות כדי לתפוס תפילה חמה וקצרה במקום קדוש, ולפעמים נותר על מקומו במכונית, עייף ומותש.

הזמנים חלפו עליהם. חודש חבר לחודש, חורף הומר בקיץ שהוחלף בסתיו, גשמים ושרבים התגוששו זה עם זה, והשניים מתמודדים עם שלהם, למדים בכל יום ויום את החומש ורש"י, גם כשקשה וגם כשצריכים להתייגע, משוחחים מעת לעת על ענייני הלב, ואחת לשבוע מעבירים יום שלם זה במחיצתו של זה ושניהם על גלגלים.

ביום ההוא, חש נחמן חולשה כללית ומיעט לדבר עם שמעון. גם לא ירד להתפלל אצל קברי הקודש. כשהגיעו לקברו של רבי יהודה בר אלעאי, שמח נחמן שמתקרבם הם למירון שם יעצרו לתפילת מנחה ויוכל להשיב את נפשו בתפילת לב נשבר ובמנוחה קלה שאחריה. מעבר לגדר האבנים נראו עצי זית כורעים תחת העייפות, ועל ההרים הרחוקים רבץ אור מעיק של בין ערביים.

ישוב היה נחמן בעלגשסקי בקדמת רכבו של שמעון בהמתנה מנומנמת שממנה הקיץ לקול צלצול הטלפון, וגילה נחמן כי שכח שמעון לקחת עמו את המכשיר, ולאחר התלבטות קצרה בלתי מוכרעת, שלח אצבעו לענות לשיחה במקומו: "כן".

"מדבר יוסף לוי, הגבאי של הרב בעלגשסקי".

"כן", סמר עורו של נחמן.

"רציתי לדעת, שמעון, אם הגיע אליך החודש הצ'ק שאתה מקבל על ללמוד עם הנין של הראש ישיבה את החומש ורש"י בכל יום. כי לא ראינו שהצ'ק יצא החודש מהחשבון".

אף לא שבריר הגה הצליח להיות מופק מבין שפתותיו החרבות של נחמן. בקושי הצליח לנשום למקוטעין.

"הלו, הלו", כרו יוסף לוי, "הלו? רב שמעון, הלו? הלו, רב שמעון, אני לא שומע. אתה שומע אותי?" ידו של נחמן נשלחה וניתקה את השיחה.

פרק רביעי קאה פניא

שמעון שב למכוניתו בחיוכים שפוכים. "שלל נאה יש היום בקופה, כנראה הגיעו כמה אוטובוסים של יהודים מוויליאמסבורג. אני מניח שבכל

הקופות באזור נראה היום ברכה מרובה", הניח את השקית הכבדה במושב האחורי, והתפנה להמשיך בנסיעה. הטלפון ברכב צלצל. שמעון העיף מבט אל הצג ולא ענה לשיחה. הטלפון המשיך וצלצל בעקשנות.

"למה אתה לא עונה?", נחלצו המילים מפיו המיובש של נחמן.

"לא בוער".

"מה לא בוער? אדם צריך אותך, שמעון. תענה לו".

"לא בוער עכשיו".

"מי זה?"

**... והרי חושים
מחודדים לו מאוד
לנחמן וחריפה
קליטתו וקולט הוא
כי נעשה לנטל בבית
פנימה ועל כן מרבה
הוא את נוכחיותו
מחוץ לבית, ואין
הברכה שורה בבחור
שנוכח מחוץ לישיבה
ומחוץ לבית, ולפיכך
מתקשר אביו לישיבה
אחרי ישיבה לפי
רשימות - ואינו מוצא
ישיבה המסכמת
לקבל אל שורותיה
את בנו יקירו...**

"מה מי זה?"

"מי זה המצלצל?"

"סתם מיישהו שצריך משהו. אין לי כוח אליו. בוא נגיע למירון, נתפלל כמו בני אדם. זה הכי חשוב עכשיו".

הצלצולים לא חדלו ושלח נחמן את ידו במהירות אל מקש המענה ולחץ. "הלו, שמעון?", פרץ הקול אל חלל הרכב. מיד שלח שמעון ידו וכיבה את המכשיר.

"למה אתה מכבה?"

"למה אתה עונה לטלפונים שאני מקבל?", התקצף שמעון כהוגן.

"הוא בסך הכול רצה לדעת למה לא הפקדת את הצ'ק שמשלמים לך כל חודש מאחורי הגב שלי כדי שתהיה הבייביסיטר שלי. למה אתה לא עונה לו? זה לא יפה שאתה לא עונה לאדם שמשלם לך כל חודש כסף כדי לשמור עליי".

דממה נכנסה לחלל הרכב. נחמן שילב את זרועותיו על חזונו. לשונו של שמעון התרוצצה בתוך פיו ובינתיים המשיך בנהיגה. שניהם שתקו. הטלפון המשיך לצלצל בעקשנות עד ששמעון הבין שכבר יכול הוא לענות - כי נודע סודו - ושלח יד להשיב לשיחה.

"הלו, שמעון, זה יוסף לוי, לא הפקדת החודש את הצ'ק?"

"נתתי אותו לגמ"ח. הם כנראה לא הפקידו אותו. אבודק איתם ואעדכן אותך".

"טוב, בסדר. אגב תדע לך שמהד"שים שאנחנו מקבלים מהצוות בישיבה החדשה הזו, הלימוד המשותף שלכם ממש מצייל את הבחור ושומר עליו. אתה לא יודע איזה חסד אתה עושה גם עם הבחור בעצמו וגם עם המשפחה שלו. הם עמדו על סף להשתגע ממנו".

שמעון שלח ידו וניתק את השיחה. שוב.

"למה ניתקת לו ישר בפנים? זה לא יפה. תן לבן אדם לדבר עד הסוף".

"לא התכוונתי שככה תשמע על זה, נחמן".

"תעצור לי בצומת הקרוב. אני יורד. אסתדר כבר". "אוי, נחמן, אל תהיה דרמטי. התכוונתי לספר לך".

"באמת? התכוונת לספר לי? מתי? כשנהיה במושב זקנים? כמעט שנה שלמה אתה לומד איתי ונותן לי הרגשה שפגשת אותי בהשגחה פרטית ועכשיו אני מגלה שבסך הכול הייתי פרויקט חסד שלך? סליחה, הייתי עוד מקור הכנסה בתשלובת העסקים המתגלגלים שלך. תעצור לי בצומת הקרוב, שמעון".

שמעון לא חשב לעצור בצומת הקרוב. אין מרצין לו לאדם בשעת כעסו ואין עוצרין לו לשמעון בצומת גלילי שכוח, אלא שנחמן הוא נחמן ועם עצירת רכבו של שמעון ברמזור סמוק, פתח את הדלת שלמימנו ועזב את הרכב, נסער והלום.

למחרת התייצב שמעון בהיכל הישיבה, כבכל בוקר בבוקר.

פני נחמן לא נראו ולא נצפו בהיכל. למד שמעון את החומש עם הרש"י והתאמץ להתרכז בהבנת דיבורי הרש"י. משסיים את מנת לימודו יצא לדרכו דרומה. שרעפיו מטכסים עצות מתחלפות כיצד להפיס את דעתו של נחמן לבל יכעס עליו. בהיותו בצומת פלוגות בכביש ארבעים התקשר נחמן, כבר סימן טוב, שאינו מנתק קשר.

"כן, נחמן. בוקר טוב. הייתי הבוקר בשיבה. לא באת".

"מצחיק מאוד. אני רוצה לדעת רק דבר אחד".

"אני דווקא רוצה לדעת את כל התורה כולה".

"אתה מצחיק מאוד הבוקר, שמעון, מה קרה? קיבלת עוד צ'ק מנפתלוביץ? תענה לי על שאלה אחת בלבד: העֶלְטֶער־זַיידֶע שלי היה מעורב בזה או שרק האנשים שסביבו?"

"מה זה משנה?"

"שמעון, אל תרמוס את כבודי יותר ממה שרמסת אותי עם ההונאה שעשית לי. תן לי לפחות את הכבוד האחרון כמו שאומרים. תמלא את משאלתי האחרונה ממך. תענה לי כמו בן אדם ותפסיק להתחכם. העֶלְטֶער־זַיידֶע שלי היה מעורב בזה?"

"כן, נחמן. זו לא בושה שיהודי דואג לנין שלו. אין מה להסתיר. העֶלְטֶער־זַיידֶע שלך היקר והחשוב זימן אותי לחדרו ואמר לי שהוא שמע מאבא שלך שאנחנו קצת מיודדים, אתה ואני, וביקש ממני את הטובה הזאת. הייתי מוכן לעשות את הטובה בלי תשלום, כי מאז יום החופה שלי אני מקפיד בין כה וכה ללמוד חומש ורש"י בכל יום בלי להחסיר, אבל העֶלְטֶער־זַיידֶע שלך התעקש שאקבל תשלום ישירות ממנו, צ'קים חודשיים מהחשבון בנק שלו, כדי שתיווצר מחויבות והוא גם עקב הן אם אני מקבל תשלום והן אם אני עומד בסיכום".

"תודה על המידע".

"מה אתה הולך לעשות איתו, נחמן? אל תעשה שטויות".

"אתה לא הבייביסטר שלי, שמעון, ומי שעשה שטויות זה אתה".

•

"אני רק רוצה לדעת למה".

נחמן ישב בדרך ארץ ליד השולחן הארוך. סבו־רבו הגאון רבי ישעיהו־שלמה בעלגשסקי שליט"א ישב בראש, כפוף קמעא, סבר פניו מאיר לנינו. לפני שהוכנס נאלץ להמתין בחוץ, חסר מנוח ועל סף התפרצות, לאחר שיוסף לוי האחראי על סדריו של סבא התעלם מכל הפצרותיו והודיע לו כי בשעת הבוקר שבה סבו סגור מדי יום, גם

אם תפציע אישיות חשובה מנשוא, תהא אשר תהא, המפציע לא יוכנס פנימה. "זו שעה קבועה שבה מסתגר ראש הישיבה בכל יום. גם בשבתות ובימי דפגרא, עם ספרי לימודו. ההוראה היא חד משמעית: מפריעים רק ביום שבו משיח מגיע", התעקש יוסף לוי.

ככלות השעה ומשפתח הסבא את הדלת וראה כי הצטברו כמה ממתנים, הורה להכניס ראשונה את נינו חביבו הבחור נחמן בעלגשסקי. רבי ישעיהו־שלמה בירך את נינו לשלום והתעניין בשלומו ובשלום המשפחה כולה. אחר, הורה לו לשבת אצל השולחן ולשוח את שיחתו.

"מה למה?"

"למה צריך ללכת מאחורי הגב שלי ולשלם לאברך, בן דוד שלי מהצד השני, שמעון פוזנון, שילמד איתי בכל יום כאילו שאני תינוק שצריך בייביסיטר או פושע נמלט שזקוק לשמירה הדוקה?"

"שאלה טובה שאלת, נחמן. לפני שאני עונה לך, תענה לי בבקשה על השאלות שלי. גם לי יש שאלות. נהנית מהלימוד?"

"כן. מאוד נהנית. באמת שנהנית, עם כל הקשיים והאתגרים. אבל מה זה קשור? למה לארגן לי חברותא בסודי סודות?"

"ממה הכי נהנית בלימוד הזה?"

נחמן הרהר קלות ונשען לאחוריו. "נהנית מהעקביות שצריך ללמוד בכל יום ויום לא משנה מה מרגישים ובאיזה מצב צבירה התעוררנו בבוקר. הלימוד לא קשור לפרען או להתלהבות. צריך ללמוד בכל יום ויום. לומדים גם בימי שישי קצרים של חורף וגם בערבי חגים, ערב פסח וערב ראש השנה, ובתעניות ובפורים ובל"ג בעומר, ובימים שיש בהם שמחה משפחתית, ובבין הזמנים, והמבחנים – בכלל שימחו אותי כל יום מחדש".

"מה משמח בזה?"

"לקבל 100 במבחן, זה משמח, וכזזה קורה כל יום פעמיים, וכך בסוף שבוע עוד פעמיים, זה משמח מאוד! הרגשתי שזה משנה לי את החיים".

"איך השתנו חייך?"

"אם באמת מצליחים לעמוד בלימוד הקבוע לאורך זמן, זה מחזק את תכונת העקביות, זה מחזק את המשמעת העצמית, וגם מרבה את השמחה בלימוד התורה. וכמובן שזה לא אותו זמן בכל יום, שגם זה מאוד מאתגר, מאוד-מאוד מאתגר. יש ימים שהלימוד ממש ארוך עם הרבה חומר

ויש ימים שהלימוד קצר, אני זוכר את הלימוד של עליית שישי בפרשת כי תבוא, כמעט התפוצצתי לחתיכות מרוב שהייתי צריך להחזיק את עצמי על מקום אחד".

הגאון הרב בעלגשסקי חייך למשמע הדימוי. "אמור נא, נחמן, נכדי היקר, האם הרגשת שינוי בידיעת התורה בזכות הלימוד?"

"הרגשתי, אבל למה צריך לשלם למישהו מאחורי הגב שלי? אי אפשר לומר לי שרוצים להעמיד לי אברך בשכר. למה אני צריך לדמיין שהוא מיווד אייתי ואנחנו שווים, בשעה שזאת לא ידידות אלא עוד מקור הכנסה, את זה אני לא מצליח להבין, זיידע".

"אלו שינויים הרגשתי בידיעת התורה? למשל, איזה תחום זכית להכיר בזכות ההקפדה על

... שמעון ידע להכות באצבע צרדה כל אימת שמחשבתו של נחמן ניתקה והפליגה, ולהשיבה אל מקור מחצבתה ברש"י. שמעון ידע להתגבר על קשיי ההבנה בדברי הרש"י. שמעון הקפיד להשלים בשעות אחרי הצהריים אם לא יכול היה ללמוד בשעת הבוקר...

הלימוד הקבוע?"

"הרבה מאוד תחומים. למשל, דיני נזיקין בפרשת משפטים. או דיני נגעים בתזריע-מצורע, אוהו מה שעברנו שם, ואת כל הדינים בפרשיות בהר-בחוקתי. זה גם ללמוד ולדעת נושאים בלתי מוכרים ובלתי ידועים, וגם כל כך הרבה פרטים קטנים להבין באמת, לדעת אותם בשעת מעשה ולזכור".

העֶלְטֶער-יִידֶע הנהן בראשו כמסכים.

"והכי מאתגר זה שאנשים בכלל לא מעריכים את המאמץ ואת היקף הידיעות. אם הייתי יושב בשעה הזאת עם גמרא ומפרשים או עם שלחן ערוך ונושאי כלים, ולומד באותה העמקה, אנשים היו מתפעלים ומתרגשים, אבל כשאני יושב שעה וחצי ומתעמק ברש"י של פרשת תזריע,

העקשנות הזאת של שמעון להבין כל מילה באמת, ולדקדק, ולסכם את הפרטים הקטנים לפעמים העלה לי את הלחץ דם לרמות גבוהות ומסוכנות", נהנה נחמן לראות את סבו מחייך, "אבל עם הזמן למדתי ליהנות מזה".

"אם נסכם את כל הפרטים, נחמן", חתר הסבא לסיום השיחה, יהודים מחכים בחוץ ובעוד כמחצית השעה תיתום שעת קבלת הקהל, "אם נרשום רשימה של כל המעלות שהרווחת מהלימוד, מול החיסרון שלטענתך אסור היה להסתיר ממך, ואני כרגע לא חולק עליך ולא נכנס לזה, אבל אם תעשה רשימה מסודרת של מעלות מול חסרונות, מה גובר על מה?"

התלבט נחמן ולא ידע מה לענות. מי יידע לומר לו אם יכול הוא ללמוד ולהיבחן מהיום חומש ורש"י,

פסוק", הצביע העֶלְטֶער-יִידֶע לערמת הספרים של החומש ומפרשי הרש"י שניצבו בסמיכות, "ובשנים הראשונות של הקביעות הזאת, למדתי עם יהודי שהכניס אותי לזה, יהודי יקר מאוד, עד היום אני אסיר תודה לו, שפקח את עיניי לראות את האוצרות העמוקים הגנוזים בלימוד רש"י על התורה. הוא הציל אותי, נחמן, הוא והלימוד המשותף שלנו הצילו אותי, כפשוטו, ומה שהציל אותי כשהייתי שבר כלי מרוסק לרסיסים, בוודאי שיכול להציל אותך עם כל הכישרונות שלך, לא היית במצב יותר גרוע משלי, מיין קינד".

"מתי זה היה?", בעבעה הסקרנות בלב הנער. הסבא נאנח. "מתי זה יכל להיות? אחרי המלחמה. כשנשארת לבד, גלמוד, שבור לרסיסים".

"ומה קרה אז?"

הרב הגאון רבי ישעיהו-שלמה בעלגשסקי הגניב מבט לעבר שעון הקיר. "זה סיפור יפה אבל לא לעכשיו. תבוא במוצאי-שבת, תצטרף איתי למלוה-מלכה ואספר לך. כעת לך ותחפש את פוזנון ותשלימו את הלימוד שלכם".

פרק חמישי פאצ'ס פאצ'ס

העֶלְטֶער-יִידֶע ישב בסלון לבדו. נחמן לא ידע שסבו המפורסם והנערץ סועד את סעודת מלוה-מלכה בגפו. אולי יבוא בכל מוצאי שבת לארח לו לחברה אנושית. לו ידעו זאת יהודים מחוץ לבית הזה היו צובאים על דלתותיו ומבקשים לזכות לשהות במחיצת העֶלְטֶער-יִידֶע בעת שסועד הוא את סעודת דוד המלך.

נטל נחמן את ידיו ובירך והצטרף לסעודה מול צמד הנרות שדלקו על השולחן, אצל צמד לחמניות כוסמין זעירות, מלחיית כסף, צלחת מרכזית ובה סרדינים בשמן זית, צלוחית זכוכית ובה שיני שום קלופים, בקבוק לחיים ואצלו שתי כוסיות כסופות, סדר זמירות וספר הילולות, ויותר משטעם העֶלְטֶער-יִידֶע מטעמת-מה רחשו שפתיו זמירות ופסוקים ותחינות ואחריהם סיפורי צדיקים מבעלי ההילולא בשבוע שעתידי לבוא, ואחריהם צלחת של חמין מלוגמא - ואחריה הטיב העֶלְטֶער-יִידֶע את ישיבתו, פרש את מגבת הלובן על ברכיו, והחל לספר:

צעיר הייתי, במלחמת העולם השנייה. בחור בן חמש עשרה הייתי בתחילתה ובחור כבן שבע עשרה בסופה, וכבר בלא אב ובלי אם, ובלא אחים ואחיות, ואין דודים ואין סבים ולא בני דודים ואין

בעקביות ובקביעות, יום אחרי יום, בכל פרשה ופרשה, בכוחותיו הוא, בלי להזדקק לכישרונותיו וקביעותו של שמעון פוזנון.

"אני לא בטוח שלבד תצליח להחזיק מעמד", קרא סבו את מחשבותיו, "גם אני, שכיום אני מסתגר בכל בוקר ללמוד חומש ורש"י ואז אסור להפריע לי בשום אופן שבעולם, בשנים הראשונות לא למדתי לבד. לקח זמן עד שהקביעות נעשתה טבע".

"זיידע מסתגר ללמוד חומש רש"י?"

"כן".

"חשבתי שזיידע מכין אז את השיעורים המפורסמים או כותב את החידושים".

"חומש עם רש"י", נחמן. בכל יום ויום. פסוק אחרי

לא מסתכלים עליי כעל בחור שקדן ומתמיד שיש הרבה מה להעריך באישיות שלו. חושבים שכנראה אין לבחור הזה ראש לגמרא או הוא קורא קצת חומש ורש"י. וזה כל כך לא נכון וכל כך רחוק מהמציאות".

"עם הדקדוק הסתדרתם?"

חיוך קל האיר את פני נחמן. "אימא שלי מורה לדקדוק, ככה שהיא עזרה לי להבין את הרש"י כשהתגלו קשיים, ואני עזרתי לה להבין שאני לא כזה בן גרוע ודפוק שעושה רק עוגמת נפש ובושות".

"חס ושלום", נלפת הסבא, "חס ושלום".

"הכי קשה היה שאני ידעתי שאפשר לקרוא את הרש"י במהירות, להבין ככה מלמעלה, לטייח בקלות את מה שלא מבינים וללכת הלאה.

”... הייתי כחוש ודל בגוף ובנפש, שבור ורצוצ, מוכה ומולקה, כחרס הנשבר וכעלה נידף, אובד עצות ותוהה דרכים. אחת ידעתי: דרך אמונה בחרתי וממנה לא אמוט ולא אמוש...”

כל שריד ופליט ממשפחתי. לפני המלחמה עוד הספקתי ללמוד בישיבות הקדושות בגאלנטא ובפאקש שבהונגריה, ורכשתי קנייני תורה מרבתי הקדושים שהספיגו בדמי את אהבת התורה שיקדה בהם יומם ולילה והספיקו ללמדני עד המלחמה את שלוש הבבות בסדר נזיקין עם התוספות והמפרשים. זה היה הנס הראשון שלי. לולי תורתי שעשועי או אבדתי בעניי. כשהסתיימה המלחמה ושחררנו חיילי ארצות הברית, הייתי כחוש ודל בגוף ובנפש, שבור ורצוצ, מוכה ומולקה, כחרס הנשבר וכעלה נידף, אובד עצות ותוהה דרכים. אחת ידעתי: בדרך התורה אלך וממנה לא אמוט ולא אמוש.

אלא שלא ידעתי כיצד אישם את שידעתי ולמדתי, בתוך פצעי גלמודיותי וייסורי בדידותי, בעולם מבולבל ומטורף שבו מתרוצצים חיילי אומות העולם כחיות השדה משוללים מכל רסן, ויהודים פליטי מלחמה, סדוקים וקרועים, שמנסים לקומם את חייהם מחדש, נעים ונדים במדינות שבורות וסדוקות, והעיניים רואות רק חורבן בכל מקום שאליו הולכים.

בחודשים הראשונים ממש אחרי ששחררו אותנו האמריקאים מעולם של הגרמנים יימח שמם, הם הושיבו אותנו במחנות עקורים שבהן אמורים היו לרפאותינו ולשקמנו מכל התלאות והצרות. היינו סמרטוטים ממש. בהינו באוויר והשתדלנו לא להפסיק לנשום. לא באנו לא אל מנוחה ולא אל נחלה. אין תחתית הגיהינום של העולם הזה יכולה להפוך ביום אחד לגן עדן ואף לא לאלפית ממנו. היינו שוכנים בצפיפות איומה בליל של יהודים מכל הסוגים ומכל החוגים, חולים וחלושים, הזוים ותלושים, נושאים בפייהם אידיאות שונות. שאון תדיר והמולה תמידית אפפו את מחנות העקורים. מימיני ומשמאלי התהלכו טיפוסים שונים ומשונים שאיבדו את יישוב הדעת או את

הדת במהלך המלחמה, בוקה ומבולקה שותתת מכל בריה ושולטת בכל פסיעה ובכל אמה, ואנוכי תלוש וקלוש בגפי ולבדי, באין מודע ובאין מכר להיתלות עליו, זולת הידיעה הברורה שכל משפחתי נרצחה על קידוש השם מיד עם בואנו לאושוויץ ולא נותר אף לא אחד מהם לשלל. זכורני את הימים הראשונים במחנה העקורים, נחמן מייין קינד [=בני], ימי בלבול ומחלות, ימי ערפול וחולשות. לא מצאתי כל תכלית וכל עניין בסובבים אותי שהיו עסוקים בסחר ומכר מזון ומחיה, בחיפוש אחרי קרובים ניצולים, ברקימת תוכניות לגבי העתיד ובויכוחים נואשים לאיזו מדינה כדאי לצאת מגיא צלמוות, לארץ ישראל השרויה במלחמות או לארצות הברית, ושמא לחזור למדינות מזרח-אירופה שמהן נתלשנו באכזריות. שכבתי באפס כוחות מעל מיטת עץ בלתי מהוקצעת, על סף עילפון חושים ובתוך מחולות של סחרחורת, וחשתי כי אין הדברים מדברים אליי משום צד, ואין לי כל רצון לדעת מה יעלה בי ועמי ובעצמי ביום המחר.

עד ששמעתי קול מנער אותי: ”דו, דו, קום א- עהר [=אתה, בוא הנה]”, תחילה לא הבנתי שהקול מדבר אליי עד שטפח אי מי על שכמי והסתובבתי אליו. ראיתי לפניי יהודי כחוש בשר ודל-גרם, עוטה עור שמתחתיו בולטות עצמות, צלקות של מכות ישנות משורטטות על פניו, זקנו החל מצמח זיפים ושתי פאות זינקו מרקותיו, כיפה גבוהה לראשו. ”דו, קום מיט מיר [=אתה בוא איתי]”, אחז בזרועי. לא ידעתי לאן מבקש הוא להובילני אלא שצורתו היהודית שכמותה הרי לא ראיתי במחנות שבהם גילו את כולנו כנויר ומצורע בימי טהרתם, שבתה את סדקי לבבי וקמתי באחרית כוחות והלכתי אחריו ויצאנו ופסענו בין המבנים בשתיקה עד שבאנו לצריף עץ

ששכן בקצה המחנה.

היהודי דחף בכוח את דלתו ונכנסו פנימה. בצריף היו שני שולחנות עץ ישנים, ועליהן טליתות וספרים בודדים. ”זה בית הכנסת, ואתה, בוך’ל [=בחור], הכרת פניך ענתה כך שבאת מבית טוב ונכון, אז הנה הבית הכנסת ופה יש תפילות ושיעורי תורה ואתה שייך לכאן, תיכף אראה לך איך המטבח הכשר שהיום הקמנו והעמדנו, עתה תניח תפילין שמן הסתם כבר כמה שנים לא זכית להניח”, אמר לי והביא לידי שקית תפילין. הבטתי בתפילין ופרצתי בבכי ממושך מאין הפוגות. בבת אחת חזרתי לעולם הטוב והיפה שממנו נעקרנו. היהודי התרחק לשולחן השני ונתן לי להיות עם עצמי. הנחתי את בתי התפילין, כרכתי את הרצועות, והרגשתי: בדקות אלו הגני חזר לירושת אבותיי. עתה ידעתי אל נכון כי אכן תמה המלחמה ונגמר השעבוד תחת מגפי הצורים הארוכים. אחרי שחלצתי את התפילין לקחתי אותו יהודי יקר אל המטבח היהודי הכשר והאכילני אף השקני בשאריות הדלוחות שהיו במטבח הכשר והרווה את נפשי השבורה בטללי חיזוק ודיבורי אמונה.

אומר לך את כל האמת - נחמן, נכדי היקר - הייתי מבולבל פי כמה וכמה ממה שתוכל לשער או לתאר אי פעם. הייתי חלוש הן גופנית בשל חוסר תזונה והן נפשית בשל הטראומות שחוויתי ועברתי. לא היה לי ראש ללמוד גמרא ולא היה לי לב לדעת את אשר עלי לעשות. למזלי הטוב, אותו יהודי יקר, הבין לרוחי ולא דיבר עמדי מטוב ועד יפה. היה עלינו לעבור ממצב של חיות נרדפות למצב חדש של אנושיות, ואין המעבר קל. אמנם כן, למחרת אחרי תפילת שחרית ביקש ללמוד עמדי שיעור בחומש ורש”י על פרשת השבוע. אחרי כשנתיים ימים של ייסורים מרים ומכאובים ארוכים, רעב

כל העולם נברא בשבילך!

ומה אתה עושה
בשבילך?...

מוֹסָף יְלָדִים וְנָעָר:

וְשִׁנְתָּם לְבָנֶיךָ

תשרי
תשפ"ז

תִּכְנֶן מִרְתֵּק וּמְרַגֵּשׁ בְּמִיָּחָד
לְכָל הַגִּילָאִים

74 **רְבֵּה
בְּטָרְקָלִין**
סְפּוֹר מְרַגֵּשׁ
וְעֶצְמָתִי

76 **יְלָדִים
מִסְפָּרִים**
רֵאיוֹן
מְשׁוֹבֵב
לֵב

79 **גַּם
אַתָּה
יָכוֹל!**
כָּל
הַהֲתַחֲלוֹת,
קְלוֹת...

80 **מִטְרוּשׁ
וְעַד
וִוְרְמִיזָא**
מִסַּע מִרְתֵּק
בְּעֻקְבוֹת
קוֹרוֹת חַיִּי
שֶׁל רִש"ל
הַקָּדוֹשׁ

82 **חֲדוּדֵי
תוֹרָה**
שְׁעִשׂוּעִים
וְחִידוּגִים
נוֹשְׂאֵי פָּרְסִים

**שִׂמְחַת
בְּרֵאשִׁית**
קוֹמִיקָס מְלֵהִיב!

שער הטירה. הוא נכנס פנימה, ונשימתו נעצרה. מכל עבר נצצו מנורות קריסטל גדולות, וכלי זהב וכסף קשטו את המדפים. "בוא תשב, ר' ישראל משה, תעשה ברכה בצל קורתך". רופרטו הוביל אותו לחדר האורחים, שם חכו על השלחן קנקן תה חם ועוגיות פריכות. "שב, תאכל משהו", הוא סמן לו על כרסת קטיפה נוחה. "אחר כך כדאי שתנוח מעט בחדר הפנימי עד שתתחיל התפלה בבית הכנסת".

"העוגיות מצוינות, יישר כח", הודה ר' ישראל משה, אבל לאחר שברך ברכה אחרונה לא פנה לישון. היה זה ערב שבת קדש, ור' ישראל משה העדיף לנצל את הזמן ללמוד. הוא לקח את החמש שלו, יצא אל הטרקלין הגדול, התישב על כרסה נוחה והתחיל ללמוד חמש עם רש"י בגנון שקט ונעים.

עם סיום הלמוד הוא סגר את החמש, ועיניו נמשכו למרכז החדר. שם, ממש ליד הכרסאות, עמד שלחן מיוחד עשוי זהב טהור. השלחן היה מכסה במפה יפהפיה, אבל במרכז המפה עמד חפץ שהיה נראה לא קשור בעליל לתפאורה המפארת מסביב.

"מוזר", הרהר לעצמו בשקט. "מה עושה פה צנצנת זכוכית ישנה, סדוקה ושבורה?" הוא בחן שוב את הצנצנת. בתחתיתה נשארו סימנים של נוזל אדם דביק. הוא חכה שאחד המשרתים יעבר לידו וסמן לו להתקרב. "סליחה, אפשר לשאל אותך שאלה?" לחש לעברו.

"בודאי, אדוני. מה תרצה לדעת?" ענה המשרת בנימוס.

"מה עושה הצנצנת המלכלכת והשבורה הזאת כאן, באמצע הסלון המפארה הזה?"

"האמת? אני לא יודע מה הספור שלה", נבון המשרת. "אבל אני יודע דבר אחד: היא חשובה במיוחד לאדון רופרטו. הוא שומר עליה מכל משמר".

התשובה הזו רק סקרנה את ר' ישראל משה עוד יותר. אבל בדיוק אז נכנס אדון רופרטו לחדר. "ר' ישראל משה, השבת מתקרבת, בוא נצעד יחד לבית הכנסת",

// שוב לצאת למסע?" שאל הגבאי והניח יד דואגת על כתפו של ר' ישראל משה. "לא מזמן חזרת מהדרך הקודמת, עוד לא הספקת להתאושש..."

ר' ישראל משה לא הפסס. "אם צריך, נעשה זאת", ענה בנחישות והדק את חגורתו.

"אבל ר' ישראל משה, מדבר בנסיעה ארכה ומתישה עד איטליה הרחוקה!" הדגיש הגבאי. "אולי נחכה כמה ימים עד שתתאושש מהמסע?"

"הלואי ויכלנו לחכות", נאנח ר' ישראל משה ונשען על קיר האבן הרחב. "בני ירושלים שרויים בעניות נוראה. כל יום שחולף ללא תמיכה עלול להביא אתו אסון. אין לנו זמן לבזבז. אני יוצא לדרך מיד". הוא ארז תיק קטן, נפרד מבני משפחתו ויצא למסע ארוך ומעייף ברכבות ובאניות לעבר איטליה הרחוקה.

כשהגיע סוף סוף ליעד, חכתה לו הפתעה בשער העיר: כרכרה מפארת עשויה עץ כהה ומבריק נעצרה לידו. מהכרכרה ירד אדם לבוש בחליפה יקרה ועל פניו חיוך רחב. היה זה אדון רופרטו, ראש הקהלה המקומית.

"ברוך הבא!" קבל את פניו. "ר' ישראל משה, חכינו לך זמן רב. בוא, עלה על הכרכרה, ונסע הישר לביתי כדי שתוכל לניח מהדרך".

"תודה רבה לך, אדון רופרטו", חיק אלו ר' ישראל משה בחם והתישב על המושב הרך. "הדרך אכן הייתה לא פשוטה, אבל הכל כדאי למען המטרה".

הכרכרה דהרה ברחובות עד שנעצרה מול טירה ענקית בעלת מגדלים גבוהים. שני משרתים צעירים רצו מיד, פתחו את הדלתות המגלפות בזהב וסיעו לאדון רופרטו לצאת החוצה. ר' ישראל משה צעד בעקבותיהם לעבר

רבה בפטרקליו

הידעת?

מִן הַבַּיִת יוֹסֵף קָבַע הַלֶּכֶה
לְדוֹרוֹת בְּדִינֵי שְׁנֵים מִקְרָא וְאַחַד
תַּרְגוּם: "אִם לָמַד הַפְּרָשָׁה בְּפִרְשׁ
רִשִּׁי, חָשׁוּב כְּמוֹ תַּרְגוּם. וְיֵרָא
שָׁמַיִם יִקְרָא תַּרְגוּם וְגַם פִּירוּשׁ
רִשִּׁי".

(שולחן ערוך סימן רפ"ה)

את הצנצנת השבורה
והדביקה הזאת, והחזקתי
אותה ביד.

"למה?" שאל ר' ישראל
משה בענין.

"הסתכלתי על הצנצנת השבורה
והתחלתי לחשב על החיים שלי", שתף
רוברטו ודמעה קטנה ירדה על לחיו. "אמרתי
לעצמי: 'תראה את הילד הטהור הזה. משפחה
שלמה חוסכת פרוטה לפרוטה רק בשביל
לחגג את למועד החמש של ילד בן חמש. ואתה,
רוברטו? יש לך כסף כמו החול שעל שפת הים,
יש לך הכל! ומה אתה עושה בשביל בורא עולם?
איפה היהדות שלך?'

ישבתי שם על המדרכה באותו רחוב, וכמו רוח
ממרום נחה עלי, רוח טהרה ותשובה. בכיתי
במשך שעה ארוכה. כל זכרונות הילדות שלי
– השבתות עם אבא, החגים והתפלות, למועד
החמש עם המלמד יחד עם החברים, הפסוקים
הקדושים ששננתי בעל פה – הכל חזר אלי בבת
אחת. הניצוץ היהודי שלי גדלק מחדש.

קמתי והלכתי הישר לביתי של רב העיר כשאני
כלי דומע. הרב נדהם תחלה לראות את העשיר
הגדול עומד בפתח ביתו ובוכה. ספרתי לו הכל,
והוא עזר לי. כך חזרתי בתשובה.

התחלתי ללמוד חמש עם רש"י, שהיה בשבילי
גירסא דינקותא והיה לי קל יותר להבנה. לאחר
מפן המשכתי לגמרא, ולהקפדה בקיום מצוות.
לאט לאט גם בני ביתי הצטרפו אלי, והיום כלנו
שומרים תורה ומצוות ומאשרים מהדרך שלנו.
והאמת, הוא נעצר לרגע וגלה: "גם היום,
כשאני עמק בתוך עולם התורה ברוך השם, אני
לא מותר על למוד יומי בחמש עם רש"י, לחוש
את המתיקות..."

רוברטו הצביע על השלחן המזהב שהציץ
מקצה החדר, ואמר בחייד: "אז עכשו אתה
מבין, ר' ישראל משה? זאת הצנצנת ששנתה
לי את החיים. הנחתי אותה במקום הכי מכבד
בבית, כדי שכל יום כשאני נכנס לסלון אזור את
התמימות של הילד ההוא ואת המתיקות של
התורה, ואדע תמיד בזכות מה חזרתי להיות מי
שאני היום."

ר' ישראל משה התרגש מאוד. "אשריך..." הוא
לחש לו ולחץ את ידו בחזקה, ושלח מבט נוסף
ומעריה לעבר הצנצנת הסדוקה.

עוד הקפדתי
ללמוד תורה
מדי יום.
אבל אז,
כשהתחלתי

להרויח כסף
והייתי שקוע אך
ורק בו, הפסקתי
הכל. לצערי, חיינו בבית
כמו גויים גמורים. הילדים

שלי לא ידעו מה זה להיות יהודים."

רוברטו לקח נשימה עמוקה והמשיך: "עד שקרה
הדבר ששנה הכל..."

שקט מתוח שרר בחדר. ר' ישראל משה הביט
ברוברטו במבט משתתף, והלה המשיך: "בקר
אחד צעדתי ליד אחד המפעלים שלי, ולפתע
שמעתי קול בכי חזק מאוד מקצה הרחוב. הלב
היהודי שלי קם לחיים... הבכי השבור זעזע
אותי והסתובבתי אחורה, לראות מה קרה. ואז
ראיתי אותו: בפנה, ישב ילד יהודי קטן בידו
צנצנת שבורה והוא בוכה מרות. 'למה אתה
בוכה, ילד?' שאלתי אותו.

הילד הסתפל על הבגדים היקרים שלי והתכונן.
בנראה הייתי נראה לו גוי גמור.

'ספר לי מה מציק לך', בקשתי שוב ברכות, והוא,
שהבחין כי אני באמת רוצה לעזר, ספר: 'נהורים
שלי עניים מאוד. בקשי יש לנו כסף לפת לחם...
בעוד כמה ימים אחי הקטן יהיה בן חמש. אצלנו
היהודים חוגגים 'מסבת חמש' – סעודה לרגל
התחלת למוד החמש. אבא שלי חסך פרוטה
לפרוטה במשך שבועות, ותר על אכל, רק
כדי שיהיה לנו מספיק כסף לקנות צנצנת רבה
אחת לכבוד הסעודה. היום הביא לי את עשר
הפרוטות שהצליח לצבר ושלח אותי לקנות
את הרבה, אבל בדרך חזרה הצנצנת החליקה לי
מהיד ונשברה! הכל נשפך על האדמה... איך אני
אחזר הביתה? מה אני אגיד לאבא?'"

ר' ישראל משה הקשיב במתח, ורוברטו המשיך:
"הספור שבר לי את הלב. מיד הוצאתי מהכיס
אמתחת מלאה במטבעות יקרות ערך. נתתי לו
ביד ואמרתי: 'אל תבכה, חמוד. קח את הכסף
הזה, תקנה צנצנת רבה חדשה, ואת כל שאר
הכסף תן לאבא שלך כדי שיהיה לךם אכל בבית'.

הילד נגב את הדמעות, שמח כל כך ורץ הביתה.
אבל אני לא יכולתי לוותר. הרמתי מהרצפה

הזמין אותו להצטרף אליו.

"ברוך הבא!"

"שליח מארץ הקדש!"

"אהה, זכינו!"

בבית הננסת קבלו כלם את ר' ישראל משה
בכבוד גדול והושיבו אותו במקום מכבד.
כשהסתיימה התפלה, ר' ישראל משה ראה
אורחים נוספים מתקבצים מסביב למארח שלו.
הוא הבין שביתו של רוברטו פתוח לרוחה לכל
מי שצריך.

"הכנסו פנימה ותרגישו בבית", הזמין אדון
רוברטו את הקבוצה שסביבו להכנס אל הטיירה.
הם התיישבו בשקט סביב שלחן השבת העמוס
בכל טוב, ואדון רוברטו פתח בשירת "שלום
עליכם".

במהלך הסעודה האכל היה משבח והאירה היתה
שמחה, אבל ר' ישראל משה לא הצליח להפסיק
להסתפל על דבר אחד, שנצץ אליו מקצה החדר
הגדול: הצנצנת הסדוקה. מה הספור העומד
מאחוריה? ומה היא עושה כאן בתוך כל הפארא?
בסיום הסעודה התרומם אדון רוברטו ממקומו.
"שמתי לב שמשוהו מטרד אותך, ר' ישראל
משה. הכל בסדר?" שאל ברגישות. "אולי תרצה
לבוא אתי לחדר הסמוך? אשמח לסייע."

ר' ישראל משה הרגיש קצת לא נעים, אבל
החליט לשאל ישירות: "אני מצטער, אבל אני
פשוט חייב להבין. הבית שלך מלא בעשר ופאר.
למה אתה מתחזק צנצנת סדוקה ומלכלכת במרכז
הטרקלין?"

"אתה צודק, זה באמת נראה מוזר". רוברטו סמן
לו לצעד אתו לכיוון החדר הסמוך. "אכן, ספור
מרגש במיוחד עומד מאחורי הצנצנת הזו..."

הם נכנסו אל החדר, ושם, בפרטיות מחלטת,
ספר אדון רוברטו את סודה של הצנצנת: "דע
לך, ר' ישראל משה, שלא תמיד חייתי כך.
כשהייתי נער צעיר, עבדתי קשה מאוד במפעל
בדים. הייתי קם מקדם בבקר ועובד עד הלילה
רק בשביל להרויח כמה פרוטות. לאט לאט
התקדמתי, למדתי את העבודה והפכתי למנהל.
אחר כך פתחתי עסק משלי, ועוד עסק, עד
שהפכתי לעשיר גדול בעל רשת מפעלים
הפרושה בכל איטליה."

ר' ישראל משה האזין לספורו של אדון רוברטו,
והלה נאנח. "נולדתי בבית יהודי חם, ובהתחלה

מה המשותף לנחמן מביית שמש, לאלעזר מפתח תקוה, ליעקב ואלעזר, לחיים ואלעזר? לא תאמינו, אבל כולם נבחרים ותיקים של "תורה שבכתב" למרות גילם הצעיר. אז איך הכל התחיל? ומה נותן להם כח? נתן להם לדבר מבראשית.

"זו חויה שמי שלא טעם לא יבין"

מאת: כ. בנדיקט

העיניים שלהם בורקות, האזניים פתוחות לשמע, וגם הלב... הפסוקים מתנגנים בצורה מכתת כל כך; הם מבינים היטב את הפרוש של כל פסוק. מחברים.

"זו חויה שמי שלא טעם – לא יבין", הם אומרים, ורק בגלל שאנחנו מבקשים, ולאחר שבקשו רשות מהוריהם כמוכנ, הם מוכנים לשתף אותנו קצת בקביעות היומית שלהם. חשוב לצנן שאמנם, רבבות ילדים שתפים לתכנית, ובחרנו מדגם קטן כדי לשתף ולחזק את הקוראים שאיתנו.

אז... מי כאן אתנו בפאנל המשותף? ברוכים הבאים! בואו נכיר אותם מקרוב, ונגלה כמה מבחנים כבר הספיקו לערוך (המון!) – שימו לב שהמספר מעדכן לזמן כתיבת הכתבה, ומאז כבר הספיק להתעדכן ולעלות, כ"י!

הם ילדים רגילים, בדיוק כמו כל אחד מאתנו. ילדים שלא כל כך הבינו על מה ולמה באנו לראות אותם לכתבה הזו היום.

ילדים רגילים שקמים בבקר והולכים לחידר, מתפללים ולומדים ואוכלים והולכים וחוזרים. סדר יום רגיל כזה.

אבל בתוך סדר היום השגרתי, יש להם כמה דקות מיחדות שהם לא מוכנים לוותר עליהן בעד שום הון שבעולם: כמה דקות של חמש-רש", כמו עוד רבבות ילדים, בחורים ואברכים החברים במפעל העולמי "תורה שבכתב", ולומדים ונבחרים מדי יום.

ביום ראשון הם לומדים את העליה של "כהן", ביום שני את העליה של "לוי", וכשמגיעה שבת – בשבת הם לומדים את "שביעי", ומגיעים לקריאת התורה ברמה אחרת.

"זה כמו
שרשרת",
הוא משחזר.
"גם אני
הצטרפתי
דרך חבר
מהחידר
שספר לי
שהוא לומד
כל יום חמש-
רש"י ועושה
את המבחנים
של "תורה
שבכתב",
ואחר כך נכנס
להגרלה על
פרסים שונים."

"יש לנו המון ספוקי!"

שם: אלעזר ורמון גלנדאור (שני אחים!)
עיר מגורים: בני ברק
תלמוד תורה: בעלזא
ותק: 1250 מבחנים יומיים

"הפרס נשלח אלי משמים"

שם: יעקב טובולסקי
עיר מגורים: בית שמש
תלמוד תורה: נפש החיים
ותק: 1396 מבחנים יומיים

הידעת?

פרוש רש"י כתוב באותיות שאנו קוראים להן "כתב רש"י", אבל האמת היא שרש"י עצמו מעולם לא כתב בכתב הזה! לפני יותר מ-550 שנה, כשהתחילו להדפיס את פרוש רש"י, המדפיסים בחרו בכתב שהיה נהוג בשעתו אצל יהדות ספרד, מאז נקבע השם "כתב רש"י".

ולהתחיל גם כן ללמוד ולהבחין".

"נחמד לנו שאפשר להעזר אחד בשני. אם לא הבנו משהו בלמוד או שאנחנו רוצים להבין טוב יותר את השאלה, אפשר להתיעץ עם השני", מתייך אלימלך, "אבל את המבחן כמוכן כל אחד עושה בכחות עצמו".

עץ חיים היא למחזיקים בה

עוד יום ועוד יום... איך הלמוד משפיע לכם על היומיום, ועל החיים בכלל?

אליעזר מתאר: "עם הלמוד ועם הזמן הרגשתי איך אני רוכש ידיעות מקיפות בכל פרשיות התורה. גם המלמדים שמו לב לשנוי שחוללו בי המבחנים של 'תורה

אלעזר מפתח תקוה נבחן כבר שנתים על חמש-רש"י, והוא מרגיש שליחות לספר לעוד ילדים על "תורה שבכתב" ולתת גם להם לטעם מהטעם המתוק של הלמוד.

"זה כמו שרשרת", הוא משחזר. "גם אני הצטרפתי דרך חבר מהחידר שספר לי שהוא לומד כל יום חמש-רש"י ועושה את המבחנים של 'תורה שבכתב', ואחר כך נכנס להגרלה על פרסים שונים. בקשתי ממנו שירשם גם אותי, וככה התחלתי.

פתאום גליתי שהמבחנים נותנים לי ממש חשק ללמוד חמש-רש"י. פתאום אני יודע את הרש"י על כל פרשיות התורה! זו תחושה נהדרת!".

"כשהייתי בכתה ו', אבא שלי שמע על 'תורה שבכתב', ושאל אותי מה דעתי להרשם למיום", משתף אליעזר, שכבר מתחיל ישיבה קטנה. "אתה בין כה קורא שנים מקרא ואחד תרגום, הוא אמר לי, 'במקום לדקלם את הפסוקים סתם, תוכל ללמוד אותם ברצינות ולהבין'.

הרעיון מצא חן בעיני, והתחלתי ללמוד חמש-רש"י ברצינות, כשהמבחנים עוזרים לי לבדק אם באמת הצלחתי להבין היטב את דברי רש"י הקדוש".

יש בתים שבהם לא רק ילד אחד שתף ל'תורה שבכתב' אלא כמה אחים לומדים ונבחנים. לפעמים מדבר בארבעה או ששה אחים! לא יאמן, אבל הבית כלו הופך לבית של 'תורה שבכתב' פשוטו כמשמעו! אלימלך ותיים גלנדאור, שני אחים שנבחנים בצותא במבחנים של 'תורה שבכתב', מוכנים לשתף אותנו בגדל הזכות שהם מרגישים. אז איך הם התחילו? ואיך נראה למוד של שני אחים בבית אחד? בואו נשמע:

"אלימלך, אחי הגדול, התחיל לעשות את המבחנים", משתף תיים. "כשראיתי כמה הוא נהנה מהלמוד, החלטתי ללכת בעקבותיו

רגעי בראשית

לכלנו יש רגעים מרגשים של התחלה חדשה. נסינו להבין מהמראינים שלנו: מה גרם לכם להצטרף ל'תורה שבכתב' ולהתחיל ללמוד מדי יום חמש עם רש"י?

"הייתי רגיל ללמוד בכל שבוע חמש-רש"י על הפרשה", מספר נחמן מבית שמש. "גם בחידר אנחנו לומדים בכל שבוע את הפרשה, וגם בשבת בבקר אני לומד עם אבא שלי אחרי התפלה. זה היה למוד חשוב ומצין, אבל לפעמים הרגשתי שאני לא באמת זוכר את מה שלמדתי... לומדים וממשיכים הלאה – בלי לשנוי, בלי לחזור, בלי לבדק מה אני יודע ומה לא.

יום אחד חבר שלי הביא לחידר עלון מעניין. 'תראה, אפשר לעשות מבחנים על הפרשה, ונכנסים להגרלות על פרסים שונים! הוא ספר לי בהתלהבות. הרעיון ממש מצא חן בעיני. בשקט אני יכול לגלות לכם שמה שבדקתי דבר אלי היה ההגרלות; התחשק לי מאד לזכות באיזה פרס שווה...

התחלתי לעשות את המבחנים על הלמוד שאני לומד ממילא, ופתאום הרגשתי אחרת לגמרי! קדם כל, נהיה לי הרבה יותר חשק ללמוד את הפרשה, כשאני יודע שאחר כך מחכה לי המבחן, וכדאי לי ללמוד ברצינות ולדעת טוב... גם ההספק היומי עוזר לי מאד; כך יש לי קביעות מסודרת ללמוד חלק קטן מהפרשה בכל יום, במקום שלקראת שבת אצטרך ללמוד את הכל בבת אחת. וחופץ מזה, פתאום אני לומד – ומגלה שאני יודע! מגלה שאני זוכר את מה שלמדתי, שהבנתי טוב, שאני יודע את כל הפרשה! זו תחושת ספוק נפלאה. בסוד אגלה לכם שכיום אני כבר לא עורך את המבחנים בשביל ההגרלות, אלא בשביל הגישמאק והספוק. איך אומרים? מתוך שלא לשמה בא לשמה!"

"הרעיון ממש מצא חן בעיני"

שם: נחמן אטינגר
עיר מגורים: בית שמש
תלמוד תורה: אור המאיר
ותק: 1002 מבחנים יומיים

"הלמוד – נכס לחיים"

שם: אליעזר זהר
עיר מגורים: בני ברק
תלמוד תורה: באר יהושע
ותק: 1516 מבחנים יומיים

"זה כמו שרשרת"

שם: אלעזר ליכטר
עיר מגורים: פתח תקוה
תלמוד תורה: עולה לישיבה
ותק: 1406 מבחנים יומיים

אונגרי יוד־צִיִּים

כל יום הם יושבים, לומדים, משננים ונבחנו. איך זה משפיע על הבית? הוריהם של נחמן ואליעזר משתפים:

"הלמוד של 'תורה שבכתב' הוא פשוט חויה!" משתפים הוריו של נחמן. "ההגדרה נהיתה רק תוספת נחמדה. הפרס האמיתי הוא הלמוד והידענות שהוא זוכה לרכוש."

יום אחד ראינו אותו מטרד בגלל שלא הבין משהו מסים באחת השאלות. הוא התקשר וביר עד שמצא את התשובה. שאלנו אותו האם בזכות השאלה הוא יכנס עכשיו להגדרה, אך הוא הסביר לנו שעל השאלה הוא אין הגדרה. "זו לא ההגדרה, זה התענוג!" הוא אמר."

"מרגש אותנו לראות איך אליעזר פשוט בקי בחמש-רש", משתפים גם הוריו של אליעזר, "עכשיו הוא עצמו כבר בחור בר מצוה, אבל כשהוא היה צעיר יותר, אחיו הגדולים היו חוזרים מהישיבה לשבת, ופשוט לא מאמינים. כל שאלה על הפרשה – אליעזר מיד קופץ לענות; כל פסוק שמזכיר, הוא יודע מיד לשלף את ההסבר."

"איך ילד בחידור בקי כל כך טוב בפרשה?" הם ממש התפלאו, ואנחנו ידענו מה הסוד. אנחנו רואים איך אליעזר לומד יום-יום את ההספק היומי, בלי לותר על שום מבחן. ההשקעה הזו מניבה פירות, והוא זכה לקבל פשוט מתנה!"

מאמץ וחשיבה... אבל אחרי שעושים את המבחן ומגלים שענינו תשובות נכונות, יש לנו המון ספוק! ההצלחה במבחנים המאתגרים יותר, נותנת לנו חשק להמשיך ולהשקיע, ללמוד ולהבין."

רגע לסיום

רגע לפני שאנו נפרדים מהמראינים היקרים שלנו, נשמח לשמוע מכם טיפ לשמירה על הקביעות וההתמדה:

נחמן אטינגר מחדד: "חשוב לקבוע זמן קבוע, ולהתמיד בו יום אחר יום". אליעזר זהר מוסיף: "כדאי לקבוע זמן מסים לימות החול וזמן שונה לשבתות וחגים, שאז בדרך כלל סדר היום משתנה."

אלימלך וחיים גלנדאור מספרים: "אנחנו כאחים גלינו שנחמד ועוזר לקביעות ללמוד בחברותא, אבל מוכן שאפשר לקבוע עם חבר, אבא או בן דוד, ולא דווקא עם אח."

יעקב טובולסקי ממליץ לצרף עוד חברים ללמוד. "האווירה וה'מצב' של ה'ביחד' שנוצרים מדרבנים להתמיד". ואליעזר ליכטר מסכם: "כדאי להתבונן בחשיבות של הלמוד ובמשמעותו לטווח הרחוק. איך אמרנו? נכס לחיים! זה עוזר להתמיד גם כשמאתגר יותר."

מחייב רציני בשבילי להתמיד בלמוד היומי, וגם להבין את מה שאני לומד. פעם אחת היתה 'עליה' ארבה יותר מהרגיל, ובאמצע הלמוד הרגשתי שקצת נגמר לי הכח... בכל זאת התאמצתי לסים את הלמוד עד הסוף ולהבחין, ואחר כך גם זכיתי בהגדרה! הרגשתי שהפרס נשלח אלי משמים, מתנה מתוקה על המאמץ."

אליעזר מפתח תקנה משתף גם הוא בחווית הזכייה שהוסיפה לו מרץ וחשק בלמוד: "שלוש פעמים זכיתי בהגדרות, ועוד פעם קבלתי פרס בלי הגדרה, והאמת היא שגם הפרסים האלו נתנו לי דחיפה להמשיך הלאה..."

כשראיתי כמה אני נהנה, חשבתי לעצמי: למה שילדים אחרים לא ינהנו גם הם? ספרתי על 'תורה שבכתב' לחברים נוספים מהכיתה, לשכנים ולבני דודים, והרבה מהם שמחו להצטרף ונהנים עד היום ללמוד ולעשות את המבחנים. אני מרגיש שגם לי יש חלק בזכיית שלהם."

אליעזר מצטט את דברי אמו שנותנים לו כח: "אמא תמיד מעודדת אותי שהמבחנים הם פשוט נכס לחיים! גם בגיל שבעים אני בעזרת השם אלמד את הפרשה, ואדע היטב את פרוש הפסוקים בזכות הלמוד שאני לומד היום, בגיל צעיר."

אלימלך וחיים גלנדאור מסכימים שלפעמים קשה, אבל המאמץ שווה. "יש פרישות מאתגרות יותר, שדורשות יותר השקעה,

שבכתב'. הם ראו איך כשנתקלים בפסוק כלשהו, אני הרבה פעמים יודע לומר מיד מה מסביר רש"י. הם אוהבים ומעריכים את העבודה שילדים לומדים מיזמתם חמש-רש"י כמו שצריכה, וקבלתי לא מעט מחמאות על כך..."

"בהרבה כמות, כמו בכתה שלי לדגמה, יש הרבה ילדים שעושים את המבחנים של 'תורה שבכתב', אומר נחמן. "המבחנים הם נושא שיחה מרכזי בכתה. מדברים על השאלות, אם הן היו קשות או קלות, או מי הספיק כבר ללמוד את ההפטר. יש בכתה הרבה 'מצב' סביב המבחנים, ומי שעושה אותם, מרגיש בתוך הענינים..."

"אני רואה על עצמי ששלוש לומדים במטרה להבחין אחר כך, הלמוד עצמו נראה אחרת לגמרי", משתף יעקב, "לומדים הרבה יותר ברצינות, בצורה מעמיקה יותר, ויודעים הרבה יותר טוב!"

אליעזר מספר על נקדה מענינת ששם לב אליה: "גם בלמוד הגמרא, נתקלים הרבה פעמים בפסוקים מהחמש. כאשר בקיאים בפסוקים ובפרוש שלהם, הידע הזה מסייע מאד בהבנת דברי הגמרא."

ואלו אלימלך וחיים מסכמים באמירה מלאה הוד: "אבא שלנו אמר לנו שמקבל מפי הרה"ק מהר"ש מבעלזא ז"ע, שמי שלומד חמש ורש"י כל שבוע, יזכה בעולם הבא לשבת בהיכלו של רש"י. כשחושבים על גדל הזכות, זה מרגש!"

לצלח ולהצליח

אפשר לשאל שאלה קצת... מאתגרת?

זה לא קשה? אין רגעים שאתם אומרים לעצמכם: אולי היום לא?

יעקב טובולסקי כבר צבר ותק מכבד בלמוד ובמבחנים, והוא לא מותר על שום יום של למוד. הוא מספר לנו על כחה של ההתמדה ועל הרגעים של מלחמת היצר: "אני לומד עם אבא שלי כל יום אחרי החידור את ה'עליה' של אותו יום. גם בבין הזמנים וגם בזמנים עמוסים, הלמוד היומי שלנו חשוב ויקר לי, וברוך השם אני משתדל ומצליח להבחין מדי יום."

אני מרגיש שהמבחנים של 'תורה שבכתב' הם

מכירים את החשש
שמכוס לנו את הלב רגע
לפני התחלות חדשות?
בואו נגלה איך מתגברים
עליו. שְׁלוֹשׁ - שְׁתִּים -
אחת - התחלנו!

מאת: ר. שטייר

מתחילים מבראשית

קדימה, תחליטו עכשיו! מה הזמן הקבוע
שלכם?

המתכנת של קביעות יומית
קטנה ומבדק עצמי מדי
לאחר מכן כשבסוף השבוע
נערוך מבחן חזיר על הכל
יחד, מסייעת מאוד לעקביות ולחזית ההצלחה.

קבעו למוד משתף עם חבר.
ביחד קל יותר לשמר על
עקביות, להבין, לשנן ולהבחין.

כל ההתחלות קשות, אך אל
יאוש. ככל שתתקדמו בדרך היא
תסביר לכם פנים. ההרגל יתפך
לטבע וההמשך יהיה קל יותר.

בקשו מאבא או אמא לערוך
לכם מבצע בשבוע הראשון.
התגמול יעזור לכם לעבר את
ההתחלה בשלום, ואחר כך?
כבר יהיה קל יותר.

הידעת?

עץ הסקוויה, העץ הגדול ביותר
בעולם, שיכול להגיע לגובה של בנין
בן 30 קומות, מתחיל מגרעין קטנטן
בגדל של פתית שבלת שועל!

כשאתם מתחילים ללמוד משהו חדש, המוח
שלכם בונה בתוכו "שבילים" חדשים. ככל
שתתרגלו יותר, השבילים האלו יתפכו למעורים
ולחזקים יותר.

התחלות מפרשיות בגוף חמרים משמחים: כשאתם מצליחים במשימה חדשה,
המוח מפרש חמור שנקרא "דופמין", שגורם להרגיש שמחה וספק!

בה' יתברך, מחזק את
האמונה, מגביר יראת שמים
ומגן מספנות רוחניות.

"טוב, השתכנעתי. יום אחד עוד אעשה את
זה..."

"אני רוצה מאוד להתחיל, אבל עכשיו עמוס לי
מדי. אולי בפעם אחרת".

"תזכירו לי בשבוע הבא. אולי בעוד חודש. אני
לא בשל לזה כרגע..."

רגע לפני שאתם בוחרים באחד מהמושפטים
הללו, עצרו ודמיו: מיישהו עומד מולכם. הוא
מושיט לכם מתנה יקרת ערך. אתם לא רוצים
לקבל אותה? האם תגידו לו "אולי מחר?" חבל
לדחות את המתנה אפילו ביום אחד!

להתחיל? איזה רעדה וחייל...

אז איך מתחילים?

התחלה חדשה מעוררת בטבעה התרגשות
ורצון להצליח, אך גם חששות. אספנו עבורכם
כמה עצות שיפחיתו את הפחד ויסיעו בצעדים
הראשונים:

תפלה חמה למי שמעניק לנו
התחלות, המשכים וסיימים.
ידוע שתפלות על עניינים
שברוחניות נענות תמיד,
בעזרת השם.

לא כדאי לנסות "לדחוף" את
הלמוד בין לבין. קביעת זמן
מסדר תעזור לכם להתמיד
ולהפך את

הלמוד לחלק מסדר היום.

אחרי תפלת ערבית?

אחרי ארוחת ערב?

הם נפגשו יום אחד
על המדף.

הראשון - עליו, מאשר ומלא
תקנה, השני - מדכדך וקודר.
"מה קרה לך?" גבהל הראשון.

השני מחה כמה דמעות, וספר בקול נוגה: "פעם
הייתי חלק, בוקה ומבטיח, בדיק כמוף. תלו בי
תקוות וחלומות, תכננו עבורי עתיד ורד ומלא
הוד. והיום? היום אני עיף מרב נסיונות, מקמט
מתסכלים ועמוס בשרבוטים שונים לגמרי
ממה שהדמיון שלי ציר. יום יבוא", הוא הזהיר,
"וגם אתה - דף חדש - תראה כך, ישן וחסר
כל ערך".

כלנו מכירים את התחושה הזו. כלנו התנסו
בהרגשה דומה. באכזבה שלא תאמה את
התקוות הרבות. ביחול שעלה אז בלבנו: הלוואי
שהיינו יכולים להתחיל מבראשית!

אז הנה. בכל שנה אחרי החגים בורא העולם
בכבוד מגיש לנו את ההזדמנות בחינוך אוהב
וקורא לנו: "בואו, ילדים יקרים שלי. תתחילו
מחדש עם כחות חדשים ואפשרויות נפלאות.
אני מחכה לכם!".

דחיות? לשוא. התחילו עכשיו!

להתחיל מחדש זאת מתנה מפלאה.

להתחיל מבראשית למוד חמש עם רש"י - על
אחת כמה וכמה!

אמנם, כלנו לומדים בחידר פרשת שבוע. אבל
למוד חמש עם רש"י מדי יום ברצף, כשאנו
רוכשים בקיאות נפלאה ב"תורה שבכתב"
ויודעים אותה על בריה - זו זכות עצומה! על
פי צדיקי הדורות, ללמוד קבוע של חמש עם
רש"י קימת סגליות מיחדת: הוא מביא לדבקות

מטרונום וורמיזא

וורמיזא

למה נפל
היהלום למים? כיצד
מראה סינר הצליח
לתרץ קשיה? מי היה
הסנדק בבדיית? | מסע
מרתק בעקבות קורות
חיו של רש"י הקדוש

מאת: ר. זונשיין

כשראה זאת רבי יצחק, החליט לעשות מעשה. 'אביא את היהלום אל המלך בעצמי', הודיע לשליחים. הוא נסע באניה יחד עם שליחי המלך, וכשהיה על הספון הראה את היהלום לאחד הנוסעים, כביכול כדי להמחיש לו את גדל האוצר. אבל אז --- כשכלם צופים בו מראה את היהלום, בבת אחת נשטט האוצר היקר אל המים.

'אוי וי! היהלום!' קרא רבי יצחק בקול מבהל, אבל בתוך תוכו שמח, כי הנפילה למים היתה מתכננת מראש.

השליחים הגיעו למלך וספרו לו שרבי יצחק בוכה על כך שהיהלום היקר נשטט מידי בחסר זהירות... וכך נצל.

לאחר מעשה זה הופיע אליהו הנביא בחלומו של רבי יצחק, ובשר לו שבזכות ותורו על היהלום יזכה בנן שיאיר את עיני ישראל בתורתו.

"ובאמת הוא זכה לבן יקר שמאיר את עיני כלם", התרגשנו לשמע. "איזה ספור מיוחד!"

ישבנו מרתקים, וסבא ספר.

יהלום שנוולד

"הוריו של רש"י היו עניים מאוד, ובמשך שנים ארוכות לא זכו לילדים", תאר סבא. "והנה, באחד הימים מצא רבי יצחק יהלום יקר ונדיר ששוין רב. אוהו! יהלום!"

זה היה אוצר של ממש למושפחה העניה, אבל אז, השמחה נפסקה באחת. המידע על היהלום היקר שברשותו הגיע אל המלך, והמלך החליט שיהלום כזה מתאים לפאר בו את הפסל שבכנסיה. הוא שלח אל רבי יצחק שליחים כדי שירכשו בשבילו את היהלום.

'לכנסיה? לעבודה זרה?!' הודעו רבי יצחק. 'בשום אופן לא!' למרות התשלום הגבוה שהציע לו, רבי יצחק לא היה מוכן שהיהלום שלו יגיע לבית עבודה זרה.

המלך, שחפץ מאוד ביהלום, הציע מחיר גבוה עוד יותר, אך רבי יצחק סרב שוב. 'היהודון מעז לסרב לי?!' צרח המלך בזעם. הוא החל לאיים באימים קשים וחמורים.

"סבא! גם אתה לומד חמש עם רש"י, כמוני?" התפלא יהודה כשראה את סבא מתעמק בחמש.

"בדאי!" חייך סבא. "זה מה שמיוחד בפרוש רש"י. הוא מתאים לכל גיל, החל בילדים שרק התחילו ללמוד חמש, וכלה באנשים מבוגרים ותלמידי חכמים."

"כלנו תלמידים של רש"י הקדוש", ספר לנו סבא. "דברי התורה והגמרא ופרושי של רש"י שלובים זה בזה. מי שרוצה ללמוד ולהבין, חייב לעין ברש"י. הדברים שכתב לפני קרוב לאלף שנים האירו ועדין מאירים את עיניהם של הלומדים."

"ומה פרוש השם רש"י?" בררתי.

"אלו ראשי תבות: רבי שלמה יצחקי", ענה סבא. "יצחקי – על שמו של אביו, רבי יצחק, שזכה לבן גדול כל כך בזכות מעשה נורא שקרה. תרצו לשמע?"

"בטח!" קראנו. הספורים של סבא תמיד מיוחדים!

ללמד עוד

• לרש"י היו רק בנות, אף הוא זכה שחתניו וצאצאיו הרבים צמחו להיות מגדולי בעלי התוספות, ממשיכי דרכו. ביניהם: הרשב"ם, רבנו תם, הריב"ן ועוד.

• השל"ה הקדוש העיד: "פרוש רש"י נכתב ברוח הקדש".

• על פרוש רש"י על התורה נכתבו יותר מ-600 ספרים ופרושים!

• בנוסף לפרוש, נשארו לנו לברכה מרש"י ומבית מדרשו גם ספרי הלכה וש"ת, פיוטים וסליחות, סדור ומחזור.

להצטרף אליו. "אתם יודעים מאיפה אנו למדים שהיה עניו?"
נסיתי לחשב. "מכך שהוא כותב 'איני יודע'?"
נזכרתי.

"נכון! רש"י לא התבייש לכתב מספר פעמים 'איני יודע'. בנוסף, רש"י מצליח לפשט ולבאר דברים מסובכים במלים ספורות ושוות לכל נפש".

כבה נר מערבי

"בערב ימיו של רש"י הגיעו ימים קשים לעם ישראל", ספר סבא בכאב. "היתה זו תקופת מסעי הצלב. המוני נוצרים מוסתים יצאו למסע הרג ורצח בשם דתם. הם יצאו לדרך אל קהלות וורמזא, שפירא ומגנצא, ושם מסרו יהודים רבים את נפשם על קדוש ה'. המצב השפיע לרעה על בריאותו של רש"י, והוא חלה ונפל למשכב.

רש"י הקדוש המשיך ללמוד ולחדש עד לגעיו האחרונים, גם כשהיה חולה וחלש. תלמידיו ישבו לצדו וכתבו מפיו את תורתו ואת פסקיו. המלה האחרונה שאמר לפני שיצאה נשמתו בקדשה ובטהרה היתה המלה 'טהור'. מיד יצאה בת קול ואמרה: 'עתידין כל ישראל להיות בניך'. ואכן, מאז ועד עתה כל מי שהוגה בתורה לומד את פרושו של רש"י. וכלנו נחשבים כבני הרוחניים".

"אני מרגיש עכשו הרבה יותר מחבר לתורה... נלמד יחד?" הציע יהודה ופתח את החמש.

"קדימה!" סבא הצביע על פרשת בראשית, ושקענו בלמוד משתף ומתוק.

שנויים בין הקונטרסים, כשתלמידים לא דיקו מספיק בדברי רבם.

כשרש"י כתב את הקונטרס שלו, הוא השקיע רבות בהכנתו כפרוש לכל עם ישראל, ולא רק לשמוש יחידי, המשיך סבא. "לפני שכתב את פרושו על התורה, הוא ערך תרי"ג תעניות. הוא התאמץ לדיק בכל מלה ופרוש, והשקיע בנסוח תמציתי ובהיר, כך שיתאים לכל לומד לפי רמתו".

"שמעתי שכנו את רש"י פרשנדתא, על שם שפרש את הדת", אמרתי, וסבא הנהן בראשו.

"פרושו העצום של רש"י על התנ"ך ועל מסכתות הש"ס התקבל בשמחה בקרב כל ישראל. את קונטרס הפרושים שנכתב בידי רש"י העתיקו תלמידיו. שמעו יצא למרחקים, ורבים בקשו לקבל עתק מהקונטרס".

"רגע, אז זה ממש אותו פרוש שאנחנו לומדים היום?" התרגש יהודה.

"אותו פרוש בדייק!" אשר סבא. "לאחר שהמצא הדפוס, לפני כ-550 שנה, הספר היהודי הראשון שהדפיס היה פרוש רש"י".

"מרגש!" לחשתי. "רגע, ולמה הדפיסו אותו בכתב רש"י ולא בכתב רגיל?"

"שאלה טובה", החמיא לי סבא. "עם הורדתו לדפוס של פרוש רש"י, נקבע שהוא ידפיס בכתב הספרדי שהיה נהוג אז, זה המכר כיום בשם 'כתב רש"י'".

מראה האפוד

"סיעתא דשמיא גדולה לוותה את רש"י בכתבת הפרוש. אספר לכם על מקרה אחד כזה".

התרווחנו אחורה, וסבא ספר: "באחד הימים עברה מול רש"י אשה נכריה רכובה על סוס. רש"י הצטער מאד על שנתקל במראה כזה. והנה, כשרש"י את מראה האפוד של בגדי הכהנה והתלבט לגבי צורת הקשירה, נזכר באפן הקשירה של הבגד של אותה גויה, ומצא אותו תואם ללשון הפסוקים. אז הבין שמשמים הראו לו את המראה הזה כדי שידע איך היה האפוד נחקר".

"מרגש!" התלהב יהודה. "איזו השגחה פרטית!"

"פרוש רש"י מלמד רבות על אישיותו המיוחדת. סבא פתח את החמש והזמין אותנו

אליהו מלאך הברית

"היודעים אתם מי היה הסנדק בברית של רש"י?" שאל סבא.

"אָהֶמֶם... אולי רב המקום?" נסה יהודה לחשב.

"אולי כבדו את הסבא?" נסיתי גם אני לגלות.

"בברית שמש כסנדק – אליהו הנביא!" הפתיע אותנו סבא. "אליהו הנביא בכבודו ובעצמו! שמו של הרך הנולד נקרא שלמה, בתפלה שיזכה לחכמה ולהבנה בתורה כמו שלמה המלך. לאחר מכן ברך אותו אליהו הנביא שיזכה לכתב חדושי תורה שיאירו את עיני הלומדים".

ואכן, כבר מקטנותו למד הילד שלמה ויגע בתורה, עד שמצה את הלמוד בטריוש. לאחר מכן גלה למקום תורה, אל הישיבות שבאשכנז (גרמניה), שם היה מרכז התורה באותם ימים.

תחלה הגיע למגנצא, שם למד מרבו רבי יעקב בר יקר, שהיה מתלמידיו של רבנו גרשום מאור הגולה. לאחר כמה שנים עבר לוורמזא, שם למד מרבי יצחק הלוי סג"ל. כשהיה כבן שלושים חזר לטריוש והקים בה ישיבה, ואף החל לפסל הלכות".

"וגם כתב את הפרוש", הזכיר יהודה.

פרוש רש"י

"לפני שאספר על כתיבת הפרוש הקדוש של רש"י, אתם צריכים להבין משהו חשוב מאד", הסביר סבא. "באותה תקופה עדין לא היה הדפוס קיים, כך שלא היו ספרים מדפסים כפי שאנו מכירים כיום. התורה נמסרה מרוב לתלמיד בעל פה, והתלמידים שרצו לשמור על הדברים היו רושמים אותם במחברת עשויה קלף או גיר, שהיתה נקראת קונטרס. תלמיד שהיתה לו אפשרות לרכש קלף, דיו וקלמוס, היה רושם את דברי רבו. מטבע הדברים היו

הידעת?

המלים הראשונות שרש"י כותב על התורה הן: "אמר רבי יצחק. מיהו רבי יצחק? חלק מהחכמים סוברים שמדבר בתנא או אמורא, אבל יש הטוענים כי רבי יצחק הוא אביו של רש"י! רש"י רצה לכבד את אביו, ולכן בחר לפתח את פרושו לתורה בצטוט משמו.

חדודי תורה

מאות ר"מ

אחת ויחידה

גלו את המלה הנרמזת בשורות הבאות:
בתחלת יצירת יש מאין
ובסיום שים שית
אם תוריד את באת
את רש"י תמצא כעת
מהי המלה?

יחידה ופן

מה מהרשימה
אינו שייך לכאן?
שאול, חטה,
אברהם, פסח,
יעקב, בראשית

מחקר ופן

מחקר את התשובות להגדרות מימין לשמאל כשהן מבססות על מקרא ורש"י
מפרשת בראשית.
לאחר מכן אספו לפי הסדר את 15 האותיות שנותרו, כדי לקבל 3 מלים אקטואליות.

א	ב	ג	ד	ה	ו
ז	ח	ט	י	יא	יב
יג	יד	טו	טז	יז	יח
יט	כ	כא	כב	כג	כד
כה	כו	כז	כח	כט	ל
ש	ר	ו	נ	ב	א
ד	א	ר	ד	ש	ר
ת	י	מ	ת	ש	ל
ה	ס	א	ר	פ	צ
ר	א	ה	ש	י	ה
מ	ר	ז	ב	ש	ח
א	ש	ר	ו	פ	ר

בדורו הוצף העולם במים

במקום קטניות וירקות גנה

אם תרצה תתגבר עליו

נפקדה גם היא על עוונה

מפאן שהעולם נברא בלשון הקדש

משם נלקח עפרו של אדם

נכתב על שם העתיד

מה יצא?

סריקה

אספו את האותיות שלצד התשובות הנכונות
והרכיבו מהן משג בן שתי מלים:

א. רש"י נולד ב:

1. אנגליה (ב)
2. צרפת (ר)
3. הונגריה (א)

ב. איזה מבין המשפטים הבאים נכון?

1. רש"י התענה תרי"ג תעניות בטרם כתב את פרושו על פי הסוד (מ)
2. משה רבנו ע"ה אמר לו "אשריך" (פ)
3. כל התשובות נכונות (ש)

ג. האבן-עזרא מכנה את רש"י:

1. פרשנדתא (ו)
2. אורייתא (מ)
3. פורתא (ג)

ד. כיצד הבין רש"י את צורתו של האפוד?

1. צורת סינר נראתה לו בחלום (פ)
2. אליהו הנביא הגיע לגלות לו שצורתו סינר (ז)
3. עברה לפניו אשה רוכבת חגורת סינר (ק)

ה. הראשון שלמד חמש עם רש"י הוא:

1. חתנו (ס)
2. אביו (ש)
3. רבנו תם (ת)

ו. כיצד נקד רש"י את האות ש' במלות המשפט שכתב:

שלמה שלמה שלמה שלמה שלמה

1. סגול, חיריק, שווא, פתח, שווא (ר)
2. חיריק, סגול, שווא, קמץ, פתח (ח)
3. סגול, שווא, קמץ, חיריק, סגול (ש)

ז. רש"י נפטר בגיל:

1. 65 (י)
2. 75 (ד)
3. 85 (פ)

ח. נכדו של רש"י הוא:

1. הרשב"א (ת)
2. הריב"א (ק)
3. הריב"ם (ה)

מה יצא?

האותיות אינן לפי
סדר התשובות

פתרתם את החידות? אטמונים אהבים להקל את

פנסו למערכת 'תורה שבכתב'

הזינו את התשובות הנכונות

והשתתפו בהגרלות המשתלמות

על עשרות פרסים והפתעות לילדים היקרים!

שימו לב - המענה לחידות והשתתפות בהגרלות
לרשומים ב'תורה שבכתב' בלבד

תתחילו מזכר ראשית בשצ"ל!

ותזכר

לידיעת התורה שבכתב,
וגם בפועל שזכרה בצדו

תערוך

את הסיכופים היומיים
והמבחרים השבועיים

תתחבר

לפאות אלפי לופדי
חופש ורש"י פדי יום

הירשם

בפערכת 'קול התורה'
או בגנרליס + וקהילות

זמן להאיר לעצמך את החיים ולהתחבר לתורה הקדושה
בלימוד יומי פתוק וקבוע של חופש ורש"י.

02.500.20.18

TS025002018@GMAIL.COM

